

۲۶۸۴۶

بیان جامی

Checked
1987

باہتمام

دانشمند معظم

ح. پیرمان

تشرارات حسین محمودی

جلو خان مسجد شاہ

زندگانی جامی

هنوز نعمات دلنواز بلبل دستانسرای شیراز یعنی
آغاز و انجام خواجه شمس الدین محمد حافظ بگوش جهانیان
نرسیده بود که شمس الدین محمد دشتی اصفهانی
از دست ترکتازی ترکان بغراسان پناه برده در قصبه خرچرد جام رحل
اقامت افکنده و دختر یکنفر از عقاب امام محمد بن حسن شیبانی^۱ را به
عقد خویش در آورد از این پیوند پسر بنام احمد وجود یافت او نیز
در همان شهر تأهل اختیار نموده و بامر قضا مشغول گردید چندی بعد
برای انجام کارهایی بهرات رفته و هنگام بازگشت کودک پنجساله خویش
را در آغوش یافت این کودک عبدالرحمن نام داشت و بعد ها بنام جامی
مشهور آفاق شد^۲

در این وقت سی و یکسال بود که ستاره درخشان حافظ افول کرده

۱ - امام محمد شیبانی در سال ۱۸۹۰ وفات یافت

۲ - جامی در قصیده رشح بال بسال تولد خویش اشاره کرده و گوید :

بسال هشتصد و هفده هجرت نبوی که دزد مکه به یثرب سرادفات جلال
ز اوج قله روازگاه عز و قدم بدین حسیضی هواست کرده ام پروبال

و دست روزگار شمع دیگری در چراغدان ادبیات ایران میگذاشت
 عبدالرحمن از زمان کودکی آثار ذکاوت خویش را به همگان نشان
 داده مقدمات فارسی و عربی را نزد پدر آموخته و در هرات که در آن
 ایام یکی از بزرگترین مراکز اشاعه علم و ادب بود بمدرسه نظامیه داخل
 گشته بتحصیل عربی و معانی بیان پرداخت مختصر تلخیص سکاکی و
 مطول را نزد استادى جنید نام آموخته سپس از محضر خواجه علی سمرقندی
 که از دانشمندان زبر دست عهد خود بود استفاضه نموده مدتی هم نزد
 محمد جاجر می بکسب فضائل اشتغال ورزید . اندکی بعد از هرات ب سمرقند
 شتافته در حوزه درس فتح الله تبریزی که استاد میرزا الغ بیك گورکان^۱
 بود راه یافته و بوسیله این مرد دانش دوست شهرتش در آن شهر روز
 افزون شد .

اهالی سمرقند بقدری در فضائل جامی مبالغه نموده که قاضی زاده
 روم^۲ بملاقاتش مشتاق گردیده و پس از دیدار او باشگفتی و اعجاب تمام
 گفت : تا بنای سمرقندست هرگز بحدود طبع و قوت تصرف این
 جوان جامی کس از آب آمویه بدین جانب عبور نکرده است . این تمجید
 نیز ورد زبانها گشته و موجب شد که میرزا الغ بیك هم خواهان
 مصاحبت او شود و بحضورش خواند . از این روز کو کب اقبال او

۱ - میرزا الغ بیك گورکان فرزند شاه رخ سلطان از ۸۱۲ تا ۸۵۳ در قسمتی از خراسان
 سلطنت داشت عافیت بفرمان فرزندش عبداللطیف بدست عباس نامی کشته شد و جمله
 «عباس کشت» ماده تاریخ اوست عجب آنکه عبداللطیف نیز بدست شخصی موسوم
 به بابا حسین کشته شد و ماده تاریخ او هم «بابا حسین کشت» در آمد .

۲ - قاضی زاده روم در سنه ۸۸۹ فوت شد

درخشندگی یافته و تاپایان حیاتش از فروغ و تابش آن کاسته نشد.
جامی در بدایت حال یعنی در نخستین مراحل سخنوری
بمناسبت آنکه اجدادش از مردم «دشت» اصفهان بودند دشتی
تخلص میکرد ولی بعد ها بواسطه آنکه تولدش در ولایت جام اتفاق
افتاده و آن ولایت مولد و مرقد شیخ الاسلام احمد جام^۱ بوده است
فیضان طبع خود را مرهون رشحات جام ولایت آن بزرگوار دانسته
و کلمه جامی را برای تخلص اختیار نموده و خود در این رباعی بدان معنی
اشارت میکند :

مولدم جام و رشحه قلمم جرعه جام شیخ الاسلامی است
لاجرم در جریده اشعار بدو معنی تخلصم جامی است
جامی سالها در سمرقند و هرات با استفاده و استفاده مشغول گشته و در
اثر خوایی که دید مرید شیخ سعدالدین محمد کاشغری نقشبندی گردیده
سالك طریق عرفان شده در راه سلوك رنجها برده ریاضتها کشیده و
بوسیله مرشدش شیخ سعدالدین بخدمت خواجه عبدالله احرار رسیده
و بمقامات عالیہ نایل آمد و چون مرشدش دارفانی را وداع گفت جانشین
او شده و برمسند ارشاد متمکن گردید .

در شانزدهم ربیع الثانی ۸۷۷ هنگامی که سنین عمرش به شصت
رسیده بود بقصد طواف بیت الله از هرات حرکت کرده پس از دو ماه

۱- شیخ الاسلام ابونصر احمد بن ابوالحسن جامی از مشایخ متصوفه است
و در سال ۵۳۲ هجری وفات یافت «احمد جامی قدس سره» تاریخ فوت اوست

سیزدهم شعبان سال ۸۷۸ بهرات وارد شد این مسافرت قریب بیستسال و نیم طول کشید .

گویند بار دیگر سلطان عثمانی جامی را بروم دعوت نموده و مولانا بقصد ملاقات آن پادشاه از خراسان بسوی اسلامبول حرکت کرد ولی در قونیّه خبر فوت سلطانرا شنیده بهرات مراجعت نمود و بالاخره در همان شهر بروز جمعه ۱۸ محرم سال ۸۹۸ هنگام نماز پیشین دنیا را بدرود گفت و با خاموشی آنچراغ پرفروغ دود از خراسان برآمد ۱

سلطان حسین بایقرا و امیر علیشیر پس از آگاهی از فوت جامی با گروهی انبوه از وزرا و علما و رجال و اعیان بخانه اورفته جنازه را با احتراماتی که نظیر آن دیده نشده بود بعید گاه هرات برده بر او نماز گزارده و در پیش روی شیخ سعدالدین بخاک سپردند گویند در آنروز پادشاه بواسطه درد پا نتوانست به تشییع جنازه حاضر شود و همواره بر این بی توفیقی تأسف میبرد ۲

در تاریخ ادبیات ایران سخنودی را نمی شناسم
مقام جامی که مانند جامی در دوران زندگانی خود همواره
مورد توجه و ستایش خاص و عام بوده و بقدر

۱ - دود از خراسان برآمد ماده تاریخ وفات اوست ماده تاریخهای دیگری نیز برای فوت او ساخته اند منجمله امیرعلیشیر نوا می گفته است :

کاشف سرالهی بود بی شک زان سبب گشت تاریخ وقاتش کاشف سرالهی
و انوری بخارائی ساخته است :

جامی که بود بلبل جنت قرار یافت فی روضه مغلده ارضها السما
کلک قضا نوشت روان بر در بهشت تاریخه و من دخله کان آمنا
۲ - سندی که عدم حضور پادشاه را در مراسم تشییع تأیید کنند بنظر نرسید .

او در نظر سلاطین و فرماندهان و وزرا و رجال و وجوه اهالی کشور ایران و ممالك مجاور قدر و منزلت یافته باشد. برای احدی از گویندگان و نویسندگان ایران اتفاق نیفتاده بود که در یکزمان طرف توجه دویا چند نفر از سلاطین واقع گشته و در اثر محبت یکی از آنان طرف بی میلی دیگران نشود این توفیق تنها شامل حال جامی بوده است که در یک عهد مطلوب و محبوب پادشاهان ایران و روم و مصر و فرمانروایان شام و آذربایجان و عراق و حجاز بود و در نظر همگان مرتبتی عالی و رفیع داشت و علت این توفیق نبوده است مگر داشتن فضل و علم کافی، بی اعتنائی به مال و منال دنیاوی ۱ آلوده نشدن بمدح و ذم عالی و دانی ۲ خضوع نفس و فروتنی بی اندازه ۳ و بالاخره قوت ناطقه که گاه با فصایح و حکم

۱ - جامی بارها باین معنی اشاره نموده و از آن جمله است :

بروژی بود خشک نانی کفاف بسالی بود کهنه دلقی بسند
عبدالغفور لاری در تکیله مینویسد گاهی قبا بدوش مبارک ایشان میبود بر داشته بر
زیر پا میبنداختندی و میفرمودندی که هم پلاست و هم لباس

۲ - نه دیوان شعرست این بلکه جامی کشیدست خانی برسم کریمان
زالوان معنی درو هر چه خواهی بیابی مگر مدح و ذم لشیمان
۳ - ای خواجه عقل بین که بزرگان شهر ما بر خویشتن فضای جهان تنگ میکنند
گرفی الش بجلس صدر آورد و روی هر يك بصدور مجلس آهنگ میکنند
بهر گری زمین که بود ملك دیگری تیغ زبان کشیده بهم جنگ میکنند

امیر علیشیر نوائی ۱ وزیر معروف سلطان حسین بایقرا ۲ یکی از فضلاء دربار موسوم به کمال الدین حسین را با مقداری هدیه و تحفه نزد سلطان یعقوب فرستاده و مقرر داشت که کلیات جامی هم یکی از تحفه ها باشد هنگامیکه کمال الدین حسین بدربار سلطان یعقوب رسیده و وقایع سفر خود را برای سلطان نقل میکرد اظهار داشت که در این سفر همواره بمطالعه کلیات حضرت جامی که در شمار تحف وارد دست سرگرم بوده و در حقیقت نخستگی راه را بدانوسیله بر طرف میساختم سلطان یعقوب ۳ از اطلاع

۱ - امیر نظام الدین علیشیر متخلص به نوائی برادر شیری سلطان حسین بایقراست که دو سال ۸۷۶ امارت یافته و اجازه مهر زدن بر احکام و مناشیر باو داده شد و جمله علیشیر مهر زد تاریخ آن گردید . امیر مزبور وزیر علم دوست و هنر پرور بوده جمعی کثیر از شاعران و مورخان و نویسندگان و موسیقی دانان و صورتگران معروف بوسیله او در دربار راه یافتند خودش هم طبع شعر داشته در زبان فارسی و ترکی صاحب دیوان است کتابهای مجالس النفائس و خمسة المحیرین از تألیقات اوست جامی در کتاب بهارستان که چهارده سال قبل از فوت آن امیر نوشته است اشعار او را قریب بچهل هزار بیت میخواند شرح حال مفصل امیر علیشیر را صاحب تاریخ حبیب السیر در کتابی بنام مکارم الاخلاق نوشته است که بنظر نرسید بهر حال امیر مزبور در سال ۹۰۶ وفات یافت و جمله (انوار رحمت) تاریخ فوت اوست کتاب مجالس النفائس او را شاه علی نامی در عهد شاه عباس و فخری این امیری در ۹۲۷ از ترکی بفارسی ترجمه کردند مترجم اخیر آنرا لطائفنامه نامید

۲ - ابوالغازی سلطان حسین بایقرا از خاندان تیمور لنگ است بر کرکان و مازندران و خراسان فرمان میراند و او پادشاهی علم دوست و هنر پرور بوده کتابی هم بنام مجالس العشاق تألیف کرده است تولدش در ۸۴۲ و مرگش در ۹۱۲ اتفاق افتاد (هزار حیف ز سلطان حسین بایقرا) ماده تاریخ فوت اوست .

۳ - سلطان یعقوب ترکمان از امرای آق قویونلو است که از ۸۸۴ تا

۸۹۶ بر آذربایجان فرانروائی داشت و پادشاهی هند دوست بود

براینکه کلمات جامی نیز از جمله هدایاست ییحدخرسندشده ومایل گردید که همان ساعت آنرا بنظرش برساند ولی پس از حاضر شدن کتاب معلوم شد کتابدار امیر علیشیر اشتباهاً کتاب فتوحات کبیر را که از حیث جلد و ترکیب با کلیات جامی یکسان بوده است فرستاده و بیچاره کمال الدین حسین را ۱۱ مفتضح ساخته است.

غرض از ذکر ایندو حکایت آن بود که دیوان و رسائل جامی همواره در مجالس سلاطین و صدور حاضر بوده و بعنوان تحفه باطراف فرستاده میشد.

دانشمند محترم آقای محیط طباطبائی در مقدمه کتاب بهارستان ۲ راجع به عظمت مقام جامی حکایتی آورده اند که عیناً نقل میشود.

«در یکی از جنگهای قدیمی که در حدود ۱۰۰۰ هجری نوشته شده بود وقتی شرح حال او را بتفصیل دیدم اکنون در دسترسی من نیست ولی از آن این دو داستان ۳ را بخاطر دارم که حاکی از عظمت و جلال صوری او در جنب جلالت قدر معنوی می باشد.

سلطان حسین بایقرا مدرسه در هرات ساخت و روز افتتاح مدرسه در صحن آن جشن عظیمی برپا کرد و در گرداگرد مدرسه برای واردین بر حسب مقام و درجه مجلهها تعیین شد در صدر محلی برای سلطان و

۱ - کمال الدین حسین برمکی (کرمکی) مردی فاضل و صاحب تألیفاتست مدتی صدارت سلطان حسین را داشته و (صدر قریش) تاریخ وصول او بمقام مزبورست این بیت را بنام او نوشته اند :

اؤین باغ جهان آرا چسان آرم قدم بیرون که باشد ووصه خلش درون باغ ارم بیرون

۲ - بوسیله کتابخانه مرکزی با مقدمه فاضل نامبرده چاپ شده است

۳ - در اینجا فقط یکی از دو داستان نقل شد مطالعه قصه دوم را بکتاب

بهارستان رجوع شود

شاهزادگان و وزرا و در دو سمت برای طبقات مردم معلوم گشت در یکقسمت تخت شاهی جای جامی و در جانب دیگر امیرعلیشیر بایستی بنشیند ناگهان جامی از در در آمد و بواسطه ضعف پیری و ناتوانی مزاج نتوانست خود را بصدر مجلس برساند در پائین مدرسه محلی که خالی از جاه و جلال بود انتخاب کرده و بر زمین فرو نشست در اثر آن وضع مجلس برهم خورد و ذیل آن صدر و صدرش ذیل شد شاه و وزیر و شاهزادگان در پیرامون او جای گزیدند انتهای

در تذکره سامی آمده است که نوبتی جامی قاصد ملاقات سلطان ابو سعید شد ولی در بان که او را نمیشناخت از ورودش منع کرد چون پادشاه از واقعه آگاهی یافت احترام جانبش را بر چیدن آلات طرب فرمان داده و یکی از ندماء خاص را باستمال و دعوت او فرستاد ولی جامی نخواست که گرانی نموده و باتلخی حضور خویش عیش آنها را منقص سازد پس غزلی که این ابیات از آن است بسططان فرستاده و از حاضر شدن بوزش خواست :

نه زهد مرا مانع ز بزم عشرت اندیشان غم خود دور میدارم ز بزم عشرت ایشان
بجایی کا طلس شاهان نشاید فرسوده حاشا که راه قرب یابد دل ق گرد آلود درویشان

راجع بتعداد آثار جامی میان تذکره نویسان اختلاف

آثار جامی است سام میرزا ۱ در تذکره سامی ۲ بالغ بر چهل

تألیف بدو نسبت میدهد ابو طالب تبریزی تعداد

۱- سام میرزا فرزند شاه اسمعیل صفوی شاهزاده فاضل و شاعر هنرمند بوده

و در سال ۹۸۳ با جمیع شهزادگان و بستگان سلسله صفوی بامر شاه اسمعیل ثانی کشته شد و شاه اسمعیل با این قساوت عادل تخلص میکرد سام میرزا تذکره شعرائی بنام تذکره سامی گرد آورده است این شعر را بنام او نوشته اند :

حاصل عمر نثار ره یاری کردم شادم از زندگی خویش که کاری کردم

۲- این تذکره بوسیله آقای وحید در چاپخانه اومغان چاپ خورده است و تاریخ تألیف آن ۹۵۷ میباشد

آنها را معادل اسم جامی پنجاه و چهار مجلد مینویسد ۱ که در احوال عرفا، در تفسیر، در نحو و صرف، در عروض، در قافیه، در منطق، در حدیث در شرح آثار مولوی نظامی و عراقی و غیره در موسیقی در معما در قواعد سلوک و غیره بنظم و نثر پرداخته و تاریخ تألیف یا تصنیف اغلب آنها را با کمال دقت ضبط کرده است و ما برخی از آثار قلمی او را نام میبریم. معروفترین مجموعه آثار جامی عبارتست از هفت اورنگ که این رباعی را در دیباچه آنها مینگارد:

این هفت سفینه در سخن یکرنگند وین هفت خزینه در گهر همسنگند
چون هفت برادرند بر چرخ بلند نامی شده بر زمین به هفت اورنگند
و هفت اورنگ عبارتست از هفت مثنوی بشرح ذیل

اول - سلسله الذهب بر وزن حدیقه سنائی هفت پیکر نظامی
باین بحر (آخر امشب شبی است سالی نیست) و آن مرکب از سه کتابست
مشمول بر حکایات و تمثیلات که شیعیان علی بن ابیطالب آنها را موهن
شمرده بدان وسیله در شهر بغداد جامی را دچار مخمصه و کشمکش ساختند
دوم - قصه سلامان و ابسال بر وزن منطق الطیر عطار و مثنوی
ملای روم باین بحر (بشنوا زنی چون حکایت میکنند) و قصه مزبور افسانه -
ایست فلسفی مشحون از حکایات شیرین و بدیع ۲

سوم - تحفة الاحرار بر وزن مخزن الاسرار نظامی باین بحر
(آه من العشق و حالاته) که مجموعه از قصص و مقامات حکمت آمیز است
چهارم - سبحة الابرار باین وزن شیرین (چارده ساله مهمی بر لب بام) ۳

۱ - عجب آنکه تألیفات جامی معادل کلمه (جامی = ۵۴) و سنین عمرش معادل

کلمه (کاس = ۱۸) است که معنی دیگر جام باشد

۲ - این منظومه با اهتمام دانشمند محترم آقای رشید یاسمی استاد دانشگاه با

مقدمه متین بوسیله کتابخانه خاورد (شرق) چاپ شده است

۳ - جامی مثنوی دیگری هم با همین بحر در مناسک حج بنظم در آورده است.

پنجم-یوسف وزلیخا بروزن ویس ورامین فخرالدین اسعد گرگانی
و خسرو شیرین نظامی گنجوی باین بحر (الای آهوی وحشی کجائی)
و آن حکایت معروفست .

ششم - لیلی و مجنون بروزن لیلی و مجنون نظامی باین بحر
(تورفتی و عهد خود شکستی) و این قصه نیز مشهور است

هفتم - خردنامه اسکندری بر وزن شاهنامه فردوسی باین بحر
(توانا بود هر که دانا بود) این کتاب نیز مجموعه ایست از اقوال حکمای بزرگ
دیگر از آثار منظوم جامی کتاب تجنیس اللغات است باین بحر
(مصر شهر و شهر ماه و ماه آب و خوف سهم) ۱ غزلیات جامی نیز مجموعه
ایست مرکب از سه دیوان بنام فائحه الشباب و واسطه العقد و
خاتمة الحیات که اولی را در ۸۸۴ تدوین کرده و آخرین را در ۸۹۶
مدون ساخت .

اما معروفترین اثر جامی در ثر عبارتست از نفحات الانس در شرح
حال عرفای صوفیه و بهارستان که کتابی است بتقلید گلستان ۲
دیگر از آثار جامی کتاب شواهد النبوه در شرح غزوات رسول اکرم است که

۱ - این مصرع نیز از همان کتاب است

۲ - باید دانست که جامی نیز مانند سایر مقلدین گلستان توانسته است
در این میدان گوی برد و هنری نشان دهد معروفست که چون حکیم قاتنی
کتاب پریشان را بروش گلستان تألیف نمود یغمای جندقی شاعر شوخ و شیرین
سخن آن عهد او را گفت سعدی با آنهمه نبوغ و دهائی که در نظم و نثر داشته
است در گلستان میفرماید « دفتر از گفته های بیهوده بشویم و منبعه پریشان نگویم »
تراچه رسید که پریشان گفتی ؟

موجب انضجار خاطر شیعیان گردیده و اندک اندک جامی را از مقام شامخی که داشت در نظرها لی ایران پایین آورده و تقریباً گمنام ساخت. کتاب لویج ۱ نیز یکی از آثار اوست که مخلوطی است از نظم و نثر خلاصه جامی رسائل و تألیفات بسیار دارد که قسمت اعظم آنها را فاضل مقدم آقای محمد علی تربیت در تقویم تربیت سال ۱۳۰۸ نام برده اند ۲ هر که خواهد بداند رجوع کند

جامی نه تنها در زمان حیاتش مورد توجه و ستایش جامی و جامه بود بلکه بعد از مرگ نیز مقام رفیعش پای بر جامانده و در تمام ممالک فارسی زبان آثار نظم و نثر او دست بدست گشته هزاران نسخه از تألیفاتش در ایران و هندو افغانستان با خطهای خوش و تذهیبهای گران بها نوشته شده است علاوه برخی از مؤلفاتش بکرات در اروپا و در هندوستان بطبع رسیده است از

بقیه از ذیل صفحه چهاردهم

در این اواخر کتابی بسبک گلستان با نام ملستان بخامه یک نفر از فضایل متأخر در نامه کانون شعرا درج میشد یکی از خوانندگان برای آن کتاب این قطعه را سرود. اگر شعر خوب نیست مضمون خوبست :

دوش یاری بنامه کانون که ز گل رشک سنبلستانست

قصه نغز دید و چون نگریست دید عنوان آن ملستانست

گفت هین معنی ملستان چیست گفتش مهمل گلستانست

۱ - این کتاب در سلسله انتشارات مجله نسیم صبا و بوسيله آقای کوهی انتشار یافته است -

۲ - این تقویم مجموعه نفیسی است مشتمل بر تقویم ۱۳۰۸ شمسی، منتخب غزلیات همام تبریزی، شرح حال ۲۵ نفر از دانشمندان آذربایجان، ترجمه حال جامی و رباعیات خیام از روی نسخه او کشفورد.

جمله نسخه مطبوعه در دهند که در تصحیح دیوان حاضر مورد استفاده قرار گرفت چاپ پنجم بوده است امانویسنده گان و شعرای ایران اگر او را با نظر انصاف و بدون آرایش بتعصب نگریسته اند بمقام شامبخش اعتراف ورزیده و مانند سام میرزا که خود از خاندان مروچین مذهب شیعه است نامش را بتعظیم و تقظیم ذکر میکند و اگر او را بچشم تعصب دیده اند مردودش دانسته و مانند قاضی نورالله شوشتری^۱ همواره اسمش را با دشنام و ناسزا از قبیل رئیس المعاندین توأم ساخته اند نگارنده تا درجه که میسر باشد اقوال مخالف و موافق را ذکر نموده و روابط و لطائف او را با معاصرینش نقل میکند.

مهمترین و صمیمی ترین دوست جامی امیر علیشیر نوائی بوده است که شرح حال او را در مجالس النفاثات نوشته و يك كتاب هم بنام خمسة المتحیرین در ترجمه احوال او پرداخته است که مندرجات آن بقرار مشروح در پائین است.

۱ - قاضی نورالله شوشتری صاحب کتاب معروف مجالس المؤمنین است که بواسطه آن در این اواخر بنام قاضی شیعه تراش شهرت یافته است کتاب نامبرده ترجمه حال شیعیان مذهب امامیه و رد بر علما و کتابهای اهل سنت و جماعت است قاضی نورالله در اواخر عمر بهند افتاده در آن عهد جهانگیر پادشاه تیموری بر هند فرمانروا بود و امر باخذ و قید قاضی صادر کرد آن بیچاره در حضور جهانگیر ادعای تسنن کرد ولی کتاب بزرگش قابل انکار نبود پس بحکم جهانگیر چندان تازیانه خاردار بر بدنش زدند که جان سپرد بعدها کتبی رفیع بر مزارش ساخته شد قاضی نامبرده طبع شعر هم داشته و این بیت از گفتار اوست

عشق تو نهالی است که خاری نمر اوست من خاری از آن بادیه ام کاین شجر اوست

- ۱ - اصل و تولد و حیات جامی و شناسائی مؤلف با او
- ۲ - ملاقاتها و صحبت‌های مؤلف با جامی که معرف درجه صمیمیت بین آنها است

۳ - مکاتباتی که میان آنها شده است

- ۴ - کتبی که بخواش مؤلف بقلم جامی تحریر یافته
- ۵ - کتب و رسالاتی که به تصویب و توصیه جامی بقرائت مؤلف رسیده به علاوه شرحی از مرگ و دفن جامی که با جلال و شکوه فوق العاده صورت گرفت و در آن اعضای خانواده سلطنت و نجبا و روحانیون و جمعیت انبوهی از عوامه حضور داشتند ۱

خلاصه آنکه امیر علیشیر نسبت بجامی محبت و ارادت بیحد و حصر داشته و غالب اوقات خویش را در مصاحبت او صرف میکرد و اگر مسافرتی برای یکنفر از آنها پیش میآمد رشته روابطشان بوسیله ارسال نامه و پیام برقرار میماند و خود در نامه که بجامی نوشته بدین معنی اشاره کرده و گفته است :

گر در دیرم بگفت و گویت باشم و در در حرم بجست و جویت باشم
در وقت حضور رو برویت باشم در غیبت روی دل بسویت باشم
و در نامه دیگر اشتیاق مفرط خویش را بدیدار جامی با این رباعی نشان می دهد :

۱ - این قسمت را آقای رشید یاسمی در مقدمه سلامان و ابسال نوشته اند و

نکاونده از آن کتاب نقل کرده است

سعدی نهاد کاخ سخن را بنا ولی جامی بیمن همت عالی تمام کرد
 در فن شعرا گرچه غزالی است بینظیر در سلك اولیا نتواند مقام کرد
 باردیگر غزالی وقاسم گاهی زبان بطمن جامی و سنائی گشوده آنارا
 منافق خواندند ۱ بیاضی استرآبادی ۲ از استماع ناسزای آنان خشمگین
 شده و این رباعی را ساخت :

گاهی و غزالی آن دو لایعقل مست در غیبت جامی و سنائی زده دست
 در دهر کسی بمثل ایشان نگذشت گاهی چه خسست یا غزالی چه سگست
 در کتاب مجالس المؤمنین ۳ نوشته است که نظام استرآبادی ۴ در خطبه
 دیوان خود چنین آورده است که شبی سلمان ساوجی ۵ را در خواب دیدم که

۱ - اتفاقاً قاضی نور الله حکیم سنائی را از شیعیان مشارالیه شمرده است

۲ - بیاضی استرآبادی شاعر بوده و دارای اینگونه افکار است

شب یلدای ز عده اترا پرخ چه شود کر دم صبح دهد

یا مرا بر امید وعده تو صبر ابوب و عمر نوح دهد

۳ - کتاب مجالس المؤمنین در ۹۹۳ شروع و در ۱۰۱۰ تمام شد

۴ - نظام استرآبادی نیز شاعر بوده و شعر او از این قبیل است :

گرد بروی صفحه خاک استخوان دست از بهر حرف تجربه دیگران قلم

و او را دختری بوده است که طبع شعر داشته و این قطعه را در تقاضای سنگ

برای قبر پدرش بسطغان حسین فرستاد

سر فرازا نظام سحر کلام داشت در جان و دل معبت تو

در زمان حیات چون نکشید منت دیگران بدولت تو

دو ته خاک نیز آن بهتر که بود زیر بار منت تو

۵ - جمال الدین سلمان ساوجی شاعری معروف است و شرح حال او را

آقای وحید یاسبی در کتابی مخصوص نگاشته و منتشر نموده اند در ۷۷۸ با فقر و

پیشانی وفات یافت

خشمگین است و میگوید چرا این مصراع مرا بدون اشاره بنام قائل گرفته ای (لودکت الجبال وانشقت السماء) این عمل را عرب ادب سرقه گویند در پاسخش گفتیم چرا این اعتراض را بر جامی نمیکنند که از همین قصیده این مصراع را گرفته است (کلبدر فی الدجیة والشمس فی السماء) و وقتی که از خواب بیدار شدم بخاطر آوردم که چنین مصراعی را در دیوان جامی نخوانده ام ناگزیر بکلیاتش رجوع کرده و آنرا در آنجا یافتیم هم در آن کتاب منقولست که روزی شاه قاسم انوار ۱ بر اثر توصیه جامی و اصرار ملای تفتازانی بامر و تمنای سلطان حسین بر منبر رفته و در بیان لاله اله الله بسخن پرداخت جامی فرصت یافته خواست تا اشکال مشهوری که در آن کلمه است القا نماید لاجرم متوجه شاه قاسم شده گفت بنده در کلمه لا اله الا الله بحثی دارم شاه قاسم در پاسخ گفت سابقاً شنیده بودیم که تو در کلمه علی ولی الله بحث داری و حال می بینیم که در لا اله الا الله نیز بحث داری و جامی سخت شرمنده شد بطوری که سابقاً اشاره کردیم جامی بواسطه کتابهای سلسله الذهب و شواهد النبوه مورد خصومت شیعیان گردید و قاضی میر حسین شافعی یزدی این قطعه را در طعن بجامی سرود :

۱- سید معین الدین علی قاسم الانوار از شعرا و خطبای معروف و همواره مورد توهیم فرمانفرمایان عصر خود بوده است نوبتی خواستند او را محترماً تبعید کنند نمی پذیرفت بالاخره او را باین شکل راضی کردند که شما خود فرموده اید :

قاسم سخن کوتاه کن برخیز و عزم راه کن

شکر بر طوطی فکن مردار پیش کرکسان

پس بهتر آنکه بگفته خود عمل نمایند سید راضی شده بسمرقند نزد میرزا

الف یک رفت و بالاخره در خرچردجام که مولد جامی بود مرحوم و مدفون گردید و فاتش در ۸۸۱ اتفاق افتاد .

آن امام یعقوب ولی خدا کاسد الله غالبش نامی
 دو کس^۱ اودا بجان ییازردند یکی از ابلهی يك از خامی
 هر دو را نام عبد رحمانست این یکی ملجم آن یکی جامی^۲
 و هنگامی که شاه اسمعیل صفوی^۳ شهر هرات را مستخر ساخت امر فرمود
 تا عمارات مقبره او را منهدم سازند و ضمناً دستور داد که هر جانام جامی
 در کتابها و دواوین دیده شود نقطه (ج) را تراشیده و بر بالای آن
 گذارند تا خامی خوانده شود هاتقی^۴ خواهرزاده جامی از این خبر متأثر
 شده و نقطه زیرین را بشاه اسمعیل فرستاد :
 بس عجب دارم ز انصاف شه کشور گشای
 آنکه عمری بردرش گردون غلامی کرده است
 کز برای خاطر جمعی لوند نا تراش
 نقطه جامی تراشیده ست و خامی کرده است

- ۱ - بعقیده بنده اگر (دوتن اودا) میساخت بهتر بود
- ۲ - نام این ملجم هم مانند جامی عبدالرحمن بوده است
- ۳ - شاه اسمعیل اول مؤسس و اقامی سلسله سلاطین صفویست که پادشاهی متهور و پر دل بوده جنگهای او با امرای داخلی و پادشاهان عثمانی معروفست این پادشاه جنگجو طبع شعر هم داشته و ترکی و فارسی شعر گفته خطاطی تعلیم کرده است و این بیت را بنام او نوشته اند
- بیستون ناله زارم چو شنید از جا شد کرد فریاد که فرهاد دگر پیدا شد
 شاه اسمعیل از ۹۰۷ تا ۹۳۰ سلطنت کرد
- ۴ - عبدالحی متخلص بهاتقی خواهرزاده جامی است ظفر نامه تیموری و فتوحات شاه اسمعیل را برشته نظم کشید ولی رشته منظومه اخیر با انقطاع رشته حیاتش گسیخته شد ماده تاریخ فوت او اینست (جامی ثانی چه شد) و حبیب الله معروف تاریخ وفاتش را (۹۲۷) اینطور پرداخته است
 از باغ دهر هاتقی خوش کلام رفت سوی ریاض خلد به صدعیش و صد طرب
 تاریخ فوت او طلبیدم ز عقل گفت از شاعر شهان و شه شاعران طلب

ظاهراً شاه از خامی متصرف شد و رضایت خاطر هاتفی را که هم در آنوقت مأمور نظم فتوحات او بود فراهم ساخت.

لطائف هاتفی برای نظم تاریخ زندگی و فتوحات تیمورلنگ که اکنون بنام ظفرنامه تیموری یا شاهنامه تیموری معروفست باخال خود جامی مشورت نمود که آیا سرودن شعر رزمی در بحر متقارب باوجود کتابی مثل شاهنامه مورد اعتراض و ایراد واقع نخواهد شد جامی گفت قطعه از اشعار شاهنامه فردوسی را استقبال کرده و هنر خود را نشان بده تا جواب مناسب گفته شود و قطعه معروف فردوسی را (درختی که تلخست و ویرا سرشت) ۱ برای استقبال باو عرضه داشت هاتفی روز بعد بخدمت جامی آمده و این قطعه را فرو خواند :

اگر بیضه زاغ ظلمت سرشت	نهی زیر طاوس باغ بهشت
بهنگام آن بیضه پروردش	ز انجیر جنت دهی ارزش
بدان بیضه دم در دم جبرئیل	دهی آبش از چشمه سلسبیل
شود عاقبت بیضه زاع زاغ	برد رنج بیهوده طاوس باغ

جامی خندان شده گفت طبعت پرمایه است ولی برای ساختن این قطعه در هر شعری بیضه نهاده ای ۲

۱ - این قطعه در اصل از ابو شکور بلخی است که فردوسی آنرا بصورت ذیل در آورده و تبدیل با حسن فرموده است :

درختی که تلخست و ویرا سرشت	کرش بر نشانی بیاب بهشت
ور از جوی خلدش بهنگام آب	به بیخ انگبین ریزی و شهد ناب
سر انجام کوهر بکار آورد	همان میوه تلخ بار آورد

۲ - بیضه نهادن یا بطوری که امروز معمولست تخم گذاشتن کنایه از انجام

کاریست که باز حمت و اشکال زیاد انجام شود

وقتی ملا ساغری در محفلی مدعی شده بود که جمیع شعرای معاصر از مضامین من استفاده کرده و معانی اشعار مرا دزدیده اند جامی قطعه زیرین را در تعریض باو سرود :

ساغری میگفت دزدان معانی برده اند

هر کجادر نظم من يك معنی خوش دیده اند

دیدم اکثر شعرهایش را یکی معنی نداشته

راست میگفت آنکه معنی هاش را دزدیده اند

ساغری از شنیدن این قطعه دلگیر شده و نزد جامی شکایت نمود جامی

جواب داد من گفته ام (شاعری میگفت) ولی بدخواهان بتصحیف (ساغری)

میخوانند گناه از من نیست

روزی در محفلی جامی غزلی را که تازه ساخته بود میخواند و مطلع

آن غزل این شعر بود

بسکه در جان فگار و چشم بیدارم توئی هر که پیدامیشود از دور پندارم توئی

یکی از حاضران گفت شاید از دور خری پیدا شد جامی بلا تأمل پاسخ داد

« پندارم توئی ». بطوریکه سابقاً هم نوشته شد آثار فکر این شاعر در

ایام حیاتش بکرات استنساخ شده و برخی از آنها شخصاً دیده و اصلاح و

امضا میکرد و بسیار علاقمند بود که دیوانش گرفتار تصرف نویسندگان

اشعار نگردد چنانکه خود بدان آرزو اشاره کرده و گفته بود

غلام خامه آن کاتبم که شعر مرا چنانکه بود در قم زده نه هر چه خواست نوشت

اگر چه شعر فروغ از دروغ میگیرد دروغ و راست در او هر چه بود راست نوشت

ولی یکنفر از نویسندگان خوش خط آن عهد موسوم بعبد الصمد خطاط بواسطه

طبع شعری که داشت ۱ دست تصرف دراز کرده و دیوان جامی را چنانکه میخواست نوشت غافل از آنکه شاعر اصلاحات او را نخواهد پذیرفت چون دیوان مزبور را بنظر جامی رساندند قلم برگرفته تمام تصرفات را بخط خویش اصلاح کرده و این قطعه را بر آخر آن افزود:

خوش نویسی چو عارض خوبان سخنم را بخط خوب آراست
لیک در وی بسپو های قلم گاه چیزی فروزد و گاهی کاست
کردم اصلاح آن من از خط خویش و انچنان ساختم که دل میخواست
هر چه او کرده بود با سخنم من بخطش قصور کردم راست
این دوربای و قطعه را نیز جامی در کتاب بهارستان آورده و پیدا است که موضوع بذله و لطیفه بوده که از ذکر آنها خودداری ورزیده است.

شاعری خواند پر خلل غزلی کاین بحذف الف بود موصوف
گفتش نیست صنعتی به از آن که کنی حذف از آن تمام حروف

دی همی خواندی بدعوی مطلمی کاین نه مطلم بلکه بحر گوهرست
کی سزد یک بحر تنها خواندش ز آنکه هر مصراع بحری دیگرست

۱ - شعر عبدالصمد خطاط از این قبیل است :

سیمین بدنت چو مغز بادام ترست بادام دو چشم تو از آن خوبتر است
دندان و لب تو در لطافت گوئی با یکدگر آمیخته شیر و شکر است

نفحات و صلك اوقدت جمرات شوقك في العشا
ز غمت بسینه كم آتشی كه نزد زبانہ كمتاشا
بتوداشت خود دل گشته خون ز تو بود جان مرا سکون
فہجرتنی فجعلتنی متحیراً متوحشا
دل من بعشق تو می نہد قدم وفا برہ طلب
فلئن سعی فبہ سعی و لئن مشی فبہ مشی
ز کمند زلف تو هر شکن گرهی فکنده ۱ بکار من
بگرہ گشائی زلف خود کہ ز کار من گرهی گشا
تو چه مظهری کہ ز جلوة تو صدای سبحة صوفیان
گذرد ز ذرۃ لامکان کہ خوشا جمال ازل خوشا
ہمہ اہل مسجد و صومعہ پی ورد صبح و دعلی شب
من و ذکروطرہ و طلعت تو من الغداة الى العشا
چه جفا کہ جامی خستہ دل ز جدائی تو نمی کشد
قدم از طریق وفا بکش ۲ سوی عاشقان بلا کشا

غزلیات

احن شوقا الی دیار لقیّت فیها جمال سلی که میرساند از آن نواحی نوید لطفی بجانب ما
 بوادی غم منم فتاده زمام فکرت زدست داده نه بخت یا ورنه عقل رهبر نه تن توانا نه دل شکیا
 ذمی جمال تو قبله جان حریم کوی تو کعبه دل فان سجده نالیک نسجدوان سیمنا لیک نسعی
 ز سر عشق تو بود ساکن زبان در باب شوق لیکن زیزبانی غم نهانی چنانکه دانی شد آشکارا
 بکت عبونی علی شیونی فسا، حالی ولا ابالی که دانم آخر طبیب و صلت مریض خود را کنده مد او را
 اگر بچورم بر آوری جان و کر بتیمم بیفکنی سر قسم بجانت که بر ندارم سر ادا دت و خاک آن پا
 بناز گفتی فلان کجائی چه بود حالت در بنجدائی مرضت شوقا و مت هجر ا فکیف اشکوا الیک شکوا

بر آستان کینه جامی مجال بودن ندید از آن رو

بکنج فرقت نشسته محزون بکوی محنت گرفته ماوا

کارما جز فکر مردن نیست دور از یار ما وه که یار ما ندارد هیچ فکر کار ما
 روی در دیوار غم شبها بسر بردن چه سود گر نه آن مه بر روند یکشب سراز دیوار ما
 میکند پاک از سر شکست سرخ روی ما رقیب و ز حسد دیدن نیارد ونگ بر رخسار ما
 گر چه شد سر حلقه اهل معرفت و اشبیه شهر سر نیسآرد برون از حلقه زار ما
 چند خود را پیش ما قیمت نهی ای پارسا خود فروشی را رواجی نیست در بازار ما
 طره کن کو گوشه دستار خود زاهد که شد درد بسالای حریفان گوشه دستار ما

گفتم از بوی تو شد باد صبا عطار گفت

جامی از انقاس خوش اکنون تو می عطار ما

ای برده رخت رونق گلها و سمنها دارد دهن تنگ تو در غنچه سخنها
 گر سرونه چون قد تو باشد نتوان برد چون آب بزنجیر مرا سوی چننها
 صحرای عدم لاله ستان شد چو شهیدان باداغ تو رفته بخت غرق کفنها

مشکل که بود روی خلاصی دل ما را از ژلف تو با این همه خنیا و شکنها
با لذت آوارگی لذت عشقت غربت زدگان را نشود میل وطنها

چون خامه بوصف رخ او خشک فروماند
جامی که شد انگشت نما در همه فنها

یادب انصافی بده آن شیخ دعوی داردا تابخوازی نتگرد رندان دردی خوادر
شرع را آزاد اهل دل تصور کرده است زان گرفته پیشه خود شیوه آزار را
طبع برکنج حقیقت قفل و شرع آمد کلید تا دهد آن کنج بیرون گوهر اسرار را
هر که جنباند کلید شرع را برون طبع طبع نکشاید برویش جز در ادبار را
منکر اهل طریقت را ز عرفان بهره نیست نیست جز چهل جلیلی موجب این انکار را
بوی عشق از گفته عطار عالم را گرفت خواجه مز کومت از آن منکر بود عطار را

سروحدت منطلق الطیر است جامی لب بینه
جز سلیمانی نشاید فهم این گفتار را

یا من بدا جمالك فى كل ما بدا بادا هزار جان مقدس ترا فدا
مینالم از جدائی تو دم بدم چو نی وین طرفه ترکه از تو نیم یک نفس جدا
عشقت و بس که درد و جهان جلوه میکنند گاه از لباس شاه و که از کسوت کدا
یک صوت برد و گونه همی آیدت بگوش گاهی ندا همی نبیش نام و که صدا
بر خیز ساقیا بکرم جرعه بریز بر عاشقان غم زده از آن جام غم زدا
زان جام خاص کز خودیم چون دهد خلاص در دیده شهود نباند بجز خدا

جامی ره هدی بخدا غیر عشق نیست
کفیتیم و والسلام علی تابع الهدی

حرز جان هاست نام دلبر ما ما اعز اسمه و ما اعلى
نام او کنج نامه لا هوت کنج پنهان غیب ازو پیدا
همه اسما مظاهر ذاتند همه اشیا مظاهر اسما
لا اری فی الوجود الا هو محو شد نام غیر و نقش سوی
هستی مطلق است وحدت صرف این هو این انت این انا
من واو و تو از میان برخاست سروحدت شد از همه یکتا

جان جامی ز نکته وحدت
نشکیند چو ماهی از دریا

خدای خیر دهاد آن جوان رعنا را که وارهاوند به پیرانه سرزما را
 کرشمهای غزالان مست می بخشد فراغت از دونهان عاشقان شیدا را
 چه سود پندکسان چون نیبرد ز دلم هوای قد دلارا و روی ذیبا را
 شرار سینه مجنون از آتش لیلی کباب ساخت همه آهوان صحرا را
 سجود خاک رخت بردنم تنها بود بخاک میبرم امروز این تنارا
 بدیده سوی تو آمیم که افسر باکان برهگذار تو جا نیست بر زمین پارا

هلاک جامی دلخسته خواست آن کاراست

بشکل و شیوه سوادان سروبالا را

چه بغت بود که ناگه بسر رسید مرا که داد مژده وصل تو هر که دید مرا
 ریمیده بود دل از هوش و صبر شکر خدا که آن و میدد بیدارت آدمید مرا
 فتاده مرده تنی بودم از جمال تودور بیک نفس لب تو روح در دمید مرا
 کشم بدیده بسی منت از نسیم صبا که کحل دیده ز خاک رخت کشید مرا
 کل مراد بر آورد در ریاض امید بدل ز هجر تو خاوی که می خلید مرا
 همه ولایت عشقم بود بزیر نگین ز قطره قطره خون کز جگر چکید مرا

ز عشق توبه نه مقدور من بود جامی

خدا چو بهر همین کار آفرید مرا

تجلی الراح من کاس تصفی الروح فاقبلها که می بخشد صفای می فروغ خلوت دلها
 انلنی جرعة منها ارحنی ساعة عنی که مانند از ظلمت هستی دوون برده مشکها
 بجان شو ساکن کعبه بیابان چند پیمائی چو نبود قرب روحانی چه سود از قطع منزلها
 بر آری بحر بی پایان ز جود بیکران موجی که خلقی تشنه لب مردند بر اطراف ساحلها
 مرا نظاره محمل زسلی با ز میدارد چه باشد برق استقنا زند آتش بمحلها
 تو سلطان فلك قدوی چه باشی با کد اطمینان تو خورشید جهات تابی چه کردی شع محفلها

صفای جام می جامی بردنک غم از خاطر

اذا مانلق من هم فحاولها و ناولها

کیست آن سر که در آمد بدخلوت ما که شد از عکس و خش نوره ظلمت ما
 آفتاب نیست درخشنده که از ظلمت او رفت بر چرخ برین کوکبه دولت ما
 میسر شتیم گل محنت از آب مزه شکر که بر آمد گل راحت ز گل محنت ما

جان زکف رفت چه سازیم ثنای قدمش که پس از مرگ خرامد پسر تربت ما
سگ او خواند رقیب از سر خواری مارا این لقب در دو جهان بس سبب عزت ما
جان فشاندیم بچاک قدمش لیک چه سود که نیفتاد قبول گرمش خدمت ما

غایت همت ما وصل وی آمد جامی
همتی دار که کاری بکند همت ما

ریدم زمزه کوکب بی ماه رخت شبها تاریک شبی دارم با این همه کوکبها
چون اذل گرم من بگذشت خدنگ تو از بوسه بینکانش شد آبله ام لبها
از بسکه گرفتاران مردند بکوی تو بادش همه جان باشد خاکش همه قالبها
از تاب و تب هجران گفتم سخن وصلت بود این هذیان آری خاصیت آن تبها
تا دست بر آردی ز آن غمزه بخوریزی بر چرخ رود مردم از دست تو یارها
شد نسخ خط یاقوت اکنون همه وعنا یان تعلیم خط از لعلت گیرند بکتابها

جامی که بی مذهب اطراف جهان گشتی
با مذهب عشق تو گشت از همه مذهبها

ای با تو ز گل فراغ مارا گل بیتو بسینه داغ مارا
در باغ گل از تو میبرد بوی بوی تو برد بیباغ مارا
دازد شب هجر شعله آه در عشق تو بر چراغ مارا
دل رفت و نشان ز هر که برسم سوی تو دهد سراغ مارا
کنجی و ز مفلسی خیالت جا ساخته در دماغ مارا
مائیم و صغیر عندلیبان خوش نیست نفیر زاغ مارا

مشغولی عشق داد جامی
از شغل جهان فراغ مارا

نسیم الصبح ز رمنی ربی نجه و قبلها که بوی دوست می آید از آن پاکیزه منزلها
چو گردد شو ق وصل افزو نیجه جای طمن اگر مجنون بیوی هودج لیلی فند دنبال محملها
دل من پر ز مهر یار و او فارغ نبودست آن که میگویند راهی هست دلها را سوی دلها
رسید اینک زده سلسی و من از ضعف تن و زینسان فخذ یاراح و وحی تحفه منی و اقبلها
مریزای ابر دیده آب حسرت بر سر راهش که دور اولی سم اسبش ز آسیب چنین کلبها
مرا از هجر او در دل گره میبود صد مشکل چو دیدم شکل او فی الحال حل شد جمله مشکلبها

ز جور دو غم فرجام جامی قصه ها دارد

ولکن خوف املال الندامی لم يطولها

هر شب افروخته از آتش دل مشغله ها	روی از کوی غمت سوی عدم قافله ها
دلم از پرتو خورشید درخت تقدیلی است	از سر زلف تو آویخته با سلسه ها
شرح اسرار خرابات نداند همه کش	هم مگر پیر مغان حل کند این مسئله ها
در ره فقر و فنا بی مدد عشق مرو	که کمین گاه حوادث بود این مرحله ها
کلفت و گوی خرد از حد بگذشت ایساقی	باده دزده که ندارم سر این مشغله ها
ساعتی گوش رضا سوی من دلشده نه	کسا مشب از دست تو هم پیش تو آرم کله ها

وقف از سر خرایات جز آن مست نشد

که بیخانه بر آورد چو جامی چله ها

شد برقع زوی چو مهت زلف شب آسا	سبحان قدیر جمل اللیل لباس
تا کی زعم سود و زیان رنجه توان بود	ای خواجه بیا سافر می کبر و پیاسا
دنیی نه متاعیست که اوزد بنزاعی	با خصم مداوا کن و با دوست مواسا
اسرار نی ار فهم کتی جمله سماعست	لا یسکن ان یدرکها العقل قیاسا
راهیست نهانی ز تو تا دیر مغانی	جز پیر مغان نیست درین راه شناسا
خواهی که درین راه خدا پاس تو دارد	رخساره بخاک ره هربی سر و با سا

تا صاف نشد جامی از اوصاف من و ما

ما صادق من واح مصافاتک کاسا

شرف کعبه بود کوی ترا	زادها الله تعالی شرفنا
ژائر کوی تو از کعبه گذشت	سر کوی تو کجا کعبه کجا
ساخت همچون مه نونا شده پیر	میل ابروی توام پشت دوتا
سرم غرقه بخون افتاده است	تا فتادست ز تیغ تو جدا
بی تو با جان دگرم باقی نیست	جان اگر رفت ترا باد بقا
هر کجا درد دوا نیز بود	چون تو بی درد قتادی چه دوا

داشت در بیت حزن جامی جای

جامنا منک بشیر فنجای

هر چه اسباب جمالت رخ خوب ترا	همه بر وجه کمالست کما لا یغفی
بعد عمری کشت گفتمی و من میمیرم	هر دم از غم که مبادا نکنند عمرونا
بس که زاهد بر بیا سبحة صدانه شرد	دو همه شهر بدین شیوه شد انگشت نما
کر به تیغ تو جدا شد سرم از تن چه عجب	غم آنست که از تیغ تو افتاده جدا
خواستم خواهم از آن لب بدها دشنامی	حاجت من چو روا گشت چه حاجت بدها

طلب بوسه از آن لب نبود حد کسی دوسر ما هوسی هست ولی زان کف با

جامی آخر بسر زلف توؤد دست امید
خسه الله تعالى بمزید الزلفی

منکه خدمت کرده ام رندان دود آشاموا کی شمارم پخته وضع زاهدان خام را
تا شدم فارغ باسنگنای عشق ازهر مراد بر مراد خویش یابم گردش ایام را
رند و صوفی عارف و عامی هیبخواند که من کم شدم در شاهد و بر می نتابم نام را
شیخ شهرت جوی و عنار اما شاکن که چون در لباس خاص ظاهر شد فریب عام را
میکشد دامی بی صید مگس چون عنکبوت شاهبازی کو که اژهم بردود این دام را
معتسب در منح می از حد تجاوز میکند میبرد زین فعل منکر رونق اسلام را

هر کس از تمام فطرت قسمت خود یافتند

زهد و رزان جامه سالوس و جامی جام را

چند بوسه دست و پا بیک دیار یاروا فرخ آن ساعت که یابم دولت دیداروا
یارا اگر طعن فرامشکاریم زد دور نیست زانکه با بادش فرامش کرده ام اغیاروا
خواندمی طومار غم بی او ولی چون شدم را نامه اش تموین جان طلی کردم این طوماروا
دیده ام آزار از آن رخ دور می خواهد دلم تادم بیرون بشرح دوری آن آزاروا
لیک نازک باشد آن خاطر ندانم چون کنم درج در گفتار کم درد دل بسیاروا
چون مراد نامردان آمد او همواره باد بر مراد او مدار این گنبد دواروا

بنده جامی و دعای او که بر نامد ز دست

خدمتی زین به دعا گویان خدمتکاروا

دو هفته شد که ندیدم مه دو هفته خود را کجا روم بکه گویم غم نهفته خود را
در آذ خواب خوش ای بخت بد مگر بکشایم بروی همچو مهبش چشم شب نهفته خود را
خدا برا مکن ای باغبان مضائقه چندان که يك نظاره کنم باغ نوشکفته خود را
مریز اشک من ای چشم خون گرفته که خواهم کنم نثار رهش این در نهفته خود را
رمید دل ز من از زلف دام نه که نخواهم بجز شکار تو مرغ هوا گرفته خود را

همین بسست باو نامه جامیا که نویسی

بخون دل برش این درد ناک گفته خود را

ترا ای نازنین هر سو ز دلها صد سپه بادا بهر جا بگذری صد جان پاکت خاک و ده بادا
همی ترسم شود آزرده آن تن ورنه می کفتم ترا هر شب درون دیده من جایکه بادا

رحم عقل میبشد فراغت عشق تو مارا همیشه عشق تو در کشور دل پادشاه بادا
 سیه و خواندیم و آن موجب صد سرخروئی شد سرموئی اگر گویم خطا رویم سیه بادا
 طفیل دیگران باشد که یابم لذت تیغت همیشه خوی تو خونریزی هر بی گنه بادا
 کله کج کرده میازی سمند و خلق میگویند خدا همواره یار این سوار کج کله بادا

دل جامی که شد بتخانه از مهر بتی چون تو

نه دروی فکر مسجد نی هوای خاتمه بادا

شد سحر قائم اقبال من شیدا را آتش انس من جانب طور ما را
 از خوش آن آتش رخشنده کز آینه صبح میبرد شاه آن رنگ شب یلدا را
 گر نیابم ز سرکوی تو در کعبه نشان از مژه دجله بغداد کنم بطحا را
 نکبت عنبر سارا همه عالم بگرفت تا صبا شانه زد آن طره عنبر سا را
 طوطی ناطقه را قوت حدیث لب تست بحدیثی بگشا آن لب شکرخا را
 بسکه رفتند شهیدان غمت سوی عدم لاله ها غرقه بغون میدهد آن صحرا را

جامی از عرض سخن چیست ندانم غرضت

چون درین دور کسی کم خرد این کالا را

کیست کز عشاق پیغامی رساند یار را وز فراموشان دهد یاد آن فرامشکار را
 شد دلم آزرده زخم غم هجران کجاست مرهم وصلی که اذ دل چسبند این آزار را
 اشک خونین سرخ رو میهاست پیش مردم حق گزاری چون کنم این دیده خوبار را
 خون از آن گریم بهجرا و که در خون غرقه به دیده کو لایق نباشد دولت دیدار را
 بار گفت آن مه بر آیم با تو خوش سال دگر شد چنان امسال کاندراک جویم یار را
 بهر خود نام سگ آن در نخواهم عاریت چون پسندم بر شعار دولتش این عار را

سر بیالین جدایی دید جامی و طلیب

گفت جز مردن علاجی نیست این بیمار را

رحمی بده خدایا آن سنگدل جوان را با طاقتی و صبری این پیر ناتوان را
 بختم جوان و عقلم پیر است لیک عشقش آورده زیر فرمان هم پیروم جوان را
 گر زرد شد گیاهی در خشک سال هجران بزمردگی مبادا آن تازه ارغوان را
 خون میرود ز چشم آن بخت کو که بینم سروی نشسته بر لب این چشمه روان را
 زاهد بکنج محراب آورده روی طاعت عاشق گرفته قبله آن طاق ابروان را
 محمل میند امروز ای ساربان جانان کز آب چشم باشد ده بسته کاروان را

جامی ز عشق جانان گر گفت توبه کردم

این نکته بشنواز من ز بهار مشنوی آن را

منم زجان شده بنده مه یگانه خود را	که ساخت جلوه که نازبنده خانه خود را
قدم بضاعت ام آن سرو تا نهاد بهر دم	هزار بوسه ز من خاک آستانه خود را
نداد دست جز اینم که ریختم زده دیده	بیای او گهر اشک دانه دانه خود را
کیوتر حرم او بشاخ سدره و طویی	نمیدهد خس و خاشاک آشیانه خود را
گرفت قصه دردم درازی شب هجران	کجاست یار که کوته کنم فسانه خود را
بهانه سازم و سوسویش روم ولی چو ببرد	چه کار آمده کم کنم بهانه خود را

چو پیش یار بگفتند شرح عشق تو جامی

رسان بعرض وی این شعر عاشقانه خود را

ای مه خر که نشین از رخ پرافتن برده را	شاد کن آخر گهی دلهای غم پرورده را
گر بگورستان مشتاقان سواره بگذری	جان دهد دو تن صدای سم اسب مرده را
شربت هجران چشیدم فکر جان کردن چه سود	چون امید زیست باشد زهر قاتل خورده را
گر بغض غلطم چه باک او را که طفل خرد سال	رقص دانه اضطراب مرغ بسمل کرده را
جان بلب آورده ام لب بر لبم نه یک نفس	تا بشو بسپارم این جان بلب آورده را
بی طلب توان و صالت یافت آری کورسد	دولت کعبه بجز رنج بیابان برده را

نیست وقت توبه جامی خیز تا بر یاد دوست

جام می گیریم رخم زاهد افسرده را

اگر هر دم زنی صد تیغ بر ما	برین از تو توانیم قطعا
جفا ها خواهم فرمود گفتن	خدا را ماه من اینها مفرما
بود جای خیالت خانه چشم	بمردم گفته ام این نکته صد جا
بگوشت میبرد سر زلف مشکین	دگر زاندازه بیرون مینهد پا
سری من زاهد را توان کرد	برابر با کدو حاشا و کلا
بزم با آه و دل زان لب خیالی	بلی بی دود توان بخت حلوا

بقتل جامی ای مه و نجه کشتی

کرم کردی جزاک الله خیرا

از خاوخار عشق تو دوسینه داوم خارها هردم شکفته بر رخ زان خاوها گلزارها

از بس فغان و شیونم چنگیست خم گشته تنم
از شک آمده تادامنم از هر مژه چو تارها
و مغانبستان فکن کز شوق تو گل در چمن
صد چاک کرده بیرهن شسته بخون و خسارها
تا سوی باغ آری گذر سرو و صنوبر را نگر
عمری بی نظاره سر بر کرده از دیوارها
زاهد بسجد برده پی حاجی بیابان کرده طی
آنجاکه کار و نقل و می بیکار است اینکارها
هر دم فروشم جان ترا بوسه ستانم در بها
دیوانه ام باشد مرا با خود بسی بازارها

تو داده کام هر کسی من مرده از غیرت بسی

یکبار میرد هر کسی بیچاره جامی باوها

سیمین ذقنا سنگدلا لاله عذارا
خوش کن بنگاهی دل غم پرور مارا
این قالب فرسوده گراز کوی تو دور است
القلب علی بابک لایلا و نهارا
آزرد مبادا که شود آن تن نازک
از بهر خدا چست مکن بند قیا را
چون برگذرم از سر کوی تو که آنجا
یارای گذشتن نبود باد صبا را
خوش آنکه زمی مست شوی بیخبرافتی
پنهان ز تو من بوسه زنم آن کف پارا
گر هست چو مجرم نفسم گرم عجب نیست
از حبک قد او قدنی قلبی نارا

جامی نکنند جز هوس بزم تو لیکن

در حضرت سلطان که دهد راه گدا را

چند سوی چمن آیم بهوایت چو صبا
یکره ای سرو سپی قامت خود را بنا
بنه کرته نیلی سوی بستان بخرام
تا گل از شوق کند خرقه پیروزه قبا
باغبان کاش کند سوسن گل فرش رخت
زانکه بروی زمین حیف بود آن کف پا
همچو بلبل بهوای گل رویت نالم
نیست این ناله و فریاد من از باد هوا
سرو را جالب جویت و ترا گوشه چشم
الله الله چه تفاوت تو کجا سرو کجا
ز آب صافی نکر آن روی چو گل تادانی
کز چه ووا بنهمه جو بان تواند اهل صفا

باتو جامی هوس گشت گلستان دارد

لیک چون مهر می سرو کند شاخ کیا

من که جا کردم بدل آن کافر بد کیش را
کوش کردن کی توانم قول نیک اندیش را
ناصرها سودای بد خوئی چنین میدادم
ورنه هرگز کس چنین رسوا نخواهد خویش را
و سم دلجوئی ندارد یارب آن سلطان حسن
یا نمیگوید کسی حال من درویش را
کیش بر تیر جفا داود بکین بیدلان
از کدام استاد سنگین دل گرفت آن کیش را
دل نگار تست کار او میفکن باطیب
زانکه جز داغ تو نبود سودمند این ریش را
درد تو بیش از حد و غمهای تو از درد بیش
با که گویم یارب این غمهای بیش از بیش را

سینه جامی که شد ریش از تو نتوان نیش زد

زانکه آه سوزناکش میکند آذ نیش را

برکش ای صوفی زسرای خرقه سالوس را جام می بستان و بشکن شیشه ناموس را
کاسه می خور که خواهد کاسه سرخاک خورد بود نقش کاسه در این سخن کاوس را
حسن رعنا یان ز جعد عنبر افشان جلوه یافت ذیب و فرآری زهر خود بود طاوس را
جسم خاکی از ریاضتهای مشکل کن قوی ۱ برفرو از نو چراغی این کهن فانوس را
رنج بیعاصل مبین در بیض عاشق ای طبیب نیست دستی بر مریض عشق جالینوس را
صیت عشقت کی نهان ماند که ما سودا میان بر سر بازار سوائی زدید این کوس را

دست بوس دوست جامی بر نیاید زد دست

بای در راه طلب نه دولت پابوس را

بغرام و باز جلوه ده آن سرو ناز را پا مال خویش کن سر اهل نیاز را
بگذارد یک نظاره دو آن رو که اهل دل گیرند کیمیا نظر پا کپاز را
خوش آنکه تونشینی و من پیش روی تو سازم بهانه بهر سجودی نماز را
حسن ترا ز عشق من آوازه شد بلند محمود ساخت شهره عالم ابا ز را
از شرح سوز درد من ای جان گداختی پیش که گویم این الم جان گدا ز را
جولان مده سمند و میر عقل و دین زما بگذار شهسوار من این ترکنا ز را

جامی گرفت خاطر آن مه ز شرح هجر

کوته کن این فسانه دور و دراز را

کاش ویران شود از سیل فنا خانه ما تا کشد گنج بقا رخت بویرا نه ما
چرخ فیروزه که بینی ز شفق گلگونش دود آلوده سفالیت ز خمخانه ما
ما ویمان می ای زاهد یمانه شکن دور باد آفت زهد تو زیمانه ما
طرفه حالی که یک حرف زبان بکشادیم قاف تا قاف جهان برشد از افسانه ما
شبهه زهد برندان چه فروشیم که نیست نرخ یک جرعه می سبجه صد دانه ما
سایه رحمتی ای شمع چکل کافتا دست بال پر سوخته در پای نو پروانه ما
جای این نافه کشائی زکی آموخته

که معطر شد از انفاس تو کاشانه ما

هر دم افر و زی چو گل رخسار آتشناک را شعله در خرمن ذنی مثنی خس و خاشاک را
عقل را روشن شود ماهیت حسنت اگر پرده حیرت نبندد دیده ادراک را

جان پاکست آن ته تن دوزیر پیراهن ترا صد هزاران آفرین جان آفرین پاک را
جامهٔ جان پاک شد تاوی زیر پیراهن ببخش کز چنان رشته توان پیوند کرد این پاک را
دامن خرکه برافکن ای مه خرکه نشین ور نه خواهد سوخت آهم خرکه افلاک را
کمترین صید توام پیش سگان خود فکن کر نیم لایق که آلائی بمن فترک را

خاك شد بر رهگذارت جامی و هرگز نیافت

آن شرف کز سایهٔ سرو تو باشد خاك را

هر کجا جلوه کند آن بت چالاک آنجا خواهم از شوق کنم جامهٔ جان پاک آنجا
مزن آتش بمن ای آه در آن کوی مباد دود خیزد و سر این خس و خاشاک آنجا
میریدم ز سر راهش اگر میرم زار بگذارد خدا واکه شوم خاك آنجا
شدم آوارهٔ شهری بگرفتاری دل که ز خونریز غریبان نبود پاک آنجا
پای جامی که نهد کاش گذارد اول که بزرگان زخس و خار کنم پاک آنجا
دور از آن مه گذرانم و فلک ناوک آه تا چسان میگذرانند دل غمناک آنجا

جامی از خون خود آلوده مکن صید کفش

که نبندند چنین صید بترک آنجا

خوش است ناز توای سرو گلزار مرا نیاز پرور عشقم بناز دار مرا
مگو بطرف چمن جلوهٔ رباحین بین دلم اسیر تو با دیگران چکار مرا
زکشت باغ چه خیزد ز کل چه بگشاید درون جان ز تو صد گونه خار خار مرا
ز جام لعل لب جرعۀ کرم فرما که کشت نرگس مست تودر خمار مرا
بگو بهر چه کنم اختیارده که نماند به پیش حکم تو یارای اختیار مرا
کمند زلف توام بند می نهد بر پای و گرنه عزم رحیلت ازین دیار مرا

بدرد و غصه و اندوه از آن خوشم جامی

که صاف عیش و طرب نیست خوشگوار مرا

مطرب امشب ساز کن با نالهٔ من چنگ را آتشی دیگر فروز این سوزناک آهنگ را
بسکه نایدم ز درد دوری آن سنگدل دل بدرد آمد و آه و نالهٔ من سنگ را
دورم از یار و نیارم سوی اورفتم که اشک ساخت دریا کردم فرسنگ دور سنگ را
و ه که رازم فاش خواهد شد چسانوشم ز خلق چهرهٔ زرد و سرشک ارغوانی رنگ را
هست آسب تبت آزار جان بینلان اندکی آهسته تر بند آن قباي تنگ را
بهر تیرت چنگ دارد جان و دل برمی نما تیر دیگر سوی جان انداز و نشان جنگ را

جامیای طغرای دولت خواهی از سلطان عشق

خط رسوائی بکش منشور نام و ننگ را

ساقی بچندل حل نشود مسئله ما	می ده که زحد میگذرد مسئله ما
در راه مطلب بادیه و کعبه چه باشد	صد بادیه و کعبه و يك مرحله ما
در راه در آیند همه هرزه دویان	گر بانگ درائی رسد از قافله ما
پشینه سیاه از سبب زلف تو کردیم	در خرقه بزلف تو رسد سلسله ما
ز داغ دل ماحمله براوج فلک آتش	شد نور ده شمع فلک مسئله ما
مارا کله از خوی تو ایستکه هر چند	کردیم کله گوش نکردی کله ما

جامیای مطلب دولت وصلش که برونست

تحصیل چنین منزلت از حوصله ما

بسکه میآیم بکویت شرم میآید مرا	چون کنم جان دگر خاطر نیاساید مرا
از سر کویت من بی صبر و دل هر جاروم	گرچه باغ خلد باشد دل فرو ناید مرا
هر طرف صدخو برودر جلوه نازندلیک	از همه نظاره روی تومی باید مرا
و چه گفتم من که بینم گاه گاهی روی تو	دیگری را خوب رو گفتن نیشاید مرا
پیغودی من ز عشقت گرچه از حد در گذشت	هر که بیند روی تو معذور فرماید مرا
کر ترا باشد دمی پروای غم فرسودگان	نیست غم گر جان و دل از غم بفرساید مرا

گفته جامیای کم است از خاکبای ما بسی

زین تفاخر شاید از سر بر فلک ساید مرا

گذشت از حد خروش و گریه ابر و بهاران را	کجا دانست یارب داغ و دره دلفکاران را
مبار ای ابرو ز گشت آنچا بک سوار آخر	که دیده بر رهست از دیر باز امیداران را
ازین عشق جگر خواده چه دارم چشم ببودی	که بر داده بیاد نیستی چون من هزاران را
ز جام نیم خوردا و کجا يك جرعه تا بینی	چو عهد من شکسته توبه برهیز گاران را
چنین کز باده عشرت بغواب مستی شبها	چه دانی محنت بی خوابی شب زنده داران را
سزد کوی یکی چون من عنان دوستی پیچد	بتی کو بسته فترک بیند شهرباران را

سند ناز جولان ده بره کو کشته شد جامی

اگر ضایع شود موری چه نقصان شهسواران را

عشق باید کزد و عالم فرد سازد مرد را	درد این معنی نباشد مردم بیدرد را
مودة غم میدهد یار و نداند اینقدر	کاین نوید عشق باشد جان غم پرورد را
هر کجا گردد ز رویش حسن و اهنکامه گرم	کرد گشتن کی رسد خورشید عالم گرد را
لاله نمی سرخ و نمی زرد و دید از کلم	چون برم با خاک اشک سرخ و روی زرد را

بیخود افتادم چو خوردم شربت هجران بلی جز چنان خوابی کجایلی بود این خورد و
گر چه گشتم خاک راه او بهمدالله که باد- از سر راهش سوی دیگر نبرد این کرد و

برد جامی را بکوش میل اشک اما چه قدر

در چنان بستان چنین خاشاک و آب آورد را

ای غمت تنعم شادمانیها	وصل تو لعل کامرانیها
کرده ام کم بکوی عشق دلی	بروی از داغ تو نشانیها
میبرم کومهای غم بر دل	از دوت میبرم گرانیها
بهوای قد تو از سر سرو	کرده مرغان بلند خوانیها
نکته جوین عشق را شرطست	ساده بودن ز نکته دانیها
بقعه خیر ماست کوشه دیر	لیس فی الکائنات ثانیها

عیش جامی درو مدام خوش است

طیب الله عیش بانیها

چه سود گریه خون چشم اشکبار مرا	که نیست هیچ اثر گریه های زار مرا
بر هکزار چو خاکم فزاده هان ای بخت	بدین طرف برسان نازنین سوار مرا
نمی برم ز غم این بار جان برای خدا	خبر برید ز من یار غمگسار مرا
گاهی که خاک شوم قالبم بیاد دهید	بود که جانب کوش برد غبار مرا
به پیش زخم خدنگ تو ذکر مرهم رفت	ز تیر سخت تر آمد دل فکار مرا
بین خرابیم از عشق ای که داری یاد	بمهد عافیت آسوده روزگار مرا

میار باده که جامی خبار خود بشکن

که جز شراب لب نشکند خمار مرا

طرف باغ و لب جوی و لب جامست اینجا	ساقیا خیز که پرهیز حرامست اینجا
شیخ در صومعه گرمست شد از ذوق سماع	من و میخانه که اینحال مدامست اینجا
لب نهادی بلب جام و ندانم من مست	که لب لعل تو و باده کدامست اینجا
بسته حلقه زلف تو نه تنها دل ماست	هر کجا مرغ دلی بسته دامت اینجا
می کشی تیغ که سازی دل مارا بدو نیم	تیغ بگذار که يك غزه تمامست اینجا

جامی از بوی تو شد مست نه می دیده نه جام

بزم عشقت چه جای می و جامست اینجا

لب لعل تو کام اهل وفا	لعل الفراق فیه شفا
دردنوشان جام درد تواند	صف نشینان بارگاه صفا
کی بروی تو خوش توانم زیست	همچو موی تو فتنه ز قفا

یاری کس نخواهم اندر عشق حسبی الله وحده و کلی
گر چو یوسف شوی ز ما غایب همچو یعقوب ما و یا اسفا
بعجفا داغ دیگران میسند چند میسوژیم بداغ جفا

جرم جامی هوای خوبانست
غفر الله ذنبه و عفی

ساقی بیا که دور فلک شد بکام ما خورشید را فروغده از عکس جام ما
کلگون می در آرد بیدان کنونکه هست رخس سپهر و تومن ایام رام ما
آن ترک را بیکدو قدح مست کن چنان کز گردش زمانه کشد انتقام ما
آورد آب رفته بجو باغ حسن را سرو بلند قامت طویی خرام ما
طاوس وار طوطی جان جلوه میکند از فرم این همای نه آمد بدام ما
گاهی می شبانه کبی باده صبوح بنگر وظیفه سحر و زاد شام ما

جامی بوصف آن لب شیرین شکر شکست

خامش مباد طوطی شکر کلام را

عمری ز غمت بودم باخاطر خوش چانا ودعت و اودعت فی قلبی اشجانا
دام سر زلفت را کر خال بود دانه صید تو شود دایم صد مرغ دل دانا
گفتم که بهجر ازل شوق تو شود زائل فی الهجر مضی عمری والشوق کماکانا
شد در قدح صبا عکسی ز رخت پیدا قد اشرقت الدنیا من کاس حمیرانا
از مدرسه برگشتی بر میکده بگذشتی شد در کرو باده دراعسه مولانا
صد کشته هجر احیا باید بدمی هر جا کز گلشن وصل تو بومی رسد احیانا

آن سرو سهی قد را شد خاک قدم جامی

ما ارفعه قدرا ما اعظمه شانا

صبر از دل و دل از من و من از وطن جدا سهلست اگر نباشم از آن سیمتن جدا
سازد ز غصه همچو قبا جیب خویش چاک کر یک زمان فتد ز تنش پیرهن جدا
در بیستون ز ناله من کر صدا فتد نالد ز درد کوه جدا کوهکن جدا
هر صبحدم ز شوق تو پیش گل و سن مرغ چمن جدا کند افغان و من جدا
زارم بکش مگوی کزین آستان برو مردن بر تو به که ز تو زیستن جدا
زان حالها که پیش من آمد جدا تو اکنون فسانه ایست بهر ایچمن جدا

دانی که چیست جامی از این آستان دور

آشفته بلبل ز حریم چمن جدا

گربدانی قیمت يك تارموی خویش را کی دهی بر باد زلف مشکبوی خویش را
آمدی بارو می از گل تازه تر دوشم بغواب تازه کردی دردل من آرزوی خویش را
تا نگردد گل ز اشکم این همه دل کز بتان میربای فرش سنگ انداز کوی خویش را
باغبان در چشم من عکس رخ و زلف تو دید لاله و ستیل نشاند اطراف جوی خویش را
خاطر من ز آلاش زهد ریائی شدم ملول یکدو کاسه درد خواهم شست شوی خویش را
ایکه گوئی خوی از آن بت میتوانی باز کرد رو که من به میشناسم از تو خوی خویش را

میدهم گفتم بهای خاک کویت آبروی
گفت درو جامی نگهدار آبروی خویش را

من نه تنها خواهم این خوبان شهر آشوب را کیست در شهر آنکه خواهان نیست روی خوب را
دیر می جنبید بشیر ای باد بر کنعان گذر مژده پیراهن یوسف بیر یعقوب را
دل نهادم بر جفا تا دیدم آن قد بلند بر دوخت آن به که بیند مرد عاقل چوب را
گو مکن درد دل من کاتب اندونامه درج طاقت این بار نبود حامل مکتوب را
چون صف دلها شکستی زین مکن رخش جفا شرط نبود رفتن از پی لشکر مغلوب را
خواب ناید چشم تر رای تو شبها اغلی گرچه باشد خواب اغلب مردم مرطوب را

دی بخاک پاش با صد ذوق میسودم مژه

گفت جامی گردد شد آهسته زن جاروب را

چو اشک خویشن غلطم میان خاک و خون شبها ز رشک آنکه بینم جام می را لب بر آن لبها
شدی مشهور شهر آسان که همچو سوره یوسف هیخوانند طفلان قصه حسن بکتبها
بغواب او بردرت یابند جاجانهای مشتاقان به بیداری کجا آیند دیگر سوی قالبها
زنو هر شب بزیس یارب رود بر آسمان افتد ملائک را غلط در سبزه از غوغای یاربها
تنم و از آتش دل هر دم افزایش تب دیگر خدارای اجل رحمی که جانم سوخت زین تبها
شدم بد بخت ز اشک خود نشد آری مرا هرگز سعادت مندی روزی از این سیاره کوکبها

ز هفتاد و دو ملت کرد جامی رو به عشق تو

بنی عاشق نداد مذهب جز ترک مذهبها

آنکه از حلفه زرگوش گرانست او را چه غم از ناله خونین جگرانست او را
کوکله بر شکن از نا که بسر مسند حسن منصب شاهی زرین گرانست او را
دیده دریاست مرا زان گهر پاک که جای صدف سینه صاحب نظرانست او را
شد مرا حال دگر از غم آن شوخ ولی نظر لطیف بحال دگرانست او را
دی گذشت از من بد و زود دگر باز نکشت وه که خاصیت عمر گذرانست او را

خاك شد دیده غمیده مجنون و هنوز چشم جان جانب لیلی نگرانست او را

بند تلخ پدران در دل جامی نگرفت

زانکه دل در کف شیرین پسرانست او را

ای مهر تو از صبح ازل هم نفس ما	کوتاه ز دامان تو دست هوس ما
ما قافله کعبه عشقیم که رفته است	سر تا سر آفاق صدای جرس ما
آن بلبل مستیم که دور از کل رویت	این گلشن نیلوفری آمد قفس ما
از دود دل ما حذر ای شعله شوق	آتش زده در خرمن خاشاک و خس ما
خواهیم بیک جرعه می از خویش خلاصی	از پیر مغان نیست جز این ملتزم ما
دربای خم آلوده لب از می چو یفتیم	رانند ملائک به پر خود مگس ما

جامی بدرت جان بکف دست رسیده است

یعنی که همین تحفه بود دست رس ما

و خنه کردی دل بقصد جان من دیوانه را	دزد آری بهر کالا می شکافد خانه را
تخم مهر خال او در دل میفکن ای رقیب	بیش از این ضایع مکن دو سنگ خارادانه را
خیز کو مشاطه کاندر زلف مشکینت نماند	بسکه دلها شد گره راه گذشتن شانه را
میکنم سینه پناخن کرده رو در کوی تو	میگشایم روزنی سوی تو این ویرانه را
عاقبت خواهم ز تو بیگانه گشتن چون کنم	ز آشنایش تو قدر افزون بود بیگانه را
عشق یکرنگی تقاضا میکند این روشن است	ورنه شمع آتش چرا زده میجو خود پروانه را

جامی از خود رفت زان بت قصه کم گوای رفیق

مستمع در خواب شد کوتاه کن افسانه را

برفت عقل و دل و دین و ماند جان تنها	چو آن غریب که ماند ز کاروان تنها
چو خوان درد نهادی خیال را بفرست	که منعمان نشانند میهمان تنها
حدیث موی میانان چو در میان آید	تو در خیال من آمی از آن میان تنها
زلف و خال و خط چون رهم بحیله عقل	گرفته از همه سو دزد و پاسبان تنها
بسان خامه دو بودی زبان من ای کاش	که شرح شوق تو نتوان بیک زبان تنها
چو نی چگونه تنالم که شد ز ناوک تو	هزار روزنه ام در هر استخوان تنها

مرو بخلد برین بی خیال او جامی

که لذتی ندهد گشت بوستان تنها

میغزائی خط مشکن عارض چون سیم را	میگشی بر صفحه امید حرف بیم را
روی تودر احسن التقویم اگر دیدی حکیم	کی نهادی ز آفتاب و مه رقم تقویم را

کشور خوبی مسلم شد ترادرگوش کن
عاشقان را خاک پای خود کنی هر دم خطاب
گر حسود از فتنه آتش زد جهان را باک نیست
حکمت آموز دل پاکت سروش غیب پس
خلقه خدمت سر افرازان هفت اقلیم را
با فرودستان زحد بیرون میر تمظیم را
آتش نرود گلزار آمد ابراهیم را
گو معلم بر شکن هنگامه تعلیم را

تیغ میرانی که جامی نقد جان تسلیم کن

هر چه فرمایی بجان استاده ام تسلیم را

خال و خط جان فراست اینها
صبر و خرد از دلم چه جوئی
با آفت جان ماست اینها
در دور تو خود کراست اینها
چشم تو هزار فتنه انگیزت
ای شوخ چه فتنه هاست اینها
نرخ تود و کون چون نهه عقل
بك موی ترا بهاست اینها
از جور و جفای تو ننالم
کز همچو تومی وفاست اینها
کوی تو ز دود آه پر شد
یا رب ز دل که خاست اینها

گوئی که رواست قتل جامی

وانگه نکشی رواست اینها ؟

باسیران نظری نیست ترا
چون نیارم دگرم پیش نظر
بر غریبان گذوی. نیست ترا
گر نظر بادگری نیست ترا
قول دشمن مشنودر حق من
که زمن دوست تری نیست ترا
خون دل بر مژه ام بست چگر
چند گوئی جگری نیست ترا
در ذلت ناله مارا چه اثر
از وفا چون اثری نیست ترا
سرم از خاک درت دور مکن
کر زمن درد سری نیست ترا

جامی از عشق بتان عار مدار

غیر از این خود هنری نیست ترا

زد برفتار خوش قندت ره ما
رفع الله قدره ابد
تو همایی و نیست ظل همای
جز دو زلف تو دام ظلهما
گر کند غنچه باتو دعوی لطف
بر دهانش زند نسیم صبا
دیده هر دیده ام جدا دردی
تا ز روی تو مانده اند جدا
تو بلای خدائی و خلقی
بدعا خواهد این بلا ز خدا
آینه از تو رخ نمی تابد
بتو دارند روی اهل صفا

هر که درهای نظم جامی دید

گفت لله در ناظمها

هر دو جای تست یا بدوالدجی	گاه در دل ساز و که دو دیده جا
گر خرامی سوی ما طوبی لنا	طوبی آمد قد تو وقت خرام
چشم من دارد غباری از صبا	تا بهر چشمی ز راهت سرمه برد
نیست حکمی بنده را بر پادشا	من نگویم بنده خویشم شمار
لیکن از دل بر نیاید مرا	خواهم از دل بر کشم پیکان تو
تا رخت بینیم بعد از عمر ها	برده بکش چون نمودی آن دو زلف

گر سرجامی جدا سازی به تیغ

به که سازی ز آستان خود جدا

که جز خوی نکولایق نباشد روی نیکو را	معلم کو مده تعلیم بیداد آن پری رو را
که خواهد گوش کردن در حق من قول بدگورا	مرا چشم نکومی بود از آن بدخوچه دانستم
یکی زین سو خرامان بگذران آن سرود لیجورا	رقیبا چون بره می بینیم افتاده رحمی کن
که من روزی بکوی آشنایی دیده ام اورا	اگر پای سگش میبوسم ای ناصح مزین طمنه
اگر خواهم ز درد دوست خالی یکسر مورا	بجای هرسر مو بر تن من باد صد نشتر
براهش روی افتادن سرشک بی رده ورو را	نیفتادی میان خاک و خون مردم اگر بودی

چنین آشفته و رسوا بکوی او مرو جامی

مبادا که تو عار آید سگان آن سرکورا

ز خون دیده کنم لعل ریگ بطحا را	به کعبه گر ننمایی جمال خود یاوا
مشهد فلک این حقهای مینا را	بدور حسن تو از مهره وفا پرداخت
مسبحان فلک سبحة ثریا را	ز شوق طوق سگان در تو گردانند
ضمان نمیشود از من حیات فردا را	بترك عشرت امروز چونکنم که کسی
پیرس شرح مداوای من مسیحا را	مریض آن لبم ای ناله چون رسی بفلک
بکوه قاف طلب آشیان عتقا را	کناره کن ز جهان تا رسی بمامن عشق

حریم میکده جامی مقام پاکان است

ز داغ زوق بشو خرقه مصلا را

در حریم وصل تو محرم نیسازد مرا	با تو یکدم بخت بد همدم نمی سازد مرا
عاشق غمخواه ام جز غم نیسازد مرا	دیگران و اشاداد ایدل بوصل خود که من
آزمودم بارها آنهم نیسازد مرا	نیست سوز عشق راجز صبر چیزی سازگار

بهر تسکین دل افکار من مسکین طیب
 ساخت صدمهرم ولی مرهم نیسازد مرا
 با غم مهجوری و اندیشه دوری خوشم
 خاطر شاد و دل خرم نیسازد مرا
 خواهم اندر عالم دیگر ز هجرت خانه ساخت
 دیگر آب و خاک این عالم نیسازد مرا
 هر نفس جامی مدم بر من فسون عافیت

با بلا خو کرده ام این دم نیسازد مرا

شد خاک قدم طوبی آن سروسهی قدر را
 ما اعظمه شأناً ما ارفعه قدر را
 ای پیکر روحانی از ذلف بنه دامی
 در قید تعلق کش ارواح مجرد را
 من نقش خطت بستم روزی که قلم با خود
 میزد رقم هستی این لوح ذبرجدر را
 من زنده و تو خیزی خون دگران ریزی
 هر لحظه از این غصه خواهم بکشم خود را
 میسند ز قتل من آزار بر آن ساعد
 یک تیغ زن از غمزه خون ریز چو من صد را
 دردت ز ازل آید تا روز ابد باید
 چون شکر گزارد کس این دولت سرمد را

در وصف خطش جامی آیین سخن نو کرد

ذوقی دگراست آری اشعار مجدد را

گر چه هر روز ز صدمه کم نمی بینم ترا
 خون همی گیریم اگر یکدم نمی بینم ترا
 هر بنا محکم و سنگست ای دلت چون سنگ سخت
 چون بنای دوستی محکم نمی بینم ترا
 عشق شد در دل مقیم ای عقل درد سریر
 کاندین خلوت سرا محرم نمی بینم ترا
 بهر قتل عاشقان میدیدمت زین پیش غم
 چون به بخت ما رسید آنهم نمی بینم ترا
 طینت پاک تو کوئی ز آب و خاک دیگرست
 جنس آب و خاک این عالم نمی بینم ترا
 از خم محراب ابرویش همانا غافل
 ای که هرگز پشت طاعت خم نمی بینم ترا

از تو هر مو بر تن جامی غمی دارد جدا

وز غم او یک سر مو غم نمی بینم ترا

بام بر آو جلوه ده ماه تمام خویش را
 مطلع آفتاب کن گوشه بام خویش را
 بهلامی دوت صرف جوانیم همه
 بهر خدا تفقدی پیر غلام بشا
 با همه میرسد غمت قسمت بنده هم بده
 خاص بدیگران مکن رحمت عام خویش را
 برد متاع هستیش زود بکشور عدم
 هر که بدست عشق تو داد و نام خویش را
 در وقتی که کرده ام نام سکانت را رقم
 بر من خسته دل مزین طعنه بهر نیکوان
 صید کسی دگر مغوان آهوی دام خویش را
 بر تو سلام میکنم گر چه فرود یافتن
 با شرف جواب تو قدر سلام خویش را

پخت و تف غم دلم خام هنوز کار من پیش تو عرضه میکنم پخته و خام خویش را

جامی تشنه لب که شد خاک و شوق لعل تو

باده خور ویر او فشان جرعه جام خویش را

ای دوا برو گره افکنده چه حالت ترا گویی از صحبت احباب ملالت ترا

موجب حسن تو تنها نه خط و خال افتاد عشق ما نیز از اسباب جالست ترا

تشنگان را بدمی آب تفقد میکند ای که منزل بلب آب دلالت ترا

بر دل از قصه مرارنج و ملالیت عظیم تا بهر سفله سر غنچ و دلالت ترا

بی تو گشتم چه خیالی و بخاطر نگذشت هرگز این نکته ات آخر چه خیالست ترا

نیست ره سوی توام جز بیر و بال امید مشکن بال و پرم را که و بالست ترا

جامی اندیشه ساحل مکن از لجه عشق

که برون رفتن از این ورطه محالست ترا

زلف تو برمه پریشان کرد مشک ناب را شاخ افکنده بر گل سنبل سیراب را

از در مسجد و آ با آن دو ابروی و بین پشت سوی قبله رود روی خود محراب را

پسته را تا زان دهان و لب رسایدی بکام دل بشک آمد ازین معنی اولوالباب را

باد شبها خاک پایت ویر سر خوابم حرام گر ندانم دولت بیدار خود این خواب را

نیست از قتل معبان غمزه ات هرگز ملول کی ملالت خیزد از خون ریختن قصاب را

در نیاید دلم را راحتی از هیچ باب بروی از پیکان دری بگشای فتح باب را

نیست دلکش تر سرودی جامی از شعر خوش

وقت خوش میکن بدین دلکش سرود احباب را

زان همی ریزم سرشک لاله و تنگ خویش را تا ز خون دیگران شوئی خدنگ خویش را

می چنین گلرننگ و کلبویست یا گل بیش تو شست در آب خجالت آب ورننگ خویش را

میکند اوم همچو ز در بوته بس کز آه کرم می فروزم کلبه تاریک و تنگ خویش را

سیم را در سنگ جا باشد تو چون جا کرده در بر سیمین دل سخت چو سنگ خویش را

ساختی قدم چو چنگ آ نظره اژدهستم مکش بهر تازی بینوا پسند چنگ خویش را

زود رفت و دیر آمد صبر ایدل یاد کن آن حریف دیر صلح زود جنگ خویش را

عشق و سوائست جامی با بخوبان دل مده

یا بکلی یکطرف نه نام و تنگ خویش را

خلیلی لاحت لنا دور سلمی نشانهای سلمی شد از دور پیدا

ازین ربع و اطلال هر جا گیاهی که بینیم گویا زبانست گویا

جز افسوس سلی و افسانه او نخواند بر ما نگویند با ما
خدا را دروای باد و اژمن بنه رخ بخاک رهش مرده بعد اخری
بمرض رسان کی دین دیر کرده لب لعلت احیای رسم مسیحا

حیات ابد میکند بنده جامی
ز لعل تو دریوزه والا مرا علی

تا بر ورق گل زدی از مشک رقمها در وصف تو بشکست سر جمله قلمها
هرگز دل من بیتو جدا از الهی نیست ای قاعده لطف تو تسکین الهی
در لشکر عشق تو اسیران همه کردند و ز آتش دلهاست در آن کرد علمها
نوع دگر آمد ز کرم هر ستم تو با خسته دلان میکنی انواع کرمها
زین پیش غم جمله بتان بردل من بود آزاد شدم با غم تو از همه غمها
تیغ ستمت گونه زخون دگران یافت بر عاشق خود تاکی ازین گونه ستمها

صاحب نظران روی نهادند بجامی
ز انروز که در راه تو شد خاک قدمها

پیر ما بگذاشت آخر شیوه زهاد را ساخت فرش میکند سجاده ارشاد را
خورده ام پیش از نماز صبح می بهر خدا ای امام امروز با مطرب گذار اوراد را
چنگ استاد است درس عشق را کو مطربی تا زمانی بر سر درس آرد این استاد را
اعتماد مقلس میخانه بر فیض نخست نیست زادی چون تو کل جامی بی زاد را
از دم نی گرم کی گردد دل سخت فقیه گرچه سازد فی المثل نرم آن فسون فولاد را

جامیا خشت از سر غم کی و گل از لای می
گر عمارت خواهی این دیر خراب آباد را

بگشا دری از تیغ جفا سینه ما را و ز سینه برون بر غم دیرینه ما را
چون ناوک دلدوز تو راحت نرساند هر مرهم راحت که رسد سینه ما را
ما ایم ودلی صاف چو آئینه چه داری محروم ز عکس رخت آئینه ما را
تو شاهی و ما عور و گدائیم چه نسبت با اطلس زربفت تو پشمینه ما را
مارا اگر از کینه به پهلوی ندهی جای این بس که بدل جای دهی کینه ما را
گر جلوه کنان بگذری آدینه به مسجد بتخانه کنی مسجد آدینه ما را

جامی چه کنی گنج هنر عرض چو آن شوخ
قدری ننهد حاصل گنجینه ما را

بی منت کس راست نشد آن قدر بالا جز کار من المنة لله تعالی

با دود دلم رفته بیالاست شررها	بالای سرم شب نه سپهرست و ستاره
رسوا شده دیده و خون ازمزه بالا	اؤ کربه شد اسرار دلم فاش چومن کیست
ز نهار بغون ویزی مادست میالا	اؤ نرکس خون ریز تو یکنغزه پسنده است
امکان نعم خنده زنان گفت که لالا	گفتم بابت کز تو بود اهل طلب را
خوش میگذرانیم بدیدار تو حالا	داریم فراق اؤ غم مستقبل و ماضی

جامی ز کساد سخن خویش چه ونجی

کم گوی که باشد ز کمی قیمت کالا

ای جگرخوار کان صلاست صلا	عشق جانان نهاد خوان بلا
زان بلا شیوه قانیم بلا	کر نکوید جواب بوسه بلی
که دل و دیده را اؤوست جلا	خط بر آئینه رخس زنگی است
صار منی خیاله بدلا	با خیالش من اؤ میان رفتم
ارشدونی معاشر العقلا	حیرت عشق راه عقلم زد
جز خدا عز شأنه و علا	چاره کاو من که داند ساخت

فضل جامی بس اینقدر که کند

خوشه چینی ز خرمن فضلا

دیده اؤ تو فتنه بیند یابلا	ای تورا رخ فتنه و بالا بلا
هستی القصه ز سر تا پا بلا	زلف اؤ سر تا بیآویختی
یکسر مو مانده اؤ ما تا بلا	خطت آغاز دمیدن میکند
عافیت خواهند مردم لا بلا	تو بلایی وؤ تو رستن عافیت
اؤ خیال قامتت صد جابلا	رو بهر ره آورد پیش آیدم

تا بآن بالا بلا شد نام تو

دودعا جامی بخت الا بلا (۱)

ب

آشوب ترك و شور عجم فتنه عرب	روحي فداك ای صنم ابطحی لقب
ای در کمال حسن عجب ترؤهر عجب	کس نیست در جهان که زحسنت عجب نماند
زین بزمگاه تشنه جگر وفت و خشک لب	هر کس نیافت جرعه اؤ جام وصل تو
واللیل والضحی است مراورد روز و شب	تاؤلفه تو شب است ورخت آفتاب چاشت

۱ - در نسخ چاپی و خطی سه غزل متوالی فوق در آغاز حرف یاء و پایان

حرف هاء جای دارد .

کامی ز لب بیغش که عشاق خسته وا صد خار خار در چگر افتاده زان رطب
رفتن بسر طریق ادب نیست در رهت ما عاشقیم و مست نیاید ز ما ادب
دل باد منزل قم و سر خاک مقدمت کاین موجب شرف بود آن مایه طرب

مطلوب جامی از طلبم گفته که چیست

مطلوب او همین که دهد جان درین طلب

بگوش مه رسد آواز یاربم هر شب مہی تو نیز بگوش توهم رسد یارب
ز هجر روی تو روزم شبست و این شب را پدید نیست بغیر از سرشک من کوکب
وخت بچارده سال اینجمال و خوبی یافت کجا رسد بتو ماه قلك بچارده شب
سرم چه لایق فتراک بستنست این بس که در دھت شود آزرده سم مرکب
کجاست تاب درشتی چنان لطیفی وا بجان خویش که آهسته بر زبان سوی لب
به نبض خستن من ای طلیب دست میاز که آن تنی که تودیدی گداخت ز آتش تب

بریز بر سر جامی سفال دردی درد

که نیست در خور او جام صاف عیش و طرب

چند ای معلم هر روز تا شب باشد غزالم مجبوس مکتب
شد فرش دیبا از سبزه صحرا ارساه معنا برتع و بلمب
تعلیم آداب او را چه حاجت کو خود ز آغاز آمد مؤدب
هر جا خرامد بهر دهائش خیزد ز جانها فریاد یارب
در دور لعلش منع از شرابم ای خواجه دوراست از لطف مشرب
دی ترک عشقش مذهب گرفتم چون دیدم آن رخ گشتم و مذهب

جامی از آن لب همچون صراحی

دارد درونی از خون لبالب

ای روی تو اختر جهان تاب شد تیره شبم ز هجر در یاب
من تاب نیارم از تو تو به من تاب من الجیب ما طاب
عمریست که بر در توام من یکبار پیرس من علی الباب
خواب اجل از تو غائبم برد من غاب کما يقال قد غاب
چون چشم تو خوابناك مستی صاحب نظران ندیده دو خواب
زاهد بخیال آن دو ابروی سر برده فرو بکنج محراب

دروصف رخت ز نظم جامی

از بسکه تراست میچکد آب

می‌زند مشت برویم که مبین سوی حبیب	هیچکس نیست چو من مشتکی از دست و قیب
گر نهد دست بنبض من معرور زنده	شعله چون شمع ز تاب تبم انگشت طیب
هر کرا عشق تو آداب خرد بر هم زد	نیست ممکن که مؤدب شود از پند ادیب
روژ آدینه بمقصوره دو آ تا خواند	خطبه سلطنت حسن بنام تو خطیب
بر چمن گر آگردد نکستی از پیر هنت	پر شود دامن و جیب سن و غنچه طیب
هر که با صورت شیرین صمان عشق نباخت	نیست از منی پیران رهش هیچ نصیب

جامی آن مه بغریبان نهد گوش مکن

بیش ازین در سخن انگیز خیالات غریب

ای تر اقد خوب و ابرو خوب و زلف و چهره خوب بر زبان اهل دل نام تو محبوب القلوب

بالب شیرین تو زد لاف شیرینی نبات	مصریان از شهر خود کردند بیروانش بچوب
با تو هر کس راهوای دولت به بخانگیست	خانه را اول ز کرد هستی خود گو بروب
با دهانت در میان دارد دلم سری نهان	لیس یدری سر قلبی غیر علام النیوب
گفت با مجنون کسی کی در گناه عشق غرق	تب الی مولی جمیل العفو غفار الذنوب
گفت مجنون کز هوای غیر لیلی میکنم	توبه اما من هوی لیلی فانی لا اتوب

جامی امشب دوستان در رقص عشقند و سماع

رغم زاهد را تو هم دستی بزنی بکوب

در دمنده عاجزم بیمار و تنها و غریب	حال خود مشروح گفتم وقت لطفست ای طیب
هر شفا در حقه غیب است و آن در دست تست	حقه بکشا و کرامت کن شقای عنقریب
جوش در یای فضلت نیک و بدر اشامست	گرچه از بد بدترم حاشا که مانم بی نصیب
عاشق بیمار را وصل حبیب آمد علاج	ز آسمان چو روم چون هم طیبی هم حبیب
باتو دست آویز من تنهائی و غربت است	باغریان لطف و رحمت نیست از خویت غریب
عمر شیرین عیش خوش از دولت وصل تو بود	لا بقای بعهده بجلو ولا عیشی بطیب

بنده جامی را بسکینان این درگاه بخش

استجب هذا الدعای شانه یا مستجب

بدا برق بطحاء و الدمع ساکب	ذهی عشق مستولی و شوق غالب
خوش آن برق رخشان که از کوی جانان	دوخشد چو بر آسمان نجم ثاقب
نکاوی که رو بند حوران جنت	غبار دبارش بهشکین ذواب
دلم سوخت از شوق او گرچه دایم	خیال رخس هست با جان مصاحب
ایا حادی العیش بالله شمر	بقطع الفیافی و طی السباب

از آن منزل خوش و ژان ربیع دلکش	کزو نیست یکدم دل خسته غائب
مکن حسنه الله از میتوانی	ازین پیش صرف زمام نچام
سلام من الله مولی العارف	سلام من الله معطی المواب
علی روضه حل فیها حبیب	رفیع المعارج سنی المراتب
ملیعی که جمعت در بزم وصلش	فنون مقاصد صنوف مسآرب
فصحیی که درجست در درج لعلش	رموز نوادر نکات غرائب

باقابل درد و غمش رست جامی
زمیل مرادات و نیل مطالب

دلا بطرف چمن جام خوشگوار طلب	حریف سرو قد و یار گله دار طلب
طفیل صحبت یار است ثقل و بادیه و جام	چو برگه عیش بسازی نخست یار طلب
ز موج حادثه کز اوج آسمان بگذشت	بکشتی می گلگون ره کنار طلب
سخن ز صفوت صوفی وزهد زاهد چند	صفای مشرب رندان درد خوار طلب
فلک برشته امید از زند گریهی	کشاد آن گره از ذلف مشکبار طلب
بهر دیار که روزی گذشت محمل دوست	دل رمیده ما را در آن دیار طلب

ز جام می چو ترا وقت خوش شود جامی
مزید حشمت شاه جم اقتدار ط

چون نصیب ما نشد وصل حبیب	ما و درد بی نصیبی یا نصیب
درد دوری ز آندواز من پرس و بس	محنت غربت نداند جز غریب
گرچه از نزدیک خوبست آن دورخ	دور بهتر باشد از چشم رقیب
کی توان سودای عاشق را علاج	ترك این ماخولیا کن ای طبیب
شعنه را گر درد دین بودی زدی	کردن واعظ بشمیر خطیب
روی خود بنمایست گفتی ز دور	کاش بودی این سعادت عنقریب

نالۀ جامی ز شوقت دور نیست

زانکه تو برگه کلی او عندلیب

آفتاب حسن طالع شد چو افکنندی نقاب	حسن طالع بین که دیدم آن رخ چون آفتاب
در خیال خط مشکین تو با عارض بهم	دمبدم چشم تو بامامی زند نقش بر آب
خاک آندر زیر سرشها غنودن دولتست	عمر بگذشت و ندیدم هرگز این دولت بغواب
می کند هر دم دل پیوشم آن لبها هوس	مست رفت از دست و دارد همچنان ذوق شراب
داغ دل را آه های آتشین باشد نشان	دود روزن میدهد آگاهی از سوز کباب

منکه در میخانه بادودی کشان همخانه ام خانه ام خواهد شد آخردر سمری چو حباب

گفته جامی نیگر دد چون در خالص رواج

جز با کسر قبول طبع شاه کامیاب

هر کجا زد خیمه چون ماه شهر آفتاب	بیدلان ازو شته جان ساختند آرا طناب
بسکه در هر منزلی آید ز چشم میل اشک	خیمه ها در دیده مردم نماید چون حباب
تا نشانم کرد راهش هر طرف تابعدان	پیش پیش خیل او باشم زابر دیده آب
او دهد جولان سمند و من در آنم کز چه رو	دست او گیرد عنان با پای او بوسد رکاب
پیش ازین کو آفتاب آن عارض ناؤک مسوز	وونه آهی بر کشم اژدل که سوزد آفتاب
ز آفتاب آن رخ چسان پوشد کسی کز ناؤکی	تاب می نارد که بروی سایه اندازد قباب

جامی از غم مرد چون تاخیر قتلش کرد بار

آه کز بخت وی این تاخیر شد عین شتاب

هر صبح کافتاب رخت سرزند ز جیب	کر من چون صبح چاک ز نم جیب جان چه عیب
چون گشت ساقی آن لب میگون چه جای طمن	کر طلیسان زهد به صہیا دهد صہیب
پیران سرم هوای جوانی ز ره فکند	آتجا که حکم عشق چه جای شباب و شیب
بر ما و قم به عشق زد آن دم که ساز کرد	اسباب جلوہ شاهد خلوت سرای غیب
اشک من از عقیق یمن میدهد نشان	مذخیمت سعاد علی ایمن العذیب
سیراب کن ز بحر بقین جان تشنه را	زین بیش خشک لب منشین بر سراب ربیب

جامی دورن خرقة خود یافت دوست وا

زان رو کشید پای بدامان و سر بجیب

بہ من کہ رساند کہ من دلشده هر شب	ز غم هجر و سانم بہ فلک نالہ یابوب
نتوان بوسہ زد آن لب کنم اما هوس آن	کہ ببوسم لب جامی کہ وسد گاہ بآن لب
سر من گر چه نشاید کہ بہ فتراک بہ بندی	چہ شود گر بگذاوی کہ نهم بر سم مرکب
چو مرا مذہب و ملت ہمہ شد دوسر کاوت	چہ ز نم لاف ز ملت چہ کنم دعوی مذہب
سخن ظلم تو گفتن بر سلطان کہ تواند	کہ در آنحضرت عالی چو تو کس نیست مقرب
تہ اگر داشت معلم هوس کشتن خلقی	بتوان ناؤ کرشمہ زچہ آموخت بمکتب
نشود مهر تو از دل بخطا های پیایی	نرود سوز تو از جان بدعا های مجرب
تب هجران تو یارب چہ جگر سوز تبی بود	کہ طبیب ارتو نباشی نبرد جان کس ازین تب

بشراب او فروشم سر و دستا و چه جامی

نکنم در صف رندان پس ازین دعوت مشرب

ای در هوای مهر تو ذرات کائنات	واقف نه از کماهی ذات تو هیچ ذات
شد چشم عقل خیره چو در میداه اول	حسنت نمود جلوه در آئینه صفات
هر گشتی از کنشت شود کعبه دگر	گر پرتو جمال تو افتد بسومناات
هر جا که تافت پرتو انوار عزت	عزی ندید عزى وقدرى ندید لات
دو پیر کبریای تو آنکس که شد فنا	چون خضر برده راه بسر چشمه حیات
هر کس بکعبه طلبت رو نهد نعت	از کل کائنات کند قطع التفات

جامی بیخش جامی لب تشنه را بلطف

زان باده کز کدورت جبهش دهد تجات .

مباو چشم من آن خاک بادریغ نداشت	چو دید اهل نظر توتیا دریغ نداشت
بناو بر همه خوبان که پنج نکته حسن	از آن شمائل موزون خدا دریغ نداشت
بهای وصل تو دل عقل و صبر و دین همه داد	چو بود مایل کالا بها دریغ نداشت
شدم نشانه عشق بتان و غمزه تو	ازین نشانه خدنگ جفا دریغ نداشت
فدای بوی خوشت باد جان که بیراهنت	ز باد و بادوکل گلزما دریغ نداشت
مگیر سایه زمن ای که سر بسر لطفی	که شاه سایه لطف از کدا دریغ نداشت

زدست جامی اگر چند خدمتی ناید

بوقتهای اجابت دعا دروغ نداشت

این زمینی است که سر منزل جانان بودست	مطرح نور و خ آینه تابان بودست
این زمینی است که هر شب و فرازی که در دوست	جای آمد شد آن سرو خرامان بودست
این زمینی است که هر جا خس و خاوی بینی	پیش ازین رسته بجایش گل و ویغان بودست
دامن ناز کشان رفته بهر جانب او	آنکه صد دست تماش بدامان بودست
میدهد خاک رهش خاصیت آن آبم	که نصیب خضر از چشمه حیوان بودست
باید افشاند زهر نوك مژه خون جگر	هر کجا لعل لب او شکر افشان بودست

جان جامی بحقیقت زمین باد و هواست

گر بصورت گلش از خاک خراسان بودست

باده تا چاشنی از آن لب چون نوش گرفت	آتش از رشک بجان من مدهوش گرفت
همت آنکه فلک غاشیه اش داشت بدوش	عاقبت غاشیه عشق تو بر دوش گرفت
لاف بالطف بنا کوش تو چون سیم زدست	زربى عذر چرا حلقه شد و کوش گرفت
دوش تا صبحدم از یاد تو بیخود بودم	امشبم باز همان بیخودی دوش گرفت
خواهم از رشک قبا جامه جان چاک زدن	که چرا قدر آننگ در آغوش گرفت

عشقت از درد سر هوش و خرد بود بتنگ
دل من ترك خرد كرد و كم هوش گرفت
جامی از ظلم توای ماه سپاهی خواهد
دامن شاه عطا بخش خطا پوش گرفت

آن نه خطاست که کرد رخ زیبای گرفت
دل ما سوخت بسی دود دل ماش گرفت
طوطیا تند فرو برده بشکر متقار
یا خط سبز لب لعل شکر پاش گرفت
نقش پایوس ویم نیست همین بس که چو شد
درویش ، و ده تنم نقش کف پاش گرفت
نه دلت این ببرم بلکه دلم از غم عشق
شد زجا قطره از خون دلم جاش گرفت
گفت دامان وصال تنهم در کف و رفت
اشک من گوشه دامان بقاضاش گرفت
ساقی امروز ببقدم قدحی چند بده
رغم آنرا که غم نسبه فرداش گرفت

دل در آن زلف سپه شد بگسل جامی اذو

بر حذر باش ز دیوانه که سوداش گرفت

مذهب عشق خود پسندی نیست
جز فقری و دودمندی نیست
عشق جادو است لیک شیوه او
چشم بخشی است چشم بندی نیست
بپسند آنچه میرسد کاینجا
نا پسندی چو ناپسندی نیست
بگذر از چند و چون که جانانرا
سرچونی و برک چندی نیست
هیچ باری به از لوندان نی
هیچ کاری به از لوندی نیست

یافت جامی کمال شعر چه باک

گر سپاهانی و خجندی نیست (۱)

نامه کز جانان رسد منشور اقبال منست
مهر او بر نامه نقش لوح آمال منست
دروسان عالم هوا دار است آن خورشید را
بك بیک ذرات عالم شاهد حال منست
هر زمان فال غمی گیرم زدل دوحیرتم
کاین دلی غلطان بخون باقرعه فال منست
باد فریاد من افتاده با آنگل رساند
گفت کاین کلبا ننگ مرغ بی پروبال منست
فکر مرهم بهر چاک سینه ام چندی طیب
اینجراحت یادگار شوخ قتال منست
گفتش مال بده ام سربار ها بر پای تو
گفت بکسر کو در نره کونه پامال منست

شعر من جامی بیان عشق و خون خوردن بود

این نه دیوان غزل دیوان اعمال منست

زدل زبانه آتش که در دهان منست
بشرح داغ دل آتشین زبان منست
بسان اره بنه تیغ خویش بر فرم
بجرم آنکه بصد وخته زاسنخوان منست
تو در میان نه و جان دو میان مراتو
بین چه فرق میان تو و من منست

(۱) اشاره به کمال الدین اسمعیل اصفهانی و کمال الدین مسعود خجندیست

بدیده غیر ترا واه کی توانم داد
ز بار دل چو کمانم بجز رقیب مباد
خیال تو چو شب و روز دیده بان منست
چو سبز خط ترا جان خویشتن خوانم
نشان تیر دعائی که از کمان منست
چرا رسیده چنین بر لب از تو جان منست
خوشم که گوش رقیبان کرا ز فغان منست
دلیر نام تو تا بر زبان توانم راند

خمیده قامت جامی چو طوق دید و یگفت

چه عاو کز تو نه برگردن سگان منست

هلال عید جستن کار عامست
هلال عید خاصان دور جامست
بیا ساقی که امشب توبه ما
ز می چو روزه فردا حرامست
برافروز آتشی دیگر ز باد
که دیگر ما ز روزه نیم خامست
ز روزه رخنه شد ایام عیشم
خوشا رندی که عیش او مدامست
ز بس بیهوشی و مستی ندانم
که از من تا بستی یکنو گامست

نمیخانه چو خاک افتاده جامی

ببوی جرعه جام کرامست

بگذر از توبه و تقوی که همه پندارست
در پی مطرب و می باش که کار اینکارست
صف زده درد کشان پیش در میکنده اند
زاهد صومعه را وقت پس دیوارست
روشنه سبزه که از گوه را خلاص تهی است
مهره اش گرچه هزارست کم از نوارست
محتسبرا که نهد پا زحد شرح برون
مردم آزار چه گوئی که خدا آزارست
جز بتجرید منه پاکه در این راه دراز
سوئی در قدم همت عیسی خواست
هر چه بر فرق تو بارست اگر مرد رهی
بنه از سر که نه مردی بسرو دستارست

دلخ و سجاده جامی نه پی زرق و ریاست

هر چه دارد همه بهر گرو خمارست

ای صفات تو نهان در تنق و وحدت ذات
جلوه کز ذات تواز پرده اسما و صفات
ما کز فنار جبهات از تو نشان چون یابیم
ای سرا پرده اجلال تو بیرون زجهات
از ندای تو در افتاد صدائی بحریم
خاست صد نعره لبیک زاهل عرفات
ما ندایم مشامی که توانیم شنید
ورنه هر دم وزد از گلشن و صلت نفعات
مشرَب زهد کجا چاشنی عشق کجا
آن یکی ملج اجاج آمد و این عذب نرات
بوفای تو در آمیخت چنان آب و کلم
که دمد بعد وفات گل من بوی وفات

مرد جامی بر تربت او بنویسد

هذه روضة من حل به العشق فبات

ای واضح والضحی جبینت	واللیل	نقاب عنبرینت
طه	رقمی و آستان	یس علمی بر آستینت
جنت اتري و فیض مهرت	دووخ شرری	ز تفت کینت
اسرار وجود را	کهای	دیده نظر غمدای بینت
پیش تو سپهر چون زمین پست	عالم همه روی	بر زمینت
تو صاحب کان کنت کنزاً	اعیان رسل	قراضه چینت

چون بر تو خدای آفرین گفت

جسامی چه سزای آفرینت

بار خطی که بر عذار نوشت	تولج اللیل	فی النهار نوشت
والضحی را که واضحش رخ تست	سودة اللیل	بر کنار نوشت
بخط سبز وصف خط رخت	سبزه بر طرف	لاله دار نوشت
لب او بر شکر و مشک و کلاب	مرهم	سینه فکار نوشت
بر بیاض رخم	محرد اشک	قصه دود
بهر احباب بر	صحیفة دهر	نکته چند
	یادگار	نوشت

قصه شهرت نبود جامی را

کاینهمه نظم آبدار نوشت

حریم منزل جانان برون ز عالم ماست	خوشاک-یکه درین گفتگوی محرم ماست
ز بار غم قد ما حلقه گشت چون خسانم	به فرق سنگ ملامت نگین خاتم ماست
بدا ز سروقدان فرش سبزه را دوباغ	بساط عیش منکو کان یلاس ماتم ماست
مزاج خسته دلان را بجز غم تو نساخت	علاج ما بغم اولی اگر ترا غم ماست
درازی شب ما را اگر نمی دانی	ز ناله پرس که تا وقت صبح بیدم ماست
طیب ریش مرا دید و گفت درجگری	که زخم عشق کند جاچه جای مرهم ماست

بیزم ما سخن از جام جم مگو جامی

سفال میکده جام و گدای او جم ماست

بیا که چرخ مشعبد هزار شعبده ساخت	که یار کار جگر خستگان غمزده ساخت
اگر چه قاعده چرخ کار سازی نیست	برغم اختر من برخلاف قاعده ساخت
من و امید شهادت به تیغ آن شاهد	که قوت جان شهید خود از مشاهده ساخت

بصبر گوش دلا روز هجر فائده چیست طیب بشرت تلخ از برای فائده ساخت
بدور آن لب میگون نشانه زاهد شهر حرم صومعه را تا که وقف میکند ساخت
بجنگجویی چشمت خوشم که می باید حریف مردم بدست را بریده ساخت

چو نقش خط و رخت بست در غزل جامی

بیاض صفحه خورشید را مسوده ساخت

چگویم کز فراقت چونم ای دوست چکر پر در دودل پر خونم ای دوست
بزیر پای خود کردی سرم بست رساندی باز برگردونم ای دوست
میان رهروان بودم فسانه زره بردی بیک افسونم ای دوست
چنان از لعل میگون تو مستم که فارغ از می کلگونم ای دوست
و نقد عشق اگر خالی بود جیب چه سود از کنج افریدونم ای دوست
کم در حشمت و جاه از سکانت ولیکن دو وفا افزونم ای دوست

مگو جامی سگ این آستان نیست

مکن ذین دایره بیرونم ای دوست

صد شاخ گل تازه نشاندم بهوایت باز آ که یکی ژان همه نشست بجایت
بی تکلیف پیراهن تو خرقة زدم چاک ای غنچه خندان بگشا بند قیایت
مرغی ز کلم گرز پس مرگ بسازند جامی نبرد جز بدر و بام سرایت
سایم بنه کفش تو رخ بهر تسلی چون دست رسم نیست که بوسم کف پایت
هر چند بهر روی قفا می خورم از تو هر جا که روی روی تتابم ز قفایت
هر کس بدعا دفع بلا می کند از خود یارب چه بلایی تو که جویم بدعایت

و انسان که گل از خسار دمد در دل جامی

کلهای وفا میدمد از خسار جفایت

روی خود را مگو شریک مه است در نکوئی که لا شریک له است
نا رسیده بچارده سالت رویت افزون ز ماه چارده است
ملك هستی تمام طی کردم تا بوصلت هنوز نیمه ره است
تا تو بستی نقاب تو بر تو بر رخ خون بسته ته بنه است
کی پذیرد ز شمع مشعل نور هر کراشب ز دود دل سیه است
جانب عاشقان تکه می دار حشمت پادشاه از سیه است

خانقه میکند است جامی را

باد کهنه پیر خانقه است

غزالی چون تو در سحرای چین نیست
 بهینم لاله رخساری درین باغ
 بنفشه راست چون زلف کج تست
 نرفت از جان تنای لب تو
 چه سود ای زاهد از دلق ملمع
 دهانت را وجودی خرده بینان
 چه جای چین که در روی زمین نیست
 که داغ عشقت او را بر جبین نیست
 چنین رسته ز طرف یاسمین نیست
 مگس بی آرزوی انگبین نیست
 چو از عشقت علم بر آستین نیست
 تصور کرده اند امسا یقین نیست

شدی بر دغم جامی یار اغیار

مکن چنانکه شرطیاری این نیست

هر نشان کز خون دل بر دامن چاک منست
 دمدم ای غنچه و عنا مخند از گریه ام
 عشق تو بگرفت بالا تادل و جانم بسوخت
 چاشنی شربت مرگم رهاند از داغ هجر
 شد تنم فرسوده زیر سنگت بیداد بتان
 ترک مرهم گو طیبیان کاین جراحت بردلم
 پیش اهل دل دلیل دامن پاک منست
 کاین چمن و آب و رنگ از چشم نیناک منست
 آری این آتش بلند از خار و خاشاک منست
 آنچه دو کام کسان زهرست تریاک منست
 کشته عشقم من و این سنگها خاک منست
 یادگار از ناوک بدخوی بی باک منست

گفته ام بردی ز جامی دل بزلف خویش بند

گفت هر صیدی کجا لایق بفترک منست

شب یاد رخت در دل ویران شده ره داشت
 دل داشت در آن زلف سیاه ازین پیش
 سیل مژه بر بود مرا همچو خس از جای
 دی جلوه کتان میشدی اندر صف خوبان
 طرف کله از نا ز شکستی و جهانی
 افتاده مرا با تو همان قصه که مردم
 ویرانه ما روشنی از بر تو مه داشت
 آن بخت کجا شد که دل خانه سپه داشت
 خود را نتوانم دگر از گریه نگه داشت
 باحشمت و جاهی که نه سلطان سپه داشت
 از هر طرفی چشم بر آن طرف کله داشت
 گویند فلان گلخنی اندیشه شه داشت

جامی که به شمشیر ستم ریختیش خون

جز دعوی عشق تو ندانم چه گنه داشت

دردا که یار جانب ما را نگه نداشت
 شد خاکبای ذره او صد خدا شناس
 سهم حوادثش فرساده از چه غمزه اش
 هر جا که شد مقیم دوت حرمتی نیافت
 در غیرتم ز باد که از چشم مردمان
 آیین مهر و رسم وفا را نگه نداشت
 فارغ گذشت و راه خدا را نگه نداشت
 از سپه نام ندانست چقا را نگه نداشت
 چون دو صف سکان تو چارا نگه نداشت
 چون سر مه خاک آن کعبه پارا نگه نداشت

صوفی صفای دل بغم غیر تیره ساخت آئینه خدای نما را نگاه داشت
جامی پس از دعای وصال ز هجر سوخت
افسوس ازین دعا که بلا را نگه نداشت

آنکه بر گل گره از جعد من بوی تو بست رشته جان مرا در شکن موی تو بست
طمنه بر طوطی طبعم مزن از کم سخنی که برو راه سخن لعل سخن گوی تو بست
لله الحمد که جان معتكف حضرت تست گرچه تن بار اقامت ز سر کوی تو بست
هیچ شب دیده نبندم من غم دیده بخواب چون کنم خواب مرا نرگس جادوی تو بست
خانه صبر من آن روز بر انداخت فلک که بدین قاعده طاق خم ابروی تو بست
نافه کز خون جگر پروردش آهوی چین دردش خون گره از نکبت کیسوی تو بست

میدهد زینت بازار سخن جامی را
نخل نظمی که بوصف قد دلجوی تو بست

صلای باده زد پیر خرابات بیا ساقی که فی التأخیر آفات
من و مستی و ذوق می پرستی چه کار آید مرا کشف و کرامات
می و نفیست ورد من شب و روز نیامیزد زهی اوراد و اوقات
جهان مرآت حسن شاهد ماست فشاهد وجهه فی کل ذرات
سلوک راه عشق از خود رهاییست نه قطع منزل و طی مقامات
سعادت خواهی از عادت گذر کن که ترک عادتست اصل سعادت

مزن بیهوده لاف عشق جامی
فان الماشقین لهم علامات

بر درت جا کنند اهل نجات رفع الله قدرهم درجات
گر تو خواهی زکات خوبی داد ما فقیریم و مستحق زکات
هر که دارد و توقف این سر کو لا یرید الوتوف فی العرفات
تا تو شوی ز می لب چو شکر آب شد قند و کوزه گشت نبات
خط سبز تو زیر سایه زلف خضر حام حوله ظلمات
مردم از لعل تو بطالع من خاصیت بین که داد آب حیات

توبه کردی شراب خور جامی
اتبع سیات بالعسنا

خطت کرد لب آن مشکین نباتست که رسته بر لب آب حیاتست
بهر کس دارد آن چشم التفاتی بحال ما چرا بی التفاتست

براه کعبه وصلت دو چشم	یکی چون دجله ودیگر فراتست
زکات لب بده ای نامسلمان	که یک رکن از مسلمانی زکاتست
بقتل من برائی دارد از مشک	رخت کز وی نه امکان نجاتست
لبت آمد نکین لعل کز خط	سیه کرده پی مهر براتست

ز سعدی نیست تا جامی جز این فرق
که یکسر شعر جامی طبیات است

چشم ز غمزه تیغ و ز مژگان خدنگ ساخت با عاشقان غمزده بنیاد جنگ ساخت
برمن ز جور این همه سختی که میرسد می بایدم تنی جو دل تو ز سنگ ساخت
پی چون بشهر وصل بردبارگی صبر کش سنکلاخ مرحله هجر لنک ساخت
عیب مکن به تنگی دل چون غمت فزود استاد فطرت ازال این خانه تنک ساخت
مجموعه ایست هر ورق گمل ز وصل تو مرغ چمن چرا بهمین بوی ورنک ساخت
سنگ جفای عشق تو دریکدگر شکست هر چند عقل شیشه ناموس ورنک ساخت

جامی گسست رشته تسبیح زهد را
خواهد بیزم درد کشان تارچنگ ساخت

قدم بطرف چمن نه که سبزه نو خیزست شکوفه در قدم دوستان دوم ریزست
مده بیاد گرانمایه عمر بی باده کنون که باده فرح بخش و باد گلپیزست (۱)
سرود مجلس تو صوت عندلیب بس است بیانک چنگ مغرور می که محتسب تیزست (۱)
بکف پیاله لعلیست لاله را یعنی پیاله گیر که از می نه وقت پرهیزست
گدای عشق تو گیرد بصدر مصطبه چا چه جای مسند جمشید و تخت پرویزست
هوای مطرب گلچهره کن که کیسوی خنگ بدست زهره جبینان عجب دلاویزست
مغور شراب غرور از صفای مسندعیش که سیل خیز حوادر کدورت انکیزست
مبین بچشم ترحم بحالم ای خواجه که رنج و محنت عشاق راحت آمیزست

ز لطف گفته جامی همه خراسان را

فرو گرفت سخن در عراق و تبریزست

مقیم کوی ترا فسحت حرم تنگست زکعبه تا سر کویت هزار فرسنگست
دل ضعیف و زهر سو ملامتی چه کنم که شیشه نازک و هرجا که میروم سنگست
مکن بحلقه ما ذکر و شنه تسبیح که گوش مجلسیان پر بریشم چنگست
بعرصه چمن و صحن باغ نکشاید دلی که غنچه و ش از هجر گلرخی ننگست

ز صلح و جنگ کسانم غم تو فارغ ساخت نه باکنم سر صلح و نه باکنم جنگست
بقدر آینه حسن تو می نماید روی دروغ کاینه ما نهفته در زنگست
مبین دو رنگی رخسار و اشک جامی را

که در طریق محبت همیشه یکرنگست

دل پیرانه سر با مخرد سالیست که باغ حسن را نازک نهالست
شکار آهوی شیر افکن اوست بصرای ختن هر جا غزالست
خیالش تا بچشم جای کردست همه عالم بچشم من خیالست
نشانی از شراد سینۀ مامت برویش هر کجا افتاده خالست
ذکیوان بر ترست ایوان وصلش خوش آن مرغ کووا پر و بالست
بهر بهلول که گردد دل چو قرعه برو حرف غم فرخنده فالست

نه شعراست اینکه جامی می سراید

گرفتاران دل را خسب حالست

لبت قوت جان از شکر خنده ساخت بیک خنده صد کشته را زنده ساخت
دل پاره پاره مرا جمع بود وزان زلف بادش پراکنده ساخت
چه روی خلاصی بود بنده را که عشق تو صد شاه را بنده ساخت
ز یک تار مویت که تا با رسید بی ناتوان عمر پاینده ساخت
برازنده نبود قباى بقا جز آن زنده دل را که با زنده ساخت
نبودم بیک بوسه شرمنده ات بخوابم لبت دوش شرمنده ساخت

لبت دید جامی که بخشید جان

بلی مست را باده بخشنده ساخت

بر فلک دوش از خروش من دل اختر بسوخت شعله آهم چو پروانه ملک را بر بسوخت
روشنم شد کز چه روفرهاد جادر سنگ ساخت خانه را از آتش و آهش چو بام و در بسوخت
زاهد از سوز غمت لب خشک و صوفی دیده تر آه ازین آتش که چون ز شعله خشک و تر بسوخت
واعظ افسرده سوز عاشقان را منکر است خواهش روزی ز برق آه با منبر بسوخت
هر که را دل سوختی تنهانه او را سوختی بلکه از سوژدش صند بیدل دیگر بسوخت
خواب چون آید شب هجران چنین کز چشم و دل شدم را بالین بغون آغشته و بستر بسوخت

جامی از درد جدائی حسب حالی می نوشت

از فلم آتش علم بیرون زد و دفتر بسوخت

با خیال آن دوا بر هر گهم خواب آمدست خوابگاه من چو چشت طاق مجراب آمدست

هر کجا حال شب و ییخواهی خود گفته ام زان فسانه خلق را و هم و ترا خواب آمدست
 ره بتو حیدر مسبب کی برد عقل از دخت چون ز دلف بسته زنجیر اسباب آمدست
 گر ترا جنس وفا باید بشهر عشق جوی کل متاع اندر دیار حسن نایاب آمدست
 بسکه رفتست از دل گرم بیالا تف خون از نم آن سبز زار چرخ سیراب آمدست
 خانه ما را مغواه امشب چراغ عاریت کز در و دیوار این ویرانه مهتاب آمدست

هر که افشردست جامی دلق تر دامن خویش

جای آب از دامن او باده ناب آمدهست

مؤثر در وجود الا یکی نیست درین حرف شگرف اصلاشکی نیست
 ولی جز زیر کان این را ندانند درینا زیر کردون زیر کی نیست
 جمال اوست تابان ورنه بردن دل از مردان دل هر کودکی نیست
 زخم جو فیض ساغر هم که بی فیض بیغانه بزرگه و کوچکی نیست
 عطای عشق بسیار است دردا کزان بسیار ما را اندکی نیست
 بارباب عمامه معنی فقر مچو کاین تاج بر هر تارکی نیست
 بکوی نیستی جامی فرو رو

که سالک و اذین به مسلکی نیست

دی که آن نازنین سخن میگفت با رفیقان حدیث من میگفت
 صبحدم باد از آن شمایل خوب نکتۀ چند در چمن میگفت
 لطف آن قد ز سرو می پرسید وصف آن روی باسن میگفت
 پیش کل گاه از آن لطافت تن گاه از آن بوی پیرهن میگفت
 سوی من بود اشارت غمزه گر چه با دیگران سخن میگفت
 نیک دیش دلفکاران بود هر چه آن شوخ غمزه زن میگفت

بهر مرغان صبح جامی نیز

حال شبهای خویشتن میگفت

بوی جان یافتم ز پیرهن کوئی از جان سرشته شد بدات
 آه اگر نازنین تنت بینم من که مردم ز بوی پیرهن
 برگ گل گر چه نازکست و لطیف در لطافت نیرسد به تنت
 میوه های بهشت اگر چه خوشست از همه به گرفته ام ذقت
 ای خوش آن دم که گوش میکردم نکتۀ از لب شکر شکنت
 هرگز از گوش من نخواهد رفت ذوق آواز و لذت سخت

داد جامی به تلخ کامی جان

هیچ کامی ندیده از دهن

شاهدستان که چشمش نرگس و رویش گل است سایه بر برگ گل او کرده شاخ سنبل است
مچمر فیروزه دان هر غنچه را کز گل در آن آتشی افروخته از بهر داغ بلبل است
کوه و صحرا بسکه می خوردند از جام سحاب لاله ها بر رویشان زن می فتاده گل گل است
طره شمشاد کش بسته گره دست صبا آمده بر سر زخوبان چمن چون کاکل است
تا کند بلبل بیزم گل مکرر قول خویش از صراحی نیست آن قلقل که تکرار قل است

از سماع شعر جامی بسکه در وجدند و حال

در چمن افتاده از آواز مرغان غلغل است

با ز این خماری در سرم از چشم مست کیست وین ناوکی که خست دلم را ز شست کیست
دل شد ز دست و باز نی آید ای صبا آن مرغ آشیان وفا پایست کیست
راحت شر ز دوست دلا زخم تیغ را تو تیغ را مبین بنگر کان ز دست کیست
در دل خیال دوست وطن ساخت بنگرید کاین خانه خراب مقام نشست کیست
عمری سرم فتاده دو آن کوی و کس نکفت کاین سر چو خاک گشته درین راه پست کیست
آتشکده است سینه چگویم که دل درو از بهشت تیره هندوی آتش پرست کیست

مست است جامی از می عشق بتان ولی

کس بی نمی برد ز حریفان که مست کیست

منشور دولتم که ز عشقت میسرست طغرایش آن خطست که بردور ساغرست
با من ز سعد و نحس مزین دم که خطجام حرز امانم از خطر چرخ و اخترست
بودم بخواب خوش که رسید از حرم دیر پیری که رشع قدحش رشک کونرست
گفت ای پسر دریغ بود نقد زندگی در دست آن حریف که مرکش برادر است
برخیز و باده خور که ترا خوابگاه عیش بیرون ز مهد به پند و چار مادر است
ساقی بیا که عشوه گیتی ز ره نبرد آنرا که نشاء می لعل تو در سرست
در ده زلال خضر که رفت آنکه گفتمی زهد مرا اساس چو سد سکندرست
در ظل آن گریز که عنقای همنش بر باژوی جناح فلك سایه گسترست

جامی مشو فریفته کاین چرخ کوژ پست

چون حلقه از نشیمن اقبال بر درست

تو هور جنتی اما ز چشم فتانت ز بسکه خاست بلا عذر خواست رضوانت
سحر پیاغ گذشتی گشاد غنچه دهان که بوسه بر باید ز لعل خندان

چو دست طوق توسازم روضف شناسند که هست بازوی من یاره گریبان
شد آفریده لب زان ذلال آبجیات که بر لب آمده است از چه زنجیران
و شاخ وصل تو چون بر خورم که گرد مژه ز نیزه های بلا خار بست پستان
مکش و اشك نیازم بعشوه دامن ناز که دست شعله آهمنست دامنات

حدیث عشق و غم درد جامی اینهمه چیست

اگر نه دفتر احوال ماست دیوانت

جان تن فرسوده را باغم هجران گذاشت طاققت صحبت نداشت خانه بهمان گذاشت (۱)
تیر تو آمد فرو سینه بسی تنگ بود دل بدم رو نهاد جای به پیکان گذاشت
کمبه روی را کشید جذبۀ خاک دورت راحله و زاد را زیر مفیلان گذاشت
گریه چرا غم بکشت گرمی دل همچنان آتش پیدا نشاند سوزش پنهان گذاشت
تو که دل آشوب من گر خرد و صبر پاک برد بغاوت چه باک شکر که ایمان گذاشت
طرف کله بر شکست رخس جفا تدراند هر قدمی صد چو من واله و حیران گذاشت

جامی بیدل نیافت داد ز خوبان شهر

واه سفر برگرفت شهر بایشان گذاشت

باز بر شکل دگر می بینمت ز آنچه بودی خوبتر می بینمت
پیش ازین بودی چو غنچه پردگی چون گل اکنون پرده درمی بینمت
جز کمر چیزی نبینم در میان زان میان کادر کمر می بینمت
رفتی از پیش نظر عمری و من همچنان پیش نظر می بینمت
تیر آهی کر رسد سویت چه باک سینه پاکان سپر می بینمت

جامی از جام که خوردی می که باز

از دو عالم بی خبر می بینمت

چنین رخی که توداری حکایت گل چیست فغان من چو شنیدی حدیث بلبل چیست
هنوز از خط سبزه نپخته هیج اثر بدانم این همه آشفتنکی سنبل چیست
بهر شکسته دلی میکنی بلطف نگاه ببخت ما چو رسید این همه تفاعل چیست
بلای هجر گذشت از حد و نیدانم که چاره غیر شکیبائی و تحمل چیست
بهای بوسه ترا میدهم نقد وجود درین معامله لعل ترا تعلل چیست
ز روی زلف تو دانست عقل خرده شناس که سر دور چه و مینوی تسلل چیست

هنیده ام که بشوئریز جامی آمده

بیبا و تیغ بکش موجب تأمل چیست

بر سر کوهی که روزی سرو ناز من گذشت در زمین بوسی همه عمر در ازم گذشت
قامتش را سجده بردم چون بهانه یافتم دی چومست ناز از پیش نماز من گذشت
سوخت شمع از آتش اندازه سرتاپای دوش چون بسجده قصه سوز و گداز من گذشت
بود پیش از حد نیازم با سگان او ولی ناز آن بدخوی بامن از نیاز من گذشت
شاه غزنین جان همیداد از غم و میگفت نیست عمر من جز آنچه دو وصل ایاز من گذشت
جامیا مرد حقیقت بین یعنی برد راه

هر کجا افسانه عشق میجاز من گذشت

یار نازک دل که بی موجب زمین آزار داشت عمری از تیغ تغافل خاطر م افکار داشت
داشتم بسیار درد و حسرت و آزار ازو با من آزارش نیدانم چرا بسیار داشت
کار او آن بود کارو عاشقان را دل بدست چون مرا افتاد با او کار دست از کار داشت
دیده بغت من از نادیدن او تیره ماند روشن آنچشمی که بیداری از آن رخسار داشت
آ که از بیداری شبهای من دانی که کیست آنکه بی روی چنان ماهی شبی بیدار داشت
میگذشت آن سرو و می مردم ز غیرت کز چهره با وجود چشم من برخاک و رفتار داشت
بود جامی با سگانش یار لیک آن سنگدل

که کهی گرا التفاتی داشت با اغیار داشت

خوبان هزار و از همه مقصود من یکیت صد باره گر کنند به تیغم سخن یکیت
خواهیم بهر هر تدمش تحفه دگر لیکن مقصیرم که جان دوبدن یکیت
گشتم چنان ضعیف که بی ناله و فغان ظاهر نمیشود که درین پیرهن یکیت
ناموس و نام ما تو شکستی ز نیکوان آری ز صد خلیل همین بت شکن یکیت
خوش مجمعی است انجمن دلبران ولی ماهی کزوست و رونق این انجمن یکیت
آنجا که لعل دلکش شیرین دهد فروغ یاقوت و سنک در نظر کوهکن یکیت

جامی درین چمن دهن از گفت و گو ببند

کاینجا نوای بلبل و صوت زغن یکیت

مرا عشق عزیزی خوار کردست	چگونه عشق ازین بسیار کردست
نیاید از دلی بی عشق کاری	مرا این نکته در دل کار کردست
بروز وصل بس آسان بود عشق	شب هجرش چنین دشوار کردست
نمی جنبد رقیب از این سر کو	ره عشق و دیوار کردست

در آغوش خووت در خواب دیدم فلك بخت مرا بیدار کردست
عیادت میکنی بیمار خود را مرا این آرزو بیمار کردست

گدای تمت جامی لیکن از تو

همین در یوزۀ دیدار گردست

ای ترك شوخ اینهمه ناز و عتاب چیست با دل شکستگان ستم بیحساب چیست
دارم تظلمی بتو آهسته وان سمند ای سنگدل برغم منت این شتاب چیست
گفتی شبی بخواب تو آیم ولی چه سود چون من بعر خویش ندیدم که خواب چیست
از مدرسه بکعبه روم یا به میکند ای پیر ره بگوی طریق صواب چیست
گر من نه غرق آتش و آیم ز عشق تو این سینۀ بر آتش و چشم پر آب چیست
بیتو ز ضعف قوت چنییدم نماند در حیرتم که در دلم این اضطراب چیست

جامی چه لاف میزنی از پاکدامنی

بر خرقۀ تو این همه داغ شراب چیست

باز هوای چمن آرزوست جلوه سرو و سمنم آرزوست
نگهت کل را چکنم ای نسیم بومی اذ آن پیرهنم آرزوست
توبه زمی کردم و آمد بهار ساقی توبه شکنم آرزوست
من کیم و بزم تو لیکن ز دور دیدن آن انجمنم آرزوست
زیستیم با تو میسر مباد بی تو اگر زیستنم آرزوست
پرشش اگر نیست بگو نا سزا کز دهنم یک سخنم آرزوست

بیش مگو جامی از آن لب سخن

کاین سخنان زان دهنم آرزوست

تویی که درد غمت بار ناگزیر منست جفا و هر چه رسد از تو دلپذیر منست
همین سعادت من بس که چون مرا بینی بخاطرت گدود کاین گدا اسیر منست
ز خون دل چه نویسم به لوح خاطر خویش چون نیست از تو نهان آنچه در ضمیر منست
کشم به پیش تو جان لیک چو تنوشاهی را چه النقات بدین تحفۀ حقیر منست
چو عود بسکه خورم گر شمال غم همه شب سرود بزم فلك ناله و نفیر منست
بخار و خس که در آن کوی شب نهم پهلوی چنان خوشم که مگر بستر حریر منست

اگر ز پای فتادم چو جامی از غم عشق

چه باک چون کرم دوست دستگیر منست

صبحدم عزم چمن کن که هوا معتدلست وز نم نیم شبی راه نه کرد و نه گلدست

تغنه خاك زبس گل كه دميدست زگل	لوح صورتگري خامه زنان چكاست
ابرگو سايه مينداؤ كه كرد لب جوى	سايه ناردون و بيد بهم متصلست
بسته دو شاخ گلى خرم و خندام دل خویش	هر كه چون غنچه درين فصل ذراباب دلست
بر لب كشت چرا سرخ بر آمد لاله	گر نه دردورگل از ساغر خالى خجلست
محاسب گر نزنند بر خم مى سنگ ستم	هر جفائي كه كند در حق مستان بجلست

بوستان دلکش ومی بیفش و یاران سرخوش

جامی از زهد خود امروز عجب منفعلست

مرا كار از غم عشق تو زارست	دلم رفتست وجان نزديك كارست
اگر از سينه پرسي دردناكست	وگر از دیده گويم اشكبارست
توكشتى از قرار خویش ليكن	مرا آن بى قرارى برقرارست
بعدو عشق وامق را خطى بس	كه عذرا را ز خوبى بر عذارست
ميرگرد از رخ زرد من اى اشك	کز آن چابك سوارم يادگارست
درون صد خار خار از محنت هجر	كرا پروای گلگشت بهاوست

بدژود دردغم خوش باش جامی

كه صاف عيش ماوا ناگوارست

ساقى شراب لعل بگردان بهانه چيست	تاگويمت كه حاصل اين كارخانه چيست
مرغان آشيان خرابات عشق را	مرغوب تر ز باده و نقل آب و دانه چيست
كر بنبه بر كشى چو صراحي زكوش هوش	دانى كه سر ناله چنگ و چفانه چيست
گر پير مانه دوش نهان جرعه زده است	در نرگش خمار شراب شباه چيست
اى خواه چه چند نقل كرامات شيخ شهر	نقدى ز وقت خویش بيار اين فسانه چيست
اول همه تو بودى و آخر همه توئى	اين لاف هستي دگران در ميانه چيست

جامی اگر نه زخم تو دارد بنازگی

اين خون تازه رفته برين آستانه چيست

چو بار دورچه سودار بهاو نزديك است	جدا ز صحبت او گل بخار نزديكست
ديارم آن سر كويست و بار آن سر كو	خوشاكسى كه بيار و ديار نزديكست
خدای را ز سرم سايه دور داراى هجر	كه روزم از تو بشپهاى تار نزديكست
نماند صبر ولى موعده وصال رسيد	شكست كشتيم اما كنار نزديكست
بسوخت ز آتش دورى دلم ولى دارم	باين خيال تسلى كه يار نزديكست
بكار شاهد ومى شغل جو دلا و مترس	ز شيخ شهر كه او هم بكار نزديكست

رسید نظم تو جامی بگوش یار آری

بگوش شاه شاد در شاهوار نزدیکست

دوش بر باد تو چشمم دم بدم خون میگریست سوز من میدید شمع و از من افزون میگریست
گریه تلخ صراحی نیز بی چیزی نبود غالباً از شوق آن لبهای میگون میگریست
صبحدم یارب کواکب بود ریزان از سپهر یا که بر دود دل من چشم گردون میگریست
آن نه باران بود گرد کوی لیلی هر بهار روزگار سنگدل بر حال مجنون میگریست
وان روان تا منزل شیرین نه جوی شیر بود بلکه بر فرهاد مسکین کوه و هامون میگریست
شد چنان جامی ضعیف از محنت هجران که دوش
سیل اشک از خانه میبردش برون چون میگریست

عاشق تو شهید تیر پلاست	سرکوی تو روضه الشهادت
جان پاکان نثار مقدم تست	در رخت جان پاک خاک بهاست
هست از نیست گفتگوی محال	آن زمان نیست لیک نیست بااست
بیانست که سر غیب آمده	نیست دانا کسی خدا داناست
بی تو عشاق را وجودی نیست	ذره بی آفتاب نا پیدااست
عاشق تو بکس نگیرد انس	در میان هزار کس تنهااست

نظم جامی ز شوق سرو قدت

وحی نازل ز عالم بالااست

کس شیوه آن دلبر چالاک ندانست	خونخواهی آن کافر بی باک ندانست
زان کس که مرا دوخت گریبان چه گشاید	چون دوختن این جگر چاک ندانست
آن سرو که پاکست چو گل دامن حسنش	افسوس که قدر نظر پاک ندانست
هر درد و غمی کامد ازین چرخ جفاکیش	منزل بجز این سینۀ غمناک ندانست
افتاده سرم در ره خونخواه سوادری	کز سرکتیش لائق فترک ندانست
چون سایه بفاک افکند آن سرو نه بر من	گر قدر مرا بستر از خاک ندانست

جامی که خونریزی آن شوخ دعائی

جز سلیمک الله و ابقاک ندانست

بجانب سفر آن ترک تندخو رفتست	خبر دهید مرا کز کدام سو رفتست
بگردش ارچه رسیدن نمیتوان باری	کشم بدیده غبار رهی که او رفتست
بگشت باغ میخوان باغبان مرا زین پس	که بی جمال وی از باغ رنک و بورفتست
نداد کس خبر از عمر رفتۀ خویشم	اگر چه عمر عزیزم بجست و جو رفتست

هزار دل کند از شهر صبر آواره بهر دیار که با آن رخ نکو رفتست
چه آب در جگرم باشد اینچنین که مرا هم آب دیده ز هجرش هم آب رو رفتست

بروز حشر مگر سر بر آورد جامی

چنین که از غم هجران بغود فرو رفتست

بی تو مرا خانه جز گوشه ویرانه نیست خانه چه کار آیدم یار چو همخانه نیست
مرغ هوایی ترا دانه در دست قوت حوصله موردا قوت این دانه نیست
گرچه ز شعله کشد خنجر بیداد شمع روی وفا تافن عادت پروانه نیست
خرقه پشمین ببر می طلبی سیم و زر کسوت مردان چه سود کار چو مردانه نیست
حاجی و سنگ سیاه زانکه مرا بوسه گاه جز لب معشوق مست یال بپیمانه نیست
عرصه رندان مکن موقع این شیخ شهر صحبت صاحبان مجلس افسانه نیست

چند بدیوانگی طعنه جامی زدن

از غم توای پری کیست که دیوانه نیست

مه شمع شب افروز رخت نور تجلیست او را بجمال تو کجا زهره دعوی است
منما بکس آن روی و در آئینه نظر کن ز آن رو که تماشای رخت هم بتواولی است
رضوان بهوای قدر عنای تو ای سرو جاوید وطن ساخته در سایه طوبی است
هر جا نفسی میگذرد زان لب شیرین آنجا چه مجال دم جان پرور عیسی است
گفتی پس عریت تسلی دهم از وصل عریت که ما را بهمین وعده تسلی است
هر گل که بر آید ز گل تربت مجنون بوی خوشش آمیخته با نکبت لیلی است

در کسوت رندی قدح آشامی جامی

به زان حیل و زرق که در خرقة تقوی است

عید شد یکدل نمی بینم که اکنون شاد نیست جز دل من کاین زمان هم از غمت آزاد نیست
کی توانم بهر عیدی باتو گستاخی نمود چون مرا پیش تو بارای مبارکباد نیست
چون کنم قصد سخن نام تو آید بر زبان چون کنم جانانکه جز نام تو هیچم یاد نیست
ای فلک اندوه شیرین بردل خسرو منه کاین بضاعت را خریداری به از فراهان نیست
گرم می بینم بهر خود دل آن مه ولی مهر خوبان را چو صبر عاشقان بنیاد نیست
گر رسد صد زخم ازو بر جان دلا افغان مکن زانکه خوی نازکش را طاق فریاد نیست

بر سر راهش فتادم دی کسه داد من بده

گفت جامی خیز کاندر دین خوبان داد نیست

باز در بزم خوست نعره نوشانوشست عقل حیران و خرد واله و جان مدهوشست

کسوت خواجگی و خلعت شاهی چه کند
بر سر بستر اندوه دهم جان آخر
میکدشتی و بخود ژمزمه می کردی
اشک گرم از تف خون دلم آمد در چشم
هر کرا غاشیه بندگیت بر دوشست
چون مرا شاهد مقصود نه دو آغوشست
عمرها شد که مرا لذت آن در گوشست
بسکه از آتش سوزان دل من در جوشست
نرسد تشنه لبان را ز تو جز نیش جفا
گرچه جام لب لعل تو لبالب نوشست

قصه عشق تو جامی ز کسان چون بوشد
چهره گویاست اگر چند زبان خاموشست

پیش از آن روزیکه گردون خاک آدم میسرشت
پای تا سر جمله لطفی گویی استاد ازل
طینت پاکت نه ز آب و گل ز جان و دل سرشت
روی بنما تا بطاق ابرویت آرند روی
هیچ باور نامدت هر چند چشم خون نشان
بر در و دیوار کوبت شرح شوق ما نوشت
گر نکشتم کشته تو کاش باری بعد مرگ
بهر کور کشتگان خاک من سازند خشت
خیز و خونم ریز و فرش لعل گستر زیر پای
چون بساط عمرم آخر چرخ در خواهد نوشت
در بهشت نسیه خلقی بسته دل لیکن بنقد
هر کجا دیدار تست آنجاست جامی را بهشت

وادی عشق که خود تشنه درو نایابست
خواب مرگست در آن خفته و بیدار دلی
سر بنه با سر خود گیر که این وادی را
خارها خم شد و بر شاخ مثیلان هر سو
جمع خواهی دلت اسباب جهان تفرقه کن
صوت ابواب فتوحست صدای دف و چنگ
در فرو بند ز پیگانه که از دور سماع
منع جامی مکن از چاشنی مشرب عشق
که مگس وار فرو رفته دین جلاست

ای شهباز حسن که جانم فدای تست
خوش جلوه ده سمند که دفع گزند را
مشتاق وصل را که ز هجران بجان رسید
پیچاره عاشق تو که بسا درد انتظار
هر جا سیرست خاک ره باد پای تست
هر سو هزار سوخته دل دردعای تست
سرمایه حیات امید لقای تست
شد در رهت غبار و هنوزش هوای تست
باری دگر بخند که جان هم برای تست
بک خنده کردی و دل ما شد از آن تو

دل چون توانم از تو بریدن که در ازل آب و کلم سرشته بهر وفای تست

جامی گر آن صنم ز تو پیگانه شد مرنج

این بخت بس ترا که سگش آشنای تست

دلم ز هجر خراسان از آن هراسان است که بحر فقر و محیط فنا خراسان است

نخست گوهر از آن باد شاه بسطامیست که قطب زنده دلان و خداشناسان است

بکش لباس دعوت که شیخ خرقانی ستاده خرقة بکف بهر بی لباسان است

بگوسپاس مهین عارفی که در مهنت است که عشق دو پی آزاو ناسپاسان است

بگوش جان بشنو نکته های پیر هرات که مشکلات طریق از پیانش آسان است

چو کاس خویش شکستی بیا که جامی جام نهاده باده بدست شکسته کاسان است

گدائی درشان پیشه کرده جامی

بجز تو کیست گدائی که پادشاهان است

سینه تنگم نه جای چون تو زیبادلبر است خوش بیا بر چشم من بشین که روشن منظر است

برخ زردم بین خطهای خونین از سرشک کاین ورق در حسب حال درد مندان دفتر است

هر شبی چندان ز درد هجر بگدازم که روز در گمان افتند مردم کاین منم یاد یگر است

بی رخت در باغ و صحرا بهر داغ جان من هر گل آتش پاره و هر لاله سوژان اخگر است

دوستان سوخت جانم تا بکی دارم نهان دو زخی در دل که این عشق بهشتی پیکر است

نیستم سودای جنت کز سکان کوی تو شربت آبی که ماند سلسبیل و کر نریست

تا رسید از لعل میگونت بکام خویش چمام

دیده جامی ز رشک آن براز خون ساغر است

نهفته سیم بزیر قبا که این بدن است گرفته برک سین و ا ببر که بیرهنست

اگر کنند به گل نازنین تنش نسبت رود بتاب تعالی الله اینچه لطف تنست

کنه شکسته کمر بسته برگذشت از من گذشت عمری و آن شکل پیش چشم منست

چو در نظاره آن روی میتوان مردن مرا هزار شکایت ز جان خویشتن است

چو گفتمش سخن تلخ چند گفت بنساز که شرم دار نه آخر ازین لب و دهنت

بین ز پیرهن اندام نازکش که مگر در آب گشته عیان عکس لاله و سمنست

اگر بکوی تو جامی کند فغان ای سرو

مگیر خرده که او عندلیب این چمنست

از کوی زهد ساحت میخانه خوشترست و ز ورد صبح نمره مستانه خوشترست

یک دانه نقل از کف دندان دود نوش در دست ما ز سبحة صد دانه خوشترست

تا کی میان انجمن افشای سر عشق این گفتگو بگوشه کاشانه خوشترست
 پیمان زهد اگر شکند محتسب به می پیش من از شکستن پیمان خوشترست
 دیوانه چه خوش سخنی گفت کز غمش دیوانه شو که عشق ز دیوانه خوشترست
 بیگانه وار آیم ازین پس بکوی تو کز آشنا به پیش تو بیگانه خوشترست
 جای غمت به سینه صد چاک خود نهفت
 یعنی مقام گنج بویرانه خوشترست

تا ز آتش تب شمع رخت تاب گرفتست بس شعله کز آن در دل احباب گرفتست
 بیمار تو شد دل ز لب چاشینی بغش کش آرزوی شربت عناب گرفتست
 در دیده دگر خواب خیالست که بینم زینسان که خیال تو ره خواب گرفتست
 هر سجده که در عمر خود آورده ام عابد که جز ابروی تو محراب گرفتست
 کو شمع بکنجی بنشین کز رخت امشب کاشانه ما را به مهتاب گرفتست
 هر جا ز لطافت سخنی رفته دهانت بس نکته که بر غنچه سیراب گرفتست
 جامی که همه جام می ناب گرفتی
 تا دیده لب ترک می ناب گرفتست

قربان شدن به تیغ جفای تو عید ماست جان میدهم ز بهر چنین عید عمر هاست
 آنرا که دید شکل خوشت بامداد عید پروای عید و ذوق تماشای او کجاست
 صد جان فدای قد تو کز جویدار حسن هرگز یکی نهال بدین نازکی نخواست
 در دیده خاکپای تو گر زانکه هست حیف بر ما مکبر کاین گنه از جانب صیاست
 شب داستان هجر فرو ریخت اشک من لعلش بخنه گفت که باز این چه ماجراست
 تا بر فروختست رخ آن شمع دلفروز دهر که بنگری بهمین داغ مبتلاست (۱)
 جامی مدام غنچه صفت تنگدل مباش
 کز غم چولاله بردلم این داغها چراست

غمت روز مرا رسم شب آموخت دلم را تاب و جانم را تب آموخت
 مکن در گریه هر دم عیب چشم که این گوهر فشانی زان لب آموخت
 ندیدم هیچ مذهب خوشتر از عشق خوشا آن راهرو کاین مذهب آموخت
 ستادن نیست اشکم را چه گویم که این سیر از کد امین کو کب آموخت
 دلم دور از رخت تا صبحدم دوش بهاء و زهره آه و یارب آموخت
 فرو شوی ای معلم لوح بیداد که بار این حرف پیش از مکتب آموخت

نچوید جز شراب لعل جامی
از آندم کز لبت این مشرب آموخت

در صورت تو سرجمالی که مجمل است دو خط و خال و عارض و زلفت مفصلست
هرگز حدیث زلف تو کوتاه نمیشود این گفتگوی تا بقیامت مسلسلست
حسن تو از تصرف مشاطه فارغ است مرآت آفتاب چه محتاج صیقلست
کهل بصر ز خاک درت بیدلی کشد کش چشم و دل به کهل بصیرت مکملست
بهر تو پای بر سر عالم نهاده ایم و ز شاه راه عشق تو این گام اولست
لب بر لبم بنه که سخن مختصر کنم کافسانه تظاول هجران مطولست

جامی سواد شعر تو کامد ز نور عشق

مستغنی از تکلف تذهیب و جدولست

در همه شهر دلی کو که نه خون کرده تست یا درونی که نه از زخم غم آزرده تست
برده برداشتی از راز من ای چرخ فلک آه اذین بوالعجبها که پس برده تست
حرس نور کس نگر ای غنچه که با آن دروسیم روز و شب چشم طمع دوخته بر خرده تست
از نسیم و گل و مل دین و دلم رفت بیاد آخر ای باد صبا این همه آورده تست
شکر فیض تو چمن چون کند ای ابر بهار که اگر خار و اگر گل همه پرورده تست
دل ز مژگان تو دریش است و تن از غمزه نگار هر کرا مینگریم تیر جفا خورده تست

گر رسد ناول آهی ز دل سوخته

جامی سوخته دل سینه سپر کرده تست

پرتو شمع رخت عکس بر افلاک انداخت فرص خورشید شد و سایه برین خاک انداخت
برقی از شعله طلعت و رخشان تو جست شعله درخمن مشتی خس و خاشاک انداخت
خوش بران رخس که عشقت فلک سرکش را طوق در گردن از آن حلقه فترک انداخت
می خرامیدی و ارواح قدس می گفتند ای خوش آن پاک که سر در ره این پاک انداخت
ذوق مستان صبحی زده بزم تو دید صبح دراطلس فیروزه خود چاک انداخت
طوطی ناطقه راسر خط و عارض تو رنگ تشویر در آئینه ادراک انداخت

جامی اهلیت اندیشه عشق تو نداشت

همتش رخت درین موج خطر ناک انداخت

ساقی بیار باده ده اکنون که فرصتست مطرب بزنی ترانه که فرصت غنیمتست
چشم بروی شاهد و گوشم بیانگ چنگ ای پندگو برو که نه جای نصیحت است
جان مرا ز مرهم راحت نشان مپرس کز عاشقی نصیبه او داغ محنت است

بیگان آبدار که آید ز دست دوست بر عاشقان سوخته باران رحمت است
زاندم که سرفکنند بر آن آستان مرا برگردنم ز تیغ تو صد بار منت است
هر سفله بی بکنج قناعت کجا برد این نقد درخزانه ارباب همت است
ز ابنای دهر وقت کسی خوش نمی شود و شوقت آنکه معتکف کنج عزلت است

جامی بجست و چو نتوان وصل دوست یافت

موقوف وقت باش که این کار دولت است

برد دل شوخی ز من اما نخواهم گفت کیست گر بر ندازن سرم قطعا نخواهم گفت کیست
آنکه ما را در جدائی سوخت سرتا پا چو شمع گر مرا سوزند سرتا پا نخواهم گفت کیست
گر چه در باشد کنار از اشک و این هر جا رسید گوهر مقصود ازین دریا نخواهم گفت کیست
دارم از شیرین لبی شوری ندانم چون کنم کاین نخواهد یافت تسکین تا نخواهم گفت کیست
دمبدم پیش رتیبان کیست گوئی دردلت ترک اینها گو که من اینجا نخواهم گفت کیست
نیکوان بسیار در چشم من آیند و روند آنکه دارد در دل و جان جا نخواهم گفت کیست
سرو بالا یان بسی می بینم اما آنکه نیست کس بحسن و لطف از و بالا نخواهم گفت کیست

یار گوید هست جامی بی وفا و سنگدل

باز پندارد که من این را نخواهم گفت کیست

روزمیدانست ترک شهر و ار من کجاست چشم هر کس برخ بارست بار من کجاست
عاشقان هر یک بروی یا خود خندان و شاد من چنین غمکین چرایم غمگسار من کجاست
تا بر ند از جلو و خوبان خجالت نیکوان نیم جولانی ز سرو گلزار من کجاست
چند کردم بقرار و صبر هر سو این چنین آن شکیب آموز جان بقرار من کجاست
داد کردم را غمش بر باد آن بدخو نکفت آنکه عمری بود خاک رهگذار من کجاست
نیست خوش بردامن پاکش غبار چون منی بیدلی کز گریه بنشانند غبار من کجاست

ماند جامی دور از آن در ره چه باشد گر گهی

باز پرسد کان غریب خاکسار من کجاست

بیا که روی تو خورشید عالم افروزت شبنم ز روی تو چون روز عید افروزت
به تیغ غزه اگر چاک می کنی جگرم چه غم چو ناولک مؤکان تو جگر دوزست
شد از جمال تو فیروز روز من و آن روز که خواستم شب و روز از خدای امروزست
شبنم ز شعله شمع و چراغ مستغنی است چنین که شعله از آه من سب افروزت
چنین که عشق تو زد راه پیر دانشمند چه جای طعن جوانان دانش اندوزست

تو مرد عافیتی جامی از بنان بگسل

که عشق شیوه رندان عافیت سوزاست

چرخ را جام نگون دان کز می عشرت تبهست باده از جام نگون جستن نشان ابلهست
مرد جاهل چاه گیتی را لقب دولت نهد همچنان کاماس بیند طفل و گوید فربهست
از بقا کردن قبائی بر قد يك تن ندوخت خلعتی بس فاخر آمد عمرو عیش کوتبهست
نیست شاخ میوه دار این ز سنگ ناکسان خوش تبهیستی که او آزرده چون سروسهست
راه بس باریک و شب تاریک و دزدان دو کین بی دلیلی عزم وه کردن دلیک ابلهست
خوش بر آبا قطع وصل ای باغبان همچون نهال گرترا ذین باغ پر آسیب امید بهیست
هر که چون جامی در این ره شد زیاد من تهی

گر بصورت مبتدی باشد بمعنی متبهست

دلبر سیمین دلت گرسخت ترا از سنگ نیست هر گز ترحمی چرا بر عاشق دلتنگ نیست
از خروش دلغراش ما طلب کن سرعشق زانکه این سردر صدای عود و صوت چنگ نیست
از نوای بلبلان بر گل چه حاصل چون بباغ جام گل رنگ و حریف عنده لیب آهنگ نیست
بی سری سرکشته با خاک و خون آغشته دریا بان غمت يك سنگ و يك فرسنگ نیست
چون بنام ما ز تو يك نامه نامد عمرها گرترا از نام ما و ز نامه ما ننگ نیست

بی لبش يك دم تهی میسند جامی جام را

از سرشك لعل پر کن گرمی گل رنگ نیست

آن سفر کرده کش از ما دل گرفت	جان فدایش هر کجا منزل گرفت
جان باقی بود یارب از چه رو	رفت و خوی عمر مستعجل گرفت
تن فتاد از پای چون محمل براند	جان برید از تن بی محمل گرفت
تا دلش ناید بدرد از حال ما	خویش را از حال ما غافل گرفت
کرد ما دریا شد از سیل سرشك	یار از آن دریا ره ساحل گرفت
من قتیل یارم و خوش آن قتیل	کو تواند دام-ن قاتل گرفت

کی نسواند جامی از پی رفتن

چون ز گریه پای او در گل گرفت

گر آن بی وفا عهد یاری شکست	خدا یار او باد هر جا که هست
نه ذین شهر بار سفر بست و رفت	که از کوی مهر و وفا رخت بست
مزن بر دلم زخم و مرهم مده	که پیوند نتوان چو شیشه شکست
مده غنزه تعلیم چشمان شوخ	مده تیغ در دست نرکان مست

ز نوشین لب سبز خط دمید . خضر بر لب آب حیوان نشست
میفشان سرشک ای موه دمدم که شد خانه من اژین سیل پست
مبین لعل میگونش ای پارسا
که جامی از آن جام شد می پرست

مکو که قطع بیابان عشق آسانست که کوه های بلارنگ آن بیابانست
حدیث چتر مرصع بپیر قافله گوی که سایه بان زره ماندگان مغیلاست
فراز و شیب دره از ره روان گرم مپرس که پیش مرغ هوا کوه و دشت یکسانست
ز ناز چون نکشیدی بکعبه دامن وصل چه چاکها که اژین حسرتش بدامانست
ببیندیده گرت نیست قوت مجنون که برق منزل لیلی قوی درخشانست
چه سود قافله مصر حسن یوسف را متاع عشق چو در کاروان کنعانست

براه عشق تو جامی ز ناله بس نکند

زبان او چو درای اژ برای افغانست

گر بود در خاک پیش رویم از کوی تو خشت به که باشد روزی بر جای آن خشت از بهشت
گیسو اندر پاکشان روزی برون آتا شود چو بهشت ای حور و ش خاک درت عنبر سرشت
رشته عمرست ایوان وصال را کند وه که چرخ تیز گرد این رشته را کوتاه دشت
بت پرستان را دل سر برزند نور یقین گر ز شمع رویت افروزند قندیل کنشت
چشمم از نم کور شد تا در تو تخم مهر رست خانه ویران شد باران تا که خرم گشت کشت
بستم آن خط نقش در دل طی کنم طومار عشق چون نوشتم نامه را نا چار رو باید نوشت

نامه شوق است از جامی بجانان این غزل

نام خود ابك بخون دیده در پایان نوشت

آن کیست سواره که بلای دل و دین است صد خانه بر انداخته در خانه زین است
ماهیت درخشنده چو بر پشت سیندست سرویست خرامنده چو بر روی زمین است
آشوب جهانست اگر امب سوارست آسایش جانست اگر بزم نشین است
در آتش و آبم دل و دیده چو دیدم کافروخته و خسار و عرق کرده جبین است
بر تافت زمین رو گره افکند در آبرو اینک سر و شمشیر اگر بر سر کین است
گر قصه خود عرضه واهش نتوان کرد صد شکر خدا کوهه دان رهمه بین است

گفتم که سخن دانی جامی ز لب تست

از پسته شکر ریخت که آری سخن این است

گرچه خلقي ز تو در دام بلا افتادست هيچكس را نقتاد آنچه مرا افتادست
 دلم از جا تنم از پای فتادست: بين كه مرا در غم عشق تو چها افتادست
 همه جا برق جمال تو درخشيد ولي شعله آن همه در خرمن ما افتادست
 هر كجا در چمن از شوق تو آمي زده ايم بال و پر سوخته مرغی ز هوا افتادست
 زخم تو بر دگران آمد و من مرده و ز شك ای عجب تیر كجا صید كجا افتادست
 حال چاك چگر خوش چه داند شوخی كش هيڤ چاك بدامان قبا افتادست
 گفته جامی محنت زده بی ما چو نیست

چون بود حال کسی کز تو جدا افتادست

کس از خوبان وفا هرگز ندیدست جز آئين چقا هرگز ندیدست
 کند نادیده آن بد خو چنانم كه پنداری مرا هرگز ندیدست
 جدا زان مه چنانم دان كه تن را کسی بی جان بقا هرگز ندیدست
 دلم زان چشم جادو شیوه ها دید كز آهوی خطا هرگز ندیدست
 خراش دل چگویم كان گل اندام و خار آزاد یسا هرگز ندیدست
 نباید جز کسی را دجله در چشم كه آب چشم ما هرگز ندیدست

بلا- باغند غم خوبان و جامی

خلاصی زین بلا هرگز ندیدست

این همه خونا به کاندل چشم گریان منست گشته پیدا از جراحتهای پنهان منست
 قاصدی کاید ز جانان بهر قتل دیگری قاصد جانان مگو گو قاصد جان منست
 پرده از راز دلم چون غنچه بر خواهد گرفت چا که کز شوق آن گل در گریان منست
 میشوم خاک رخت آبی باد کرد من پیر هر کجا جولانگه سرو خرامان منست
 خواب دیدم دوش کان لب میگز اینك هنوز در لبش مانده نشان زخم دندان منست
 هر شب از تسبیح خود فوج ملك مانند باز بسكه براوج فلك فریاد و افغان منست

از چگر جامی کباب آور ز خون دل شراب

کاشب آن خونخواره بدمست مهمان منست

دور از رخ تو چنانم ای دوست کز هستی خود بجانم ای دوست
 صبر از همه نیکوان توانم ليك از تو بی توانم ای دوست
 خواهم كه بروز وصل بیشت غم نامه هجر خوانم ای دوست
 پیش تو هنوز نارسیده از کار فتد زبانم ای دوست
 گفتمی ز غم دل تو چو نیست دل پیش تو من چه دانم ای دوست

دامن مفشان ز من که خواهم جان در قدمت فشام ایدوست
جسامی سر خود نهاد برود

یعنی سگ آستانم ایدوست

از آن دوج گوهر تکلم خوش است و ز آن غلچۀ تر تبسم خوش است
چو مورد مکن پایمال جفا که بر زبردستان ترحم خوش است
چه میجویی از من نشان رقیب نشان رقیب از جهان کم خوش است
نخواهم جدا از سگسان درت جهانرا که دنیا ببردم خوش است
منه کو فلک بالاش درکشم سر من بخت سر خم خوش است
ببرد وغم از عشق خوش میزنم چو اسباب باشد تنعم خوش است
مکن بارخش جامی از ناله بس

که بر گل ز بلبل تر نم خوش است

این چه رخسار چه خط و چه لبست وین چه چشم خوش و خال عجیبت
زیر لب نقطه بود رسم چرا نقطه خال تو بالای لبست
طلب حسن و عنایت ز رخست بنده را غایت حسن طلبست
نخل بالای تو شیرین نخلیست که ز نوشین لب آنرا و طبت
بی تو تنها بشب ماست سیاه ووز ما بین که سیه تر ز شبست
ناید از بی ادبان شیوة عشق مذهب عشق سراسر ادب است
سگ این در نه کنون شد جامی

عمر ها شد که هینش لقبست

غمت تا در دلم منزل گرفتست ز شادی جهانم دل گرفتست
مپرس از من شمار عقد آن زلف که غفل این عقده و امشکل گرفتست
تو دریائی و زاهد خشک از آن ماند کزین دریا وه ساحل گرفتست
مبتدای ساربان محمل که امروز سرشکم راه بر محمل گرفتست
دلم با چشم خونریز تو صیدیست که صیادش بی بسمل گرفتست
بکوی عشق از آن کس حاصلی نیست که راه زهد بی حاصل گرفتست

ز جامت جرعه نا خورده جامی

چه خود را مست و لا یقل گرفتست

آتش اندر خرمن مازد وخت وین روشن است خال مشکین تو بروخ دانه زین خرمن است
آن رخ نازک چو آب از دیده وفت اما هنوز نقش خالش چون سیاهی مانده در چشم من است
تو مرا چشمی و تا بر بام و روزن آمدی چشم من که بر کنار بام و که بر ووزن است

گرچه می پوشد زمالطف تنت را پیرهن کی توان پوشید آن لطفی که در پیراهن است
شب نهانی رخ بیایست سودام اینک نشان قطره های خون زاشک من ترا بردامن است
دل اسیر دام و جان مرغ حریم بام تست داغ حرمان و غم هجران سراسر بر تن است
بی رخت گفتم نگو برمی کنم دامن زاشک
گفت جامی کار نیکو کردن از بر کردن است

مرا که خال لب تنم مزرع املست خیال خط تو ختم صعیفه عملست
اگر نه رفته قتل من آرد از تو رسول رسول قاصد جان رفته نامه اجلست
زکات آن لب میگون بی پرستان ده قبول خیر معالست اگر نه در محلست
می شبانه خمار سحر نمی ارزد خوش آن حریف که مست صبحی از دست
بنبر نی که تهی شد زخود نی بینم دوین زمانه حریفی که خالی از خلست (۱)
حریف باده کسار و ندیم نکته گزار صراحی می ناب و سفینه غزلست (۱)

بوصف آن گل عارض مدام جامی را

چو غنچه دفتر رنگین نهفته در بخت

باز چشم دُر نشان از لعل گوهر بار کیست اشک من دینگونه کلگون از گل رخسار کیست
زیر دیوار توهر شب زار نالم تا سحر بر لب بام آشی کاین ناله های زار کیست
چشم میدارند خلقی دیدن رویت بغواب تاخود این دولت نصیب دیده بیدار کیست
من نیکویم تو کردی چاکها در جان من هر که بیند جان من داند که اینها کار کیست
کوی تو صد جان بغون آغشته شد جا ناپیرس کاین همه از سینه ربش و دل افکار کیست
گشته ام بیمار چون چشت چه باشد گر گهی گوشه چشم افکنی سویم که این بیمار کیست

نام جامی طی کن ای مطرب خدا را زین غزل

ترسم آن مه نشود گر داند این گفتار کیست

ای که هرگز نشود ذلف کج با ما راست کار ما راست شود چون تو کنی بالا راست
ما نتاییم ز روی تو نظر کر چه گرفت از مژه چشم تو صد تیر بالا بر ما راست
خلعت لطف بقدر تو بریدند ای سرو ناید این جامه بقدر دگری قطعا راست
واستم با تو علی رغم همه کج نظران گرچه فرقی نبود پیش تو از کج تا راست
می نیارد بزبان خامه بجز وصف قدرت داستان و بزبان کی گذرد الا راست
دیده راست سزد جای خرام چه تویی و نچه فرما قدم ای سرو که کردم جاو است

خواست جامی که رسد بر دل او ناوک تو

لله الحمد که آورد خدا آنرا راست

ابروی خوشت که ماه عیدست انگشت نمای اهل دیده‌ست
از روی تو عید عاشقان را صبحی ببار کی دیدست
هر سال یکیست عید روزه مارا همه روزه از تو عیدست
شد عید من از رخت خجسته زین عید خجسته تر که دیدست
گفتی ز غمت بجان رسانم عیدی ز توام همین رسیدست
خیاط زمانه خلعت لطف بر قامت دلکشت بریدست

بی وعده وصل مژده عید

بر جامی خسته دل وعیدست

درویش را سراسر کوی فنا بست ترك متاع خانه متاع سرا بست
گوهر گزم ز فرش منقش مباح رنگ پهلو منقش از اثر بوریا بست
گر روی زرد ما نشد از جام عیش سرخ زخم کبود سیلی غم بر قفا بست
گر حاجب حرم نزنند نعره در آی از اشتران قائله بانگ درا بست
توان نشستن از تک و بود در طریق عشق آنرا که باد پا ندهد دست پا بست
عمر حریص در طلب کیمیا گذشت ما را قبول اهل نظر کیمیا بست

جامی بملك و مال چو هر سفله دل میند

کنج فراغ و گنج قناعت ترا بست

دلچون داستان غم فرو ریخت سرشک از دیده پر نم فرو ریخت
صبا آن زلف پر خم را بر افشاند دل صد بیدل از هر خم فرو ریخت
ملائک را چه سود از حسن طاعت چو فیض عشق بر آدم فرو ریخت
ز محرومان نیابی ذوق آن درد که بر جان و دل محرم فرو ریخت
دل چاکم کزو پیکانت افتاد چو ریشی دان کزان مرهم فرو ریخت
ز دردم هر که دم زد شرح آن را سرشک لعل من دردم فرو ریخت

اساس عشق محکم باد جامی

اگر بنیاد زهد از هم فرو ریخت

من پس زانوی غم تیار همزانی کیست خاطر من سوی او تا خاطر او سوی کیست
من نشسته روی بر آئینه زانوی خویش تا کنون آن ماه چون آئینه همزانی کیست
میرسد هر لحظه مشک آمیز باد صبح خیز کر نه بر مشکین غزال من گذشت این بوی کیست

سوی محرابم مغوان ای شیخ بنگر این زمان
 کر نه شب در خواب آن سرور و آن رادیده ام
 ای که فارغ گویم زان سنگدل باری بین
 کامشیم باخویشتن تا روز گفت و گوی کیست
 شد سگ کوی تو جامی چون سگانش داغ کن
 تا بداید هر که بیند کز سگان کوی کیست

بهر منزل که جانان من آنجاست
 من ار دورم بحیدالله که باری
 مرا گریست جا بر طرف بامش
 در آن کشور مسلمانی مجوید
 به تیغ آن مه دلم را میکنند چاک
 چه حاجت ماه تابان در دیاری
 مغوان جامی جز آنجا گفته خویش
 که محبوب سخن دان من آنجاست

یافوت لب تو قوت جانست
 زلف تو بر آفتاب تابانست
 بستی بلباس کج کلاهان
 در هر آنی توئی به شانی
 هر چند بهر زبان بشقت
 وصل تو حیات جاودانست
 از شعر سیاه سایه بانست
 بر موی کمر که این میانست
 ما اعظم شأنک این چه شانست
 هر لحظه هزار داستانست

زان دم که تورا شناخت جامی
 مهر خمیش بر زبانست

ای درت کعبه اربابت نجات
 بر سر کوی تو نا کرده وقوف
 رفته آوازه قند توبه مصر
 غم عشاق تو آخر نشود
 گر عبارت کند از میم دهانت
 میکشی هر طرف آن حلقه زلف
 قبلتی وجهک فی کل صلوت
 حاجیان را چه وقوف از عرفات
 کوژه خود زده بر سنگ نبات
 انزل الله علیهم برکات
 آید از چشمه میم آب حیات
 بس کن ای باد صبا زین حرکات

جامی از درد تو جان داد و نگفت

فهو ممن کتم العشق فمات

یاد رفت از چشم لیکن روز و شب در خاطر است
 عاشق اندر ظاهر و باطن نفهمد غیر دوست
 گر بصورت غایب است اما بمعنی حاضر است
 پیش اهل باطن این معنی که گفتم ظاهر است

در حضور دوست هر جانب نظر کردن خطاست یکن زمان حاضر نشین ایدل که جانان ناظرست
خاطر من خوش نیست هرگز جز بزیار عشق پیش عاشق هر چه جز عشقت باو خاطرست
عاشق درویش تادانست ذوق صبر و شکر بر جفاهای تو صابر بر بلاها شاکرست
آن دهان را سر غیب الیوبدان کز شرح آن هم اشارت مانده عاجز هم عبارت قاصرست

آن پری رخ را با فسون سخن تسخیر کرد

زان سبب گویند جامی نیست شاعر ساحرست

گذر فناد به سر وقت کشتگان غمت هزار جان گرامی فدای هر قدمت
فکنند سرو قدت بر من از کرم سایه مباد از سر من دور سایه کرم
بیک نگاه تو رستم و زنگ هستی خویش خوش آنکه سوی وی افتد نگاه دمبدمت
نباید از تو رستم و رستم کنی بمثل ز رحمت دگران خوشتر آیدم متمت
کمر بخدمت تو بسته اند کج کلهان شکست شوکت شاهان ز حشمت حشمت
هریم سده شده است آشیان مرغ دلم هنوز رشک برد بر کبوتر حرمت

بنامه درج مکن شرح شوق خود جامی

مباد شعله زنده آتش از نی قلمت

صد خارم از جفای تو دو پای دل شکست وز کلشن وصال تو نامد کلی بدست
بر او آگاه مرغ دلم شاخ سدره بود از شوق دانه تو درین دامکه نشست
هر کس که هست جرعه کش جام لعل تست گر شیخ پارساست و کردند می پرست
ز اوراق فضل و دفتر دانش دلم گرفت خواهم نهاد رهن می لعل هر چه هست
وارست می پرست بیک جرعه می ز خود بیچاره خود پرست که هرگز ز خود نرست
ما ز آستان میکده کشتیم سر بلند یا رب ز موج فننه مبادش اساس پست

جامی پیای خم جو سبوسر بنه که چرخ

خواهد پسنگ حادثه این کاسه را شکست

درکنج غم نشستم خرسند با خیالت خوشوقت آنکه بیند هر ساعتی جبات
این بس که سوزیم جان هر دم بداغ هجران من کیستم که باشم شایسته وصال
تینم بفرق راندی و ز فرقتم رهاندی جان باد دستزدت تن باد پایالت
دور از لب تو مردم لب تشنه جان سپردم هرگز نغوردم آبی از چشمه زلالت
بودن بکنج فرقت با صد ملال و حسرت به ز آنکه با تو باشم و زمن بود ملالت
تینی بگیر و هر دم زخمی بزن که کردم هم جان خود فدایت هم خون خود حلال

جامی خموش کم شو از گفت و گو چه شد کو؟

ذوق غزل سرائی از شوق آن غزالت

موی سفید کردم جاروب آستان	پیرانه سر کشیدم سر در ره سگانت
مشکین کمان کشیده من چون کشم کمان	ای از هلال ابرو بر آفتاب تابان
تاب گره نیارد از نازکی میان	کم زن گره میان وا بر قصد من که ترسم
بنشین دمی که بادا جانم فدای جانت	لعل تو جان و من هم دارم رمیده جانی
یا رب خدا ببخشد جبری بدین زیانت	سودم جبین براهت گفتی مجو زیانم
کاشم خلد به سینه خاری ز بوستان	من کیستم که چنم برگی ز کلبن تو
خود لطف کن و گره بستانم از ضافت	یک بوسه وعده کردی لعل لب ت ضمان شد
لوح صبوروی اژدل رخسار خونچکان	خو پاک کن خهرا از رخ که شست مارا

دشنامی از زیانت باشد مراد جامی

یا از زبان آنکس کو گوید از زیانت

خون ریزم اژدو دیده که خونم بگردنت	تا کی ز دیر آمدن و زود رفتنت
تشریف ده که جای کنم چشم روشنت	جای تو نیست سینه تاریک و تنگ من
دردا که نیست یک سرو مورحم بر منت	دارم ز تو بهر سرموئی هزار درد
هر شعله که می جهد از نعل تو سونت	آهسته ران که میزند آتش بجان من
کز تاوو بود پیرهن آژرده شد تنت	می بایدت ز رشته جان جامه بافتن

دامن کشان بجایم اگر بگذری شود

چون گل ز خون دیده او سرخ دامن

گلپانک ز نان مرغ چمن مطرب گویاست	لاله قدح باده و گل شاهد رعناست
بی سعی من و تو همه اسباب مهبیاست	بخرام سوی باغ که شادی و طرب را
نرگس همه تن چشم شده بهر تماشا است	تا گل تنق غنچه ز رخسار کشاد است
خاری که شکسته زغم اندو جگر ماست	سبزه کشد از سوزن زنگار گرفته
پیرامن خورشید عیان عغد ثریاست	بر صورت نرگس بگشا چشم که کوئی
کز هر سوبش انگشت چوسیم آمده پیداست	یا بر کف سیبین بدنی جام ز رست آن
از جیب برون کرده چو موسی بدیضا است	بهر قفسی ز آتش گل شاخه شکوفه
کز سبزه بزیر قدمش سبز مصلاست	سر کرده فرو خرقه کبودیست بنفشه
بر کوهر و دُر گشته همه دامن صحر است	این ابر بهار است که در سایه جودش
شاه از پی بخشش زده بر طارم میناست	نی نی غلطم بلکه سرا پرده عشب

جامی که زد از تو رقم این شعر بهاری

از برک گیاهی چمن مدح شه آراست

ترا صباحت ترك و فصاحت عربست	ملاحتی که میان عجم چنان عجیبت
صحیفه ایست وجود تو پر لطیفه حسن	که از اصول صفات کمال منتخبت
مبت پدر شد و خورشید جد تعالی الله	ترا میان بتان این چه رفعت نسبت
کجا رسد بتوکس چون ترا بهر موی	هزار خوبی مورو و لطف مکتسبت
تو آن زلال حیاتی که داده جان از شوق	یوادی طلبت صد هزار تشنه لبست
نه ایم با سگ تو در مقام ترك ادب	اگر چه ترك ادب پیش دوستان ادبست

ز شوق لعل تو صد خم و جام را جامی

زیاده ساخت تهی و هنوز در طلبست

مرا چو قبله نگر در دبید که رویت	ز عید که کنم آهنگ کعبه کویت
تو عید خلقی و قربانت آنکه مردم را	کشد بنمزه خونریز چشم جادویت
اگر چه نیست در این عید رسم مه دیدن	نمی رود ز ضمیرم خیال ابرویت
گذشتم از هوس کعبه و طواف حرم	همین پس است مرا حج که بگذرم سویت
ز تاب هجر تو میسوختم بحمد الله	که سایه بر سرم انداخت سرو دلجویت
بضبط مملکت دلبری کشادی دست	دعای خسته دلان باد حرّ بازویت

برون خرام و مترس از گزند کز هرسو

هزار بنده چو جامی بود دعا گویت

لاله بی روی تر داغ دل ماست	داغ تو لاله باغ دل ماست
داغ خون این همه بر دامن ما	وشح خوانابه داغ دل ماست
طاق محراب و خم ابرویت	سیه از دود چراغ دل ماست
چون بسوزد جگر از شعله شوق	بوی آن عطر دماغ دل ماست
دل ما خاک دوت گشته و غم	در بدو کرد سراغ دل ماست
واعظا لاف بلاغت چو زنی	وعظ تو لابه و لاغ دل ماست
طمن مشغول	جهان جامی چند

شغل او بهر فراغ دل ماست

وه که باز از کف من دامن مقصود برفت	یار دیر آمده از پیش نظر زود برفت
تن که آزرده تیغ ستمش بود نماند	جان که آویزه بنده کمرش بود برفت
وعده میکرد که دیگر نروم راه فراق	تا چه کردم که نه بر موی موعود برفت
دل که از خون و رخ اندوده برد گو که خوشم	که بیازار غم آن قلب زر اندود برفت
بود خوشنودیش آن کز غم او جان بدهم	الله الحمد کزین غم زده خوشنود برفت

خبر فرقت او داد و شد آواره رقیب زد بویرانه ما آتش و چون دود برفت

جگری شد دل جامی که دغم کاهی بود

بس کش از دیده سرشک جگر آلود برفت

بحمد الله که باز دیده روشن شد بدیدارت گرفتم قوت جان از حقه لعل شکر بارت
غبار آلوده می آئی و چرخ این آرزو دارد کز آب چشمه خورشید شوید گرد و خسارت
کلاه دلبری کج نه سبند عشق جولان ده که باشد همت نیکان ز چشم بد نگهدارت
کمند بعد خم در خم گرایسان افکنی بینم همه گردن کشان ملک را آخر گرفتارت
چه حاجت پاسبان کرد درو بام تو کردیدن چوروز روشنست از شعله آهم شب تارت
اگر چون آفتابم نیست ره در روزنت این بس که روزی سایه وادار از بادرافتم زیر دیوارت
چو مرغان خزان دیده خمش بود از سخن جامی

ولی در گفتگو آورد بازش بوی گلزارت

صبح دولت را فروغ از آفتاب روی تست قبله رندان مقبل گوشه ابروی تست
روی نیکو از من بدروز پوشیدی ولی چشم نیکو می هنوزم از رخ نیکوی تست
دمدم عرضه مده خوبان شهر آشوب را کز همه عالم همین میل دل من سوی تست
از همه سیمین بران بردی بزور پنجه دست ناتوانی را چه تاب ساعد و بازوی تست
لب گزی چون گویت آزار جان من مجوی جان من آزار جان چستن همانا خوی تست
دل بصد شاخست در بستان صنوبر را چو من گوئیا دل داده سرو قد دلجوی تست
یکزمان پهلوی مایک لحظه پهلوی رقیب راحت ورنجی که مارا هست از پهلوی تست
نیست جامی را نوائی جز سرود عشق تو

نو گل نو رسته او بلبل خوش گوی نیست

روی خوب تو مهوش افتادست خال مشکین بر او خوش افتادست
چشم بد دور خال بر رخ تو چون سپندی ر آتش افتادست
چهره زرد را ز سرخی اشک ورقی بس منقش افتادست
صبر و دل عقل و دین تن و جان سوخت از تو آتش برین سس افتادست
هر که در می فتاد جام کشید

نده جامی سبوکش افتادست

سودای عشقت از دو جهانم یگانه ساخت و اندوه گاه گاه مرا جادوا نه ساخت
شمشاد را ز رلف تو کوتاه بود دست دشن مباد آنکه از او چوب ساه ساخت
از خانه کمان تو هر مرغ تنز پر کامد درون سینه من آسیاه ساخت

گر کاخ عیش ساخت شاه از خشت و رفته‌شان خواهیم ما بخششی از این آستانه ساخ
چون سوخت شرح سوژدلم شمع را زبان از بهر آن زبان دگر از زبانه ساخ
جامی شکسته بال حمامیست کش سپهر
از جام عشق و نقل بلا آب و دانه ساخت

تا عشق توام زبون گرفتست دل قاعده چنون گرفتست
دل را زبفته نیست آن حسن کز خط رخت کنون گرفته‌ست
از شحنة و وزگار مسا را لعل تو خطی بخون گرفتست
در دور لب تو ساقی بزم دست از می لاله کون گرفتست
زانسان که بود سکون الف را در جان قد تو سکون گرفتست
چون لاله مرا ز داغ عشقت آتش بهمه دون گرفتست
تا روی تو خط فروود جامی

از مهر و مهش فزون گرفتست

ما امید از دوست ببریدیم و رفت هجر را بر وصل بگزیدیم و رفت
داغ بی یاری و درد بی دلی از همه بر خود پسندیدیم و رفت
شب همه شب که به پهلو که بسر کرد کوی دوست کردیدیم و رفت
چون ندیدیم آب روی خویش را روی خود بر خاک مالیدیم و رفت
پایسوس دوست بر ناید ز دست پاسبان را پای بوسیدیم و رفت
دولت دیدار چون روزی نشد آن در و دیوار را دیدیم و رفت
شده گریبان گیر جامی درد عشق

دامن از وی نیز درچیدیم و رفت

چشم خیال قه تو جز نخل بر نیست نخل خیال را کس از این خوبتر نیست
نگدشت در غم تو شبی آتش دلم از دود آه راه نفس بر سحر نیست
بر داشت وصلت از سرماسایه که بخت آن مرغ رام ناشده را بال و پر نیست
دارد بدور لعل تو بر سر سیوی می صوفی که جز عمامه تقوی بسر نیست
لعلت چو دید اشک من از خنده بس نکرد بر سائلان کریم در لطف و در نیست
جز با غمت نرفت ز تن جان بیسلان بی زاد راه قافله بار سفر نیست

جامی که بسته بود کمر در طریق زهد

تا شد اسیر عشق تو دیگر کمر نیست

عشقت که بود کعبه ارباب سلامت	ریگه حرمش نیست بجز سنگ ملامت
شهری که نه جای تودرو خانه نکیرم	در بادیه کس را نبود جای اقامت
از آتش دل سر بفلک برده علم بین	بر خاک شهید غمت اینست علامت
ذوقی رسد از نامه او روز فراقم	گر نامه طاعت نرسد روز قیامت
ناجسته دهد پیرمغان باده برندان	با معتقدان میکند اظهار کرامت
گر وقت نمازی گذری سوی مؤذن	قد قامت او پست شود زان قد وقامت

هر نقش که جامی نه بسودای خطت پست

هشت آنهمه چشم ترش از اشک ندامت

نفاش اذل کان خط مشکین رقم اوست	یارب چه رقمهای عجب در قلم اوست
خاک قدم دوست شدم نیست کسی را	این عیش که امروز مرا دو قدم اوست
بیرون بود از سلسله اهل ارادت	هر دل که نه دوطرفه برپیچ و خم اوست
تن گر چه بصد مرحله دور است ز کعبه	جان طوف کنان کرد حریم حرم اوست
آن از کرمش بود که میخانه بنا کرد	می خواری ما نیز بنا بر کرم اوست
جامی دم توحید زند نی همه وقتی	خوشوقت حریفی که شناسای دم اوست

آواز خوش بر صفت وحدت خویشست

با کثرت اطوار که دو وزیر ویم است

دل رخت را ز روشنی مه گفت	سخن روشنی موجه گفت
هر که دریافت نکته دهند	عقلش از سر غیب آگه گفت
پیش سرو بلند تو طوبی	سخن سدره گفت و کوتاه گفت
کوشه ابروی تو را شب عید	هر که دید الهلال والله گفت
وعده يك بوسه بود و ده دشنام	ایت آن يك نداد و این ده گفت
نیست مشتاق کعبه صوفی شهر	سخن کعبه گر نه در ره گفت

دوش جامی حدیث زلف و رخت

ز اول شام تا سحر که گفت

کیست آن شوخ که مهمان تهی دستانت	که ز سر تا بقدم شعبده و دستانت
مجلس از رشک و رخسار داغ نه گلزار است	خانه از سرو قدش طمّنه زن بستانت
تا لبش چاشنی در قند باده فکند	رفته بر چرخ برین زمزمه مستانت
عیش را داد بده کام دل از می بستان	که ز هر گوشه صلاهی بده و بستانت
نکسلم طفل و شاز دایه لطفش هر چند	که سیه کرده ز بخت سیهم پستانست

خضر و سرچشمه اومی طلبی خیز و بجوی آن خط سبز و لب لعل که گر هست آنست
جامی از خاک خراسان چه کنی قصد حجاز ،
چون ترا کعبه مقصود به ترکستانست (۱)
لطافتی که رخت را ز جد خم بختست هزار عاشق اگر باشدت هنوز کمست
بزلف عمر بلبها حیات اهل دلی یا که عمر عزیز و حیات مفتنمست
دل نیافت نشان زان دهان بملک وجود نهاده روی کنون در ولایت عدمست
ز صبحتم تو ماولی عظیم و ما مشتاق مراست غم که جدایم ز تو ترا چه غمتست
هزار مرهم راحت اگر بود حاصل نصیب عاشق مسکین جراحات المست
لبت بلطف عبارت ز عالمی دل برد نه در عرب چو توشیرین زبان نه در عجمست
حریم خاک دوت را مقیم شد جامی

مزن بتیر جفایش که آهوی حرمست

لب گشودی تا سخن گویی در سیراب ریخت طره افشاندی که زیر گرد مشک ناب ریخت
باد گلبو باده گلگونست یا از رشک تو بوی گل بر باد رفت و رنگ او در آب ریخت
نیست جای سجده عابد را ز بس کز دیده خون با خیال طاق ابروی تو دو محراب ریخت
در تن پاکت دل سخت از سپهر بی وفاست سیم با پولاد در یک قالب این قلاب ریخت
وقت من از چاشنی شربت دردت خوشست وقت آنکس خوش که در جام من این جلاب ریخت
کلك جامی نخل مریم شد که چون جنبش نمود

تازه و تر میوه ها پیرامن احباب ریخت

خط تو در دامن گل سنبل سیراب ریخت بریاض صفحه خورشید مشک ناب ریخت
یک ورق زاوراق حسنت خواند بلبل در چمن دفتر گل را صبا بر هم زد و در آب ریخت
خالهات در خم ابرو چو شبکون دانه است کز کف زهاد صاحب سبجه در محراب ریخت
اشکها کز چشم خونبارم بدامانت چکیده فطره های خون بود کز کشته بر قصاب ریخت
پسته و بادام سوی لب مبرکان چشم مست نعل بزم امشب ز دل های او لالاب ریخت
خفته بودم بر رخس و خاردرب زاوراق گل باد صبحم خارها در بستر سنجاب ریخت

بود پر جام دل جامی ز جلاب طرب

عشق تو بر جام او زد سنگ و آن جلاب ریخت

خوی تو بسی نازک و مارا ادبی نیست گر زانکه بگیرد دلت از ما عجیبی نیست

۱- اشاره بشمر شیخ است که فرماید .

ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی کاین ره که تو میروی بترکستانست

نبود قدمی در رهت ای چشمه حیوان کافتاده چو من غرقه بخون تشنه لبی نیست
هر تار و زلفت سبب جزبه عشق است سویت کشش خاطر مرا بی سببی نیست
از نغمه غم بس مکن ای مرغ سحرخیز کامسال درین باغ نوای طربی نیست
سر بر در تو خواب غنیمت بود امشب کاین دولت پیدا رشی هست و شبی نیست
پیداست چه خیزد ز طلبکاری عاشق کر از طرف دوست نهائی طلبی نیست

کردی لقب جامی بیدل سگ این کوی

در مجمع یاوران به اژینش لقبی نیست

ای آفتاب روی تو عکس فروغ ذات ظاهر زلف و خال و خط کثرت صفات
زیر نقاب جعد مسلسل رخ تو کرد شرح بسطون ذات و ظهور تمینات
چشمت بغیره لب بشکر خنده می کند تفسیر آیت خلق الموت والحیات
زان تیغ غزه میبزم از جان و دل امید درویش را چه چاره ز قطع تعلقات
کردم نماز در خم محراب ابرویت قوت بنور وجهک عینای فی الصلات
زان خارها که در دل من کشتی از جفا خواهد گل وفات دمیدن پس از وفات

در دام طره های تو جامی اسیر شد

مشکل که افکند پس از این دام ترهات

ابر نیسان سایبان بر طارم گردون زدست لاله چتر لعل بر فرش زمرد کون زدست
شاهد رعناست لاله کرده گلگون پیرهن یادم قتل مجبان دامن اندر خون زدست
نی خطا گفتم ز زیر خاک بعد از مدتی آتش داغ شهیدانش علم بیرون زدست
کرده با قوت طبقها را ز زو ناب پر گویا ضحاک کل بر گنج افریدون زدست
بر حریر نیلگون آب حیرانم که بباد صدهزاران آژده بیدست و سوزن چون زدست
گرچه عکس سبزه بر جوژنگ بر آئینه است زنگ غم را صیقل از صد خاطر محزون زدست
بهر تاب خورفکنند امروز بر سرهای شاخ شب شکوفه چادوی کز قرص ماه بون زدست
چون رسد بر لاله زاله آیدم زان سنگ یاد کز تکلف لیلیش بر کاسه مجنون زدست

گفته جامی بود سنجیده در میزان لطف

حاسد ارطغنی زدست از طبع ناموزون زدست

گفته شرای سنگدل عهد تو سست است از نخست گفت تا کی گویم دوروی چندین سخت و سست
گفتمش در عاشقی مارندو بی باکیم و مست گفت در عاشق کشی ما نیز چالا کیم و چست
گفتمش در خاک محنت دانه مساشم زاشک گفت زین تخم و زمین جز دانه حسرت نرست
گفتمش عمر بستم میجویم ز علت کام دل گفت عاشق نیست آن کز دوست کام خوش جست

گفتش کل را بیاغ این سرخ و روی از کجاست گفت کز خون دل غنچه زرشکم چهره شست
گفتش سروشته خواهم بکف سویت کشان گفت این سروشته کراهل دلی در دست تست

گفتش سنگ جفایت خاطر جامی شکست
گفت چون بر شیشه آید سنگ کی ماند درست

ای که جان و دل آگاه ترا همراهت بی تو آگاه نیم از خویش خدا آگاهست
مدت صحبت تو عمر گرانمایه ماست آه از این عمر گرانمایه که بس کوتاهست
غم تو از دل ما در همه دلها ره کرد راستش اینکه ز دلها سوی دلها راست
واقعاً نیست ز من غم زده تر کس بجهان شاهد حال من این واقعه ناگاهست
دل نمیخواست جدائی ز تو اما چکنم دور ایام نه بر قاعده دلخواهست
رفت بر باد چو گاه از غم تو عمر عزیز روی بنما که فراق تو قوی جانکاهست

جامی از دست بشد کار ز تأثیر قضا
چاره کار رضینا بقضاء الله است

دل که روژی چند با دیدار خوبان خو گرفت عمرها جان کند تا با درد هجران خو گرفت
یاد مرم بردل من سخت می آید چو تیر تا از آن ابرو کمان بازخم پیکان خو گرفت
قامتم چو کان سرم گوئست دومیدان عشق تا سوار شوخ من با گوی و چو کان خو گرفت
بی رخ لیلی مخوان مجنون حیران را بجی زانکه اوسرگشته در کوه و بیابان خو گرفت
غرقه در خون دلم از چشم نمناکم چه باک فکر باران کی کند آنکو بطوفان خو گرفت
نیست نیل بزم وصل از کلبه هجرم که جغد کم رود سوی عمارت چون بویران خو گرفت

همچو جامی درد سر بیند ز بالین حریر
هر کراسر بردرت با سنگ دربان خو گرفت

جفای تو که بسی خوشتر از وفای منست همه عنایت و لطفست چون بجای منست
وفا که با همه کس می کنی نمی خواهم من و جفای تو کان خاصه از برای منست
چو قدر دولت وصل تو را ندانستم بداغ هجر که میسوزیم سزای منست
کهی که تیغ زنی دست ده که بوسه زخم که دستبوس تو آن لحظه خونبهای منست
خوش آنکه رحم کنان با رقیب می گفتی مرا نش از سر این کو که مبتلای منست
مرا بمهر تو تا هست روی سایه صفت رقیب روسیه افتاده در قفای منست

مگو که شیوه یکانکانست جامی را
که عمرهاست سگ کوی آشنای منست

خوش آن که وقت کل لب جوئی گرفته است در پای سرو دست سبوی گرفته است

از جنگ و آشتی کسان می رمد دلم تا خو بچنگ عریده جوئی گرفته است
 جعد بنفشه را که چمن مشکبو ازوست بر بوی زلف غالیه موئی گرفته است
 کس راه عندلیب نرد در میان باغ جز گل که از تورنگی و بوی گرفته است
 جان را خجسته بادشهر عدم سفر کز طلعت تو فال نکوئی گرفته است
 چون تا بم از توروی که بر من بلای عشق راه خلاص از همه سوئی گرفته است
 جامی چه مرد گوشه عزلت چنین که باز

از دست داده دل سرکونی گرفته است

آن سنگدل که پیش اسیران غم نشست یارب سبب چه بود که بسیار کم نشست
 خواهم نشست باتو شبی گفت یکدوروز اکنون که کرد و عده وفا یکدوم نشست
 گریست در کم گلی از روضه حرم آن بس که خار بادیه ام در قدم نشست
 گرفت زیر ریک بیابان تنش چه باک آن به که مرغ روح پیام حرم نشست
 شد بر دلم مجال تبیدن عظیم تنگ در سینه بسکه تیر تو پهلوی هم نشست
 سیل سرشک من نرود ز آستان تو چون حائل که بر در اهل کرم نشست

جامی بروی خود چو در وصل بسته دید

در کنج صبر روی بدیوار غم نشست

غرض از عشق تو ام حاشی درد و غمت ورنه زبیر فلك اسباب تنعم چه کمست
 هست بر مائده حسن بسی نعمت و ناز قوت عاشق زمین همه رنج و المست
 میزیم شاد دمی با تو دمی با یاد حاصل عمر گرانمایه همین يك دو دمست
 وعده لطف و کرم را مکن ایدوست خلاف کز کریمان نسزد آنچه خلاف کرمست
 خوش بود مدت و وصل تو چه بسیار و چه کم سلطنت گر همه يك لحظه بود مغنمست
 قدمی گر ز غم عشق تو خم شد چه عجب بار عشقت کزو قامت افلاك خمست
 پاکبازان همه در میکده محرم گشتند

غیر جامی که به تقوی و ورع متهمست

پیش از آن دم که دهم جان من بیدل ز غمت قدمی نه که شوم خاک بزیر قدمت
 رحمتی کن که من تشنه جگر می میرم چشم بر رشحه آبی ز سحاب کرمست
 خوش بر آن رخس که در جلوه که حشمت و ناز پادشاهی تو و خوبان همه خیل حنمت
 چون شوم پیش تو محرم من محروم که نیست بادرا زهره احرام حریم حرمت
 هر چه خواهی بکن ایدوست که می یابم من لذت جاشنی لطف و کرم از مستست
 نامه رحمت جاوید من این بس که مرا دوسه حرفی رسد از خامه مشکین رقت

رقمی می‌کشی از حال دل خود جامی

جای آن دارد اگر خون بچکد از قلمت

آن سرو ناز بربل بام ایستاده کیست
بر طرف آفتاب کله کج نهاده کیست
بگذار ذکر حور و حدیث تصور را
بالای قصر آمده آن حورزاده کیست
گویند دل برای چه دادی بهر او
آنکس که دید شکل وی و دل نداده کیست
هر جا که پیاده کند گشت و که سوار
آنجا گل سواره و سرو پیاده کیست
ای شیخ شهر چند ملامت کنی مرا
بی ذوق جام باده و معشوق ساده کیست
تا دیده اند جام لبش اهل صومعه
آنکو نگر در خرقه خود رهن باده کیست
از پا فتاد جامی و آن شوخ سنگدل

هرگز نگفت بر سر این کوفتاده کیست

بخوبی خم ابروی تو مه نو نیست
چو شمع روی توماه آفتاب پرتو نیست
هزار زخم کهن در دلم ز تیغ تو هست
بیا که مرهم آن جز جراحت نو نیست
قلم به نسخ خط مهوشان بخش کامروز
بحسن خط توماهی درین قلمرو نیست
دوم براه غمت کز غبار غیر تهیست
بجستجوی تو چون من کسی نهی دو نیست
چو روی او نتوان با حجاب هستی دید
دلایین دهندش وز وجود خود شونیست

به نکته‌های حسن جامی این کمال بس

که ساز نظم ترا جز نوای خسرو نیست

صاحب‌دلی که نرد وفا عاشقانه باخت
نقد دو کون در ره یار یکنانه باخت
کوی فنا و فقر عجب کارخانه است
خوش آنکه هر چه داشت درین کارخانه باخت
بر بود شیخ صومعه را لذت سماع
تسبیح و خرقة در ره چنگ و چغانه باخت
دل ز آرزوی خال تو در دام غصه مرد
بیچاره مرغ جان بتمنای دانه باخت
شد زان عذار ساده منقش زخم بخون
این نقش بین که با من بیدل زمانه باخت
با خاک آستان تو عشاق را سیرست
مسکین کسیکه سر نه برین آستانه باخت

چون بر بساط وصل تو جامی نیافت دست

شطرنج عشق با رخ تو غایبانه باخت

دلم از خم فنا جام مصفا زده است
هستم سنگ برین ساغر میثا زده است
نقد عرفان ز مقلد مطلب کان مسکین
دست در آرزوی نسبه فردا زده است
ز دروسیمی که بران خواجه نظر دوخته است
مشت خاک نیست که بر دیده بینا زده است
برفشان جیب که خار دلم تجرید است
نیم سوژن که سراز جیب مسیحازده است

دوست را باش و بساط عمل خود طی کن پس معبلی که در هوش نقش معبلی زده است
بی غباری بهرم کعبه روی پی بردست کاب راه حرم از آبله پا زده است

گرچه تنگست بسی خانه صورت جامی

کم کسی خیمه ازین خانه بصعرا زده است

ترك گل چهره من خیمه بصعرا زده است در دل لاله رخس آتش سودا زده است
شد چنان پایه آه من از آن ماه بلند که سراپرده برین طارم مینا زده است
بهر قتل که کمر بست ندانم که مرا میکشد گوشه دامانش که بالا زده است
جانم آسود ز بوسیدن خاک قدمش خرم آنکس که گپی بوسه بر آن پا زده است
هر غمی کز صنی خسته دلی خورد فرو همه سر از دل و جان من شیدا زده است
میدهد خاک درش خاصیت آب حیات بسکه هر نوش لبی بوسه بر آن جا زده است
جامی افتاده ز پا زیر لگد کوب چغا
تا به فترک بتی دست تنها زده است

بیا که شاهد بستان ز رخ نقاب انداخت نسیم در سر زلف بنفشه تاب انداخت
صبا شیم گل و پوی یار گلرخ داد مرا و مرغ چمن را در اضطراب انداخت
بی ثار قدم گل از شکوفه نسیم بصحن باغ درمهای سیم تاب انداخت
ز شبنم سحری غنچه بامداد بکاه کشاد پیرهن از هم بر آفتاب انداخت
توان بر ابر خروشنده طمنه زد بجهنون ز سنگ زاله که بر شیشه حیات انداخت
درون ساغر لاله چراست مشک آلود اگر نه مشک بی طیب در شراب انداخت

چکید نم ز هوا باز نظم تو جامی

بگوش شاهد گل لؤلؤی خوشاب انداخت

درمانده بحکم قضا از بلا گریخت زد طمنه جاهلی که فلان از قضا گریخت
حون از قضا گریز تواند کسیکه بود دست قضا عنان کنر او هر کجا گریخت
بس اهل معرفت که ز بیگانه آفتی احساس کرد و در کف آشنا گریخت
گر نیست از سبب به سبب التجا روا خیر البشر ز مکه به یشرب چرا گریخت
اسباب چون مظاهر فعل مسببند هر کس گریخت هم ز خدا در خدا گریخت
ای پیر می فروش که وو دو دو تو کرد هر کس که از کدورت خود در صفا گریخت

جامی گریخت دوتو ز عجب و ربای خویش

زان هم عجب که در تو ز عجب و و با گریخت

کردل از عشق توام چاك شود باكي نيست نيست يكدل كه ز عشق تو درو چاكي نيست
مكسل از من كه درين باغ گلي نشكفتست كه بدامان وي آويخته خاشاكي نيست
خوبرويان همه در بردن دل چالاكند در ميان همه ليكن چو تو چالاكي نيست
شد تنم خاك و تو از عار بر آن پائهي خواتر بر سر كوي تو ز من خاكي نيست
در همه شهر يكي خانه بينم كه در او سر برانوي غم از دست تو غمناكي نيست
اهل ادراك همه بسته فتراك تواند
جامي دلشده هم خالي از ادراك نيست

ث

در بزم ما كه ميرود از نقل و جام بهت اي محتسب مكن ز حلال و حرام بهت
زان زلف و رخ كه حجت دور تسلسل است باشد ميان اهل نظر صبح و شام بهت
منم كني ز رخ كه بگوترك بهت وصل تما منع وارد است نگرود تسمام بهت
با زاهد فسرده مكو شرح سر عشق از نكته هاي خاص مكن پيش عام بهت
زان ماجرا كه باده فرو ريخت از لبث هر دم رود ميان صراحي و جام بهت
از لعل تست اين همه غوغاي مابلي از مي رود به مجلس مستان مدام بهت
جامي حديث لعل لبش كوي اگر كند
با منطق تو طوطي شيرين كلام بهت

ج

درين خرابه مكش بهر گنج غصه و رنج چو نقد وقت تو شد فخر خاك بر سر كنج
بكشت و كار جهان رخ ميار كاخر كار ز كشت ماب شود شاه عرصه شطرنج
بقصر عشرت و ايوان عيش شاهان بين كه زاغ نغمه سرا كشنه جفده قافيه سنج
گريز بكدوسه و روي ز حبس حس و جهت كه هست چاره كار برون ازين شش و پنج
شكنج ظره خوبان مكير و عشوه ميخ كه آن شكنجه و بندست مرد را نه شكنج
بسي نماد كه آيد خزان غرور نكر كه لاله بس نكند از دلال و غنچه و غنچ

ز بخت تيره خود رنج مي كشي جامي

ز جنبش فلك و گردش زمانه مرنج

سر زلفت كه هست از باد نيمي راست نيمي كج بر آن رخسار و عارض باد نيمي راست نيمي كج
چو دوستي خوامي تدت از خاصيت باده شود چون شاخ گل از باد نيمي راست نيمي كج
خيال قامت و محراب ابروي تو مي بندد كه ميخواند امام اواد نيمي راست نيمي كج
در آن بالا و زلف از باغبان صنع حيرانم كه چون مي پرورد شهادت نيمي راست نيمي كج
رقيب كج نهادت باد خرم راستي كرد بهاشق مزده بيداد نيمي راست نيمي كج
نماز من نياز آمد چه حاصل زانكه در مسجد شوم بر عادت زهاد نيمي راست نيمي كج

خیال قد و ژلفت بست جامی دوستن زانو

رویف شعر او افتاد نیمی راست نیمی کج

ای خاک در تو عرشا تاج	یکپایه ز قدر تست معراج
تو در یتیمی و ترا جای	برتر ز همه چو درة التاج
فخر تو بفقر و تاجداران	آورده بفرق بر دوت تاج
آیات تو در زمانه ظاهر	چون شبگون خط ز صفحه عراج
بر روی زده کف خجالت	با جود کف تو بحر مواج
مشتاق ره ترا میلان	در زیر قدم حریر و دیباج
جامی که ز نقد باد عصیان	شد خرمن طاعتش بتاراج

اکنون ره معدرت گرفته

مسکین بشفاعت تو محتاج

نیست شب وصل تومه را رواج	روز نباشد به چراغ احتیاج
زین تن لاغر چه بری نقد جان	ازده ویران چه ستانی خراج
درد مبیناد طبیبی که گفت	داغ جدایی نپذیرد علاج
رنجه شدی زآه و فغانم که دید	سخت دلی همچو تو نازک مزاج
خاک دور و سنگ جفای توام	داد فراغ از هوس تخت و تاج
چند کنی بر سر یک بوسه بحث	خوش ننماید ز کربان لجاج

عکس لب از دل جامی نمود

چون می رنکین زدرون زجاج

ح

ز مهر روی تو هر شب کنم نظاره صبح	نهم سرشک فشان چشم بر ستاره صبح
زند بصدق چو من دم ز مهر خورشیدی	وگر نه چیست گریبان باره باره صبح
سواد طره شیرینک کرد عارض تو	سیاهی شب تیره است بسا کناره صبح
چنان بلند شد آهنگ من که شناسد	که این نفیر شب ماست یا نقاره صبح
علی الصباح بروی توام فتاد نظر	صبحا من همه شد خیر ز استخاره صبح
ز صبح دم نزنم با صفای طلعت تو	نداشت کس شب تاریک در شماره صبح

طلوع اگر نکند زهره در افق جامی

بست گوهر نظم تو گوشواره صبح

ایها الساقی ادر کاس الصبح هات مفتاحاً لاواب الفتوح

پرتو جامست یا عکس مدام ام بریق البرق ام برق بلوح

تکته گل یا نسیم سنبست ام شمیم الراح ام مسك يفوح
 رفتی و گفتی به هجران ده رضا انت و وحی کشف ارضی ان تروح
 ناصح از می توبه فرماید ولی من ز توبه توبه دارم نصوح
 گریه ما بین همه عمر دراز چند خوانی قصه طوفان نوح

جان فدای دوست کن جامی که هست
 کمترین کلاری درین ره بذل روح

ای ز لعل تو زنده جام مسیح کرده چشمت هزار خون صریح
 بینم از خط سبز و خال سیاه بر همه نیکوان ترا ترجیح
 از لب شور ما خوشست آری کل شیشی من الملیح ملیح
 زاهد شهر ما عجب مرغیست دام کرده زدانه تسبیح
 کار نیک از رقیب چون آید کل فعل من القبیح قبیح
 خبر وصل کن تو داد رسول خوش حدیثیست گر چه نیست صبیح

خون جامی چه غم که خورد لب
 باده باشد حلال نزد مسیح

دارم از پیر مغان نقل که دردین مسیح باده چون نقل مباحست ذهی نفل صبیح
 تحفه لائق جانان بکف آو ای زاهد ترست دست تکبیرد بقیامت تسبیح
 شیوه علم نظر ورز که العلم حسن منکر فکر خرد باش که الجهل قبیح
 پیش لعل تو نهم لب بلب جام آری باشارت طلب بوسه بسی به ذ صریح
 آن دهان یکسر مویست ز لطف تو هست یکسر موی ترا بر همه خوبان ترجیح
 هر کجا شرح ملیحی است دلم کشته اوست خاصه آن چشم خوش و آن لب جان بخش ملیح

وارد صبح ز صوفی طلب و ورد صباح
 جامی و جام صبوح از کف ساقی صبیح

زایوان و کاخ میکده آمد علی الصباح مرغی گرفته نامه اقبال در جناح
 مضمونش آنکه هر که نه می راحلال داشت خورش بود به فتوی پیر مغان مباح
 سرمایه فلاح چو باشد شراب لعل یا معشر الاحبه حیوا علی الفلاح
 صدر و صف نعل نباشد بیزم عشق ازهر که خواست ساقی ما کرد افتتاح
 اقتداح راح راحت روح توکی شود ان لم تکن تناولها من ید الملاح
 خالی نه ایم از تو صباح و رواح هم ای هم صباح ما ز تو فرخنده هم رواح

جامی به بزم اهل صفا میروی نخست
 دل پاک کن ز وسوسه توبه صلاح

خ

وخش همت تند وملك فقر راميدان فراخ نیست از شرطرده آسودن دوين فرسوده کاخ
 بهر آوازی و کوس فقر یا آوازه گوش جان دارد دلم برروژن کاخ صاخ
 شیوه نازک دلان نبود سلوک راه فقر سخت دشوار است بارشیشه وره سنگلاخ
 رچه داری چون شکوفه برفشان زیرا که سنگ بهرمیوه میخورد از دست مشتی سقله شاخ
 هر دم از عمرم گرامی هست گنجی ببیدل میرود گنجی چنین هر لحظه بر باد آخ
 نیست ممکن ترك فقر از من که در عهد ازل بسته ام با فقر عهدی مستحیل الانقاسخ
 تنگنای شهر صورت نیست جامی جای تو

سوی معنی رو که هست آن ملك راميدان فراخ

ای بی لب توام بدهان قند ناب تلخ در کام جام بی می لعلت شراب تلخ
 زاندم که دهر زهر فراق توام چشاند شد در مذاق عیش مرا خورد و خواب تلخ
 اذل که سوخت ز آتش غم چاشنی مگیر ترسم که آیدت بدهان این کباب تلخ
 شیرین مکن بنقل دهانم چو می دهی کز دست چون تویی نبود زهر ناب تلخ
 کردم سؤال بوسه بشیرینی از لب نبود طریق لطف که گویی جواب تلخ
 رویت گلست و گریه تلخم ازو کلاب هرگز گلی نداد بدینسان کلاب تلخ

میایند از عتاب نو جامی حلاوتی

آری نیاید از لب شیرین جواب تلخ

۵

پیش از آن روز که این طاق مقرنس کردند قبله ام زان خم ابروی مقوس کردند
 وخت آن مشعل نورست که اندر شب طور روشن از آتش وادی مقدس کردند
 درد نوشان غمت خرقه بشینه بدوش بس که تعظیم برین طارم اطلس کردند
 پیش ازین شیوه چشمان تو خونریزی بود دو و ما آمد ازین شیوه چرا بس کردند
 زاهدان چاک مکن خرقه که مستم زغمش زانکه این جامه نه بر قامت هر کس کردند
 فیض عاشق نگر ای شاهد گل خرده مگیر که دوين باغ چرا پرورش خس کردند
 جامی از دامن آن گرم روان دست بدار

که بهر مرحله صد قافله واپس کردند

چونی از ناله بیشم قصه هجران فروریزد دلم گردد ز غم خونم از مگان فروریزد
 ملائک بسکه میگیرند شبها از افغان من عجب نبود که چون ابراز فلک باران فروریزد
 ز بس دامن کشان بر کشگان خود گذشت آن گل اگر دامن فشانم خوش از دامن فروریزد

چنان بر شدم مرا سینه ز پیکانهای آن بدخو که گریختش دو چاک افکند پیکان فروریزد
هجوم عشق او بر جانم از هر سو بداند ماند که برخون گدایی میوکب سلطان فروریزد
چه زلفت آنکه گربادش بجنباند زهر حلقه هزاران دل فرو بارد هزاران جان فروریزد
ز چشم اشکریزم گرنویسد قصه جامی
ز نوك كلك اوصد کوه غلطان فروریزد

بسینه گز نه غمت دمیدم فرود آید دلم بنمکده سینه کم فرود آید
گریخت صبر دوا سپه ز هجر تو مشکل که نارسیده بملک عدم فرود آید
چو کعبه کر همه کس را بود پکوی تو راه هزار قافله بروی هم فرود آید
ملک ز ناله من بسکه بر فلک گریه چو ابر ترسم از این بام نم فرود آید
چه سود را حتم از دست دیگران آن به که بر سرم ز تو تیغ ستم فرود آید
ز ابر عشق تو باران و قطره بردل من خدنگ محنت و پیکان غم فرود آید

حدیث خط ولایت کر رقم زند جامی
زال خضر ز نوك قلم فرود آید

نشکسته دل ز هجر کی از دیده خون رود از شیشه تادرس بود باده چون رود
از کشتگان بکوی توشه خون روان بسی میسند پیش ازین که بکوی تو خون رود
هر که ز زلف سلسله بر طرف رخ نهی بس عقل ذوفنون که بقید جنون رود
آن گرم رو بعشق سزد کز کمال شوق پروانه وش به آتش سوزان درون رود
ماند بستنگ از اثر آه کوه کن کز خود نشان نیشهش از بیستون رود
طفلان ره نشسته بامید جوی شیر عارف بجستجوی می لاله کون رود

جامی حدیث شوق لبث گفت عاقبت
آری چو جام پر شود از سر برون رود

شبم دو ماتم هجران دوا برودر خیال آمد بسینه هر کجا ناخن زدم شکل هلال آمد
بس از مرگ ای هیا بون زاغ افکن اسنخو انم را در آن صحرا که وفی بوی آتشکین غزال آمد
روم در سایه دیوار آن خورشید رخ میرم چو خواهد آفتاب عمر را روزی زوال آمد
نشان نعلهای مرکبش جوید سر شک من بلی سائل همیشه مائل صف نعل آمد
نیاید جز بغض و ناب جگر در بر خدنگ او که باغ سینه و بستان جان را چون نعل آمد
ز حشمت شاید ابرایش نیاید بر زمین زینسان که سرهای عزیزان در ره او با نعل آمد
بوصف آن دهان تنگ گفت اکثر سخن جامی

از آن رو عاشقان تنگدل را حسب حال آمد

گر نماند آن غنچه لب با من چنان خندان که بود
ای رفیق کوی زهد از من سرو سامان مجوی
شدم از شوق لعلش گریه صد چندان که بود
خاک شد در راه خوبان هر سرو سامان که بود
امشب افغانم ز چرخ اربگذرد معذور دار
چند سوزد جان من و کاش دل آب ساخت
یادگار تیر او در سینه هر پیکان که بود
ظلمت این کفر به از نور آن ایمان که بود
عاجز آمد آخراز درد دلم مسکین طبیب
گرچه کرد از رحمت تدبیر هر درمان که بود

آه جامی زد علم چون چاک کردی سینه اش
عاقبت شد آشکار آن آتش پنهان که بود

تا کی از هجرت تو با غم همنشین خواهیم بود
با سرشک گرم و آه آتشین خواهیم بود
تو حریف دیگران ما از غمت جامه دران
تا تو باشی آنچنان ما اینچنین خواهیم بود
در کمان ابرویت بیند نهان هر کج نظر
بعد ازین هر جا که باشی در کین خواهیم بود
سنبل زلف تو چون خرمن نه در بر گل زمشک
کرد آن خرمن گدای خوشه چین خواهیم بود
تا قدم بیرون نهی بر آستانت عمرها
ایستاده نقد جان در آستین خواهیم بود
چون تو از اندوه مآشادی مغرور غم زانکه ما
از تو دائم با دل اندوه کین خواهیم بود

ای نشانه بر بساط عیش خلقی تا بکی
ما بکوی غم چو جامی بر زمین خواهیم بود

شد بنفش هستی خود بند شیخ خود پسند
ماند محروم از تماشای جمال نقشبند
کو و شوگو دیده خود بین که بهر آن جمال
چرخ مجرب آفتاب اخگر بود آنجم پسند
کی کند باور که نوشیدست خضر آب حیات
مردۀ کز مشرب مردان نباشد بهره مند
اهل دل آئینه اندای شکل نامطبوع خویش
دیده در آئینه طعن و لعن بر آئینه چند
خواجه صفرا نیست زانو تلخ کام و خشک لب
مانده آب شور جویان بر لب دویای قند
شانه کاریرا شمارد از محاسن شیخ شهر
جای آن دارد که گردد پیش رندان ریشخند

دست بگسل جامیا از رشته تسبیح زرق
ز آنکه نتوان صید مقصودی گرفتن زین کمند

یار کز ساعد آستین برزد
بهر تاراج عقل و دین برزد
دست مهرش گرفت جیب دلم
گرچه دامن بقصد کین برزد
داغ سودا نهاد بر دل گل
تا برخ خال عنبرین برزد
رخنه در قبله نیازم کرد
تا با بروی ناز جین برزد
نیست آن خط که خاتم جم را
مور مشکین سر از نگین برزد

شوشت عالم چو شعله آهم علم از جان آتشین برزد

نیست بر خاک جامی این لاله

داغ او شعله بر زمین برزد

در آن کومیر و هر لحظه باشد یار پیش آید
نیاید هرگز پیش آن بلای جان نبودست آن
بوصف حال خود صد داستان بر یکدیگر بندم
چنان پیخود شوم هر که نهم سر بر در کوبش
دلم بر کار عشق انکار دارد لیک میدانم
دو آن کو از فغان و ناله غم دیدگان هر کس
زهی دولت زهر صد بار اگر یکبار پیش آید
که میگویند عاشق را بلا بسیار پیش آید
همه از هم فروریزد چو آن خونخوار پیش آید
که از در باز نشناسم اگر دیوار پیش آید
زخوی او که صدره دیگرش آنکار پیش آید
که پیش آید مرا بادیده خونبار پیش آید

طریق عشق جانان جامی اول مینود آسان

چه دانستم که آخر این همه دشوار پیش آید

دی چو دید آن مه مرا از راه گردیدن چه بود
بار فغان گرفته رمزی داشت از من در میان
بیدلی میگفت دی کان ماه را خانه کجاست
من نیاسودم ز ناله دوش و آن بدخون نگفت
بر نشان پای او سازم بهانه سجده را
تا نکوید کس که رخ بر خاک مالیدن چه بود
گر نه آخر درد دلش جا کرد قول مدعی
بی گناه از عاشق بیچاره رنجیدن چه بود

جامی آخر زان جوان باز چه طفلان شدی

خود بگو پیرانه سر این عشق ورزیدن چه بود

لبم از خاک پات می گوید
هر که محراب ابروان تو دید
تشنه ز آب حیات می گوید
عجلوا بالصلوات می گوید
عقده زلف پیچ پیچ ترا
خرد از مشکلات می گوید
ذائر کعبه را مقیم دوت
کافر سومنات می گوید
زاهد از درد خویش مینازد
صوفی از واردات می گوید
مست عشق تو درد و دارورا
حیله و مترهات می گوید

جامی از مترهات بسته دهان

سخن از طره هات می گوید

جز سر کوبش من آواره را مسکن مباد
بلبل بی خانمان را جای جز گلشن مباد
بر درش شهباسگان را بار و من محروم از آن
و چه روزست اینکه دارم سگت بر وزن مباد

گر چه مردم خاك كردد در رهش صد جان پاك هيچ كه زين رهگذر كردی بر آن دامن مباد
صد بلا كز پيش پيش آيد بهر گامی مرا هر كزم از كوی عشقش راه برگشتن مباد
گر سگانش را خلد خاوی بپا از بهر آن غير نوك نشتر مژگان من سوزن مباد
ديگران را دیده روشن گر چه از مردم بود جز بروی آن بری رو چشم من روشن مباد
گر بود روزی معاذ الله كه نتوان دیدنش

جامی بیچاره را آن روز جان دوتن مباد

قدسیان کاین پردهای سبز گردون بسته اند مهد عیش عاشقان زان پرده بیرون بسته اند
آن فسون خوانا نکه دوتنها با فسون جان دمند پیش آن لعل فسون خوان لب زافسون بسته اند
نوعروس حسن لیلی را بخلوتگاه ناز گوشواراژ دانه های اشك همچون بسته اند
چيست دانی غنچه های ناشكفته در چمن بلبلان بر شاخ گل دلهای پر خون بسته اند
دردل از پیکان دری بگشاکه راه دیده را بر خیالت مردم از اشك جگرگون بسته اند
از خیال آن دو ابرو مردمان چشم ما طاقها بهر گذر بروی جیغون بسته اند
كس خیال نخل بالایت به از جامی نبست

دیگران نخل سخن را گر چه موژون بسته اند

ای کسانی كه در آن كوی گذاری دارید اینچنین در غم و اندوه مرا مگذارید
ناگهان گر سوی آن ماه گذاری بكنید بر شما باد كه از حالت ما یاد آرید
سر بسر قصه غمهای مرا یاد دهید يك ييك محنت و اندوه مرا بشمارید
میروم سوی عدم جان مرا بستانید یادگاری بسگان دو او بسپارید
تن فرسوده من بر سر راهش فكنید چه شود يك خس و خاشاك دگر انگارید
بعد مركه از من محروم یکی یاد كنید شكر آنرا كه نه محروم از آن دیدارید
جز گیاه غم و حسرت ندمد از گل من هر چه تا دوزابد بر سر خاكم كارید
باغ خلد از شومد جای هنوزم باشد بر شما رشك كه در سایه آن دیوارید

رفت آغشته بخون جامی از آن كوی بفاك

شاید او بر سرش از دیده دل خون باوید

تو طفل خرد سالی وما پیر سالخورد با تا ببین كه عشق تو پیرانه سر چه كرد
چشم سیاه سرخ چه سازی بخون ما موی سفید من نگر ایجان و روی زرد
بگشای بند زلف كه افتاد صد گره بر رشته امید من از چرخ تیز كرد
نقشی نكوتر از خط زنگاریت نبست كلك قضا كه زدوم این لوح لاچورد
چندین چه سود گرمی و اعظا چه مستمع افسرد از شنیدن این نکته های سرد

تموید عمر زلف چو طومار تو بست کو نامه سعادت من بخت درونورد

زلف تو دید جامی و دستی بر آن نیافت

عمر دراز یافت ولی هیچ بر نخورد

چنین کان ترک عاشق کش بحسن خویش مینازد سزد کز غایت حشمت بحال مانبردازد
همه خوبان بچوگان باختن یارب چرا هرگز نمی آید برون ماه من و چوگان نیبازد
ز جام نیستی ریزای اجل یک جرعه در کامم که بیماران هجران را جز این شربت نیسازد
ده رفتار اگر اینست و لطف قدو بالا این نشاید سرورا دیگر که در بستان سراغرازد
براهش خاکم ای دیده بزن بر آتشم آبی که ترسم توسنش از آتش من نعل بگدازد
عجب تندست رخسار او که گردش در نییابد دلم هر چند از بی مرکب اندیشه می تازد

کیم من جامیا کو آشکارم پیش خود خوانده

نهانی یک نظرای کاشکی سوی من اندازد

یارب چه شد امروز که آن ماه نیامد جان رفت ز تن و آن بت دلخواه نیامد
از خاک دوش بود مرا چشم غباری این لطف جز از باد سحرگاه نیامد
از لذت تیغ چه خبر مرده دلان را چون زخم تو جز بر دل آگاه نیامد
صد قصه پر غصه من ظلم رسیده بردم بسر راه ولی شاه نیامد
هرگز بسر راه شهیدان نگذشتیم کز خاک شهید غم تو آه نیامد
از حسن و لطافت دل من خلعت وصفی کم دوخت که بر قد تو کوتاه نیامد

جامی من و جامی و قلاشی و مستی

چون زهد و صلاح از من گمراه نیامد

بزم گشت چو آن نازنین سوار شود هزار خسته دلش خاک دهگذار شود
رسید جان بلب و دم نمی توانم زد که سر عشق همی ترسم آشکار شود
بخاک بات کزین آستان نخواهم رفت اگر چه قالب فرسوده ام غبار شود
بیاد روی تو هر که به بوستان گذرم ز گریه دیده من ابر نوبهار شود
چنان بفکر رخسار تو گشت خاطر من که یاد غمزه او چون کدم فگار شود
بی شکار چو رانی برون درد آهو به پیش تیر تراز دور تا شکار شود

ز جام شوق تو باشد مدام جامی مست

مباد آنکه ازین باده هوشیار شود

ز خاکم چو خونین گیاهی بر آید زهر شاخ و برکی نوائی بر آید
چو آتش مشو تند و سرکش مبادا که دود از دل مبتلانی بر آید

بیوی تو از جا جهنم هست و بیخود
 نکو گوش کن کان منم کرد کویت
 زهر سو که آواز بانی بر آید
 دوم پیش چون اشک و حال تو برسم
 چو شبها فغان گدایی بر آید
 طبیبی یکی دفتر خویش بگشا
 زکوی تو چون آشنایی بر آید
 بود درد ما را دوائی بر آید

بسی باید از دیده خون ریخت جامی

که کام دل از دلربایی بر آید

خاطر خوبان بصید اهل دل مایل نماند
 درد یار خو برویان دلربایی یافت نیست
 یا دل بی حاصل ما عشق را قابل نماند
 عشق را باطل شناسد زاهد حق ناشناس
 یا بشهر عشقبازان هیچ صاحب دل نماند
 مانده مشکل دوزین ره و ژهمه مشکل تر آنک
 دانش اندوژی که بشناسد حق از باطل نماند
 جام صافی دیگران خوردند و محفل بر شکست
 کامل العقلی که داند حل یک مشکل نماند
 قصه کوتاه جمله غرق بحر استغنا شدند
 کاسه دردی نصیب ما از آن محفل نماند
 آنکه داند واه و رسم بحر بر ساحل نماند

باز کش جامی و مام دل نقش آب و گل

هیچکس را اقیامت پای دل در گل نماند

دل در حلقه زلف تو شد بند
 بر آن لب خالها بس خط میفرای
 ز من مگسل که محکم گشت پیوند
 چه سود از بند گویان بیدلی را
 بلا بر جان من زین بیش مپسند
 بخدمتکاری سرو بلندت
 که گیرد عالمی از حال او بند
 ز بنده لاف عشقت گر کنایست
 میان صد جاکم بسته نی قند
 ز دست من کشی هر دم سر زلف
 کناه از بنده و عفو از خداوند
 ز با افتادم ایجان سر کشی چند

ز سگ کمتر نهی مقدار جامی

ولی هست او بدین مقدار خرسند

کسی کوشب بیالین من بیمار میگردد
 غم من خور خدا را پیستر زاندم که گویندت
 دلش از ناله های زار من افکار میگردد
 رخت بنما که بر من جان سپردن دردم آخر
 فلان دیوانه گشته کرد هر بازار میگردد
 خوش آنروزی که گفتی با حریفان چونم را دیدی
 ز محرومی دیدار این چنین دشوار میگردد
 اجل بس نیست گوئی بهر خونریز دل افگاو
 که این مسکین بکوی ما چرا بسیار میگردد
 بهر غم من چنین کاین چرخ کج رفتار میگردد
 مه مقصود رو از مطلع دیدار نماید

بکویت خاک شد عاشق ولی با صد غم و محنت هنوزش جان بگرد آند و دیوار میگردد

تو خوش بر مسند راحت بخواب ناژی و جامی

بگرد کوی تو تا صبحدم بیدار میگردد

چه شد یارب که آن سرو خرامان دیر میآید سوار چابک من سوی میدان دیر میآید
 ز هر سومی سیاهی از پر پرویان رسد اما چه حاصل داد خواهان را چو سلطان دیر میآید
 ز جانم بکرمق مانند ست و تیش آرزو دارم بقتل من دریغ آن نا مسلمان دیر میآید
 نمیدانم چه شد که ترکش آن ترک عاشق کش بجانم تیر زهر آلود پیکان دیر میآید
 بروای زاهد خود بین مجوسا مان کارازما که رسوا گشته خوبان بسامان دیر میآید
 سوم هجر عالم سوز وابر لطف او بی نم درینا کشت ما شد خشک و باران دیر میآید

چو صبح وصل او خواهد دمیدن عاقبت جامی

مغور غم گر شب هجران پایان دیر میآید

چیست میدانی صدای چنگ وعود انت حسبی انت کافی یا ودود
 نیست در افسردگان شوق سماع و نه عالم و اگر تست این سرود
 آه ازین مطرب که از یک نغمه اش آمده در رقص ذرات وجود
 جای زاهد ساحل وهم و خیال جان عارف غرقه بحر شهود
 هست بی صورت جثاب قدس عشق لیک در هر صورتی خود را نمود
 در لباس حسن لیلی جلوه کرد صبر و آرام از دل مجنون ربود
 پیش روی خود زعدرا پرده بست صد در غم بر رخ و امق گشود
 در حقیقت خود بخود میباخت عشق و امق و مجنون بجز نامی نبود

عکس ساقی دید جامی زان فتاد

چون صراحی پیش جام اندو سجود

ای آرزوی جان دهن از گفتگو میند بر عاشقان خسه در آرزو میند
 خار ستیز در قدم اهل دل مریز بر طالبان وصل ره جستجو میند
 در زلف تو مجال گذر نیست شانه را چندین دل شکسته بهر تار مومیند
 کرد عذار دائره عنبرین مکش بر آفتاب سلسله مشکبو میند
 جز نیستی نشان ندهد در میان کمر بهر خدا که تهمت هستی بگرو میند
 جان شد زرنک و بوی میم تازه ابحریف روی قدح میوش و دهان سبومیند

بلبل به گفتگو غم دل می برد بسر

جامی چو غنچه بادل خون دم فرو میند

اگر نالای و فریب چشم شوخت اینچنین ماند
عجب گر هیچکس را در جهان دل بلکه دین ماند
نخستین تیر کاندازی فکن بر سینه ویشم
که ذوق آن مراد رسینه تا روز پسین ماند
مکن دور از و خم ای پاکدامن اشک خونین را
که ترسم داغهای خون ترا بر آستین ماند
بدین در گر چو باد صبح زاهد را گذار افتد
که ناگاه وقت رفتن پایشان در انگبین ماند
خط مشکین تو بر لب صف مور است پندای
که از خاک سم اسب تو کردی بر جبین ماند
کهی کائی سواره روی خود مالم بره شاید
اگر جامی برد چز قبله روی ترا سجده
از آن شرمندگی تا حشر رویش بر زمین ماند

چو ترک سرخوشم از خواب ناز برخیزد
هزار فتنه ز هر گوشه برانگیزد
بغون غیر دو بخت تیغش آلوده
مباد آنکه بجز خون عاشقان ریزد
میان صید گهش زارم اوفتاده مگر
طفیل صید به فترک خویشم آویرد
فلک ز جام طرب جرعه بمن ندهد
که الی نضت بزهر غمش نیامیزد
چنانکه بخت بدو یار یک خصم منند
ز چنگ غصه دل من چگونه بگریزد
کهی که یار دهد کام بخت نگذارد
کهی که بخت شود رام یار نستیزد
اگر چه دعوی تقوی همی کند جامی
بدور لعل تو مشکل ز باده پرهیزد

چون سوار آن خسرو خوبان بگردد
باوی از جانهای مشتاقان سپاهی بگذرد
یاد آن شکل و شمائل جان و دل سوزد مرا
هر کجا چایک سواری کج کلاهی بگذرد
ماند نامش بر زبانم و چه خوش باشد اگر
نام من هم بر زبانش گاه گاهی بگذرد
دم بدم هجران بغو نیزم کشد تیغ ستم
و ده چه باشد گرز خون بیگناهی بگذرد
منکه از یک روز هجران اینچنین و فتنم زدست
وای بر جان من از سالی و ماهی بگذرد
هر طرف کان شوخ راند جامی بی صبر و دل
از طلب افغان کنان چون داد خواهی بگذرد

طبع مردم سوی خوبان و فاکیش کشته
خاطر من به بتان ستم اندیش کشته
هر کرا سرکشی و شوخی و بد خوئی یش
خون گرفته دل من جانب اویش کشته
میکشم تحفه چنان پیش چنان سنگدلی
که به قلم ز همه تیغ جفا پیش کشته
معمر خلوت وصلند همه محتشمان
محنت هجر همین عاشق درویش کشته
مرهمی بغض ز پیکان جگر ویش مرا
تا کی از دست طیبیان الم نیش کشته
زخم مژگان تو برد از دل من رنج فراق
ایغوش آن رویش که آزد و کی از نیش کشته

جامی از آتش دل نعل سم و خش تو تافت

ناز سرداغ جفایت برخ خویش کشد

سیاه دوست کزین سو سواره میگدوید ز روی لطف بسوی فتادگان نگرید
سوی شکار شد آن ماه و من بره ماندم خدای را غم حال من شکسته خوید
بخوادیم مگذارید بر ره افتاده که پیش چشم من از جان و دل عزیز ترید
قلاده سگ کویش بکردنم فکنید کشان کشان ز پیش تا شکارگاه برید
کرم کنید و ستانید نیم جان مرا بغاک سم سمند سوار من سپرید
اگر شماوه خیل سکان خویش کند مرا بسپهوم از خیل آن سگان شمرید

نکرد در دلتان جای ناله جامی

دریغ کز غم ارباب دود بیخبرید

بکلیکشت بهار این خاطر ناشاد نکشاید ز کل بی روی تو جز ناله و فریاد نکشاید
چه سود از روضه جنت اگر شیرین معاذ الله ز کوی خود دوری در روضه فرهاد نکشاید
در آید هر کار را بینی ز در یاری و غم خواری در محنت سرای عاشقان جز باد نکشاید
مخوان زین پس بدوس ای بسدم از کوی خراباتم که مشکلهای عشق از خدمت استاد نکشاید
کره شد در دلم زلفت چه کردم کرد بستانها چو دانم کاین کره از طره شمشاد نکشاید
کرش مقصود و وصف سرو آزاد قدت نبود (۱) صبا بند از زبان سوسن آزاد نکشاید

مکوجامی بآن مه کز غم عشقم رها تی ده

خلاص مرغ دام افتاده از صیاد نکشاید

کر نه یا و از زلف برقع پیش روی خود کشد جمله دلها را بدم آرزوی خود کشد
من ز سرگومی تراشیدم زهی سرگشتگی کرسوار من خم چو گان ز کوی خود کشد
خاک کویش بر تنم باشد ز رحمت خلعتی بعد قتل غرق خون چو نکرد کوی خود کشد
عشق بازی خوشد و خونین دلم شد بابتان این همه پیداد بدخویان ز خوی خود کشد
چون تو میخواهم دلی از سنگ لیک آهن ربا تا تو چون تیرافتنی پیکان بسوی خود کشد
چون صراحی پر برآمد تشنه لعلت ز می همچنان از بهر یک جرعه کلوی خود کشد

لب فرو بند از سخن جامی که طوطی این همه

بینوایی در قفس از گفتگوی خود کشد

میرسد باد صبا از یار یادم میدهد زان خرامان سرو خوش و فتار یادم میدهد
شاهد گل مینماید از نقاب غنچه روی نازکی آن گل رخسار یادم میدهد

می‌کشد نرگس مخمور چشم از خواب ناز شیوه آن نرگس بیمار یادم میدهد
میشود در پرده مردم گل برغم عندلیب محنت محرومی دیدار یادم میدهد
سوی بستان میروم کز گره آسایم‌دمی باز ابر آن‌گریه‌های زار یادم میدهد
شعله‌زد آتش بجان وه کاین رفیق سنگدل چند از آتشوخ فرامشکار یادم میدهد
عمر خود گویند جامی صرف کردی در سخن

چون کنم پیش وی این گفتار یادم میدهد
خاست هرسو فتنه گومی فتنه جوی من رسید بر سمنند ناز ترک تند خوی من رسید
اشک خونین بر رخ زردم نشانی بیش نیست ز آنچه در شبهای تنهایی بروی من رسید
ز آسمان هرسنگ پیدای که آمد بر زمین کرد بخت بد مدد کان برسیوی من رسید
ای خوش آن ساعت که گفتی چون شدم پیدادور اینک آن دیوانه ژولیده موی من رسید
تیغ او را داده اند آب زلال زندگی جان دیگر یافتم چون برگلوی من رسید
باد عنبر بوجرا شد کرد مشکین بهر چیست گرنه از صحرا غزال مشکبوی من رسید

همچو جامی سرمه چشم جهان بین ساختم
هر غباری کز سم اسب تو سوی من رسید
دی دولتم مساعد و اقبال بنده بود کان آفتاب سایه بضاکم فکنده بود
سرو قدش فلک نپسندیده در برم ورنه باغ عمر همانم پسندیده بود
بارنده همچو ابر از آن گشت چشم من کایام وصل یار چو برق چپنده بود
بر شاخ کل که پیش قدب لاف لطف زد خندید غنچه در چین و جای خنده بود
وصلش مجود راطلس شاهیکه دوخت عشق این جامه بر تنی که نهان زیر زنده بود
آخر ز خون دیده روان ساخت کوهکن آن جوی سنگ راکه پی شیر کنده بود
جامی بناخوشی غمش عمر بگذرانند

خوش داشت حویشرا دوسه روزی که زنده بود
چشمم از گریه چو در ورطه خون می‌افتد و از پنهان دل از پرده برون می‌افتد
گذر دیده شد آغشته بزخون دل از آن پاره‌های جگر آلوده بزخون می‌افتد
خلق گویند بکن صبر و لب از آه بنده چون کنم صبر که آتش بدرون می‌افتد
شعله آه من اینسان که ز کردون گذرد عرش را دم بدم آتش بستون می‌افتد
بی تو کم شد اثرم وز غم تو در عجبم که سر وقت من گمنده چون می‌افتد
بختم آن زلف نگوشت و مرا در ره عشق هر چه می‌افتد از آن زلف نگوشت می‌افتد

جامی این نوع که سر رشته تدبیر گسست

آخرالامر بزنجیر جنون می افتند

دل ز خوبان نکشد جز سوی آن سرو بلند وه که خون شد جگر من زین دل دشوار پسند
رنج بیفایده چندین مکش ایخواجہ حکیم کی بود مرهم داغ تو مرا فایده مند
خندۀ غنچه بود وقت گل از گریۀ ابر گریۀ من نگر ای غنچۀ سیراب و بخند
هر درختی که دلم در چمن عیش نشاند تند باد غمت آمد همه از بیخ بکند
خط شبر نگ تو دود است کز آتش بر خاست چون پی چشم بد آن خال سیه سوخت سپند
من نیم آنکه کشم از خط سودای تو سر گرچه سازند جدا چون قلم بند ز بند

کی رسد دست بمشکین رست جامی را

همتش گرچه بر اوج فلک انداخت کمند

رفتم بیباغ و سرو خرامان من نبود وان نوشکفته غنچۀ خندان من نبود
چون ابر نوبهار بهر سو گریستم کان سرو پیش دیدۀ کریان من نبود
از جیب غنچه کاب لطافت همی چکید جز خون دل چکیده بدامان من نبود
مرغ چمن گرفت سر خود فغان کنان کش طاقست شنیدن افغان من نبود
نگشاد دل ز لاله مرا زانکه بی رخس داغ غمی نبود که بر جان من نبود
هر جا نبود جاوه بتی بر سبزه ناز جانم ز رشک سوخت که جانان من نبود

جامی بگوی بهر چه ماندی ز دوست باز

من چون کنم که بغت بفرمان من نبود

اشکم از دیده چو بی آن رخ گلگون بچکد لاله ها بر دم از خاک و ز آن خون بچکد
جز گیاه غم و اندیشۀ لیلی ندمد دانه اشک که از دیدۀ مجنون بچکد
چون شود گرم ز رخسار تو هنگامه حسن خوی خجالت ز جبین مه گردون بچکد
بخیال دُر دندان تو گویم چه عجب کر ز نوک مژدهام لؤلؤی مکنون بچکد
دارم از اشک جگرگون چکری غرقه بخون خواه ماند بدرون خواه ز بیرون بچکد
در دوون مایۀ غم گردد اگر خانه کد وز برون سبزه اندوه دمد چون بچکد

خوبنها چیست چو آن غمزه کشد جامی را

قطره می که ترا از لب میگون بچکد

چو ترک سرکش من پای در رکاب کند کرشمه برمه و جولان بر آفتاب کند
فراز خانه زین جا نکرده گرم هنوز هزار خانه صبر و خرد خراب کند
من از تصور نادیدنش همی میرم نمود با الله اگر روی در نقاب کند

چگونه لذت تیغش چشم که دردم قتل ز حلق تشنه گذر تیز ترز آب کند
 خراب شیوه آن تند خوی بد کشیم که گاه عشو و گاه ناز و گاه عتاب کند
 پیاده بهر حریفان چو مجلس آراید نخست ز آتش غیرت دلم کباب کند
 اگر بمرتبه جامی به شیخ جام رسد
 کجا بدور لبش توبه از شراب کند

دردا که عشق یار بدیوانگی کشید خط جنون بدتر فرزانی کشید
 ایزد چو شمع حسن و و افروخت در ازل بر او قم به منصب پروانگی کشید
 ای من غلام همت آن رند پا کباز کو درد و داغ عشق بمر دانگی کشید
 ننهند جز بگوشه ویرانه کنج عشق معمور خاطری که بویرانگی کشید
 هر کو بکوی عاشقی از خانه ان گذشت با او حبیب رخت بهم خانگی کشید
 جاکن درون پاک ضمیری که عاقبت زین شیوه کار قطره بدر دانگی کشید

جامی در آشنائی و یاری نودوسی

چندانکه طبع یار به بیگانگی کشید

وقت گل زانگونه کز گل سبزه ترمیدم کشته آن غمزه را از خاک نشتر میدمد
 میزند تیغ قند در باغ با سرو سبی بید را ز آن رو بجای برگ خنجر میدمد
 کس نیابد بوی راحت ازل محنت کشم آری آن دیران اذین ویرانه کمتر میدمد
 مردم چشم خیال خواب چون بندد دگر کز خیال آن موه خارش ز بستر میدمد
 کی شود پاک از گیاه غم مرا کشت امید کس از یک جامی کنم صد جای دیگر میدمد
 از قسوت خوان شدن و زون سو ز من آندمها که او بردل من میدمد گویی در اخگر میدمد

زنده شو جامی که چنانباران تیغ هجرا

از فروغ روی جامان صبح محضر میدمد

و که آن ترک بری پیکر مرا دیوانه کرد آشنا ناگشسته از غفل و خرد بیگانه کرد
 هر مسلمانانی که شکل آن بت بدکیش دید پشت بر محراب مسجد روی دو بتخانه کرد
 آنکه هر جاقصه مجنون و لیلی خواندی چون که دید احوال ما را ترک آن افسانه کرد
 اینهمه مستی و بیهوشی نه حد باده بود با حریفان هر چه کرد آن نرگس مستانه کرد
 عشق کنج آمده دل بی خاسان ویرانه آنچنان کنجی کجا منزل درین ویرانه کرد
 جان ز شوق عارض و خالش فرود آمد بتن مرغ رامانل به پستی ذوق آب و دانه کرد

جامیا با دردی جام بلا میباش خوش

چون ترا ساقی عشق این باده در پیمانه کرد

آن قوم که احرام سر کوی تو بستند	تا سر نهانند براهت نشستند
هرچند که هرگز می میخانه ندیدند	همواره ز شوق لب میگون تو مستند
خوش حال شهیدان فراق تو که باری	رفتند و ازین داغ چکر سوز برستند
زینسان که ترا دوست گرفتند محبان	ترسم که از این پس بخدائیت برستند
از دام علائق بغم عشق توان جست	خوشوقت کسانیکه ازین دام بچستند
مشرکشان را چه ترقی شود از وعظ	زینسان که فرومانده درین پایة پستند

چون جام تنك بود دل نازك جامی
کز سنك مسم سیمبرانش بشکستند

پیش تو جا نمیتوانم کرد	وز تو خود وا نمیتوانم کرد
میتوانم ز خویش قطع امید	وز تو قطعاً نمیتوانم کرد
سوختم ز آتش نهان و هنوز	آشکارا نمیتوانم کرد
سرو خواندم قد ترا وز شرم	سر بیالا نمیتوانم کرد
بی تو گفتم که صبر پیشه کنم	گفتم اما نمیتوانم کرد
خود کرم کن پیوسته موعود	که تقاضا نمیتوانم کرد

جامی ازمن شکیب و صبر مجوی

که من اینها نمیتوانم کرد

با آنکه اهل دل ز علائق مجردند	در دام زلف سلسله مویان مفیدند
سرگشتگان کوی بنان را نومی مراد	مقصودیکست کعبه روان را اگرصدند
پیش من ای فقیه بدنیکوان مگوی	جان و دل منند اگر نیک و کر بدند
کو داغ مهروراستی عهدشان مباح	این شیوه بسکه لاله عذاروسهی قدند
چون غنچه درقبا همه روح مجسمند	با پیرهن جو گل همه جان مجردند
قومی که کام دل طلبند از شکرلبان	شک نیست عاشقند ولی عاشق خودند

جامی حدیث سبز خطان گو که اهل شوق

بنهاده گوش بر سخنان مجددند

از یار کهن نمیکنی یاد	این پیشه نو مبارکت باد
فریاد کسی نمیکنی گوش	پیش که کنیم از تو فریاد
آن سوخته یافت لذت عشق	کز وصل نشان ندید و جان داد
با دولت بندیت هستم	از خواجگی دوعالم آزاد
شاید که ترا فرشته خوانند	کاین لطف ندارد آدمیزاد

از شکر جانفزای شیرین برویز نیافت ذوق قهرها

مرغ چمن و فاست جامی
در دام غم و بلا چه افتاد

مرا بکوی تو باید که خانه باشد برای آمدن آنجا بهانه باشد
من آن نیم که عنان گیریت توانم کرد مرادم از تو همین تا زیانه باشد
حکایت تو بهر جا که در میان آمد حدیث یوسف مصری فسانه باشد
چه بیم از آتش در رخ که گفت واعظ شهر که آن دشمنه شوق زبانه باشد
گذاشتم دل صد پاره را بخاک دوت که پیش تیر تو از من نشانه باشد
میوش عارض و خال از دل زمیده من که مرغ زنده بآبی و دانه باشد
سگیت جامی و جایش همیشه خاک دوت

نه آن سگی که بهر آستانه باشد

لب نه از شعله دل آبله پر خون زد بهر پا بوس تو جان خیمه زتن بیرون زد
هر حبابی که زخونه چشم رخاست دل بیزم غم از آن جام می کلکون زد
جوهری رال لب و دندان تو آمد پخیال قفل یاقوت چو در درج در مکتون زد
چون رود نقش خط سبز تو از خاطر ما کاین رقم بر ورق ماقلم بیچون زد
سرما باد کم از خاک بزیر قدمی که بر آه تو زمایک دو قدم افزون زد
رگه رگه ما ز تو نالان بود آن کیست بگو که نه در چنگ غمت نغمه بدین قانون زد

جامی احسنت که در نظم عجم نو کردی

آن نوارا که در اشعار عرب همچون زد

نه پیکری که از ما پیامش برد نه بادی که زوژی سلامش برد
مرا طاقت دیدن او کجاست که بیخود شوم هر که نامش برد
بود سرمه دیده آن خاک راه که مردم بصد اهتمامش برد
چه نیکوست بودن گرفتار او خوش آن مرغ کوره بدامش برد
چو آن که کند جلوه از طرف بام فلک رشک بر طرف بامش برد
مرا سوی سروسپی چون صبا هوای قد خوش خرامش برد

بمیحانه جامی بخود چون رود

مکر همت شیخ جامش برد

مهر جمالش از دل دبوانه کی شود سودای شمع از سر پروانه کی شود
این دل که در خنه و خنه شد از غم نه جای اوست شبها ز قدس ساکن و پیرانه کی شود

شد سوی گشت آنه و من ساکن رهش در انتظار تا طرف خانه کی شود
آنجا که می بیاد لب او کنند نوش بی های وهوی نمره مستانه کی شود
دریاده گرنه چاشنتی باشد از لبش پیمان زهد در سر پیمانه کی شود
دل را خیال می نکشد جز بغال او او مرغ زیر کست بهردانه کی شود
جامی اگر شماعل لیلی ببیندش

مچنون صفت بعاشقی افسانه کی شود

وه که آن سلطان بمظالمان نگاه می نکرد و ز تکبر گوش سوی داد خواهی هم نکرد
بهر پابوسی براهش سالها بودیم خاک هرگز آن بدخو گذر بر خاک راهی هم نکرد
کیست عاشق بیدلی کز تیر باران جفا خورد صد زخم بلا بر جان و آهی هم نکرد
بر درو دیوار خود نگذاشت سایم روی زرد آه کز من اعتبار برگ کاهی هم نکرد
دل که میزد لاف صبر از ماه رویش سالها کی تواند صبر از و سالی که ماهی هم نکرد
هر که باروی چو زر گشت از کدایان درش مائل مالی نشد سودای جامی هم نکرد
می ندانم از چه شد جامی چنین بی آبروی

گر چه از وی نامد احسانی گناهی هم نکرد

چو ترکش بسته از راه آن سوار نازنین آید مرا تیر بلا بر سینۀ اندوه کین آید
چو از توسن همی آمی فرو بر چشم من نه با دروغ آید مرا کان پای نازک بر زمین آید
کهی کاید چنین خندان و خوش خلقی شود نشسته معاذ الله اگر ناگاه بر آهنگ لیلین آید
بهر ناوک که سوی بیدلان اندازی از غمزه مرا صد رخنه در جان صد دخل در کاردین آید
نهانی بانورازی دلشتم اکنون که فرصت شد چه می آید رفیب روسیه یارب همین آید
بلا گویند می آید ز بالا راست است آری بالای جان من اینست کز بالای ذین آید

ز بی خوابی شبها این چنین کامد بجان جامی

چه خوش باشد که آن بدووز و خواب بسین آید

ترا هرگز گندو بر جانب گلشن نمی افتد که از شوق تو گل را چاک در دامن نمی افتد
چنین کز سینۀ برق آه برگردون رود شبها عجب دارم که مهر اشعه در خرمن نمی افتد
چه حاصل گر مرا از زخم پیکان سینۀ روزن شد که هرگز بر توی زان مه درین ووزن نمی افتد
چنان مست می نازست آن ترک جفا پیشه که صدره میکنم افغان بحال من نمی افتد
سرم دور از درت باریست بر گردن اگر تیغت نباید در میان این بارم از گردن نمی افتد
بلب نه جام و پس درده که عیشم میشود تیره اگر عکسی ز علت بر می روشن نمی افتد

بآهو نسبت آن نرگس جادو مکن جامی

که آهو اینچنین خونریز و مردافکن نمی افتد

چو در شبگون لباس آن مه بگشت شب برون آید
دلم از شکل عیارانه درقید جنون آید
ژبس خون غریبان ریخت آن ترک جفا پیشه
غباری کز سر آن کوی خیزد بوی خون آید
مریزای دیده خون دل مباد آن چند پیکانش
که شد آب از تن تاب درون با آن برون آید
چنان کوهی که بردل داشت فرهاد از غم شیرین
صدای ناله تا اکنون سزد کز بیستون آید
شدم چون لاله و نگین جامه ای شاخ گل نازک
ژبس کزدیده پیروی تو اشکم لاله گون آید
جفائی کر رسد از تو من و از تو کله حاشا
تو خود لطفی در سرت پای اینها از تو چون آید
خدا را چون بیزم عیش بنشین یگو یکره

طفیل دیگران بیچاوه جامی هم درون آید

میل خم ابروی توام پشت دوتا کرد
در شهر چو ماه نوم انگشت ناکرد
از موی میان تو جدا بس که کشم رنج
توان تن رنجور من از موی جدا کرد
با دیده غمدیده من اشک دما دم
آن کرد که با خانه تن سیل فنا کرد
دوران زکل ولای می و خشت سرخم
بس خانه عشرت که درین دیر بنا کرد
جانی زلبت داشت تنم وام بگردن
از گردن او تیغ توان وام ادا کرد
تا شد بقیا سرو قد ناز تو مائل
گل اطلس فیروزة زربفت قبا کرد
جامی که شد از سنگ ستم بر تو تنا کرد

مرغیست که از برک کل آهنگ نوا کرد

مرا بر هر زمین کزدیده اشک لاله گون آید
دمد ز آنجا کل حسرت و زان گل بوی خون آید
شبی خواهم بغواب آید مر آن ماهر ولیکن
کسی را کز چنان رود و رماند خواب چون آید
نوا ی ساز عشرت بزم خسرو را بود لایق
صدای ناله بس فرهاد واکز بیستون آید
خدا را ای فسون خوان درد سر کمده که هجرا و
نه زانسان برده خوابم کاین بتوید و فسون آید
اگر گردون بهم سنجدم مجنون و دردم من
به مردم گر نه دردم از غم مجنون فزون آید
خرامان میرسد و ز شوق خواهم سینه بشکافم
که با آن قامت رغبا جان و دل درون آید

مرنج از جامی از خاک درب آوراگی جوید

که بخت خوابناک اورا بدینها رهنمون آید

هیچکه بینم که آن مه مهربان من شود
رام گردد با من و آرام جان من شود
استخوانی شد تنم از لاغری و آنهم خوشست
گر سکش رامیل بوی استخوان من شود
اینچنین جولانکنان کان شهسوار آید برون
جای آن دارد که با از کف عنان من شود

آتش افکن دامن آه و زسرتا با بسوزد باشد آن مه واقف سوز بهان من شود
 زان لب شیرین تکلم يك سخن گر بشنوم تا قیامت آن سخن ورد زبان من شود
 گر سنگ خود خواندم آن آهوی مردم شکار شیر گردون خواهد از کمتر سگان من شود
 گفتهش جامی پیا بوس سگانت کی رسد
 گفت آن روزی که خاک آستان من شود

حفة لعل نو از جوهر جان ساخته اند کام هر خسته در آن حفه نهان ساخته اند
 هر لطافت که نهان بود پس پرده غیب همه در صورت خوب تو عیان ساخته اند
 هر چه بر صفحه اندیشه کند کلك خیال شکل مطایع نو زیاتر از آن ساخته اند
 شوخی و ناز و کرشمه همه آورده بهم فتنه عالم و آشوب جهان ساخته اند
 آن نه بالاست نیالست که از روضه قدس تماشا که عشاق روان ساخته اند
 محنت هجر دهد جیاشنی شربت شوق درد مندان فراغت بهمان ساخته اند
 تا براه طلبت بی طلبان پی نبرند اعمه و دل تو بی نام و نشان ساخته اند

بسکه جامی صفت حسن بونیا و اوید

عشقبازان سخنش ورد زبان ساخته اند

ترا چو مشک تراژ بر گل یاسمین خیزد چه فتنه کز بی نازاج عقل و دین خیزد
 اگر در آب فند عکس قد و عارض تو بهر زمین که رسد سرو و یاسمین خیزد
 ذباغ وصل چسان بر خورم که لرسد بار بهال مهر نشانم دوشن کین خیزد
 مریض عشق بکوی بو تاغبیار نشد ز ضعف بن توانست کز زمین خیزد
 اگر چه غرقه بخون رفت عاشق تو بخاک چو لاله داغ جفای تو بر جبین خیزد
 ز شوق لعل لبنت خاست در دل کرمم بی نه دوشن محروم از اندبین خیزد

به بزم گل جو سرایند نظم جامی را

ز بلبان همه کلمبانت آفرین خیزد

عیدست و چون گل هر کسی خندان بروی یار خود ماودلی چون غنچه خون بی سرو کله رخسار خود
 خلفی شده در جست و جو هر سو که ماه عید او عید من آن کان ماهر و بنمایدم دیدار خود
 تا چند خون دل خورم کوسامی جان پرورم ناز آس می آورم آبی بروی کار خود
 هر کس بکنج خلونی با مطرب در عشرتی عشاق راهم حالنی با ناله های زار خود
 بی روی آن سرور و زده هر گلی آتش بجان کاشم بدادی باغبان ره جان نلزار خود
 چون گل درانم میرهن یارب کجارت آنکه من بودم بکلکشت من دامن کشان با یار خود

جامی ندارد محرمی کز غم بر آساید دمی

هر لحظه میگوید غمی هم بادل افکار خود

گر از پیراهنت بومی بطرف گلستان آید ز تندرست جامه بر خود چاک و بلبل در فغان آید
بر آن اندام نازک چون بسندم بار پیراهن که بروی سایه گلبرگ هم دانم گران آید
بحلق تشنه آب زندگی دانی چه خوش باشد مرا تیغ جفایت بر گلو خوشتر از آن آید
چونی هراستخوانم شد ز بیکان تو روزنها کون کردم ز نمد ناله از هراستخوان آید
مکن خورشید من از تیغ بیم خاکسار خود که بر تابید زمین گر صد بلا از آسمان آید
دهانت غنچه عارض کل بر تن سربین خطت سبزه مبادا کاین بهار حسن را هرگز خزان آید

هین بس دولت جامی که خاک آستان شد

گر آن عزت نمی باید که درسک سگان آید

حادی که بهر ناقة سلمی جدا کند	باید ز شرح ناقة ما ابتدا کند
دانی براه بادیه بانگ درای چیست	کم گشتگان قافله چو را ندا کند
آنرا رسد ز پیر مغان خلعت قبول	کز رد شیخ شهر طراز روا کند
با نسخه طبیب چه کار آن مریض را	کز خون دیده شربت و از غم غذا کند
صاحب دلی کجاست که بر رخم زاهدان	میخانه به نیت رندان بنا کند
دل یافت نقد و وصل چو جان داد و غم خرید	تاجر همیشه سود زیع و شرا کند

جامی حو نیست کار تو غیر از جفا کشی

باری جفای آن که کشیدن کرا کند

هر که خواهد سوی آن نرگ سبز گذرد واجب آنست که اول قدم از سر گذرد
کاش جان بکسله از تن که مگر همه باد که گهی جانب آن سرو سمنبر گذرد
آه از آن شوخ که بر هر سر راهی که روم بهر محرومی من از ره دیگر گذرد
ناگهان گر گذوش سوی من افتد و روزی تا نبینم رخ او پیش روان بر گذرد
در جهن چون بهوای قد او گریه کنم آب چشم همه بر سرو و سنوبر گذرد
همسبنا نفسی پیش نظر حائل شو طاقتم نیست که آن مه ز برابر گذرد

او بکف تیغ که جامی ز سر خود بگذرد

من درین شوم که مبادا ز سرم در گذرد

پاکبازان همه نظاره آن ووی کنند راستان میل بآن قامت دلجوی کنند
غزه ها را مکن انکیز پی غار بدین کافرانند مبادا که بدین خوی کنند
چون شوم خاک سرم بر سر کوبش فکنید باشد این کاسه سفال سگ آن کوی کند

سالکان بی کشش دوست بجائی نرسند
من که قبله چو با خاک برندم زُنهار
سألها گرچه درین راه تنگ و پوی کنند
چون خط سبز تو نازک نتواند نوشت

وصف آن روی چو گل گو بگلستان جامی
بلبلان چند حدیث گل خود روی کنند

خرم دل آنها که بیخانه نشستند
چون پرده ما جامه تقوی بدریدند
از وسوسه خائنه و مدرسه رستند
غم یار و بلامونس و اندوه ندیست
چون توبه ما خامه فتوی بشکستند
بر بتکده بگذر کره زلف کشاده
ای دل تو کجائی که حریفان همه مستند
مستان چه عجب گر بزمین جرعه بفشانند
تا روی تو بینند و در بت نرسند
پیش توجه گویم سخن سدره و طوبی
خون دل ماجرعه و چشمان تو مستند
بغرام که باقد بلندت همه پستند

جامی حرم کعبه مقام همه کس نیست
این بس که دردیر بروی تو نیستند

جان بفشد ازل کشته را و آنکه بخون فرمان دهد
خاکم پس فرسودگی ریزید در میدان او
باشد سینه خویش را در وی بر آن جولان دهد
جانم فدای ساقی کو آشکارا می خورد
گر سایه برخار افکند آن کلمه از غنچه لب
هر تیرکان شوخ افکند بر سینه با صد ذوق دل
چون دست ندهد وصل او دور از رقیب تند خو
آن به که عاشق خویش را خوباغم هجران دهد
آن خار شاخ گل شود بر غنچه خندان دهد
گاهش چو جان در بر کشد که بوسه بر بیگان دهد
آرزو بدامنهای کهر از دیده تا توان دهد
کاردی شد از راهش زیان در چشم جامی این زمان

سحر نیم صبا مزده حبیب آورد
بیه نیست که صد جان بژده بستاند
نویده مقدم گل سوی عندلیب آورد
گذشت باد بدان پیرهن که سوی چمن
برین بشارت دولت که عنقریب آورد
بلاست تیغ فراق و حبیب میداند
بدامن سمن و حبیب غنچه طیب آورد
طریق عشق چگویم که بخت تیره مرا
ز قسمت ازل اندوه و غم نصیب آورد
بهرزه درد سر خویش داد رنج طیب
کسیکه بر سر بیمار دل طیب آورد

غریب شهر تو جامی نداشت دست رسی
چرا آنکه پیش تو این گفته غریب آورد

گر بر آرمدم از آن دود بر افلاک رود	آنچه از آتش غم بادل غمناک رود
تا زید پاک زید چون برود پاک رود	بندام پاک روی را که درین دیر کهن
پردلی کو که درین راه خطرناک رود	زیر هر سنگ فتادست سرسرهنگی
هر کجا قصه آن حلقه فتراک رود	سرفرازان جهان گردن تسلیم نهند
حیف باشد زچنین پای که بر خاک رود	دیده تافرش نازم بزمین ره مغرام
که نه با عهد دوست و کفن چاک رود	لذت تیغ غمت باد بر آن کشته حرام

جامی از خط خوشش پاک ممکن لوح ضحیر

کاین نه حرفیست که از صفحه ادراک رود

صبح بشنید هماندم نفس سرد کشید	شب دل سوخته آهی ز سر درد کشید
که بمیخانه مرا همت آن مرد کشید	من و جام می و شکر کرم پیر معان
در ره او ز چه رود امان ازین کرد کشید	دارم از دوست غباری که چو من گرد شد
کرد خورشید خط غالیه پرورد کشید	مادر خط شود از رشت تو زینسان که رخت
رقم حسن چرا بر مه شبگرد کشید	رو ز بازار رخ خوب تو چون دید فلک
کاین همه جدول خونین برخ زرد کشید	مژه خواهد که کند قصه هجران تقدیر

جامیا دل نه غم و در دهن اندر ره عشق

که نشد مرده آن کس که نه این درد کشید

بهرای او صد کاروان جان برون آید	چو محمل بسته بر عزم سفر جانان برون آید
که بر بیچارگان رحمی کند پنهان برون آید	ندارد هیچکس تاب و دای او بنشیند
نشاید کاروانی را که در باران برون آید	مبند آن ماه کو محمل که میگردند صید
مرا هر قطر خون کز دیده گریان برون آید	چو کریم بر گرفتاران دل سیل بالا کرد
خوشست از صاحب خانه که بامهمان برون آید	ز سینه با خیالش رفت جان آری که رفتن
ز خاکم جای سبز لاله و ریحان برون آید	من بیدل چو از شوق خط رخسار او میرم

نداند جز فغان جامی ز بانش چون چرس گوئی

برای آن بود کز وی همین افغان برون آید

مانند وینک تشنه که باران فرو خورد	عاشق بسینه بهر تو پیکان فرو خورد
تا کی کسی بدل غم هجران فرو خورد	عیب ممکن که جیب صبوری فرو درم
خونابه کز آن لب خندان فرو خورد	بند درون غنچه همه نو بتو گره
زان رسوخ حیات که دامان فرو خورد	سازی عرق بدامن از آن چهره چاک حیف
از بسکه خانه ام نم مزگان فرو خورد	خواهد چو چشم اشک فشان چشمه ساو شد

باشد عقیق لعل شده سنگ پاره زان خون کز افتعال لب تکان فرو خورد

شبهای هجر برخ جامی نهد سرشک

خونی که رو و وصل تو پنهان فرو خورد

خاک کویش را پس از مردن بخونم گل کنید خانه سازید و جانم را دو آن منزل کنید

چون بریزد خون من این بس دیت کز بعد قتل گاه گاهی نسبت خونم بدان قائل کنید

حیف باشد خون من در گردنش بهر خدا پیش از آن دم که کشتد خنجر مرا بسمل کنید

من ندارم طاقت دیدار او تاب نظر پیش رویش پرده بهر خدا سائل کنید

تن اگر بیمار شد بر سرمیاریدم طیب ای عزیزان کارتن سہلست فکر دل کنید

نیست پیش اهل دل دردی ز بیدردی بتر چند تدبیر دوا درد دلی حاصل کنید

چند درد سر کشد جامی ز گفت و گوی عقل

ای حریفان باز از یک جرعه لای عقل کنید

هر آه جگر سوز که از سینه بر آید دود یست کزو بوی کباب جگر آید

نزدیک بمردن رسم از بسکه طبد دل چون شکل تو از دور مرا در نظر آید

من بنده روی تو که هر بار که بینم در چشم من از بار دگر خوب تر آید

از خون جگر ره گذر دیده بینم زان روزنه گر غیر خیال تو در آید

بگذر بسر ای عمر دمی تا فکنم سر در پای تو زان پیش که عمرم بسر آید

پیوسته دعای تو کنم چون اینست کاری که ز دست من درویش بر آید

جز ناله مکن کار دگر جامی ازین پس

باشد که ز صد ناله یکی کارگر آید

بازم آمند شوق بسوی تومی کشد خاطر بخدمت سگ کوی تو میکشد

دل کو دواسبه از غم جانان همیگریخت عشقش عنان گرفته بسوی تو میکشد

از جمد حلقه حلقه سنبیل مرا چه سود چون خاطرم بحلقه موی تو میکشد

بس پیر خرقه پوش که در دور لعل تو از سر نهاده زهد و سبوی تو میکشید

بوی تو یافت از گل نورسته باغبان چندین جفای خار بیوی تو میکشد

تهمت چه بر زمانه نهد دل بجور و کین کاینها همه ز تندی خوی تو میکشد

آشفته بلبلیست جدا از بهار و باغ

جامی که ناله بی گل روی تو میکشد

کدام سر که برین آستانه خاک نشد کدام دل که به تیغ غمت هلاک نشد

کدام پیرهن ناز دوخت شاهد گل که در هوای تو چون جیب غنچه خاک نشد

گذشت ناوکت از جان و عمرها بگذشت هنوز لذتش از جان دردناك نشد
بجرم عشق مراغم هزار بار بسوخت عجب تر آنكه گناهم هنوز باك نشد
برات حسن جزا كی شود قتیلی را كه حرف مهرتواش نقش لوح خاك نشد
خودای باكدلی شو كه مست ذوق شوی كه آب باده نشد تا خورای تاك نشد

برفت بی مه رویت شبی كه جامی را

سرشك تا بسمك ناله تاسماك نشد

ساقی بیا كه میكده را فتح باب شد بر كن قدح كه دورشه كامیاب شد
دوده شراب ناب كه جان دل حسود از بزم غم بر آتش هجران كباب شد
از باده خوش بر آنكه بكف نیست غیر باد آنرا كه جام عیش تهی چون حباب شد
عمری دعای جاه و جلال تو گفته ایم منت خدا یرا كه همه مستجاب شد
مه را فروغ عاریتی نا پدید گشت رقت طلوع كو كبه آفتاب شد
هر خانه طرب كه بنا كرد مدعی سیلاب غم رسید و بیکدم خراب شد

جامی بگوش شاه رساندن نه حد تست

گر خود ز لطف نظم تو درخوشاب شد

دل با خیال آن لب میگون و دست شد ای عاقلان كناره كه دیوانه مست شد
توان بكنج صبر نشستن چنین كه یار برخاست باز و فتنه اهل نشست شد
از طرف باغ ناله بلبل نمیرسد مسكین مگر بدام گلی پای بست شد
آن بت نبود عكس رخ خود در آینه من بت پرست گشتم و او خود پرست شد
بگذرد لا بفكر دهانش ز بود خویش چون نیستی است عاقبت هر كه هست شد
از تاج سلطنت سر ما گر نشد بلند این بسكه زیر پای تو چون خاك پست شد

جامی شكست شیشه تقوی و كار او

در عاشقی درست همه زان شكست شد

كسی كش نیست طاقت كز فبا پرا هنت بیند كجا تاب آورد كز پیرهن نازك ننت بیند
جفای توهمه بر خویش خواهد عاشق بیدل نمیخواهد كه فردا دست كس بردامنت بیند
نبیند سر حسنت را كسی ز ینسان كه من بینم مگر چون مردم چشم من از چشم منت بیند
نیارد گشت گرد شمع رویت دل چو پروانه زبس پرواز جان عاشقان پیرامنت بیند
گر آهوشیوه حشم نو بیند از خدا خواهد كه خود را كشته پیش غمزه صیدا فگنت بیند
نباید آشكارا خنده بر لب غنچه را دیگر اگر دزدید زیر لب تبسم كردنت بیند

بیای روزنت جامی چه آید بهر نظاره
چو نبود زهره اش کند و روی روزنت بیند

شبم چون دل ز تاب تب بسوزد	ز آهم بر فلك كوكب بسوزد
چنان از سوز دل شد قالبم گرم	كه ترسم جامه از قالب بسوزد
لبت هست آتشین لعلی كه هرگاه	خیال بوسه بندم لب بسوزد
بروز هجر از آن ترسم كه باشد	چراغ از بهر آن تاشب بسوزد
ببر خاکسترم از راهش ای باد	مبادش ز آن سم مركب بسوزد
وقیب خام هست از پختگی دور	ز یاریهای ما یا رب بسوزد

چو بر جامی شود سوز تو غالب
متاع هستیش اغلب بسوزد

سرومن در سایه سنبل سمن می پرورد	سپزه تر بر كنار نسترن می پرورد
باغبان گر بیند آن رخسار و خط ماند خجل	ز آنكل و ریحان كه بر طرف چمن می پرورد
مایه بخش اشك غماز آمد از خوناب دل	دشن خود را بخون خوبشتن می پرورد
هر گیاه غم كه سر برزد ز خاك محنتی	عشق تو آنرا بآب چشم من می پرورد
از بی گلگشت شیرین لاله رادریسنون	گردش گردون بخون كوهكن می پرورد
فوت معجون غم بود: وادی لیلی و بس	وه كه مسكین طعنه زاغ و زغن می پرورد

كوش كن گفته ناو جامی را كه در وصف لب

می كد از دجان شیرین و سخن می پرورد

آدوی چشم نو دل شیران دین برد	آهوكه دبد كو دل شیران چنین برد
كردد ز تاب مهر نور خشنده اختری	هر پاره دل كه آه بچرخ برین برد
واعظ كه وصف خلد همی كرد سر داشت	بش لب كه نام می و انكبین برد
ندهند نیم جره به صد ساله زهد کیست	كاین قصه را براهد خلوت نشین برد
تا بم پس از سجود و هت روی از صبا	ترسم كه خاك پای توام از چنین برد
آتش بهفت چرخ زند برق آه من	گر نیم شعله از جگر آتشین برد

جامی خیال خال تو با خود بخاك برد

چون موردانه یافت بزرزمین برد

دوش چشم من بخواب و بخت من بیدار بود
شب همه شب مونس جانم خیال یار بود
دیدم مش در خواب چون بیدار شد بخت اندکی
اینقدر زین بخت خواب آلوده هم بسیار بود
لذت شیرینی گفتار او در جان نماند
الله آن چه لبهای شکر گفتار بود

لعل اودرخنده هرباری که شکر بارگشت دو برابر چشم من از گریه گوهر بار بود
و ده که رفت از خاطر من در خواب بامن هر چه گفت گرچه کار من همه شب تا سحر تکرار بود
روز دو چشم شب تیره است بی رخسار او ایغوش آن روزی که چشم من بر آن رخسار بود

خواب خوش بادت حلال ای دیده چون جامی بخواب

دیده امشب آنچه عمری بهر آن بیدار بود

وصلت نیافت دل بخیال تو جان سپرد جوای آب تشنه لب اندر سراب مرد
باری که پاک کرد بدامن رخم زاشك خون جگر چکید چو دامن خود فشرده
لاغر شدم چو چنگک چنان کز برون پوست برتن رگی که هست مرا میتوان شمرد
عاشق نهاده جان بکف آمد به پیش تو درویش خدمتی که توانست پیش برد
می چون خورم که دوش چو ساقی بدست من دور از لب تو جامی لاله کون سپرد
که جام هم چومی زدل کرم ما گذاخت که می چو جام از نفس سرد من فسرده

جامی که کند سینه بناخن سبب چه بود

حرفی که جز وفای تو از سینه میسپرد

فردا که دوست کشته خود را ندانند خیزد ز خاک و بار دگر جان فدا کند
شدروی دوست قبله ما کو امام شهر تا در نماز خویش بما اقتدا کند
بس بیر سال خورده که چون طفل خرد سال در مکتب تو لوح محبت هجا کند
حاشا که من لباس سلامت کشم بدوش گر عشقم از پلاس ملامت روا کند
مسکین فقیه میکند انکار دید دوست با او بگو که دیده جان را چلا کند
تو در میانه هیچ نه هر چه هست اوست هم خود الست گوید و هم خود بلا کند

جامی بمرد در غم یاری که بهر او

گر صد هزار بار بگیری کرا کند

چو مست من ز خمار شبانه بر خیزد هزار فتنه و شور از زمانه بر خیزد
نشان من بخیال میان او کم باد بود خیال دومی از میانه بر خیزد
زنف خون دلم بس که نم رود بالا گیاه محنتم از بام خانه بر خیزد
بود بهانه منع نظاره برق زلف خونی آزمان که ز پیش این بهانه بر خیزد
چو تیر جور نه بر کمان زبیکانش هزار کشته ز بهر نشانه بر خیزد
اثر نماند ز من زان نشسته سمله آه زخس چو سوخته شد کی زبانه بر خیزد

کمان بر ند چو گردد وجود جامی خاک

بهیچ بادی از این آستانه بر خیزد

دوستان بازم عجب کاری فتاد دل بدام عشق خونخواری فتاد
جان رمید از تن بکوبش آرمید از قفس مرغی بگلزاری فتاد
ما بلا خواهیم و زاهد عاقبت هر متاعی را خریداری فتاد
در حریم وصل محرم شد رقیب دامن گل در کف خاری فتاد
عقل شد مفتون مشکین طره اش ساده در دام طراری فتاد
چشم پوشیدم رخس دیدم بخواب خفته را بخت بیداری فتاد
عمرها جامی وفا ورزید و مهر

کارش آخر با جفا کاری فتاد

جان از آن لبها حکایت میکند طوطی از شکر روایت میکند
هر که میگوید حدیث سلسبیل زان لب نوشین کنایت میکند
دورا از آن لب جان یکی نالان لی است بشنوا زنی چون حکایت میکند (۱)
زان لب همچون شکر مانده جدا از جدا بیها شکایت میکند (۱)
از رقیبان میکند پهلوی تهی جانب ما را وعایت میکند
چشم شوخش میکشد تیغ جفا لعل جان بخشش حمایت میکند

قتل جامی را چه حاجت زخم تیغ

غزوه او را کفایت میکند

بسکه چشمان تو خون خلق عالم ریختند پشته پشته گشته در کوی تو برهم ریختند
صدهزاران صورت اندر قالب حسن و جمال ریختند اما ز تو مطبوع تر کم ریختند
هر چه در عالم همی بینم نمی ماند بگو شکل تو گوئی نه ازار کان عالم ریختند
نفس بندان آگاه تسویر اب و دندان تو در دهان غنچه تر عقد شبنم ریختند
بی لب لعل تو سرمستان شراب ناب را از قدح خورده از مزگانها اندم ریختند
سینه ریشان فراق از خاک بایت ساختند خشک دارویی که بر بالای مرهم ریختند

اژدل جامی چسان روید گیاه خرمی

چون در آن ویرانه تخم محنت غم ریختند

دی که بود آن کافر سرکش که ترکش بسته بود تیر مزگان در کان ابروان بیوسه بود
یکدل اندر بر نبینم مردم نظاره را کش نه آن ابرو کمان از تیر مؤان خسه بود
خرمن تقوی و صبر اهل دل سالم نجست ز آتشی کز نعل سم باد پایش جسته بود
دشتها بود از رک جانها مهیا هر طرف نوسنش را چون عنان از سر کشی بدست بود

شد دلم صد شاخ و باهریک جدا پیوند یافت شاخ ریحان ترش کز برگ سرین رسته بود
او گذشت از ما و ما ماندیم حیران چون کنیم مرکب او تند و مارا بارگی آهسته بود
دید جامی ناکهان آن شکل شهر آشوب رفت
آنکه روزی چند از سودای خوبان رسته بود

هر شب ز غمت بسکه دلم زار بنالد	از ناله زارم در و دیوار بنالد
آه ازل سخت تو که بکرم نکتی گوش	گر عاشق دلسوخته صد بار بنالد
گر کوهکن از عشق بنالید عجب نیست	گر کوه بود بالله اذین بار بنالد
بر قصر طرب خفته چه آگاهی از آن	کازرده دلی دو ته دیوار بنالد
افغان دلم آید از آن طره شیرینک	چون ناله مرغی که شب تار بنالد
بی دوی تو نالد دل اذین سینه صد چاک	چون مرغ فقس کز غم گلزار بنالد

جامی مکن از یار فغان گر ستمت کرد

یار آن نبود کز ستم یار بنالد

یار رفت از چشم و در دل خاوار او بماند بر چکر صداغ حسرت یادگار او بماند
روی کرد آلود خود بر خاک سودم هر کجا از سم مرکب نشان بر رهگذار او بماند
گرچه برگشتن ز عمر رفته نتوان داشت چشم عمر ها چشم براه انتظار او بماند
کرد خسارش نه خطست آنکه چون زلفش زیاد غنبر افشان گشت کردی بر عذار او بماند
سرو من بگذشت بر طرف چمن دامن کشان شاخ گل با آن لطافت شرمسار او بماند
ذوق مرهم نیست مجروح خدنگ دوست را زخم پیکان بس که بر جان فکار او بماند

دور از آن لبهای میگون ماند جامی تلخ کام

راحت می رفت و تشویش خمار او بماند

دلم میل یکی سرو سهی کرد	که دور وصفش عبارت کوتاهی کرد
اگرچه بیرهی کردن ز حد برد	بجهد الله که تنها با رهی کرد
دل من زان دهان رو در عدم داشت	چو جان دانست عزم هرهی کرد
صراحی با وجود لعلش از می	دلی بر داشت بر ساغر تهی کرد
حریم آستانش دید زاهد	هوای خلد کرد و ابلهی کرد
دلم خوش بود با بیماری خویش	از آن سبب ذقن میل بهی کرد

بصحرای عدم زد خیمه جامی

چو سودای بتان خرگهی کرد

دل قدرت را بلاست میکوبد کج تکویم که راست می گوید

هر کرا ویده شد غبار دوت	دیده را توتیاست می گوید
درد خود بی تو هر کرا گفتم	درد تو بی دواست می گوید
لب تو خط فزود می گویم	لب من جانفراست می گوید
تیر من گفت در دلت حیفت	آنچه در دل مراست می گوید
قتل من کار تست می گویم	قتل تو عار ماست می گوید

هست هر موزدلف او عمری

جامی این عمرهاست می گوید

هر شبی آهم حریم سده را روشن کند	شاخ طویی را درخت وادی این کند
شد پریشان حال من از فکر آن نامهربان	مهربانی کو که اکنون فکر حال من کند
شد تنش ز آسیب تار و بود پیراهن فگار	کاش کز کلبرگ تر ترتیب پیراهن کند
دل که از غم مؤخت هم در آتش غم سر نهاد	گلغنی بستر هم از خاکستر گلغن کند
گر نخواهد سختی حال گرفتاران خدای	نیکوان را تن چرا از سیم و دل ز آهن کند
کر برد بومی ز ذوق خاکسارانت ملک	ز آسمان آید فرو خاک دوت مسکن کند

بر رخ جامی بود بی رویت از دوزخ دری

گر ز روضه خاؤن اندر قبر او روزن کند

بر من از خوی تو هر چند که بیداد رود	چون رخ خوب تو بینم همه از یاد رود
گره از طره مشکین مگشا پیش صبا	عمر صد دلشده میسند که بر باد رود
تا بکی عاشق دل خسته بامید وصال	شادمان سوی دوت آید و ناشاد رود
نقش شیرین و دود از سنگ ولی ممکن نیست	که خیال رخس از خاطر فرهاد رود
خاک بادا سرمن دروه آن سرو دوان	که گرفتاری من بیند و آزاد رود
جز بویرائه غم جا نکند مرغ دلم	جغد آن نیست که در منزل آباد رود

دل بآن غمزه خونریز کشد جامی را

صید را چون اجل آید سوی صیاد رود

چون بریده از تن رنگ جان آه دل آهسته شد	چنگ افتاد از نو چون تار او بگسسته شد
بی رخ جانان تماشاى جهان لطفی نداشت	آبروی این کهن باغ آن کل نورسته شد
بسکه چشم ریخت در هجر و رخسار آن شوق	عاقبت از لوح دل نقش صبوری شسته شد
شد فکار از رشک حاسد رادل و جان کرچه رو	زخم تیغ مرهم دیش من دلخسته شد
که گهی دل جانب محرابها میداشت میل	تا نمودی آن دوا برو میل او پیوسته شد

تا ز جمد مشکبو پیش دورخ بستی نقاب

بر رخ جامی در اقبال و دولت بسته شد

با تو آنکس که زهر جا سختی میگوید	حیفم آید که حدیث چو منی میگوید
هیچکس سر دهانت به حقیقت نشناخت	هر کسی بهر دل خود سنجی میگوید
بر سر خاک شهیدان تو هر لاله جدا	شرح داغ دل خونین کفنی میگوید
شمع را شعله زد آتش بزبان بس که بسوز	حال پروانه بهر انجمنی میگوید
وصف رخسار و قد تست اگر دو چینی	بلبلی قصه سرو و سنی میگوید
من بنام تو خوشم ذکر زبان یاد بغیر	کش چو تمبیح بهر دم زدن میگوید

گفته جامی از آن همچو شکر شیرین ست

که ز ذوق لب شیرین دهنی میگوید (۱)

باتو آنان که حدیث چو منی میگویند	پیش جان قصه فرسوده تنی میگویند
من نه آنم که کسی پیش تو گوید سخنم	بهر تسکین دل من سخنی میگویند
عند لیبان ز سر سرو با آواز بلند	ذکر بالای تو در هر چینی میگویند
نکشد خاطر من جز تو بهر جا که کسان	سخن عشوه گری غمزه زنی میگویند
کوه غمهای ترا میکنم از تیشه صبر	منم امروز اگر کوهکنی میگویند
با تو ناز کیدن آنها که ز کل یاد کنند	پیش یوسف سخن پیرهنی میگویند

سوز جامی نشدای شمع هنوزت روشن

کرچه زو قصه بهر انجمنی می گویند

شد خیال آن خطا دل و آن رخ مهوش بماند	دود زد و از خانه بیرون رفت لیک آتش بماند
ناخوشیها دید مجنون از غم لیلی ولی	بهر ارباب دل از وی قصهای خوش بماند
مست میراندی میان شهر دی ابرش سوار	بس عزیزان را که سر زیر سم ابرش بماند
کرده بودی وعده تیری و کزین بیعت دژم	آنچه بایستی مراد دل و آن ترکش بماند
در لطافت سرو بگذشت از سرافرازان باغ	لیک در رفتار خوش زان قامت دلکش بماند
باک شد لوح دل از هر نقش لیکن همچنان	ذوق یار ساده و جام می بینش بماند

داشت جامی دین و دنیا زهد و تقوی صبر و هوش

دولت عشق تو باقی باد کز هر شش بماند

جرمی که رخت ما محرم فنا کشد بهتر ز طاعتی که به عجب و ریا کشد (۲)

۱- که ز شوق لب شیرین سخنی میگوید

۲- قاآنی مضمون فوق را تقریباً اخذ کرده و این بیت بلند را آورده است

دوشم ندا رسید ز درگاه کبریا کای بنده کبر بهتر ازین عجز باریا

هر شب بیزم عیش بهم رو براه دهند
 کو جام صاف و دامن معشوق ساده گیر
 بر سنگ امتحان نشود هم عیار زر
 زین گونه کز قضا و قدر در کشاکش
 بر حرف هیچکس منه انگشت اعتراض
 بازم کنند کسوی چنگ از قفا کشد
 آنرا که دل به محبت اهل صفا کشد
 هر مس که سر ز تربیت کبیا کشد
 در حیرتم که کار من آخر کجا کشد
 آن نیست کذا صبح که خط خطا کشد

جامی زخوان رزق چو نانی کفایتست

آزاده بار منت دولان چرا کشد

ماه نو بر شکل جام آمد نماز شام عید
 کرد یکبار دگر عید از مه تو جام دور
 خوان کم خواران ماه روزه را برداشتند
 گشته بودم خشک همچون زاهدان زامساك صوم
 عید بر هر کس کشاد از میکده ابواب فیض
 میرساندنی که ماه روزه صامت گشته بود
 یعنی از جام طرب خالی مبادایام عید
 می پرستان سرخوشند امشب ز دور جام عید
 باد باقی مجلس رندان درد آشام عید
 ساخت ساقی تازه ام از رشحه انعام عید
 زاهدان مغرور و مترومی ز فیش عام عید
 از لب مغرب بگوش عاشقان بیغام عید

وام کن جامی بیزم عید وجه می که هست

طوق حشمت گردن اهل کرم را دام عید

ساقی بشکل جام زر آمد هلال عید
 قفلی که روزه بر در عیش و نشاط زد
 من بعد ما وعید و می لعل و عیش نقد
 عید نوست و ماه نوست و بهار نو
 شد بر مزید دولت ما از دعای شاه
 عهدی بعید شد که زمی توبه کرده ایم
 می ده و بر دولت سلطان ابوسعبد
 شدل هلال عید ز زر ساختش لیلید
 نی شادمان بوعده و نی خائف از وعید
 دارد ز هر جدید دلم الدنی جدید
 بادش همیشه دولت و اقبال بر مزید
 نبود بعید نقش چنین عهدها بعید

جامی شکرلبان سمرقند را شدی

از جان مرید یسرک الله ما نرید

تاکی آن شوخ مرا ببند و نادیده کند
 چون بگریم براو فاش ز من پنهانی
 در زمینی که شود دیده نشان قدمش
 من ندارم کله زان کسله شاه زده
 بر خراشیده دلم کو مکنر زانکه مباد
 برده زاهد سالوس بر انداخته باد
 بشود ناله زار من و نشنبده کند
 در رقیبان نکرد خنده دزدیده کند
 هر که اهل نظر آنچامم از دیده کند
 هر چه با من کند آن طره زوایده کند
 کت خراش دل من پای خراشیده کند
 با بتان چند نظر بازی پوشیده کند

جامی از یار پسندیده چهرنجی حاشا

کان پسندیده بجز کار پسندیده کند

گر کار دل عاشق با کافر چین افتد	به زانکه بیدخومی بی رحم چنین افتد
جامی که بود تابان خورشید مکن جولان	حیفست کز آن بالاسایه بزمین افتد
هر جا که جهد برقی از آتش عشق تو	صد دلشده را آتش در خرمن دین افتد
عشق تو بمهر و کین هر چند که زده قره	مشکل که بنام من جز قرعه کین افتد
محراب حضور آمد ما را خم ابرویت	بروی ز خطای ما پسند که چین افتد
هر لحظه ز نم آهی باشد که ازین ناوک	سیاره ادبارم از چرخ برین افتد

جامی چو سبخن راند از لعل شکر باوت

در دامنش از دیده درهای نمین افتد

ما خسته خاطریم و دل افکار و دود مند	زان یار چنگجوی و نگار جفا پسند
ای ناچشیده چاشنی دود بیدلان	از حال ما بترس و براحوال ما مغنند
میکرد جا بضاطر من پند پیش ازین	اکنون که بند عشق توی شد چه جای پند
ما و میان اهل وفا عشق بر کشید	هر جا که میرویم بعشقیم سربلند
بستم بخاکبوس درش رشته امید	بر کاخ عرش میفکنند هتم کمند
بس نا زکست خاطر و ندان درد نوش	ای واعظ فسرده دل ابرام تا بچند

جامی ز نقشها سوی بی نقش راه برد

خود را به نقش بست بران شاه نقشبند

آن کیست که شهری همه دیوانه اویند	مفتون شده نرگس مستانه اویند
زان پیش که شمع رخس افروخته گردد	مرغان اولی الاجنحه پروانه اویند
زاندم که به پیمانه لبش چاشنی ریخت	جلها مگسان لب پیمانه اویند
هر کس که ز عشقش زده دم از مژه خوبان	جاروب کشان در ره کاشانه اویند
چنمان منش خانه و من مرده ز حیرت	کاین مرد مگان بهر چه همخانه اویند
زلف او بکفم می نهد کاش به بخشد	مومی دوسه بکسته که در شانه اویند

افسانه جامی متنو خواجه که خلقی

در خواب اجل رفته ز افسانه اویند

دل بچنگ غمت آهنگ سرودی نکند	که روان بروخم از هر مژه رودی نکند
شکل محرابی نعل سم و خش تو براه	هیچ دل داده نبیند که سجودی نکند
چون مراسوختی از غم مکن اندیشه ز آه	کم فتد شعله بغاشاک که دودی نکند

دهنت را که خرد جوهر فردش خوانند جز بمنطق لبث اثبات وجودی نکند (۱)
بایدت پیرهن از رشته جانها که تنت صبر بر رحمت هر تاری و بودی نکند
چندگویی که حذر کن ز رقیبان حسود آنچه بامن تو کنی هیچ حسودی نکند
قدر جامی که بجان مهر تو ورزد بشناس

پیش از آن روز که بشناسی وسودی نکند
تیر تو افتاد دور جان من افکار کرد بر هدف آمد ولی در دل من کار کرد
پیش وخت وقت گل لاله شگفتن نخواست سینه زد از شوق چاک داغ خود اظهار کرد
ابر چمن را ز گل روی تو آمد بیاد نعره بسیار زد گریه بسیار کرد
مهر که دیوار و در پرتو رویش گرفت روی ترا دید و جا در پس دیوار کرد
لعل تو آمد مسیح کز لب جان بخش خویش داد شفا هر کرا چشم تو بسیار کرد
ملته بغواری مزین زانکه عزیز جهان بودم اذین بیشتر عشق توام خوار کرد

جامی از آغاز نظم وصف جمال تو گفت

مطلع دیوان خویش مشرق انوار کرد

مطرب آهنگ ترنهای شوق انگیز کرد وز دم نی آتش صاحب دلانرا تیز کرد
در حریم بزم رندان پای نتواند نهاد جوهر بی گزسوی باده دست آویز کرد
کوهکن گو تیشه بی حاصل مزین چون دو چرخ لعل جان افزای شیرین روزی پرویز کرد
سبزه نخواست کرد گل ترا از مشک ناب با اسیران هر چه کرد آن سبزه نوخیز کرد
ذلف مشکین ترا دوباغ برهم زد صبا جمع سنبل را عبیر افشان و عنبر نیز کرد
داشت ارزانی خیالت دوش تشریف قدوم مردم چشم منش از گریه گوهرویز کرد

دعوی پرهیزکاری نیست جز آلودگی

وقت جامی خوش کزین آلودگی پرهیز کرد

خطت قوت از آن لعل خندان کشید خضر چاشنی ذآب حیوان کشید
بغونم نوشتست فرمان لبث نغواهم سر از خط فرمان کشید
نیارست چشم دلم از تو دوخت اجل کز تنم رشته جان کشید
بی مقدم تو ز سبزه صبا بساط زمرد به بستان کشید
نه لاله است این بلکه خون دلی (۲) بدل بهر تو داغ پنهان کشید

۱- اشاره است به بیت خواجه که میفرماید :

بعد از این نبود شایبه در جوهر فرد که دهان تو بدین نکته خوش است دلالی است
۲- خونین دلی

نه غنچه است برگلبن آن بلکه گل ز شرم تو رو در گریبان کشید

همین حاصل جامی از سیر بس

که در میکند پا بدامان کشید

آمد خزان عمر و مرا گونه زرد کرد	بر خاطرم هوای گل و لاله سرد کرد
آسودگی بغواب ندید آنکه تکیه گاه	از کرد بالش فلک تیز کرد کرد
غره مشو که خواجه بنیکی ستایدت	بد مردی زمانه ترا نیکبرد کرد
فردست یار و میل ترا هست سوی فرد	خوش آنکه خاطر از همه اغیار فرد کرد
زان آفتاب بهره جز آن گرم رو نیافت	کو بارگی زهمت کردون نورد کرد
گر کرد خون دلم چو زبان از سخن بیست	با او کرا مجال سخن هر چه کرد کرد

جامی چو نیست معنی رنگین حسود را

تزیین شعر خود بزو ولا جور کرد (۱)

بی تو عاشق چو نظر در قفح لاله کند	ز آب چشم و دم سردش قدح ژاله کند
کو هکن تیشه چو بر کوه زند آن چه صد است	چکر سنگ ز درد دل او ناله کند
دیده دنبال تو دل نیز خدارا میسند	که رقیبم ز سر کوی تو دنباله کند
مه توان خواند بآن خط و رخ زیبای ترا	گر فلک گردد مه از عنبر ترهاله کند
آنچه بازنده دلی کرد چو خضر آب حیات	لعل جان بخش تو با مرده صد ساله کند
عشق بی جاوه معشوق میسر نشود	عقل و دین کی برد آن وصف که دلاله کند

لاف هر ناخلف از جا نبرد جامی را

راه موسی نزنند بانگ که کو ساله کند

بساط زرکش شاهی چه نقش ما دارد	تن برهنه ما نقش بو بیا دارد
بکش ز نطع امل پا کزین عمل عیسی	ز گرد بالش خورشید متکا دارد
بدست راحت و اقبال دهر غره مشو	که زخم سیلی او باز در قفا دارد
بسنگ سر نه و آسوده زی ز درد سری	که بهر تاج کران سنگ پا دشا دارد
حضور دل که شه از ملک و مال جست و نیافت	بکنج مصلحه بی جستجو گدا دارد
کسیکه بر معك همتش بود زر و مس	بیک عیار چه حاجت بکیمیا دارد (۲)

به پشت بازده جامی دو کون را و هنوز
ز فقر چشم خجالت به پشت پادار دارد

ای درن کاخ امانی بغم و شادی بند
بندۀ نفس خودی دعوی آزادی چند

پیش دانا چه بود ملک همه دنیا هیچ
 رفته سعی قوی کن که رسیدن نتوان
 عالمی را ز تو پندست که در بند خودی
 لب بهر طعنه میالای که دندان شکنند
 سنگ آزار مزین بردل ارباب صفا
 کامد آسان شکن شیشه و مشکل پیوند

تا پسندیده فتد طور تو جامی همه را

هر چه برخود پسندی دگران رام پسند

یاد آن مطرب که مارا هر چه بود زیاد برد
 اندر نی دمید اندیشه را باد برد
 عمرها در کوی دانش خانه می ساخت عقل
 موج زددربای عشق و خانه از بشیاد برد
 لذت غمهای عشقت در مذاق جان گسست
 آرزوی شادی و عیش دل از ناشاد برد
 گوش بر افسانه گردون منه کاین کو ز پشت
 لعل شیرین دایا فسون از کف فرهاد برد
 خواستم نریا دزدست تو هم پیش تو لیک
 حیرت دیدارت از من قوت فریاد برد
 بی کل لای می و خشت سرخم کی توان
 باطن معور ازین دیر خراب آباد برد

جامی از شاگردی پیرمغان شده می پرست

شده نور هر که رنج خدمت استاد برد

آن کج کله چو کاکل گلبوی شانه زد
 از رشک شانه آتش از دل زبانه زد
 تیغاله نیست بر لبم این آبله که جان
 خیمه ز درد و داغ درون بر کرانه زد
 شد در وفا نشانه دل ما و چشم تو
 از غمزه صد خندنگ و فابرنشانه زد
 اقبال بایبوس تو این آستانه یافت
 مقبل کسیکه بوسه برین آستانه زد
 چشمت دلی ز علم و هنر پر ز من ربود
 عیا و پیشه بین که چه بر کنج خانه زد
 زد در سماع عشق تو مطرب نرانه
 صد چرخ اشک گرم روم زان ترانه زد

جامی چو رونهاد ز تبر یزد در عراق

شوخی ز فارس راه دلش در میانه زد

خوش آنکه وصال تو میسر شده باشد
 چشم به جمال تو منور شده باشد
 ریزم زمزه اشک دمدام که بشویم
 کر غیر جمال تو مصور شده باشد
 با هیچ برابر نکند کو که سر من
 در پای تو با خاک برابر شده باشد
 زین بیش مکن سرکشی ای ماه و بیندیش
 زان لحظه که آهم بفلک بر شده باشد
 شد قامت من حلقه در آن فکر که دستم
 در حلقه آن زلف معنبر شده باشد
 هرگز بونا باد کبری عهد بُندم
 گر خود ز جفا عهد تو دیگر شده باشد

جامی مکن اندیشه که تغییر نیابد

در حکم ازل هر چه مقدر شده باشد

دوی تو آفتاب را ماند	لعل تو شهد ناب را ماند
چون کشائی دهان بخندان لب	درج درخوشاب را ماند
نرگس تو ز خواب نیمه شده	نرگس نیمه خواب را ماند
پاره پاره دلم ز آتش شوق	پار های کیاب را ماند
پیش لب تشنگان راه طلب	وعد فایت سراب را ماند
شد گلستان کتاب لطف و روخت	زان کتاب انتخاب را ماند
خط بران لب خوشست گرد ذقن	رقم نا صواب را ماند
نقد عشق تو در دل ویران	کنج کنج خراب را ماند

نظم بروین چه روشنست و بلند

شعر جامی جواب وا ماند

خاکی که زیر پای آن سرو سپرد	صد جان بها ستاند اگر پای بفشرد (۱)
مشتاق کعبه را ز بساط حریر به	ویک حرم که ذراته پهلوی بگسرد
مومی شدم ز فقر و فنا کو قلندری	کاین موی را بیاکی تجرید بستر د
گرمی محبوب مجلس واعظ که مستمع	گر باشد آتش از دم سردش بیفسرد
بر من برو ز هجر زجان نیست منتهی	ایام مرگ را خرد از عمر نشمرد
من آن نیم که سر کشم از حکم تیغ او	صد بار اگر چو شمع سرم را ز تن برد

جامی حریف اهل درین بزم که نیافت

بروی نگیر خرده اگر می نمی خورد

مهی که حسن رخسیر بتان شکست آورد	دل مرا بدوانگشت خط بدست آورد
غلام قاصد اویم که یک سواوه ز راه	رسید و بر صف اندوه غم شکست آورد
کشاد طره و بر طرف ماه سلسله بست	هزار نقش عجب زان کشاد و بست آورد
هوای دانه آن خال مرغ جان مرا	ز شاخ سدره درین دامگاه بست آورد
ببیدلی مزنی خواه طعن من آن کیست	که دل ز عشوه آن چشم نیم بست آورد
زری که هست بمی ده که خواهد آخر کار	زمانه رخصت تاراج زو پرست آورد

چه تلخ و شور که جامی کشید پنجه سال

که صید کام ز بحر طلب بشت آورد

از جا جهم چو ناکه آواژ در بر آید	اؤ بسکه چشم دارم کآن مه زدر در آید
آری روان شود خون از رگه چو نشتر آید	ریزم سر شک کلگون از زخمه معانی
پهلو نهم به بستر دودم زبستر آید	گرمم ز آتش دل ز انسان که گردد رین تب
بی اختیار گشته صد یار دیگر آید	آن کامدن بکویت کرد اختیار یکره
شبهها ز پاسبانت سنگی که بر سر آید	بالین خواب راحت سازم بر آستان
هر چند گل خوش آید بر بارخوشتو آید	از اوج ناز کم ده دامن بکس که بر کف
لب تشنه باز گردد گر خود سکندر آید	هست آن دهان نشانی از آب خضر کزوی

بی لعل تو نشانی باشد ز اشک جامی
خون کز دل صراحی در چشم ساغر آید

دل با غمت آشنایم داد	و ز صبر و غرور جدایم داد
شب میمردم خیالت آمد	و ز چنگه اجل رهایم داد
تا بد ز دوونم آفتابی	تا داغ تو روشنایم داد
باد سر زلفت از رگه جان	تعلیم گره کشایم داد
کرد آینه رخت تجلی	آیین خدا نمایم داد
بدنامی عشق تو خلاصی	از تهمت پارسایم داد
دیو زه گری تو فراغت	از حشمت پادشایم داد
سنگی که زدی پی شکستم	خاصیت مومیایم داد

شوق تو غزال جامی آسا
آهنگه غزل سرائیم داد

خوش آنکه غم عشقت با جان وی آمیزد	بر باد تو بشینند و ز شوق تو برخیزد
چون قبله شود رویت از سجده نیاساید	ور جام دهد امت از باده نهریزد
دل بشکنم چشمت چون ریزم از دیده	مستست عجب نبود گر بشکند و ریزد
گر سرو دلاویزت چمن آراید	کی غنچه دلی برخون از شاخ گل آویزد
چون صید کنی مشکل حاجت بکنند افتد	و و تیر زنی آهو از پیش تو نگریزد

گر شعر خوشت باید خوش کن دل جامی را
خاطر که حزین باشد کی شعر خوش انگیزد (۱)

رخ خود بخون نکارم چون نگار من نیامد غم او بکشت زارم بهزار من نیامد

۱- اشاره بمصراع خواجه است که فرماید :

کی شعر خوش انگیزد خاطر که حزین باشد

بکنار جو نديدم چوقدش بياغ سروي	که ز آب دیده جوئی بکنار من نیامد
خط سبز کاند از گل که زپی رسیدم اینک	چکنم چو این بشارت ز بهار من نیامد
بکدام کاسه سرخوش زیم از شراب راحت	بسر من چو زخم سسی ز سوار من نیامد
برهش چو خاک گشتم چه بوقت بود گریه	که به پشت باش باری و غبار من نیامد
چه دهم با ودلی را که خراب از اوست کارم	بچه کار آید او را چو بکار من نیامد

ز چهره ساخت جامی زدودیده سرخ یعنی

که ز کار عشق نقدی بکنار من نیامد

چو لب بکوزه نهی کوزه نبات شود	ز کوزه قطره چکد چشمه حیات شود
ز شک آنکه چرا کوزه لب نهی بلبت	مرا دودیده ز نم دجله و فرات شود
از آن زلال بقا کآب نیم خورده تست	چو خضر هر که خور داین از ممتات شود
مریض عشق تو چون مائل شفا گردد	اسیر قید تو کی طالب نجات شود
ز کعبه بود نشان دلم چه دانستم	که بهر چون تو بتی دیر سومنات شود
نهاد رو بدم دل چو تنم مهر تو کشت	چو آن حریف که ناگه ز کشت مات شود

نهاد چشم براه تو منتظر جامی

که بگذری بسراو و خاک بات شود

نمیخواهم که بامن هیچ یاری همنشین گردد	که می ترسم دلش زانده من اندوهگین گردد
چو اندوه دل معزونی من تسکین نیگیرد	چه حاصل ز آنکه چون من دیگر بر اذل حزن گردد
سواد دیده را مردم تو بودی کی بود یارب	که این ویرانه یکبار دگر مردم نشین گردد
پس از عمری می خوش گریز آید از دلم بی تو	بلب ناآمده در سینه آه آتشین گردد
از آن شیرین زبان هر شب جدا تو میسوزم	چو آن مومی که محروم از وصال انگبین گردد
بقدر که بردنم هجران خلعت دردی	سر شک لعل من آنرا طرازا آستین گردد

از آن کم گشته در زیر زمین جامی کجا باید

نشان گرفی المثل کرده روی زمین کردد

هر شب از زلف تو حال من پریشان تر بود	هر دم از لعل تو چشمم کوهر افشان تر بود
گرچه نتواند زجا جنبید سرو جویبار	بر قدرت از شاخ نی در باغ لرزان تر بود
مهرت اندر جان و جان دور دل اندر بر نهان	کردم وزین نیز نمیخواهم که پنهان تر بود
چاره حیرانی خود زیر بار عشق تو	هر کرا بر رسم زمن صدار حیران تر بود
ز آتش دل پیرهن بر من بسوزد خرقه هم	گر نه هر یک در برم از آب مژگان تر بود

بلبل خوشخوان بوصف گل سراید در چمن
گفته جامی که خواند هر که خوشخوان تربود

تادامن آن تازه گل از دست برون شد	چون شنبه دلم ته بته آغشته بغون شد
گفتم نکنم میل جوانان چوشوم پیر	فریاد که چون پیرشدم حرص فزون شد
بگشاد صبا تاری از آن زلف مسلسل	صد خسته چگر بسته بزنجیر جنون شد
از بسکه مرا سوخت خط غایه بوبت	از دود دلم روی هوا غایه گون شد
صدبار شد از عشق توام حال دگرگون	یکبار نگفتی که فلان حال تو چون شد
جان سوخت غم عشق توام شاد مبادا	آتس که برین ورطه مرا واهنودن شد

مرغ دل جامی که کسی را نشدی رام
دردام سر زلف توافناد و زبون شد

گرچه پیش تو مرا هیچ ره و روی نماند	روی من جز بی اقبال تو هر سوی نماند
خانه بود بکوی طرب از وصل توام	شد خراب از غمت آن خانه و آنکوی نماند
بسکه از موی میان تو جدا موئیدم	تنم از مویه چو موئی شد و آن موی نماند
چونکه چشم ز خیال رخت آبادان بود	تا تو رفتی ز نظر آب درین جوی نماند
بنما زود توای کعبه مقصود جمال	که درین ره دگر مآب تنگ و بوی نماند
پیر کشتم من بد روز ولی درد دل من	جز تمنای جوانان نکو روی نماند

لب گشا ای گل رعنا بسخن جامی را

که درین باغ جزا و بلبل خوشگوی نماند

مرا ز مایه سودا امید سود نماند	که یار بامن شیدا چنانکه بود نماند
چو بافت عشق لباس از بلاس ادبارم	چه غم کز اطلس اقبال تارو بود نماند
صدای تیغ تو آمد بیزم زنده دلان	کدام سر که درو ذوق این سرود نماند
مرید عشق تو نهاد پای منبر وعظ	چو شیخ شهر درین پایه فرود نماند
نشان مجو ز دل آتشین آه نگر	کز آتشی که تو دیدی بغیر دود نماند
از آن زمان که مرا قبله طاق ابروی تست	به قبله دگر م طاقات سجود نماند

چنان بچشم عزیز تو خوار شد جامی

که هیچ غصه ازو درد دل حسود نماند

آن ترک شوخ بین که چه مستانه میرود	شهری اسیر کرده سوی خانه میرود
هر جانی که جلوه کنان روی می نهند	با او هزار عاشق دیوانه میرود
جانم ز تن ریمده بسودای خال تو	مرغ از قفس پریده سوی دانه میرود

از صبر رفته پیش غمش میکنم کله
با آشنا حکایت بیگانه میرود
حاشا که شمع چهره فروزد میان جمع
کرداند آنچه بادل پروانه میرود
زاهد بخلد مائل و عاشق بکوی دوست
بلبل بیباغ و جغد بویرانه میرود

جامی ملول شد ز رفیقان کوی زهد

پیمان شکست و باسر پیمانه میرود

صبح ما از تو بغم شام بساتم گذرد
صبح و شام کسی از عشق چنین کم گذرد
نازنین طبع ترا از کله چون رنجانم
هر چه کردی بگذشت آنچه کنی هم گذرد
کیست آگاه ز حال دل در هم شدگان
جز نسیمی که در آن طره درهم گذرد
لذت زخم خدنگ تو نداند هر گز
هر که در سینه اش اندیشه مرهم گذرد
جویها بین برخ افتاده من گریان را
بسکه از دیده برو سیل دمام گذرد
مکن افسانه ما گوش که این مایه غم
حیف باشد که بر آن خاطر خرم گذرد

گر بود جای گذر کرد دوت جامی را

جای آن دارد اگر از همه عالم گذرد

چه خجسته صبحدمی کز آن گل نورسم خبری رسد
ز شمیم جعد معنبرش بمشام جان اثری رسد
نزد دمی بهوای او که مرا ز خوان عطای او
نه حواله الی شود نه نواله جگری رسد
بزلال وصل خود از دلم بنشان حرارت شوق را
که مباد از آتش آه من بتو آفت شرری رسد
بخند نگهای جفای تو چه بلاخوشم که هنوز از آن
زدلم نکرده یکی گذر ز قفای آن دگری رسد
همه راهمیشه نظاره نه میسر است و خوشا کسی
که گهی ز چشم عنایت تو بدولت نظری رسد
نکستم قدم ز ره طلب من بیدل ارچه بود عجب
که بدست مفلس بینوا چو توقیعتی کبری رسد

شب جامی از ظلمات هجر تو تیره شده چه شود اگر

ز فروغ صبح و صالت این شب تیره راسخری رسد

یار جسم که غم از خاطر غمکین ببرد
نه که جان کاهد و دل خون کند و دین ببرد
دل سپردم به بتی تا شود آرام دلم
نه که تسکین و قرار از من مسکین ببرد
نکنم گریه ز شوق چه کنم می ترسم
که غبار رخت از چشم جهان بین ببرد
بگذر سوی چمن تا ز لطافت رخ تو
برده گل بدرد رونق نسرين ببرد
من در آن غم که دل از وی بچه فن بستانم
او در اندیشه که جان را بچه آئین ببرد
کرده خوی تو صد غصه ز دل تلخی آن
لب لعل تو نیک خنده شیرین ببرد
سخن چین سر زلف تو مستور خوششت
آه اگر بویی از این نکته سخن چین ببرد
سیل اشکم ببرد سنگ ولی ممکن نیست
که ترا نیش ستم از دل سنگین ببرد

تقدچان در عوض خاك درت چیزی نیست

سود جامی است اگر آن دهد و این ببرد

که سلام او رساند که پیام من برد	کو صبا تاره بسرو خوش خرام من برد
دفتر رنگین ز اشك لاله فام من برد	دریابان شوق او هر لحظه چون اوراق گل
چون ندارد هرگز آن یارا که نام من برد	نامه من کی تواند برد قاصد پیش یار
وای من گر عشوه دهرش ز دام من برد	شد دلم چون نافه خون تا آمد آن آه و بدام
شربتی فرما که این تلخی ز کام من برد	شد ز جام عیش کام صبر من تلخ ای طلیب

ساقی بزم خیال آن لب آمد جم کجاست

تا چو جامی جرعه عشرت ز جام من برد

حلقه بندگی عشق تو در کوش کشید	حلقه کوش ترا هر که بدین لطف بدید
حلقه سان کار مرا نیست سرو پای پدید	حلقه کوش ترا تا شده ام حلقه بگوش
جای آن دارد اگر ناله مارا نشنید	گوشت ای سیمبر از حلقه زو گشت کران
گرچه بسیار از آن راه برون شد طلبید	ماند در حلقه کوش تو گرفتار و دلم
توان کوهر وصل تو بدین وجه خرید	ز رشد از حلقه کوش تو مرا چهره ولی
حلقه کوش ترا دید در آن حلقه رسید	هر کجا حلقه زدند اهل ملاحظت چو دلم

کوش کن کوش که از بارغم فرقت تو

حلقه شد قامت جامی و بگوشت نرسید

سر شك سرخ ز لعل توام دمامد شد	ز طاق ابروی تو پشت طاقتم خم شد
ز بسکه دیده من اشك ریخت بی نم شد	بوقت گریه ام ایدل بغون مدد فرما
عقیق اشك برویم نگیں خاتم شد	قدم چو حلقه خاتم خمیده بود زغم
شکاف تیغ تو اورا بجای مرهم شد	هزار زخم کهن بود بر دلم ز بتان
نه آنکه شوق لقای تو در دلم کم شد	ز بیم خوی تو سوی تو نگذوم بسیار
بشارتی بر قیابان بسته که آنهم شد	سری براه توام مانده بود ناشده خاك

ز راه زهد و سلامت قدم بکش جامی

که طور عشق و ملامت ترا مسلم شد

که برویم رقم ز عشق شفق کون نکشید	هیچ شب بی تو دلم ناله بگردون نکشید
کز کف ساقی چشم قدح خون نکشید	کس حریف من میخوار نشد بی لب تو
پای از دایره عشق تو بیرون نکشید	دل چو برکار شد از دست تو سرگشته ولی
کو هکن بار دل خویش بهامون نکشید	کوه را یافت هم آواز خود اندر غم از آن

جان که من میکنم از هجر تو فرهاد نکند آنچه من میکنم از عشق تو همچون نکشید
می کشد دل سوی دل ای که دلم جز سوی تو نکشید دست ترا دل سوی من چون نکشید

مدعی نکتۀ سنجیده جامی نشنید

طبع موزون چون بودش سوی موزون نکشید

گفتم از تو بردلم هر دم کم از صد غم مباد زیر لب خندید و گفتا بیش باد و کم مباد
گفتمش سر رشته کارم شد از زلف تو کم گفت کار کس چنین آشفته و در هم مباد
گفتمش بهر تو میریزم زموکان در اشک گفت یارب هرگز این ابر کرم بی نم مباد
گفتمش شد فامتم چون حلقه اشکم نگین گفت جز حرف وفایم نقش این خاتم مباد
گفتمش از هجر نبود ماتی دلسووتر گفت بر جان معبان داغ این ماتم مباد
گفتمش دارم دلی پردرد بی پیکان تو گفت یارب هیچکس را درد بی مرهم مباد

گفتمش از عشق خالی نیست در عالم کسی

گفت جامی هر که عاشق نیست در عالم مباد

به چنگ غم دلم از ناله تنگ می آید که تار زلف تو دیرم بچنگ می آید
ببوی آشتیت جان همید هم هر چند کز آشتی توام بسوی چنگ می آید
ببهر عشق تو شستم ز کام دست امید چو کام سعی بکام نهنگ می آید
ترش نیست ز خون دل آب دیده ما که با خیال لب سرخ رنگ می آید
نمی پیرند ز ما بر بساط قرب تو نام بلی تو شاهی و از مات تنگ می آید
شدم ز سنگ ملامت بزیر خاک و هنوز بخاکم از کف احباب سنگ می آید

بر آمد دست پر از خون چنان دل جامی

که غنچه وار بر او جامه تنگ می آید

آن سرو دی بقصد سلام قیام کرد شرط وفا و رسم تقصد تمام کرد
جای جواب خواستمش جان دهم چو او دست ادب بسینه نهاد و سلام کرد
بودم چو خاک بر سر راهش بسی حقیر خاک حقیر را ز کرم احترام کرد
دل رفت و جان هم از بی سرو روان او از پیش من چو بهر گذشتن خرام کرد
بکدم نکرد در نظر من خرام لیک ذوق سلام او بدل و جان مقام کرد
شکر خدا که از شکرین خنده سعی پخت شیرین لبش بکام من تلخ کام کرد

جامی بوصف آن لب لعل شکر شکن

طی حدیث طوطی شیرین کلام کرد

زان بیشتر که می کند از ما تهی شود میسند جام را که و صبا تهی شود

برکن سبو بهرچه توان و هن باده ساخت زن غم مغور که خانه زکالا تهی شود
خوش مصرفیست میکند کاین چرخ صیرفی هر کیسه که پر کند آنجا تهی شود
کله شکفت فتنه خوبان بیاغ شو (۱) تايک دو روز شهر ز غوغا تهی شود
توان علاج عشق توگر خود طبیبدا صد بار حقهای مداوا تهی شود
زان سنگها که کوهکن ازغم بسینه کوفت کی تا بحشر دامن صحرا تهی شود
جامی بست نظم توگر زانکه گوش چرخ

از گوشوار عقد ثریا تهی شود

آن مه بجانب سفر آهنگ میکند صحرا و شهر بر دل ما تنگ میکند
ای نامه بر بمجلس او نام من بیر کز گفتگوی نام منش تنگ میکند
شرح کمال شوق همین بس که چشم من عنوان این صحیفه بغون رنگ میکند
عاشق فشانده جان بره کعبه مراد ژاهد نشسته پرش فرسنگ میکند
صد جنگ میکشیم بامید یک صفا چون میبریم نام صفا جنگ میکند
نشیده بسمع قبول او چه محتسب منع سماع و بانگ دف و چنگ میکند

جامی کند بسخت دلی یار راعناب

جام تنگ مجادله با سنگ میکند

بگذشت یار و سوی اسیران نظر نکرد کردیم ناله در دل سغتش اثر نکرد
خاک رهش شدیم که بوسیم پای او از سرکشی و نازبدانجا گذر نکرد (۲)
ماراچه سودا شک چوسیم ورخ چو زر چون هرگز التفات بدین سیم و زر نکرد
تا در رخس نظر نکنم هرگز ندید جائی که روی خویش بجائی دگر نکرد
بر خاک ره نشان کف پای نازکش روشن دلی ندید که کحل بصر نکرد
میخواست دل که همره جان از پیش رود جان خود چنان برفت که دل را خبر نکرد

شد خاک بردوش سر جامی ولی هنوز

سودای پایوس وی از سر بدر نکرد

دوش در بزم کدا شاه فرود آمده بود نور نازل شده و ماه فرود آمده بود
نسا زینی بسرخ خاک نشینان نیاز از سر بر شرف و جاه فرود آمده بود
ز آسمان بر من محترمه از رحمت و لطف آیتی بود که ناگاه فرود آمده بود
عمرها بهر زمین بوسی خیل وحشمش خیل اشکم بر راه فرود آمده بود
کردم آهی و غم آتش صد خرم شد هر کجا دودی از آن آه فرود آمده بود

گرچه شاهان بهواخواهی او خواستند

پیش درویش هوخواه فرودآمده بود

درچمن بی قدآن سرو سہی جامی را

خاطر از ہمت کوتاہ فرودآمده بود

بازصبح طرب از مطلع امید دمید

نفحات ظفر از گلشن اقبال وزید

نامہ بستہ سر آمد بمراد دل من

حاصل نامہ مرادی کہ دلم می طلبید

فتح نا کردہ چو نافہ سرآن نامہ هنوز

بشام دل و جان رائحہ فتح دمید

ہر کرا بود براز کواہر اخلاص درون

چونصف شد ہمہ تن گوش کہ آنمژدہ شنید

لہ الحمد کہ آن نقش کہ خاطر میخواست

آمد آخر ز پس پردہ تقدیر پدید

خار ہر کید کہ بدخواہ براہ تو نہاد

خنجر ی گشت کہ چردرچکر او تغلید

دم بدم جامی از اخلاص کند ہمراہ باد

سوی تو فاتحہ فاتح ابواب نوید

دسبزہ کرد لب جوی خط تازہ دمید

بتازگی خط آیندگان باغ رسیدہ

کشید سبز بزنکار خورده سوزن خویش

بہر دلی کہ زوی خار ہای غصہ خلید

ذبسکہ فیض عطاریخت برچمن باران

زبار منت او گردن بنفشہ خمید

چراست کرد لب غنچہ گشتہ غرقہ بخون

اگر بہ صبح بدندان شبنمش بگزید

زلالہ شد ہمہ صحرا پرازیالہ لعل

خوشا کسی کہ می عیش از آن پیالہ کشید

چوسنگ حادثہ بسیار شد ززالہ بیاب

کل از توہم آن در شکاف غنچہ خزید

چو خون کشاد رک اوغوان بہ نشتر برق

ہزار قطرہ برون آمد و یکی نچکید

کسیکہ نکتہ رنگین ز دفترش نوشت

کلی ذباغ معانی بدست خویش نچید

ذنوڪ خامہ جامی ہزار گل بشکفت

بسوی او چونسیم قبول شاہ وزید

شبہ بسوی تو از دیدہ پای خواہم کرد

بر آستان تو دزد دیدہ جای خواہم کرد

برسم سجدہ جبین را بخاک مقدم تو

برای دیدہ خود سرمہ سای خواہم کرد

درین سرا بہمت خو گرفتہ ام فرست

غمی کہ زاد رہ آن سرای خواہم کرد

بہر طرف کہ روی در قفای محمل تو

بنالہ ہم ہفتی بادرای خواہم کرد

فروہ محنتم از دل بداغ فرقت تو

سزای این سرمحت فزای خواہم کرد

بہ بندہ بوسی از آن لب حوالہ کن ورنہ

حوالہ لب تو با خدای خواہم کرد

در آ بہیکدہ جامی کہ حل مشکل عشق

بجام بادہ مشکل گشای خواہم کرد

بوقت کل چوبی تو آوڑوی گلشنم گیرد
نرفته يك قدم خاری زهر سودا منم گیرد
چنان بر شعله کرد دژ آتش دل خانه ام شبها
که همسایه اگر خواهد چراغ از روژنم گیرد
بدل تیرم مزن من ناشده در اشک خود غرقه
ز چاک دل مبادا شعله در پیراهنم گیرد
بسوی من ره آمده شد باوان شود بسته
ز بس کز گریه هر شب آب کردم منم گیرد
ز آب چشم و دود دل ز دیدار تو محروم
که گاه این گاه آن پیش دو چشم روشنم گیرد
عنانم بسته از کف عشق تو سن زور مندی کو
که بینه ضعف و عجز من عنان تو سنم گیرد

پنداری زبید در یست کم نالیدن جامی

که اشک اندر کلو و افغان و شیونم گیرد

خنده زد دهننت رشته دندان ینود
وزر که جان کره غصه بدندان بکشد
هست کوی لطافت ذقنت و ز خوبان
کس درین عرصه چو تو کوی لطافت نربود
جیب جانم که شد از دست غمت چاک بدوز
تاری اندر شکن زلف توانگار نبود
همه کس کشته خود میدرد و بخت نگر
که دلم مهر و وفا کشت و غم و درد درود
هستم از مردمک دیده خود غرقه بخون
که چرا دوش در آغوش خیال تو غنود
رود نیلست روان سوی تو ای مصر جمال
چشم گریان که شد از سنگ جفای تو کبود

بسکه جامی پی پابوس تو هر سوی دويد

پای اوسود و لبی بر کف پای تو نسود

ماه من تا کمر از موی میان نکشاید
بیدلان را کره از دشته جان نکشاید
چون بنفشه ز قفا باد زبان سوسن را
گر بآزادی آن سرو زبان نکشاید
گر ببیند صدف آن حقه در کرچه فتد
جای قطره کهرازا بردهان نکشاید
آن دولب هست دکان شکر اد شه فروش
ببند آنرا دگر از شرم دکان نکشاید
در کلو گریه کره کشت بسوز دل اگر
تبخ آن شوخ ره آه و افغان نکشاید
تا اشارت نکنند ابروی او چرخ و فلک
بر دلم تیر جفای ز کمان نکشاید

پیش افسرده دلان عرض سخن جامی چند

دفتر خویش گل ایام خزان نکشاید

للّٰه الحمد که آن مه ز سفر باز آمد
نورم از آمدن او ببصر باز آمد
از من دیده صاحب نظران سوی چمن
لاله و سنبل اوتاوه وتر باز آمد
آن جگر کوشه که چون اشک برفت از نظرم
خون شد از غم جگر من تا به نظر باز آمد
بندم از جان کمر بندگی او که بلطف
بهر خونریزی من بسته کمر باز آمد
ملك دلها همه بگرفت و زان زلف دراز
در پناه علم فتح و ظفر باز آمد

شد چو پروانه دل از صبر و خرد ساخته بر سوی آن شمع ولی سوخته بر باز آمد

جامی افتاده بر زندان غم از شوق لیش

طوطی آری بقفس بهر شکر باز آمد

بروخ زردم نه اشکست اینکه کلکون میرود شد دلم ویش از غمت از ریش دل خون میرود

کردلم شدوخته از تیغ جفایت باک نیست جانم از زندان غم زان دخنه بیرون میرود

برتن دارم زمین شد بی توتنگه ای کاش دست میزند در دامن آه و بگردون میرود

ما میان بار اندوه و تو با آسودگان کوهکن در کوه و شیرین گشت هامون میرود

پوست بهر غیر پوشد و رنه لیلی واقفت در حرم حی بهر شکلی که مجنون میرود

خوانده دانم که بی جو میرود آب بهشت لطف آن قدین که بر روی زمین چون میرود

چون سخن در وصف آن دندان رود آ نجاچه لطف

نظم جامی راسخن دو در مکنون میرود

خیز ساقی کز فروغ صبح شد خاور سفید زاغ شبر ساخت گردون چون حواصل پر سفید

صبح کافوری سحاب از آسمان کافور بار بیضه کافور را ماند زمین یکسر سفید

دی که کرد از دشت طی دیبای سبز سبزه را ساخت از سر کوه خاوا پوش را چادر سفید

چون کربان ابر کنج سیم در بگشاد و ساخت مفلسان را از ثار سیم بام و در سفید

چرخ حکاکست پنداری فلک زینسان که شد نعل خاک از سود گیهای بلور تر سفید

بود از اوراق خزان پستان ملون دفتری چشم عبرت بین گشا تابینی آن دفتر سفید

بسکه آید آب و صابون هر دم از باران و برف سبز پوشان چمن را جامه شد در بر سفید

بر فروز آتش که کل کل میفتد برف از هوا باغ دی را این گل سرخست و آن دیگر سفید

جامی امروز آن می کلرنگ خور کز عکس آن لعل گردد گرچه باشد فی البش ساغر سفید

لیک بریاد شهنشاهی که در باران جود ساحت برمش بود زافشاندن گوهر سفید

شاه ابو النازی که باد از فیض نور سرمدی

غره جاه و جمالش تا دم محشر سفید

اینهمه خون از لب لعل تو دل چون میخورد انکین نتوان چنین خوردن که او خون میخورد

شیخ شهر ما که بودی شهره در که خوارگی از همه در دور لعلت باده افزون میخورد

جز گل حسرت نیارد بار در باغ امید خار مزگانم که آب از اشک کلکون میخورد

دل پرست از زخم شمشیر بلا روز فراق همچو آن بردل که زخم اندر شب بخون میخورد

سیل اشکم درنی آید به چشم آن ماه را گرچه هر شب موج آن را وچ گردون میخورد

میکشد هر دم زمین در خود ز چشم بحر خون تشنه گونی دم آبی ز جبین میخورد

چو تو جز بر دل جامی نمی آید بلی
سنگ کز لیلی رسد بر جام معجون میخورد

هر شبم در سرخیال آن لب میگون بود دامن از مژگان و مژگان از دلم پر خون بود
چون رسد پیکان تو بر سینه آنکه بگذرد از رسیدن درد بگذشتن بسی افزون بود
آن غزالی تو که از بهر شکارت عالمی کمره اندر کوه یاسرگشته در هامون بود
باغم بگذار و شادی دیگران راده که من عاشق غمخوار دلم شادی ندانم چون بود
دود ناید ز اخگر آتش ولی دل در برم آمد آن اخگر که دودش رفته برگردون بود
هر گیاهی کز حریم خیمه لیلی دمد خورده آب از چشمه سار دیده معجون بود

صعبتی تنگست جامی جان و دل را باغمش

عقل محرم نیست گوتا یکزمان بیرون بود

وقت آن شد کز فلک زین حمایل بگسلند رشته بوند مهر از مهره گل بگسلند
حاصل اینسیر دوری چون نه سرگشتگیست رنگهای انجم از فیروزه محفل بگسلند
چون نه بر حسب مراد افتد نتایج را ظهور نسبت تاثیر فاعل را ز قابل بگسلند
سلک نظم هستی آمد عاشقان را سلسله فرخ آن ساعت که معجونان سلاسل بگسلند
کی تواند زد دل اندر دامن مقصود چنگ گر نه عقل و وهم چنگ از دامن دل بگسلند
کره در قطع و اوانع تیز باشد تیغ عشق ره روان امید از قطع منازل بگسلند

بگذرد مرغ دل جامی از این سبز آشیان

گر ز بال همتش بند شواغل بگسلند

فرخنده عیدی گان جوان از پشت زین جولان کند از غمزدها خنجر زنان عشاق را قربان کند
رخش جنا انگبخته خون اسیران ریخته هر سوسری آویخته جا بر سر میدان کند
چون از دل غرقه بغون آرند پیکانش برون ناله نه از چاک درون از فرقت پیکان کند
ز آن گونه کز ابر چمن باشند گلها خنده زن آن غنچه لب را چشم من از اشک خود خندان کند
گر خون چکان آن لب شکر بر شوره خاک آرد گذر آن خاک را در یک نظر سر چشمه حیوان کند
بر جان همی آورد کین غم زین دل اندوه کین سیل بلائی کو که این غمخانه را ویران کند

زینسان که جامی خون نشان در هر غزل شد تصبه خوان

دوبای خون روزی روان از جدول دیوان کند

باز خون دلم از دیده روان خواهد شد (۱) چشم از هر مژه خوان به نشان خواهد شد

۱ - ایضاً مرعع خواجه با اندک تغییری تضمین شده است :

چند خون دلم از دیده روان خواهد بود

هست مقصود دلت آنکه بهیرم ز غمت هر چه مقصود دل تست چنان خواهد شد
بسکه خونین کفنان داغ تو بر دل رفتند همه صحرای عدم لاله ستان خواهد شد
دید دوکودکیت پیری و گفت این روزی فتنه عالم و آشوب جهان خواهد شد (۱)
شکل بالا بنما گر چه شب تنهایی در دلم ناوک و در سینه منان خواهد شد
خون من جای دگر ریز که چون در کویت کشته افتم همه را بر تو گمان خواهد شد
هر که دید از رخ تو خرم و خوش جامی را

گفت کاین پیر دگر باره جوان خواهد شد (۲)

رخت ز غالیه خط کرد آفتاب کشید خطت ز سنبل تر بر سمن نقاب کشید
مصور ازل ابروی دلگشای تو خواست و مشک ناب هلالی بر آفتاب کشید
سگ تو خواست برای غلاوه عقد کهر برشته موه چشم در خوشاب کشید
پلاس میکده زاهد زدلق پشیم خواست بساط زرق پیسای خم شراب کشید
شبی خیال تو دامن کشان زما نگذشت کزین دودیده نه دامن بغون ناب کشید
ز خواب ناز چو بگشاد دیده نرگس مست چه نازها که از آن چشم نیم خواب کشید
ز درد هجر عذایست ناله رحمی کن

که در فراق تو جامی بسی عذاب کشید

رسید قاصد و درجی ز مشک ناب آورد	چه جای درج که درجی دو خوشاب آورد
ز شب نوشته مثالی بگرد صفحه صبح	پیام ذره سرگشته ز آفتاب آورد
خراب بود ز ظلم فراق کشور دل	نشان لطف سوی کشور خراب آورد
سخن دوست بگویم که شاه مسند ناز	نیاز نامه درویش را جواب آورد
غلام مقدم آنم کز آن لب و غمزه	نسوید مرحمت آلوده عتاب آورد
لتافت خامه سر از شرح هجر و حیرانم	که نامه قصه ما را چگونه تاب آورد
شب از فسانه وصلت بروز می آرم	اگر چه بیخت مرا این فسانه خواب آورد
گذشت پایه نظمت ز آسان جامی	چو بی بخاک دوشاه کامیاب آورد

شهنشاهی که چو راه سفر گرفت ظفر

بهم عنانی او پای در وکاب آورد

۱- کویا اشاره باین بیت است که گوینده آنرا بخاطر ندانم :

چو بطفلیت بدیدم بنوادم اهل دین را که شد بلای دینها بشما سپردم اینرا

۲- این مصراع خواجه با اندک تغییری تضمین شده است :

عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد

ساقیا اطراف باغ از سبزه تر تازه شد جام می دوده که دور عشرت از سرتازه شد
 کل بوجه ساغر می دو میان آورد زو دو سر نرکس هوای ساغر زر تازه شد
 بزم گلشن را ز لاله جام لعل آمد پدید افسر گل را ز ژاله عقد کوهر تازه شد
 بلبلان راجان پیوی صحبت گل زنده گشت قمریان را میل دل سوی صنوبر تازه شد
 سرورا بر طرف جو از فیض ابر درفشان حله سبز زمرد و نگ در بر تازه شد
 از ریاض مکرمت آمد نسیم رحمتی جان عالم زان نسیم روح پرور تازه شد
 قصه کوتاه جامی اهل فضل را کشت امید از سحاب لطف شاه عدل گستر تازه شد
 خسرو غازی معز ملک و دین سلطان تحسین آن حسن خلقی کزو آثار حیدر تازه شد
 باد هر دم رویش فیروزی دیگر کزو
 رسم فیروزی در این فیروزه منظر تازه شد

اگر هر شب نه در بستر نرم از چشم ترم افتد ز چاک سینه چون آتش جهد در بستر ترم افتد
 چو در جانم زدی آتش برون ران از در خویشم میبادا در حریم مجلس خاکستر ترم افتد
 نشست اندو سرم سنگ جفایت کر سرم ازین فتنه بهتر که این تاج کرامت از سرم افتد
 نخواهم کشتنت گویی ولی با آن لب و غمزه که خونخوارند و خونریز این سخن چون باورم افتد
 چویی تو میخورم ساغر تهی ناگشته برگردد ز قطره قطره خون کز هر مزه دو ساغر ترم افتد
 بتر افتادم از عشقت خطا بود آنکه میگفتم که عشق تو ز دیگر خوب رویان بهتر ترم افتد

بقصد عافیت کردم هوای آن جوان جامی
 چه دانستم کز وهر دم بلای دیگرم افتد

لعل لبیت بلطف حکایت نمیکند خشم خوست نظر بعنایت نمیکند
 صد بار بیش پیش تو گفتیم درد دل درد آکه در دل تو سرایت نمیکند
 دل با سگ تو شرح دهد غصه رقیب از دوستان بغیر شکایت نمیکند
 باشیخ خرقه بوش چه کارم که کار من جز پیر می فروش کفایت نمیکند
 از لوح فهم واعظ خوش لهجه محبوبه هر نکته کز لب تو روایت نمیکند
 معشوق و ادعایت عاشق خوشست لیک یار من این طریقه رعایت نمیکند

جامی بیند لب که حریف سخن نیوش
 ادراک رمز و فهم کنایت نمیکند

شب ماه عید را ز شفق چرخ جلوه داد بر کف حریف لعل قبا جام زر نهاد
 خونین دلی که بود جگر بسته اشک او بر روی زرد یکسر ناخن جگر کشاد
 نی نی که نعل زر بیساطی که یافت رنگ از خون دشمنان ز سم اسب شه قناد

شاهی که در مقام فلامیش ماه عید خم کرد پشت خویش و پی خدمت ایستاد
جای رسیدگان به اوعید لطف او چون طبع نارسیده بامید عید شاد
روزش بود همیشه ز بهجت سعید عید چشم بد زمانه ز عیدش بعید باد

جامی چو ماه طلعت او دید عید کرد
حاشا که هرگز آیدش از ماه عید یاد

تاترا شکلی بدینسان ساختند بهر مردم آفت جان ساختند
قدسیان تصویر قدت خواستند شاخ طوبی را خرامان ساختند
زابر رحمت قطره های لطف ریخت کرد کردند آن ز نعدان ساختند
تیرمژگانان و جان چون نگردد کش و نوك غمزه بیکان ساختند
بهر غلطیدن بخاک پای تست در اشکم را که غلطان ساختند
هر کجا جولان کنان راندی سبند عاشقان از دیده میدان ساختند

خواست جامی کز بتان بندد نظر
آن دورخ بازش بشیمان ساختند

ذ

چون بشرح غم تو خامه نهم بر کاغذ کردد از اشک من و خامه بهم تر کاغذ
وصف ضعف تن و رنگ رخ من خواست مژه خواست از موی قلم و زورق زر کاغذ
با خود آورد دلم نامه شوکت زایل آنچنان کز سفر دور کبوتر کاغذ
شاخ اقبال من آورد شکوفه چو زلف لطف قاصدت کرد برون بهر من از سر کاغذ
آه من سوی تو با نامه بهم آمد راست ناو کی کز پی رفتن بودش بر کاغذ
سست همت تواند که کند خرق حجاب خانه زندانست مگر سراجو بود در کاغذ

کرد جامی صفت خط سیاه تو سواد

شد معنبر قلم او را و معطر کاغذ

هیچ نقلم بدهان چون دهن نیست لذیذ میوه یش لبم چون ذقت نیست لذیذ
نطق طوطی که بشکر شکنی مشهورست با وجود لب شکر شکنت نیست لذیذ
میگزی لب عوض نفل بمستی آوری هیچ نقلی چو لب خویش نت نیست لذیذ
یوسف عهد توئی ای گل و یعقوب منم جز مرا راجه یرهن نیست لذیذ
خانه از آینه شد بر تو گلستان ز آنرو کشتن باغ و طواف چمن نیست لذیذ
سر فرو کرده غنچه بگریبان خودی زان شمیم گل و بوی سمت نیست لذیذ

شور عشقست نمک خوان سخن راجامی
نمک افزای که طعم سخنت نیست لذیذ

و

ای زمشکین طره‌ات در هر دلی بندی دگر
زلف تو یارب چه زنجیر است کز سودای او
چون رهد مسکین دلم را نجهد غم در خم که هست
گر پدر خورشید و مادر ماه باشد فی‌المثل
تاسماع قول مطرب داد پند من حکیم
محتسب سو گندم اذمی داد و عهد گل رسید
وشته جان را به رموی تو پیوندی دگر
هر زمان دیوانه میگردد و خردمندی دگر
هر خسی صد حلقه و هر حلقه بندی دگر
بر زمین ناید بخوبی چون تو فرزندی دگر
خوش نمی آید که دارم کوش بر پندی دگر
وہ که میباید شکستن باز سو کنندی دگر

دل گرفت از خاقه جامی ره میخانه پرس

تا پی معشوق و می گیریم یک چندی دگر

ز رشک قندت ای سرو سمنبر
بیاغ خلده اگر شاخ کلی هست
نهال حسنی و ماچشم داریم
مرا کشتی و تکبیری نگفتی
کنایت زان لب آمد پیش عارف
نخواهد رفتن پروانه را شمع
بصد پاره دلی دارد صنوبر
تو آن شاخ کلی ای شوخ دایر
که آریمت بآب دیده در بر
چه سنگین دل کسی الله اکبر
شراب سلسبیل و آب کوثر
اذان در بزم خود میسوزدش بر
خوشست از یاد تو پیوسته جامی
ولی اکنون بدیدار تو خوشتر

عاشقم بیدلم غریب و اسیر
ما بیاد تو زنده میمانیم
چه عجب کز توام کزیری نیست
آب جویای سرو قامت تست
ابرو و غمزه بس ترا پی صید
هر دم اذاشک سرخ بر رخ زرد
کارم از دست رفت دستم گیر
ورنه هجران نمیکند تقصیر
نیست کس را زجان خویش کزیر
گر چه بادش کشیده در زنجیر
کوشه گیر از کمان بیفتن تیر
شرح شوق تو میکنم تحریر

جامی آشفته جوانی شد

سود کی داردش نصیحت پیر

بخونم گر کشتی تیغ ای ستمگر
خرامان بگذرم گفتی بخاکت
نخواهد شد تمنای تو از سر
خدا را سرومن زین فکر بگذر

مکن باقدش ای دل یاد طوبی
مشو هر لحظه مرغ شاخ دیگر
برخ نقش خیال او کشیدی
زدی ای اشک آخر سکه بر زر
وقب احوال دردم نیک داند
سکه کویت ازو صد بار بهتر
بنفشه گرد گل در خواب دیدم
معبور شد بدان زلف معبر
چه خوش باشد به بزم عیش جامی

می اندر جام و دلبر دو برابر

عیدست و دادود هر کسی عزم تاشائی دگر
ما را نباشد غیر تو دردل تمنائی دگر
صد خوب پیش آید مرا خاطر نیاماید مرا
ز اینها چه بکشاید مرا من عاشقم جامی دگر
نی ره مرا درخانه نی جای درکاشانه
هر لحظه چون دیوانه کردم بصحرائی دگر
بگداخت از غم جان و تن چندین نخواهم زیستن
می بین بر حمت سوی من امروز فردائی دگر
از من چه پرسی این و آن نخواهی بخوان خواهی بران
محکوم فرمانم بجان نبود مرا دانی دگر
ای فاخته دل مینهی بر قامت سروسپی
کوی نداری آگهی از قد و بالای دگر
جامی نخواهد از تودل زیرا که در چین و چگل
همچون توئی پیمان گسل نبود دلارائی دگر

زد سحر طائر قدسم ز سرسدره صغیر
که درین دامکه حادثه آرام مگیر
قدسیان بهر تو آراسته عشرتگه انس
تو درین غمکنده چون غمزدگان مانده اسیر
دو کمان دار میان تو و مقصود رهست
خویش را بهر چه انداخته دور چو شیر
بگسل از دل بیراز جان که کزیر است از آن
دل بر آن شاهد جان نه که ازو نیست کزیر
هیچ جانیست که عکس رخ او پیدا نیست
جرم آئینه بود گسر نبود عکس پذیر
خم دیرینه می پیر منست ای ساقی
هر دم فیض دگر میرسد از باطن پیر
باده لعل برد غصه ایام ز دل
مدعی گر نخورد گو برو از غصه بپیر
دیر این پرده زنگاو کسی محرم نیست
برده بگشا ز رخ پرده نشینان ضمیر

جامی آن را که در پرده معنی بهفت

نی کلک تو ادا کرد بالحن صریر

روژه چون میداری ای شیرین پسر
کز دلب بینم دهانت بر شکر
ماه روژه گسر خوری شکر چه باک
نیست روژه ماه من برماه و خور
مردمان در روژه و عشاق را
هر دم از دیدار تو عیدی دگر
روژه داران بین همه مشتاق عید
من بوصلت از همه مشتاق تر
تا دهان بستم بروژه از خدا
خواهم آن حلوای لب شام و سحر

روژه داران را تیامد ماه عید با وجود ابروانت در نظر

هر نماز شام جامی بی لبنت

میگشاید روژه از خون جگر

ای ترا از گل سیراب تنی نازکتر	بر تن از برگ سمن پیرهنی نازکتر
نیست بر هیچ بدن راست بدین لطف قبا	نیست در هیچ قبا زین بدنی نازکتر
هر شهیدی که بشمیر تو خود داشته وای	گر نباشد ز حریرش کفنی نازکتر
منه از دست کمان ایدل و جانم سبوت	که ندیدم ز تو نازک فکنی نازکتر
زین همه تازه نهالان که ببر آمده اند	نیست کس را ز تو سیب ذقنی نازکتر
تا کشد غنچه خیالت بگذر سوی چمن	با لب نازک و از لب دهنی نازکتر

تا زکی سختت وصف کند جامی بس

زانکه گفتن نتوان زین سخنی نازکتر

زهی ز فتنه ترا هر طرف سپاه دگر	ز ظلم چشم تو هر گوشه دادخواه دگر
کجا روم که ز دست غمت کنم فریاد	که نیست جز تودوین ملک پادشاه دگر
چو جان دهیم ز غم غیر خا و نومیدی	نروید از گل ما بیدلان گیاه دگر
کهی که بر سر راه تو منتظر باشم	مکن برغم خدا را کس و براه دگر
حدیث شوق نهان بر تو چون کنم روشن	که جز خدای ندارم بر این گواه دگر
اگر چنین زند از سینه شعله آتش آه	جهان بسوزد اگر بر کشیم آه دگر

مکش به تیغ تغافل کینه جامی را

چه سود از آنکه شود کشته بی گناه دگر

الله ذکجا میرسد آن غیرت حور	همچو خورشید فرو هشته برخ برقع نور
میخرامد ز سرا برده اجلال بطون	تاوند جلوه کنان خیمه بصحرای ظهور
میگشاید ز سر کنج کرانایه طلسم	تا دهد حاصل آن کنج بهرمقلس و عور
هر کجا سایه زلفش همه دامت و فریب	هر کجا بر تو رویش همه عیش است و سرور
همه دل داده اویند چه هوشیا و چه مست	همه دیوانه اویند چه نزدیک و چه دور
هر جفاای که کند صبر بر آن آسان است	مشکل اینست که بی او نتوان بود صبور

جذبه شوق و خش برد ز خود جامی را

باد آسوده درین خواب کران تادم صور

خطیست بر کل رویت ز مشک تر مستور	که باد آفت چشم بد از جمال تودور
بملک حسن سلیمان تویی و لب خاتم	بگردد خاتم تو صف کشیده لشکر مور

خمار چشم تو دارم ز جام لعل لبت	بیکدو جرعه بیخشای بر من معجور
تودرمیان و برای توهرشی کردن	فلک بگرد زمین با هزار مشعل نور
مجوی شیوه رندان زشیخ شهر که نیست	ز ذوق دردکشان بهره مند هست غرور
حریم میکده خوش مأمینست کورضوان	که خاکروبی این در کند بگیسوی حور
بدور عاطفت شاه میکشد جامی	ز جام ساقی بزم صفا شراب طهور
سپهر مرتبه سلطان ابوسعید که شد	سرای عدل ذمعمار عدل او معبود

صدای نوبت جاه و جلال او بادا

دوین مفرنس زنگار خوردادم صور

ای ترا دامن زکبرک بهاری پاک تر	غنچه وارم هر دم از شوق گریبان چاک تر
ویختی صدیکنه را خون که تیفت کس ندید	نیست شوخی از تو در عاشق کشی چالاک تر
تادل از غمناکی خود شادمان دیدم ترا	جهد آن دارم که باشم هر زمان غمناک تر
نیکوان را نیست پاک از خون عاشق ویختن	گر مرا کشتی چه پاک ای از همه بیباک تر
شویم از آب مژه سازم ز تف سینه خشک	چون شود از خون من آن حلقه فترک تر
بود خاک آستان از غبار غیر پاک	شد زشت و شوی آب چشمم اکنون پاک تر

رخش بیرون دان که بهر پایوس مرکب

شد جهانی بر سر ره خاک و جامی خاک تر

شدمه عید از شفق چون جام زربا و آشکار	یعنی از آب شفق گون جام زرخالی مدار
چرخ باقدنگون سالی کشد دامن بخون	تاشبی آودچنین فرخنده ماهی برکنار
تغم عشرت ز آب میروید بغاک میکده	ای که داری دسترس نغمی درین مزارع بکار
تشنه لب مردم ساقی جرعه بر ما فشان	خشک شد کشت ای سحاب لطف بارانی پیار
شیشه صاف ارباشد کوسفال درد باش	رند درد آشام را با این تکلفها چه کار
حال مادر بزم رندان ازمی و ساغر خوشست	محتسب بهر خدا ما را بحال خود گذار

سرفرو بردن بدلق زهد جامی تا بکی

عید شد پای خمی گیر و بعشرت سر برآر

ای دهانت زلب و لب زده ان شیرین تر	خنده شیرین و سخن گفتن از آن شیرین تر
نرسد بالب تو لاف سخن طوطی را	گرچه هست از همه شیرین سخنان شیرین تر
دودل تنگ لبت همچو شکر شیرینست	ایک دو دیده خونابه فشان شیرین تر
کلك تصویر اگر خود زنی قند بود	صورتی از تو کشیدن نتوان شیرین تر
کامل گرچه شد از شور غم عشق تو تلخ	جان شیرین منی بلکه ز جان شیرین تر

نی شکر گرچه دُسر تا به قدم شیرینست نیست از قد توای سروروان شیرین تر
جامی از وصف لب گرنشکیدیچه عجب

نکته ناید از آتش بزبان شیرین تر

کند گل چون رخت خود را تصور از آن دارد ز گل غنچه دلی پر
من آزاده را کشت از غمت سرو بریدش باغبان کالحر بالحر
چکوبم جرعه جامت حق ماست ترا تلخ آید آری حق بود مر
بدستم هر که بیند ساعد تو بدندان گیرد انگشت تحیر
مکش آن زلف را هر جانب ای باد که بس در پیچ و تاب است از تسکیر
تواضع میکنم پیش سگانت نشاید از فرو دستان تکبر

شد از گریه تن چون موی جامی

نهان در اشک همچون رشته در

شد بزل دل شکسته اسیر رب سهل علیه کل عسیر
صبر اندک غم فراوانست آنچه دارم من از قلیل و کثیر
پیر من خم باده کهن است مستقیمم و فیض باطن پیر
وفتی از چشم و حاضر است خدا که نه غائبم و پیش ضمیر
و عده بوسه با دهان مفکن بر من خسته کار تنگ مگیر
بنده جامی اگر کشد پیشش تحفه جان بلطف خود بپذیر

نیست بر طبع نازک پنهان

نکته تحفه الفقیر حقیر

هر یست نور چشم جهان بین ماست یار بی نور مانده چشم جهان بین کجاست یار
بر خاک ره چو سایه فتادیم و همچنان خورشید اوج کنگره کبریاست یار
دردی جداست همدم هر تار موی من تا با رقیب همدم و از من جداست یار
یک جا نکره با من بی خانمان مقام با من درین مقام ندانم چراست یار
چون تیره شد ظلمت هجران شب چه سود کز چهره صبح دولت اهل وفاست یار
گفتم بوعده راست نه رنجه شد و من باوی نباشد این که بر نجد و راست یار

جامی تو وصل خواستی از یار و افراق

کر عاشقی مغواه بجز آنچه خواست یار

حلقه زر تا بگوشت جای کردای سمیر قامت چون حلقه شد زین رشک و رخسارم چو زر
بست زین حلقه ات راه خلاص از هر طرف بردل من چون برد مسکین از آنجاره بدر
آنچنان کز حلقه نبود گوش تو هرگز تهی از خیالش نیست خالی چشم ارباب نظر

ز گرفتار بختگی پیش بنا گوش تو گوش سیم کو خامی مکن زین بیش و لاف از حد مبر
 داغ بر ران سگان از حلقه باشد رسم تو می نهی از حلقهای خویش داغم بر جگر
 تا ترا ز دیده ام از حلقه بر بالای سیم سیم بر بالای زردیزم مدام از چشم تر
 نظم جامی را بوصف حلقه خود گوش کن
 گرچه نبود در خورد آن حلقه زین کهر

گرچه طفلی و هنوزت شکر آلوده شیر دل صدیر و جوان هست بهشوق تو اسیر
 هدف تیر خودم ساز که باری بطغیل بمن اقتد نظرت چون نگری از بی تیر
 و هزن اهل طریقت شدی ای تازه جوان وای ما گرنه مدد کار شود همت پیر
 گر کنم بر سر کوی تو زخارا بستر زیر پهلوی من آن نورم تر آید ز حریر
 جذبه عشق توام طور خرد بر هم زد گر کنم بی خودی بی بر من دیوانه مگیر
 چند گریه ز غمت آه کزین رشتۀ درد نتوان نقش جفا شستنت از لوح ضمیر

جامی آمد بر سر کوی تو جان بر کف دست

گرچه این تهنه بود پیش سگان تو حقیر

گل خوششت و عید خوش و زهر دو خوشتر و صلیار خاصه بعد از محنت هجران و درد انتظار
 در بهادران غنچه رادل خرم و خندان شود غنچه دل چون دل غنچه است ما را این بهار
 مینماید لاله زار عشرت امسالم به چشم داغهای محنت و دوری که بردل بود بار
 آرزو دارم که گیرم در کنار کشت می ای خوش آن دم کار زوی خویش گیرم در کنار
 دامن افشان از غبار غم که از باران نماند چون دل اهل صفا بردامن صحرای غبار
 آب صافی میکند در جوی کار آینه شاهد گل زان گشاید رخ بطرف جویبار

آن سهی قد گر کند بر مشهد جامی گذر

بهر با بوس وی از گل سر بر آرد سبزه وار

بر کنار دجله دور از یار و محب و را ز دیار دارم از اشک جگر گون دجله خون در کنار
 چون سواد دیده ام دریا کند بغداد را سیل چشم دجله بارم گر شود باد جله یار
 گر نبردی آرزوی یثربم از کف زمام کی فتادی بر خراب آباد بغدادم گذار
 این نه باغ داد خارستان پیدا دست لیک نیست جز از باب دل رادل زخار او فکار
 وقت کوچ آمد بیندای ساربان بار سفر تابکی باشد دل از بغدادیام زیر بار
 هر دم از شوق سفر چون اشتران سرخ موی میکشد بروی زردم قطره های خون قطار

بشت خم گردد چو گردن ناله راد و بادیه

گر شود با بارهای دل برو جامی سواد

ای سبی سر و ترا سنبل مشکین بر سر	عقلم از سر بر بودی و دل و دین بر سر
هست سنبل بچمن شاه رباحین لیکن	آمده کاکلت از شاه رباحین بر سر
تا نترادیده ام از حسن جهانی به نیاز	میکشد پیش تو سر چشم جهان بین بر سر
شاه دوران اگر این شکل و شمائل بیند	تخت جاهت بدهد افسر تمکین بر سر
هر شب آهم فکنده شعله بیالین و بود	تا سحر مشعلم از شعله بالین بر سر
سین دندان بتبسم بشما روز پسین	کاید آن خوشترم از خواندن یاسین بر سر

جامی این نظم بخوان تا فلک از بهر نثار

دانشا ریزد از رشته پروین بر سر

خوشا گل کامدست از ناز نینان چمن بر سر	بساط سبزه زیر پا و چتر نارون بر سر
زیماری بالین سر نهاده ترکس رعنا	پی بیمار برش آمده سرو چمن بر سر
همانا لاله شمع جمع نو خیزان باغ آمد	که دارد شعله آتش میان انجم بر سر
معمایست بس مشکل کشای اندر چمن غنچه	کش آ و د است شاخ گل بطبع خویشتن بر سر
بنفشه سرفکنده است و دژم بر طرف جوگویا	پی قتلش ستاده سوسن شمشیر زن بر سر
درخت گل ز باران سحر بر قدح نوشان	نهاده صحنهای لعل پر دو عدن بر سر

قوافی سنج مرغان کو خمش باشد و بوستان

که جامی آمدست از جمله در لطف سخن بر سر

ز

لله الحمد که بعد از سفر دود و دواز	میکنم بار دگر دیده بدیدار تو باز
مژه بر هم نزنم پیش تو آری نه خوشست	که ترا چهره بود باز مرا دیده فراز
تا شد از عشق تو سر رشته کارم روشن	همچو شمع هنری نیست بجز سوژ و گداز
با وجود خم ابروی توام میخواند	زاهد بیخبر از عشق بمحراب نماز
لیک در شرع و فانیست نمازی به اذین	که نهم روی ادب پیش تو برخاک نیاز
پی به توحید برد از آلف قامت تو	هر که ادراک حقیقت کند از حرف مجاز

جامی از شوق مقام تو نوایی که زند

بهر عشاق ره راست بود سوی حجاز

خطت فتنه است و لبها فتنه انگیز	دل زان فتنه خون و دیده خونریز
دلی آویخته زلفت زهر موی	کرا باشد چنین زلف دلاویز
ز شکل قامتت شد کشته خلقی	تراگر میل قتل ماست برخیز
تو چشمی و بود دود آفت چشم	ز دود آه مشتاقان به پریز

خوشم بامحنت درد تو آری بود رنج محبت راحت آمیز
الای ماه تبریزی که چون خود شاید کرد دوریت نظر تیز

چو مولانا است جامی مست عشقت

تو با و خسار رخشان شمس تبریز

پیر شدیم و بدل داغ جوانان هنوز ماند تن از کار و جان طالب جانان هنوز
رسته دندان گشاد رخنه حرمان و من کام ' طلب از لب تنگدها نان هنوز
تن شده موئی و موگشته سفید و دلم مویه کنان از غم موی میانان هنوز
مرده صد ساله را مژده تو جان دهد لب نگشاده به آن مژده رسانان هنوز
خاک تو آمد دست من کی برکایت رسد کرد تو نا یافته باد عنانان هنوز
لب دسختن بسته ام غنچه وش اما چو خار تشنه ریش منند تیز زبانان هنوز
جامی اگر چه نماید نظم ترا روتقی

سخره طبع تواند سحر بیانان هنوز

از خزان برگ وزان و بزانشدا یکلچهره خیز یاد کن از برگ ریز عمر و می در جام ریز
شد ز افشان فرش مینار تنگ می سازد سپهر زابر پرویزن که گردد بر سر درسیم ریز
باغ شد بی برگ و اکنون هم خوش آهنگان باغ میکنند آهنگ لیک از باغ آهنگ گریز
سبزه موقوف بهار آمد بزیر گل بلی خفتگان باغ دارند انتظار رستخیز
هر گل راحت که گلین داد مستان را بدست مینهد در راهشان امروز صدخار ستیز
سروماند آزاد از آسیبی که گلها را رسید باد عمر سروران کور و بیا وین ریز و ریز

زود خواهد بود کارد خار بهر اهل راز

همچو جامی صد گل معنی برون از طبع تیز

دلا ز قید حرفان بیخرد بگریز تو مرغ زیر کی ادا داد دیو و دد بگریز
قبول صحبت نیکان اگر نه باری یکی بکوش و زهم صحبتان بد بگریز
بست زابجد عشق ای پسر ترا بنصرف که ذکر آب ممکن از گفت و گوی جد بگریز
گریختن ز حسد تا یکی ز اهل صفا اگر صفای دلی داوی از حسد بگریز
مده راحت فانی حیات باقی وا نه محنت دوسه روز از غم اند بگریز
چون نیست خاصیتی در قبول درد کسان نه بر قبول کن اهل و نی ز درد بگریز

خمیر مایه هر نیک و بد بوئی جامی

خلاصی از همه می بایدت ز خود بگریز

آمد بهار و گلرخ من در سفر هنوز خندید باغ چشم من از کربه تر هنوز

شاخ شکوفه از خطر دی برست يك	باشد ز آه سرد منش صد خطر هنوز
آمد درخت گل ببر اما چه فايده	چون آن نهال تازه نيامد ببر هنوز
از سرو و گل چه سود خبر گفتنم كه من	زان سرو گلگذار ندارم خبر هنوز
با باد بوی كيست چو آن نو رسیده گل	دامن كشان نكرد به بستان گذر هنوز
مكشا نظر به لاله و نرگس كه غائبست	چشم چراغ مردم صاحب نظر هنوز

خلقی بعیش خنده زنان در چمن چو گل
جامی چو لاله غرقه بخون جگر هنوز

یاد بادت كه زمن یاد نكردی هرگز	دل ناشاد مرا شاد نكردی هرگز
كردم آباد بصد خون جگر خانه چشم	جا درین منزل آباد نكردی هرگز
گوشت ای سیمبر از حلقه زركشت گران	یا تو خود گوش بفریاد نكردی هرگز
بارها از لب خود عشوه شیرین دادی	فكر جان كندن فرهاد نكردی هرگز
یافتی بر سر ما منصب شاهی لیكن	كار بر قاعده داد نكردی هرگز
حسن ارشاد همین بس كه در اطوار سلوك	جز بحسن خود ارشاد نكردی هرگز

بنده جامی نكند از تو جز این آزادی
كه ز بند خودش آزاد نكردی هرگز

خرامان بگذرای سرو سر فراز	چو سایه سرو را از پا در انداز
بنازم چشم مستت را كه با من	كند صد نا ز بیش از بهر يك نا ز
زغم گفتی مسوز این همچنانست	كز آتش شمع را گویند مكداز
رقیبیت كشته شد الحمد لله	خوشت الحمد را بسل ز آغاز
نسازد بی تو ما را هیچ چاره	بیا بیچارگان را چاره ساز
چو بر بكشاد مرغ جان پرویز	پیام قصر شیرین كرد پرواز

چدا ماند از تو جامی و تالید

ز كشته بر نیاید هرگز آواز (۱)

تیر موه تنها بدلی تنگ مینداز	ذین بیش میان دل و جان جنگ مینداز
وقف غم و دردست دلای مایه عشرت	ره جانب این غمكه تنگ مینداز
سحتی دل خویش مگویش و رفیقان	در حلقه مرغان حرم سنگ مینداز
بر عارض چون سیم میفرا خط مشگین	در آینه صاف دلان رنگ مینداز
هر چند بقانون نبود ناله زارم	چنگ تو ام از چنگ خود این چنگ مینداز
جان بر سر عشق تو نهادیم و بر فیم	مار فیم از این كوچه دگر سنگ مینداز

(۱) شیخ سعدی فرماید : بر نیاید ز كشتگان آواز

من شسته‌ام از آب وضو دست خود ای شیخ در کوزه دگر جز می گل رنگه مینداز

جامی بقدرش شعر ترا راست شد آهنگه

این زمزمه شوق ز آهنگه مینداز

رفتی و من ملازم این منزلم هنوز	ز آب مژه بکوی تو با دو کلم هنوز
رانده چو برق محمل خود کرم و من چو ابر	در گریه و فغان ز پی محلم هنوز
بگسست چون زمام سر رشته حیات	دست از دوال محمل تو نگسلم هنوز
ای کشته دل ز تیغ جفا توام دونیم	بامن دودل مباش که من بیکدم هنوز
من مرغ نیم بسلم از شوق تیغ تو	تو تیغ نا کشیده پی بسلم هنوز
فرسوده جسم غرقه بخون زبر خاک و من	مستغرق مشاهده قاتلم هنوز

جامی نهاد چشم بطناق مزاد خویش

یعنی بشکل ابروی تو مالم هنوز

دیده جز خاک درت خواب نبیند هرگز	تشنه در واقعه جز آب نبیند هرگز
چشم قلاب تو بهر کشش خاطر ما	چون خم زلف تو قلاب نبیند هرگز
هر زمان دل بسنگ کوی تو مشتاق ترست	سیری از صحبت احباب نبیند هرگز
هر که در کوی تو پهلو بر خاک نهد	راحت از بستر سنجاب نبیند هرگز
دود من گر شب ازینسان ده روز نبندد	خانه‌ام پرتو مهتاب نبیند هرگز
نور طاعت که دل از سجده ابروی تو دید	عابد شهر بمحراب نبیند هرگز

جامی آن صوفی صافست که بایادلبت

خرقه جز رهن می ناب نبیند هرگز

زهی مهر از رخت شرمنده مه نیز	ز خیل عشق تو سلطان سپه نیز
زدست عشق تو داد از که خواهیم	که دارد داغ عشقت پادشه نیز
مکن بی موجهی ما را کنه‌کار	چو کشتن می توانی بی گنه نیز
گذشتی دی بصد ناز و کرشمه	نکردی سوی مشاقت نگه نیز
چه خوش آباد شد کوی خرابات	فدایش باد مسجد خانه نیز
کمر بستی هلال جان من شد	خدا را بر شکن طرف کله نیز

قدم کی مینهی بر چشم جامی

که کمتر داویش از خاک ره نیز

س

دین ره خضر همت هنرم بس جریم نیستی منزلگم بس
حریف کنج خلوتخانه فقر دل هشیار و جان آگیم بس
طراژ آستین و دلق تجرید و ما توفیقی الا باللهم بس
چرا منت کشم بهر چراغی فروغ مجلس از شمع مهم بس
مرا گر دولت شاهنشهی نیست فراغ از دولت شاهنشهم بس
زیرون گر لباس تو بتو نیست جگر بسته ز خون ته در تهم بس

چو جامی گره کوتاه آستینم
و مشت سغله دست کوتهم بس

میدشده ر کس زیاری عید کی دارد هوس عید ما و عیدی ما دیدن روی تو بس
عید مردم دیدن مه عید ما دیدار تو همچو عید مامبارک نیست عید هیچکس
صدق ما چون روشت شد آخرای خویشدرو همچو صبح از مهر دل بامابر آوریکنفس
ما اسیر هجو خلقی محرم بزم وصال زاغ باگل همد و بلبل گرفتار قفس
سوخت جان من اگر آهی کشم معذورداد دود خیزد لاجرم هر جافته آتش بغس
برده گفתי افکنم بس و وز عید از پیش رخ عید شد آن وعده را دیگر میفکن پیش و بس

میرسد فریاد جامی بی وخت هر شب بهاء
ای مه نامهربان روزی بفریادش برس

گر روی مردم سنائی چه کند کس و چشم ترحم نگشائی چه کند کس
آبی برم آندم که شوی از همه فارغ آن لحظه اگر نیز نیائی چه کند کس
هر روز جدا از تو کشم محنت دوری گرد بر کشد دو جدائی چه کند کس
چون زلف تو بردامن کل غایب سایه از سنبل ترغایب ساتی چه کند کس
هوش ادربای و خرد صیر توان کرد گر صبر هم اذل بر بائی چه کند کس
گفתי که حذر کن ز بلا چون تو بلاجوی سر تا قدم آشوب و بلائی چه کند کس

جامی اگر آن شوخ بهد مامده وصل
زان خوان کرم غیر گدائی چه کند کس

جام لعلش نگه از باده گلرنگ میرس ناله من شنوا ز مزه چنگ میرس
جلوه شاهد کل بین سحر از حجله ناز موجب ناله مرغان شبا هتک میرس
تنگدستان ترا کام دل اندر غیب است سر این تکه بکر از دهن تنگ میرس
عاشق کام طلب و از غم و دود مگوی مطرب بزم نشین را ز صف چنگ میرس

نام من مایه تنگ است بجائی که منم قصه نام مگو قائده تنگه میرس

باد پایان توانند ره عشق سپرد قطع این مرحله از بارگی لنگه میرس

جامی امید وصال حرم اوست ترا

راه می بین و قدم میزن و فرسنگه میرس

رفت عقل و صبر و هوش ایدل مکن از ناله بس کاروان چون شد روان شرطست فریاد جرس

تا بود جان در تن از دیوار رخ و خالت میپوش چون دیدی آب و دانه مرغ مسکین در نفس

از دلم شوق تو خیزد و ز دلت مهر رقیب از گل آری گل دمد و ز سنگ خارا خار و خس

یکنفس خواهم بر آرم لیک بی تو چون کنم تو مرا جانی و بی جان بر نمی آید نفس

چون تنم کربودی اندر ضیف تار عنکبوت از هوش بگیختی باد پرو بال مکس

گرفتو فریاد من از ضیف نتواند رسید ای همه فریاد از تو تو بفریادم برس

بر درش حرفی نوشتم از کمال شوق دل

گر بود در خانه کس جامی همین یک حرف بس

ای باد صبح آن گل سیرابرا بیرس وان ماه شب فروز جهان تا برا بیرس

از ماکه کرده ایم چو دریا ز گریه چشم آن در ناب و گوهر نایابرا بیرس

کوته کنم حدیث ز رندان پاکباز یار دروغ وعده قلابرا بیرس

احبابرا ز فرقتش از دیده نور رفت آن نور بخش دیده احبابرا بیرس

دل را بین سجودکنان پیش ابرویش آن بت پرست گوشه محرابرا بیرس

جان کز تنم و مید ز نوشین لبش بجوی از حال طوطی آن شکر نابرا بیرس

جامی بخواب دید که مه در کنار اوست

تعبیر خواب عاشق ییغوابرا بیرس

آن دور خرا جامع آیات زیبایی شناس خویر و یان کرده از انجا آیت حسن اقتباس

حال چاک سینه کا در خرقة میدارم نهان فاش خواهم گفت ازین پس چند پیچم در لباس

پاسا نفاسست میگویند شرط راه عشق جان فدای زاهدانی کاین نفس را داشت پاس

مزرع عمر مرا شد کوئی اوقات درو کز خیال ابرویت خم گشت پشت من چو داس

گر بنای توبه ویران شد بحمد الله که هست محکم از خشت سرخم قصر عیشم را اساس

بالباس فقر ناید خلعت شاهی درست رشت باشد جاء نیمی اطلس و نیمی بالاس

کم شنو آواز طاس فلک جامی که بود

آن همه رسوائی کنایان ز آواز طاس

ش

آن لاله وخ که باشد از داغ مافراش از دیده رفت لیکن از دل نرفت داغش
 سروی بناؤ کی بود از باغ لطف وسته ز دسیل قهر موجی کند از حریم باغش
 خرم کلی بیستان بشگفت بعد عمری نا دیده سیر بلبل تاراج کرد زاغش
 آنرا که این شامه دوران رباید از کف مشکل که هیچ عطری مشکین کند دماغش
 زان گمشده ندانم باری نشان که گوید چائی نرفت کز کس کردن توان سراغش
 دلراره برونشد کی باشد از شب غم کز باد بی نیازی بی نور شد چراغش

اینسان که شغل هجران شد رنجش جامی
 کی خواب راحت آید بر بستر فراغش

کردش جام که زد صنع ازل بر کارش سر نه پیچد ز خط این دایره زنگارش
 سرما و در میخانه که از رفعت قدر سایه بر بام فلک میفکند دیوارش
 نیست وجه من مغرور جز این دلچ کهن وای من گر نستاند بگرو خمارش
 بنده پیر منام که در اطوار سلوک کارما یافت کشاد از گره زناوش
 خیر مستان طلبه هر چه کند باده فروش سیر آن کار ندانسته مکن انکارش
 مگسل یکنفس از صحبت عیسی نفسان نقد انقاس عزیزست غنیمت دارش
 طبع گویای من آن طوطی شکرشکن است که ز خوانابه دل لعل بود منقارش
 همزه قافله هند روان کن که رسد شرف مهر قبول از ملک التجارش

جامی اشعار دلاویز و جنسی است نفیس
 بود آن حسن ادا لطف معانی بارش

وخت کز خط مشکین شد مژین صفحه سیمش همانادر جفاکاری نوشتی لوح تعلیمش
 فتاد اندر کشاکش دل ز چشم و ابروی شوخت به تیغ غمزه کن جانامیان هردو تقسیمش
 متاع جان هیچخواهی زمن گر خود نی آئی فرست از لب سلامی تا کنم فی الحال تسلیمش
 منجم حکم فتح الباب اشک مارقم میزد روان شد سیل خون از جوی جدو لهای تقویمش
 کمر گرد میانست گر شود چون میم خود حلقه بود آن حلقه در تنگی فزون از حلقه میمش
 لبست مهر سلیمانست و بروی اسم اعظم خط اجازت ده خدا را تا ببوسم بهر تعظیمش

نهادی پا بکوی عاشقی جامی ز سر بگذر
 نه مردم مر که است آنکس که از کشتن بود بیمش

نهادی لعل رخشان بر بنا گوش سهیل و ماه را کردی هم آغوش
 دورا شکم شد از عکس لبست لعل منش در دیده جا کردم تو در گوش

چنان لعلی که از جان میبرد هوش	ترا از هر طرف در گوش لعلیست
که کردی لعل شیرین را فراموش	چه بودی کوهکن لعل تو دیدی
بلو بلو لعل را کیری که خاموش	زلملت کر کتم در یوزه کامی
از آن خونی که در دل میزند جوش	مرا بر هر مژه لعلیست اما

ز لعلش چون نداری رنگ جامی
ز خون دل شراب لعل مینوش

بر سر عقل و میرو دین میر سپاه سازمش	رو چونند بملک دل عشق توشاه سازمش
تا برسد بکام خویش از مژه واه سازمش	دل که بسینه گشت خون از غم پایوس تو
تا ز سواد چشم خود چتر سیاه سازمش	سوخت ز تاب خور رخت کاش بدیده جا کند
یاد تو بگذرد بدل مایه آه سازمش	خواهم اگر دمی ز نیم بی تو بشرت و طرب
کفشم اگر پسر زنی افسر جاه سازمش	چون بصف نعال توازی سجده سر نهم
من رگ جان ز تن کشم رشته چاه سازمش	از چه سیم اگر دهد رخسار آیم آن ذقن

بر سر جامی ارزدی تیغ و شمر دیش کنه
تیغ دگر بزنی که تا عذر گناه سازمش

که جمله شیخ تراش آمدند و شیخ فروش	فغان زابلهی این خران بی دم و گوش
تهی ز دین و خرد خالی از بصیرت و هوش	شوند هر دو سه روزی مرید نادانی
نه درد و ن وی از شعله محبت جوش	نه بر برون وی از لعله هدایت نور
که کاش از این هذیان زود تر شود خاموش	کهی که در سخن آید هوس کند سامع
ز بار سر نبود غیر درد کردن و دوش	و اگر خموش شود حاصل مراقبه اش
صدای نعره مستان و بانگ نوشا نوش	بگوش هوش رسان از حریم میکده اش

نگاهدار خدایا مدام جامی را

ز شرذرق ریای پیشگان از ورق پوش

نیست جز ذرق و ریای قاعده اسلامش	شیخ خود بین که باسلام برآمد نامش
نه ز آغاز و قوفست و نه از انجامش	خویش را واقف اسرار شناسد لیکن
میکنند رد دل خاص قبول هاش	جز قبول دل عامش نبود کام ولی
که فتد طائر فرخنده ما درد هاش	دام تزویر نهاد است خدایا میسند
میبرد روح قدس فیض حیات از جامش	حبذا پیر خرابات که دو مجلس انس
نام کس نیست برون از ورق انعامش	گر چه از حاصل خود دفتر ایام بشت

هر که بر نعمت او شکر نگوید جامی
میشمارد خرد از دایره انعامش

خرامان میرود آن شوخ و صدیدل بدنبالش بخون غلطان زنا و کهای چشم مست قتالش
 زمن دامنکشان بگذشت بشتاب ایصباژی بیفشان کرد ادبارمن از دامان اقبالش
 چوموری گذشته ام از ضعف کو آن توت بتخم که بینم خویش را روزی طفیل مور پامالش
 شدم بی او ز موی زار ترکونامه بر مرقی که بندم در میان نامه خود را بر پر و بالش
 جوان و شوخ خود کامست و باد خویش درس کجا در دل کند جاپند پیران کهن سالش
 خطش نوسته ریحانست کرد نچشمه حیوان نشاید تخم آن حیوان بغیر از دانه خالش

بخون دیده صورت بست شرح حال خود جامی

که میگوید بآن سلطان خوبان صورت حالش

هر دم آیم بردرت بادیده خونیا و خویش تا طفیل دیگران بنمایم دیدار خویش
 تا بکی ژین بختی اقبال نادیده رخت روی حُرمان آورم در گوشه ادبار خویش
 دیدت دشوار نادیدن از آن دشوار تر چون کنم پیش که گویم قصه دشوار خویش
 بزم و صلت جای پاکست و من زایشان نیم چون سگانم جای ده در سایه دیوار خویش
 ای ز سوژه عاشقان حسن ترا بازار کرم تا کیم سوزی برای گرمی بازار خویش
 از خدنگ خود چونی سوراخها کن سینام تا دم یکدم برون در دل افکار خویش

کار جامی عشق خوبانست و هر سو عالی

در پی انکار او و همچنان در کار خویش

دلا ملازم رندان در کش می باش بهره میرسد از صاف و درد خوش میباش
 مکن تعلق خاطر بنقش صفحه دهر جریده وار همی زی و ساده و ش میباش
 خراب سیاده عذاران کج کلام من روای ادیب و تود و شغل ریش و فش میباش
 دو کون در نظر من یکی شدای خواجه تودر شمار سه و چهار و پنج و شش میباش
 چه غم ز منقصد صورت اهل معنی را چو جان ز دروم بود کون از حبش میباش
 منم ز جام می ای شیخ غرق آب حیات توماند خشک زبان بر لب از عطش میباش

خلاصی از خود و از خلق بایدت جامی

ز جام پیر خرابات جرعه کش میباش

بنمای رخ و رشک پری خانه چین باش با روی چنان ماه همه روی زمین باش
 با مابدل و جان یکن ای جان جهان صلح دل بردی و جان نیز کنون دوی دین باش
 پیوسته جفا خوش نبود بلکه وفا نیز که بر سر مهر آی و کمی در پی کین باش
 چون من تو شدم بسکه بدل نقش تو بستم خواهی تو جدا شو ز من و خواه قرین باش
 ما نیم و همین عاشقی و لذت دیدار زاهد تو برو در طلب خلد برین باش

ای سوخته صد ره دلم از داغ جدایی با عاشق دلسوخته خود به اذین باش

جامی قدم از تخت جم و مسند جمشید

بر تر نه و در کوی بتان خاک نشین باش

فلاش و شد دیدم بتی ای وقت آن فلاش خوش کو باخت نقدین و دل دوعیش آن فلاش و ش
طوبی ز قد خود خجل مانده صنوبر یا بگل سروی بغایت معتدل بالا خوش و رفتار خوش
مستندی جام و سیومست لب میگون او صوفی و شان صاف خوصافی دلان درد کش
زان لب میان عاشقان آمد حدیثی در میان ساقی زیکسو داد جان مطرب زیکسو کرد غش
می بینم آن زلف و نابر طرف رویش خال را افتاده در چین و خطا مسکین غزالی از حبش
خوش آنکه خواهم زان منم بوسی پی تسکین غم من یک دو تا و از کرم یخشد سه چهار و پنج شش

جامی صلا ی باده ده کز هر چه گوئی باده به

بر سر سبوی باده نه تا چند اذین دستا ووش

دلم که شوق لب داد شربت اجلش بمهر خط تو شد مهر نامه عملش
چه جای طمن دلم را بستی از لب تو چو داد باده اذین جام ساقی از لش
کدام شیفته دل در کسند زلف تو بست که عقل خنده نژد بردوازی املش
چو سنگ اساس جفا محکمست از آن دل سخت کجا رسد زخم چشم عاشقان خللش
خوشا مرقع صوفی که محتسب هر دم کشد پیاله زجیب و صراحی از بقلش
اگر چه در همه عمرش بدل نیافته ام بس اینکه یافته ام همچو عمری بدلش

چو راند جامی از آن چشم آهوانه سخن

سرود بزم غرالان مست شد غزلش

زان میان گم کرده ام سر رشته تدبیر خویش کاش موئی بخشم از زلف چون زنجیر خویش
و چه شیرینست لعلت گوئی آ میختست شیرۀ جانهای شیرین دایه ات با شیر خویش
نقشبند چین که در بتخانه صورت مینگاشت پیش رویت بر زمین زد خامه تصویر خویش
تیرت آمد بر دل من نیمگشته منتظر مانده ام باشد که آئی از قفای تیر خویش
همدم باران تو خوش در عشرت آباد وصال مانده من تنها درین غمخانه دلگیر خویش
خواستم عمری بگویم عذر تقصیر وفا همچنان شرم منده ام پیش تو از تقصیر خویش

بنده جامی پیر شد همچون غلامان بردرت

رحمی ای شاه جوانان بر غلام پیر خویش

من بیدل چو خواهم داد جان نادیده دیدارش مدد کن ای اجل تا زار میرم زبرد بوارش
ز دیده درد دلش جا کردم و دل درد درون پنهان هنوز این تیم ترسم که بیند چشم اغیارش

چه قدست آن تعالی الله که خواهم دیده و دل را کنم خاک ره آن ساعت که بینم لطف رفتارش
نه دل دارم بدست اکنون نه دین مسکین مسلمانی که با آن کافران سنگدل افتد سروکاش
نشد چون گل رخسار لیکن بدان جو آب میگردد که یا بدروزی این دولت که شوید گرد رخسارش
تو و گلزار خوش ای باغبان ما و سرکومی که آب روی صد گلزارومی بخشد خس و خارش

چو مرغان خزان دیده زبان بست از سخن جامی
کجا آن غنچه خندان که باز آرد بگفتاوش

دل من که بس مبتلا بینمش	ز عشق تو در صد بلا بینمش
شب تیره هر کس بفکری و من	در آن غم که فردا کجا بینمش
خوش آن مه که یکدوره خرسندیم	نباشد اگر سالها بینمش
بره چند سایم رخ آیا بود	که ووزی بر آن پشت پای بینمش
دل از وی نگه داشتن مشکل است	که شکلی عجب دلربا بینمش
رقیبانم از وی جدا ساختند	خدا یا کز ایشان جدا بینمش

از آن گشت بیگانه جامی ز خویش
که با درد عشق آشنا بینمش

سپیده دم که شد از خانه عزم حمامش	هزار دل شده شد خاک ره بهر گامش
چو کند جامه زتن جامه خانه را فروخت	فروغ صبح دگر از صفای اندامش
چو بر کک گل که بود در گلاب خانه نشست	بگر مخانه عرق بر عذار گلغلامش
تنش چو قره خام و هزار مفلس و عور	گرفته کیسه بکف بهر قره خامش
مراسم خشم و برو تاخته ز چشم آرام	چه جای آن که بود زیر ناخن آرامش
نکاست استره یکم و بکام خود ز سرش	شد این زسخت دلپهای سنگ ناکامش

رقیب گو مگشا زر که جامی بیدل
ز چشم اشک فشان داد سیم حمامش

چون بغواری خواستی راند آخرم از کوی خویش	کاشکی بام نمیدادی زاول سوی خویش
آبرویم تا ز خاک پای تست ای سرو ناز	کس نبیند در همه عالم بآب روی خویش
باتو وصل ماهین باشد که از تیغ جفا	خون ماریزی و آویزی بخاک کوی خویش
چون بشکل ابروی تست استخوان بهلویم	کرده ام پیوسته دل را جای دو بهلوی خویش
تاوخت وادر صفا آئینه میدارند خلق	بر نمیدارم سراز آئینه زانوی خویش
گر نه چون موی میانت باشد اندر لاغری	بگسلانم رشته جان از تن چون موی خویش

قتل جامی غمزه را از ما بدست خود مکن

رحمت او دوردار از ساعد بازوی خویش

چند فروزم چراغ از علم آه خویش	بزم مراده فروغ از رخ چون ماه خویش
بیرهی از حد گذشت تیغ سیاست بکش	درد سر عاشقان دور کن از راه خویش
هر که بیم دهانت چشم گشاید چو هی	میل کشم دیده اش از الف آه خویش
شیخ سحر خیز یافت ذوق شراب صبح	ساخت دعای قدح ورد سحرگاه خویش
ذکر قدرت در چمن رفت بیانك بلند	سرو خجالت کشید از قد کوتاه خویش
دل ز سجود درت مرتبه قرب یافت	بنده ز خدمت شود خاصگی شاه خویش

روی نکوی تو خواست جامی ازین بس مدار

دور ازین خاک در روی نکو خواه خویش

تا کی کشم بصومعه حرمان ز بخت خویش	خرم کسی که برد بیخانه رخت خویش
بر فرق کرد درد بغاك درت خوشم	جمشید و تاج او و سلیمان و تخت خویش
كل نیست این ز شاخ درختان که آتشست	کش باغبان ز رشك تو زد و درخت خویش
داریم بار شیشه و خوبان بجنك ما	در بر گرفته سنگ زولهای سخت خویش
تشریف خرقه زاهد بد بخت را دهند	رسوای عشق و پیرهن لخت لغت خویش
بنای لب که صاحب تسبیح و طبلسان	دروجه نقل و باد کندرخت و بخت خویش

جامی بشهر عشق مشو رهنون ما

ما آژموده ایم درین شهر بخت خویش (۱)

آرزو دارم که کردم خاک راه تو سنش	لیک میترسم زمن کردی رسد بردامش
آمد آن کافر برون شمشیر بسته دی سوار	ای بساخون مسلمانان که شد در گردنش
کی بعد اسوی من بیند چو میدارد دریغ	گوشه چشمی گرافند ناکهان سوی منش
خواستم گویم لباس از برگ گل میبایدش	با و ترسیدم که آزاد از آن نازك تنش
هر گمش بینم قبا پوشیده بیهوش او فتم	وای من روزی که بینم با ته پیراهنش
ای صبا با او حدیث شعله آهم بگوی	تا شود سوز درون دردمندان روشنش

شاید آن بد خو کند رحمی خدا را ای اجل

ریز خون جامی و بر خاک آن کو افکنش

من و خیال توشیها و کنج خانه خویش	سرود بیخودی و آه عاشقانه خویش
بخون همی تیم از ناله های خود همه شب	کسی نکرد چو من رقص بر ترانه خویش

خیال خال تو بردم من ضعیف بچاک
 ز چشم سخت دلان دوردار عارض و خال
 سخن بقاعده هست آید ای واعظ
 خوشم بشعله این آه آتشین همه شب
 چنانکه دانه کشدم و روسویخانه خویش (۱)
 بسنگ خاره مکن ضایع آب دانه خویش
 من و فسون محبت تو و فسانه خویش
 مرا چو شمع سری هست با زبانه خویش

بر آستانه تو خاک شد سر جامی
 چه میکشی قدم از خاک آستانه خویش

آن سفر کرده که جان رفت مرا بر اثرش
 نازینی که کنون خاسه از مسند ناز
 گرچه از رفتن او میرودم صبر و شکیب
 میر ای باد بدانسو نفس سرد مرا
 مانده وابسته گل بلبل غافل در باغ
 چون بپیرم بسر راه ویم دفن کنید
 هست ماهی که نیاورد بمن کس خبرش
 چون بود طانت رنج رده و تاب سفرش
 هر کجا رفت خدایا سلامت ببرش
 که مبادا رسد آسیب بگلبرگ ترش
 عاریت کاش توانم ستن بال و پرش
 که چو آید بسر خاک من افتد گذرش

شد چنان زار ز غمهای جدایی جامی
 که ندیدست کسی هرگز ازین زار ترش

سر من کاش بودی خاک راهش
 بجان دادن اگر کردیم تقصیر
 منه بر زاهد ایدل تهمت عشق
 هنوز از باده شب سرگراست
 شبنم شد روشن از رویش بدانسان
 بشکل او هلال خویش خواهم
 مگر گشتی لگد کوب سپاهش
 کنون هستیم از جان عذر خواهش
 که می بینم ازینها بی گناهش
 و گرنه چیست خواب چاهشتگاهش
 که روزم تیره از زلف سپاهش
 رقیبا بر شکن طرف کلاهش

چه شد گر کرد جامی دعوت عشق

دو چشم خونشان اینک گواهم

آن قبابی بیلگون بینید در سیمین برش
 و رکبوی فلک زینسان مپی پیداشد
 همچو شاخ گل که باشد خلعت از نیلوفرش
 کاینچنین باشد لباس آسمانی در خورش

۱ - این مضمون را منصور منطقی رازی درین قطعه زیبا قبل از جامی

آورده است

یکموی بدزدیدم از دو زلف
 چو نانش بسختی همی کشیدم
 چون زلف زدی ای صنم بشانه
 چون مور که گندم برد بخانه
 با موی بخانه شدم پدر گفت
 منصور کدامست ازین دو گانه

جان فدایت باد ایدربان دمی مانع مشو
یکرهش دیدیم و عقل و دین و دل بر باد شد
سوختم شبها بسی چون شمع پیش او ولی
عاشق ثابت قدم آنکس بود کز کوی دوست
تارخ پر گرد خود سائیم برخاک درش
وای جان ما اگر بینیم بار دیگرش
هیچکه سوژدرون من نیامد باورش
رونگرداند اگر شمشیر بارد بر سرش

سوخت جامی ذاتش هجر و بر آمد مالها
همچنان بوی وفامی آید از خاکسترش

شوخی که تاجداران بوسند خاک راهش
من کیستم که خواهم پهلوی او نشینم
فرسوده قالب من هوار خاک بادا
بر هر زمین که باشد آمد شد سپاهش
دو گلستان خوبی بر که وفا میجوید
کز خون بی گناهان پرورده شد گیاهش
هر کس بمهر آن خط میرسد بهش
صد گونه سرخروئی از نامه سپاهش
من داد خود چه خواهم زان مه که هرگز نیست
چون پادشاه ظالم پروای داد خواهش

جامی ز کوی هستی بر بست رخت گوئی
کز هیچ سو نیامد دیگر فغان و آهش

نامه کز چنان رسد تو بید جان میخوانش
نقطه حرفی که میآید در آن نامه به چشم
مردمان هر دم بخون دل سوادش میکنند
چون پرست آن نامه از مرهم بی داغ نهان
مونس جان و دل من شدند از صبر از آن
یکزمان میبوسم آنرا یکزمان میخوانش
میدهد بومی از آن بر که کل خندان مرا
جای آن دارد اگر گریه کنان میخوانش

دوستان کو بند جامی نامه خواندن تا بکی
ورد جان و حرز ایمانست از آن میخوانش

کشتی مرا ز هجر رخ جانفزای خویش
ای ناخدای ترس برترس از خدای خویش
زاهد که جا بگوشه محراب میکند
گر بیند ابروی تو نماند بجای خویش
حقیقت بر زمین کف پای تو فرش کن
از پرده های دیده من زیر پای خویش
کوته فناد رشته عمرم خدای را
یکای موبه بخش و زلف دوتای خویش
دور از رخ تو مانده دلم بی سرود عشق
بلبل چو کل ندید فناد از نوای خویش
از خویش و آشنا همه بیگانه گشته ام
تا دیده ام سکان ترا آشنای خویش

تو پادشاه حسنی و جامی گدای تو
ای پادشاه مرحمتی بر گدای خویش

مداوآینه را در صفا برابر خویش بدست شانه مده طره معنیر خویش
نبرده ام بمی لعل دست پی لب تو که پر نکرده ام از خون دیده ساغر خویش
رقیب گفت ترا بدکهر شناخته ام نمود عاقبت آن نا شناخت گوهر خویش
بچار بالش عزت چو راه نیست مرا بر آستان مذلت نهاده ام سر خویش
گر آن پری کدرد فی المثل بروضة قدس فرشته فرش کند زیر پای او پر خویش
چو هست پایه واعظ چو همت او پست از آن چسود که سازد بلند منبر خویش

هجوم عشق تو دیوانه ساخت جامی را
شکست کلک و بر آتش نهاد دفتر خویش

هر که روزی در نظر آن روی گلرنگ آیدش کلشن فردوس اگر بخشد از و تنگ آیدش
سینه پر شد عاشق دلخسته و از درد و غم آه اگر درد دگر در سینه تنگ آیدش
دور هوش صد سیمت شد بادل چون سنگ خاک کاش نخرامد مباد پای دوستک آیدش
چیت آن مژگان سنان و غمزه تیغ آن شوخ را گر نه درد دل هر زمان اندیشه چنگ آیدش

هر که آویزد چو جامی چنگ در فترک خویش
عاقبت سر رشته مقصود در چنگ آیدش

کسی کافتد نظر بر شکل آن سرو قبا پوشش دسینه صبر و اذل طاقت و از جان برده هوش
بلای جان من شد یاد آن بدخو نیدانم چه سازم چاره کز خاطر کنم یکدم فراموش
دور آن لب بسبزی میزند نزدیک شد گوئی که کیرد سبزه نو رسته گرد چشمه نوش
خیالش را ز دیده جای درد دل میکنم شبها نخواهم مردمان دیده را خفتن در آغوش
زوشک ناله می میرم که من در گوشه تنها همی سوژم بداغ هجر او جا کرده در گوش
مراده نی که در کوبش نهم پهلوی رقیبان سیه دل خوش نشسته دوش بردوش

نمودی رخ مکن منع از سرود شوق جامی را
چو بلبل جلوه گل دیدت توان ساخت خاموش

تنها ز کجا میرسی ای سرو قبا پوشش در داکه تومی آبی و من میروم از هوش
من لذت دیدار چه دانم که هنوزت از دور ندیده فتم آشفته و مدهوش
هر چند برون نیستی از خاطر تنگم پیش آی که چون جان کشت تنگ در آغوش
در گوش تو یک نکته زبخت سیه ما گفتن تواند مگر آن خال بنا گوش
کویم سختی با تو اگر چند که گردد بر طبع لطیف تو همین لحظه فراموش

خواهی که خدا در دو جهان پاس تو دارد ز نهار تو دو پاس دل خسته دلان کوش

جامی ز خرابات غرض باده عشقت

خواهی ز سبود رکش و خواهی ز قدح نوش

یوسف ایارا چنین بیرحم و سنگین دل مباشی دودمندان تویم از حال ما غافل مباش

اختر فرخنده فالی ماه هر مجلس مشو آفتاب ییزوالی شمع هر محفل مباش

بای بر جا همچو سروم در هوای قد تو هر زمان چو نشاخ گل سوی دگر مایل مباش

دانه خال توام بر روی گنبد مگون بست گو مرا از خرمن هستی چوی حاصل مباش

ساربان چون محمل لیلی وخی بیرون برو منع مجنون کی توان کاندربی محمل مباش

چند روزی بردویارم اقامت آرزوست ای اجل سرعت مکن ای عمر مستعجل مباش

بی بسر جان و دل برجاسی از حسن بتان

بیش ازین حیران شده در نقش آب و گل مباش

ص

چو بخت نیست که بارم دهی بخلوت خاص بر آستان اوادت نهم سر اخلاص

دعای مردن خود میکنم مگر یابم ز دوری تو و نزدیکی رقیب خلاص

ترا ز قتل اسیر کنند خویش چه باك شكاف پیشه ندارد ز صید خوف قصاص

صفای مشرب رندان ز زاهدان مطلب عوا را چه تمتع ز ذوق و حال خواص

نیافت صفوت صوفی بحیله صاحب ذوق نشد بصنعت قلاب ز رناب رصاص

بجستجوی تو در خون نشست مردم چشم در آرزوی کهر غوطه می خورد غواص

ز شوق ماه رخس ناله بس مکن جامی

کزین سرود شود زهره بر فلک رقاص

ساقی بده ز خم صفایك دو جام خاص تا یابم از کدورت خود یکدو دم خلاص

باشد بقدر لطف سخن درسخن لطیف از کفتهای عام مچو نکتهای خاص

بر خصم جور پیشه مکش تیغ انتقام در کیش عشق عفو و قاتل به از قصاص

لطف عمیم دوست مرا خاص خویش خواند ورنه مرا چه حد که زنم لاف اختصاص

طی کن بکام صبر و توکل طریق فقر خواص ازین معامله شد قدوة خواص

بر گوش شیخ نعره مستان بود گران لیت الزمان تفرغ فی اذنه الرصاص

جامی بقید حلقه آن زلف سربته

اذلا خلاص منه بحال ولا مناص

ای کرده بر هلاک من از اهل عشق نص جان در تنم ز شوق تو کالطیر فی القفص

بس دلکشت قصه خوبان و زآن میان تو یوسفی و قصه تو احسن القمص
رفتم بزم رخمت پاپوس دوست گفت یا صاحب العزیزه ایاک والرخص
بی نیست بخت مساوات با سکت کس نیست بر درتوازو مطلقا اخس
گر صاحب فصوص بدیدی لب ترا در حکمت مسیح نوشتی هزار قص
تیغ تو بهر قتل کسان نص قاطعت
جامی چگونه سرکشد از مقتضای نص

ض

کی کم با کان جوهر درج لعلت راعوض لعل تو مقصود بالذاتست وجوهر بالعرض
یست مردن آنکه افتد غرقه خون توصید بلکه مسکین میدهد تیر ترا جان در عوض
تن مریض تیغ شوق تست بگذرد بر سرش چون بدست تست جان من علاج این مرض
گفته خواهم اسیری را نشان تیر ساخت زین سخن امید میدارم که من باشم غرض
عشق تو آمد بلا آرام من در عشق صبر لا الہ الا انت لا شریک لک
میکنم عرض انامل بی لب نوشین تو نیست زین حلوا اناملرا نصیبی غیر عرض

نیست بی جوهر عوض را جامی امکان وجود

لعل جانان جوهر آمد جان مشتاقان عرض

چون عرض توبه کند بر تو زاهد مرتاض بقول پیرمغان واجب است اذو اعراض
تمام فیض بود باد خاصه از کف یار مدام فیض رسان باد آن کف فیاض
ز جوهر می و کفیتش وقوف نیافت حکیم با همه بخت جواهر و اعراض
گرفت بش رخت خویش را سری چه عجب اگر ز غصه سر شمع می برد مقرض
تو خود سالجه درد سینه و بشان کن که عاجزست طبیب از علاج این امراض
بطوف روضه رضا کی دهد مقیم درت ریاضت است جدا از تو رفتنش بریاض

خیال زلف و وخت در ربود جامی را

چرا ز مسوده میبرد اینفلز به بیاض

ط

گم کرده ایم راه برو نشد اذین رباط ای رهنای گمشدگان اهدنا الصراط
صد دام در رخت بهر گام عشق را خوش وقت رهروی که نهی پا با احتیاط
چون در نیاید از در صدق و صفا کسی بر روی خلق بسته ام ابواب اختلاط
کی خواجه سرکش بفلک ز ارتفاع قدر گر بگذرد بغاطرش امکان انحطاط
منصوبه خلاصی خود ساز پیش از آن که دستبرد خصم شود خالی این بساط

دانی چرا نشاط جهان خنده آورد یعنی که جای خنده بود در جهان نشاط

باشد مقام عزت و دهشت بساط عشق

جامی برین بساط منه پای انبساط

بر آب میکشد رخت از مشک که ناب خط بس طرفه کاتبی که نویسد بر آب خط

دو خط شد آفتاب ز روی تو تا کشد از مشک گرد آینه آفتاب خط

باشد دهان تنگ تو از هیچ نقطه وان لب بگرد نقطه زلزل مذاپ خط

سینه کنم چو غیر تو بندد بسینه نقش آری کشند بر ورق نا صواب خط

چون بوسها شمرده دهی از خراش تیغ میکش بسینه ام پی ضبط حساب خط

از دل نبرد حرف غمت وعده های وصل شسته نشد ز لوح بروج سراب خط

جامی بیاد آن لب و خط خون دیده ریخت

آندم که دید پر لب جام شراب خط

خال مشکین چیست بر رخ گرد لب نارسته خط برخلاف عادت افتادست پیش از خط نقط

زان خط نیکو لب ت در هر زبان خواهد افتاد موجب شهرت نشد یا قوت راجز حسن خط

خیر من خواهی مکن جا جزمیان جان من جان من نشینده لاخیر الا فی الوسط

راه عشقت گرم تر بویم بسر از سر زشش چون قلم کاندرو شستن تیز تر گردد ز خط

عشق بازی با تو نبود کار هر تر دامنی در هوا پرواز شهبازان نمی آید ز بط

گر ز بغدادم رسد پیغامات ای محل نشین دوروانی بگذرد سوی تو اشک من زشط

خواست جامی خواند الحمدی بر آن عارض دمد

چون کشادی پرده در بسم الله افتادش غلط

ظ

از لب میگون تو برهیز کاران راجه حظ لذت می مست دانه هوشیاران راجه حظ

ای امید ماهه از تو بنومیدی بدل غیر نومیدی ز تو امیدواران راجه حظ

یافت با سنبل ز جعد مشک سایه شمه ورنه از طوف چمن باد بهاران راجه حظ

گر نه هر سوبلیلی چون من ز دستان شوق از بهار خوبی آخر کلمه داران راجه حظ

من زبخت خود لکد کوم براه آن سوار ورنه از آردن موران سواران راجه حظ

دیده بی خواب جامی گشت از آن رخ بهره مند

از فروغ مه بجز شب زده داران راجه حظ

ع

یار قصد قتل من دارد به تیغ انقطاع هر کس از شام اجل تر سد من از روز وداع

زین دو چشم خوفستان افتاد را ز دل برون آری آری کل سر جاوزالا تنین شاع

بر همه همسایگان حال شب من روشنست بسکه بر وزن فتاداز شعله آهم شعاع
عزم میدان کم ز زلف عنبرین چو کان بدوش کز سر خود کرده ام بهر تو کوئی اختراع
تا نماید آن دهان کشف حجاب زلف کن جز بنور کشف نتوان یافت بر غیب اطلاع
بهر پیکان تو جان بادل خصومت میکند بر سر کالا چه عیبت از خریداران نزاع

دل بخون گردید جامی را چو کرد آغاز راه
بود صوفی کرم و اذیک نغمه آمد در سماع

حدیث ماه رخت شد تمام دو مطلع کشید قصه زلف دواز در مقطع
بو صف روی تو یک بیت گریه بستم شود کشاده ز رحمت دری بهر مصرع
مراس این که شوم منتفع ز مشرب عشق فقیه مدوسه و کسب علم لایبغ
مبین بچشم حقارت که پیردهقان گفت نرست شاخ گیاهی عبت درین مزروع
مرا ز پیش در افکن چو قصد جلوه کنی که نیست روی ترا جز وجود من برقع
گرفت ربیع و دمن سیل تابکی کریم علی الوامع برق من الحمی یلمع

بگنج میکده خمها ز دست صف جامی

بخواه معنی جمعیتی دوین مجمع

غ

کی بدعوی تاب آن روی چومه داد و چراغ باید امشب پایه خودوانگه دارد چراغ
میرود با آه آتشناک دل در زلف تو همچو آن ره درو که در شب پیش ره دارد چراغ
از شکاف سینه بردل میة دندان رخ فروغ خانه ویران بلی از نورمه دارد چراغ
ساقی ماوخ نموده ای شمع بنشین گوشه زانکه این بزم از فروغ صبح که دارد چراغ
شمع رخسار ترا گیرد بدعوی در زمان در زبان افتاده آتش زین گنه دارد چراغ
وقت پیر رهبر ماخوش که در شبهای تار از می روشن بگنج خانه دارد چراغ

شعلهای آه جامی نیست جز ایام هجر

هر کس آری بهر شبهای سیه دارد چراغ

خلقی چو گل شکفته و خندان بطرف باغ ما ودلی زهر تو چون لاله داغ داغ
دوباغ اگر نه بوی تو یابم بهر گلی آهی بر آدم از دل و آتش ز نم بیاب
پوشیده دار غنچه صفت پیرهن زیاد تا بوی او چو گل نشود عطر هر دماغ
حاجت مبر بغانه همسایه ای رفیق کامشب شرار سینه من بس بود چراغ
در چابکی طریق تو ورزنده نیکوان لیکن خرام کبک دوی نیست کار داغ
کی سایه بر سرم فکند آن همای قدس چون بر کلوخ می نشیند مرا کلاغ

فصل بهار و بسته جهانی بعیش دل
جامی و درد عشق و وعیش جهان فراغ

هر شب از آتش و خساوت سوزم چو چراغ رود از فکر سر زلف تو دودم بدماغ
سوزم از رشك چو سوزد کسی از داغ غمت هر کس از داغ غمی سوزد و من از غم داغ
سایه بر عارض گلرنك توانداخته زلف بر گل و لاله زهر چتر سیه ساخته زلف
موسم گل در باغم چه گشایند بروی غنچه نیست دل من که گشاید در باغ
پای برداشتم از دامن هر شغل که بود تا بیاد تو نشینم پس زانوی فراغ
بوی پیراهنت از باد صبا می جستم بگریبان گل وجیب سمن داد سراغ
جامی از نطق زبان بست چون شناسد کس

نکته طوطی شکر شکن از لاغ کلاغ

ف

سویای تو ام ای کعبه جان نیست گزاف گر بگویم که کد کرد سرم کعبه طواف
صورت آرزوی من ز گریبان نود نیست آئینه درویش بجز سینه صاف
چيست این نافه اگر زانکه بچین آهورا نبریدند بسودای سر زلف تو ناف
جاوه حسن تو زینسان که جهان را بگرفت هیچکس را نتوان داشت ز عشق تو معاف
با همه روی زمین متفقم در همه دین مشرب عشق تو شست از دل من نقش خلاف
تیغ مصقول تو آئینه مقصود منست یارب این آینه راسینه من باد غلاف
ز انبیا چون قلم از موی نمی پیچد سر

فکر جامی که بهر نکته بود موی شکاف

گفتم بزم توبه نهام جام می ز کف مطرب زد این ترانه که می نوش ولا تخف
خالی ز دوستی نبود هیچ دوستی بر صدق این سخن دو گوا هست چنگ و دف
آیا بود که صف تعالی بما رسد چون بر بساط وصل زنند اهل قرب صف
بشناس قدر خویش که پاکیزه تر تو دری نداد پرورش این آبگون صدف
عمر تو گنج و هر نفس از وی یکی کبر گنجی چنین نفیس مکن رایگان تلف
بای تو بر زمین اثر لطف و رحمتست آنرا که دیده فرش رخت شد زهی شرف

جامی چنین که میکشی از دل خد نک آه

خواهد رسید عاقبت الامر بر هدف

باده صاف و محتسب با باده و شان در مصاف یا غیاث المستغیثین بخا مما يخاف
دمدم گر خون دل بالا یم از مز نان چه عیب چون نشود مست ناز من بجز میهای صاف

شاهد معنی درون پرده عزت یکیت
در لباس صورت افتادست چندین اختلاف
دین ما عشقت ایزاهد مده بیهوده پند
ما بترک دین خود گفتن نخواهیم از کراف
بیش ازین تاب ملامت نیست در عشقت مرا
روی خود بنمای تا زاهد مراداردمعاف
هرگز از سرمیانت یکسر موی نبرد
گرچه آمد عقل در حل دقائق موشکاف
باز گشت از کعبه شیخ شهر و جامی همچنان
جام می برکف بکوی میروشان در طواف

نقد عمر زاهدان در توبه از می شد تلف
قل لهم ان ینتهوا ینقر لهم ما قد سلف
جرعه کز ساغر اهل صفا ریزد بنحاک
خاک آن بر خون از باب ریا دارد شرف
نکنه عرفان مجو از خاطر آلودگان
کوهر مقصود را دل های پاک آمد صدف
عشوۀ ساقی برد از کف عنان و عقل و هوش
چون بیزم درد نو شان جام می گیرد بکف
غمزه خونریز او چون تیغ لا تأمن کشد
لعل جان بغشش دهد پنهان نوید لا تخف
آمد آن رخ فتنه دور قمر ایدل بکوش
تا چو مشکین زلف او زان فتنه باشی بر طرف

کی نظر بازی تواند بایتن غمزه زن
هر که چون جامی نشد سهم حوادث را هدف

ق

ای خرم از هوای رخت تو بهار عشق
دوهر دلی ز تازه کلت خار خار عشق
هر چند سرخوشی ز می حسن یاد کن
مارا که چون رسید بلب درخمار عشق
محمل همین بسینه ویران ما گشاد
هر کاروان غم که رسید از دیار عشق
گر کوهمکن ز پای در آید چه جای طعن
والله که کوه پست شود زیر بار عشق
هر که خدنگ غمزه کشائی زشست ناز
باشد همای سدره فروتر شکار عشق
فرقی میان زاهد و عابد نهاده اند
این خوش بعشق کار بود آن بکار عشق

جامی مدار ونجه دل از کار عاقبت
حالی بنقد خوش گذران روزگار عشق

بود عقیق سرشکی که ریزم از غم عشق
بچشم اهل محبت نگین خاتم عشق
هنوز صبح وجود از شب عدم طالع
نگشته بود که بودم چو صبح همدم عشق
مزن زگریۀ ما خنده کآب دیده ما
ترشحیست زیاران شوق و شبنم عشق
بترک عشق خرد جهد میکنند لیکن
بجهد او نشود سست عهد محکم عشق
سپاه هوش و خرد ناکرفته راه گریز
گمان مبر که شود ملک دل مسلم عشق
دل که جای ریا بود و ذرق شکر خدا
که جلوه گاه بتان شد بیمن مقدم عشق

همای همت جامی خجسته فر مرغیست
کشاده بر بهوای فضای عالم عشق

ای سر عقل از خطت بر خط فرمان عشق	گوی دل از طره ات در خم چوکان عشق
منشی هجران نوشت بهر هلاکم نشان	مهر ز داغ دل صاحب دیوان عشق
رفت بهر وادی از مژه ام سیل خون	تشنه بخونم هنوز و بگ ییابان عشق
جور کشی بردوت ساخت مرا سر بلند	اره فرق منست کنگر ایوان عشق
باد که چنید ازو سلسله زلف تو	شد دل دیوانه را سلسله چنجان عشق
چاک مکن سینه ام ترسم ازین روزنه	بر همه روشن شود آتش پنهان عشق

نامه که پیچیده شد گفته جامی درو
هست پی اهل دل لقمه از خوان عشق (۱)

روز ما را ساخت چون شب تیره آن ماه از فراق	چند سو زیم از فراق آه از فراق آه از فراق
آگهند از ماه تاماهی که هر شب میرود	آب چشم تا ب ماهی آه تا ماه از فراق
وصل جانان شایدم و وزی شود پیش از اجل	یکدور و زایجان غم دیده امان خواه از فراق
محنت دوری میرس از ساکنان کوی دوست	ناز پرورد وصال آخر چه آگاه از فراق
تا یکی سرگشته گردم در فراق ای برق وصل	نورده یک لحظه تا بیرون برم راه از فراق
روزی وصل یار مارا غیرت اغیار گشت	چون وصال این غصه آرد لوحش الله از فراق

در صبوری گر چه جامی بود پا بر جا چو کوه
گردش گردون ییادش داد چون کاه از فراق

هر خون که خورد بیتو دل از ساغر فراق	بگشاد از رگ مژه ام نشتر فراق
بر چون خوریم از تو که تخم امید وصل	در کشتزار ما ندهد جز بر فراق
در باغ عشق سروی اگر هست و سوسنی	آن ناولک بلا بود این خنجر فراق
لاغر تنم بمسند وصل تو چون رسد	این رشته هست دوخته در بستر فراق
بر خاست ز آب دیده ما هر طرف حیات	زدخیمه در نواحی ما لشکر فراق
هر دم مده بوعده فریم که فارغست	از نیت وصال بلا پرور فراق

جامی ز دوست نامه وصل آرد و مکن
این بس که هست نام تو دود فراق

هر وی خوش سخنی گفت به پیران طریق	کاو لین شرط درین راه رفیق است رفیق
طالب صحبت رندان شو و توفیق ادب	از خدا خواه که والله ولی التوفیق

چون بنظاره ساحل گذری خنده زنان دامن عاطفت خود مکش از دست غریق
 چیست آن رشته که آویخت خود از خط شعاع یعنی ای ذره برون آی ازین چاه عمیق
 بجز این نکته نشد حاسلم از قوت فکر که بدان سر میان ره نبرد هیچ دقیق
 لعل سیراب تو رخشنده سهیلست که داد کوهر اشک مرا خاصیت لعل و عقیق
 هر معاشر بر فیتی دم یک رنگی زد

جامی و جام شفق کون که رفیقست شفیق

زهی بخاک دوت چشم خونشان مشتاق بلب تو جانی و من بنده بجان مشتاق
 تو میروی ز جهان و جهانیان فارغ ستاده بر سر دامت جهان جهان مشتاق
 بیا بیا که به تشریف مقدمت هستم چو میزبان توانگر ببیمان مشتاق
 بنام دلکش تو کار و زوی جان منست دلم چو گوش بود گوش چون زبان مشتاق
 برین شکسته افتاده کسی کنی سایه همای سدره نباشد باستخوان مشتاق
 منم بخانه خود غایب از سکان درت مسافری بلا قاتل دوستان مشتاق

بخوا بگام سگانت کشید جامی رخت

چو آن غریب که آید بخانمان مشتاق

حدیثی مشکل و سر یست منلق که در کون و مکان کس نیست جز حق
 حقیقت واحدست و وحدت او بود مرد محقق را محقق
 ولیکن زاخلاف اعتبارات گهی باشد مقید گاه مطلق
 مجرد باشی از اطلاق و تقیید اگر جلباب هستی را کنی شق
 چو بندی از تصاریف شتون چشم ترا مصدر نماید عین مشتق
 کنده مردم بیان این نکته را عشق ولی عقلش نیدارد مصدق

نبخشد جان جامی را خلاصی

ز قید عقل جز جام مروق

چو تنو در شهر مپی از من دل داده چه لائق که نباشم بر کوی تو آشفته و عاشق
 آنکه با روی نکو داد ترا پایه عذرا چه عجب کرده داد عشق مرا منصب و امان
 کشتم از عشق تو بیمار گذر کن بر من کاین مرض را نتوان یافت طبیبی چو تو حاذق
 کو طبیبم زغم عشق تو پرهیز مفرما که مزاج من بیمار بهمشقست موافق
 دل و جان بسته زلفت بر ختم مهر چه و درم عشق را شرط نخستین چه بود قطع علائق
 جیب جان هر سحری میدرم از مهر جمالت نیست جز صبح دین قصه مرا شاهد صادق

جامی از صدق و وفا دل بنگاریده و بگسل

ز حریفان ریائی و رفیقان منافق

ك

ای ذات تو از صفات ما پاک	کنه تو برون ز حد ادراک
هم از تو منیر شمع انجم	هم از تو بلند قصر افلاک
آدم بتو شد مکرم ارنه	پیداست مقام ذره خاک
از مهر تو هر سبیده دم چرخ	دراغه نیلگون زند چاک
پرورده ز ابر رحمت تست	همچون گل ولاله خاوار و خاشاک
دو صید که دلاوران	ارواح قدس شکار فتراک
راهیست پراز خطر ره عشق	آنجا همه رهزان بی باک
بی بدرقه عنایت تو	توان شد از آنره خطرناک
یادب بکمال آنکه دارد	برکسوت جان طراز لولاک
کز جام وفا و سر وحدت	در بزم مجردان چالاک

آن باده حواله کن بجایم

کز تهمت مستیش کند پاک

دل خون و جان فکار و جگر ریش و سینه چاک	هم خود بگو که چون نکشم آه دردناک
بیمار پررسی بکن ای یار مهربان	کافزاده ام ز هجر تو در بستر هلاک
آلوده کرد دامنم از خون دل سرشک	واحسرتا که خاصیت این داد عشق پاک
عطر کفن ز خاک درت کردم آرزو	آخر ببین که میبرم این آرزو بیخاک
بویبت شنیده غنچه و گل هم که میکند	این جامه پاره پاره و آن خرقة چاک چاک
کر پر شود جهان همه از ماه منظران	والله لست انظر طوعاً الی سواک

گفتم که جامی از غم عشق تو مرد گفت

گر هیچو او هزار ببرد مرا چه باک

زهجران بر لب آمد جان غمناک	الا یا لیت شعری این الفاک
بهر جمعیتی وصل تو جویم	لعل الله یجمعنی وایساک
نیم خلد اگر گردد میسر	لعمری لا یطیب العیش لولاک
کسان را مهر دل اؤدیده خیزد	و قلبی کان قبل العین یهواک
عنان عزم هر سوئی که تابی	سوی قلب الملم لیس ما واک
شدم خاشاک ره دامن کشیدی	زمن چون شاخ گل حاشاک حاشاک

بقصد قتل جامی میکشی تیغ

کرهما میکنی الله ابقاك

مرشد جامه جان از غمت چاك	بیا ای آرزوی جان غمناك
نرفت از لوح دل نامت اگر چند	زلوح آب و گل شد نقش من بك
بیک رفتار بردی صد دل از راه	تعالی الله عجب چستی و چالاك
نهانی هر شب آیم من بکویت	گریبانی دریده دامنن چاك
کهی از درد ریزم خاك بر سر	کهی از شوق مالم روی برخاك
ز حسرت با درو دیوار گویم	الا یا ربیع سلمی این سلماك

ز جامی گر کشی سر چیست تدبیر

تو شاخ نازکی او خار و خاشاك

چو تنو ناك افكنی سویم دل و جان بك بیک	سهم خود جویند از من كالمه دایا مشرك
سو ختم صدفار تاکی سینۀ ریش مرا	سازی از مژگان جراحت ریزی از لبها نمك
بر سر ما كر تو بهر امتحان سنگی زنی	روی زرد خود بر آن مالیم چون زور بر محك
تا نهان آیم بطوف کوی تو هر شب شود	تیر آهم میل چشم دیده بانان فلك
كر دود بر چرخ ذكر دانهای خال تو	درد سر خیزد مسیحا را ز تسبیح ملك
در وجود آن دهان داریم شك بهر خدا	زیر آن لب نكتۀ فرمای بهر دفع شك

خواند جامی پیش آن غوغا شد شعری وقت صبح

ساخت گردون نظم پروین را به تیغ مهر حك

قاح ریخ الصبا و صاح الديك	باده درده كه صبح شد نزدك
جام روشن بیار تا برهیم	يكدم از ظلمت شب تاریك
فهم را كم شود سر رشته	چون رود زان میان سخن باریك
پیش هندوی چشم خونریز	گشته تركان زبون ترا ز تاجيك
جز تو در دل کسی نمی گنجد	صاحب ملك راجه جای شريك
سر عشق و عبارت واعظ	معنی نازكست و لفظ ركك

جامی از حیرت تو ره كم كرد

بیا دلیلا لمن فيك

چو جزء لایتجزیست آن دهان بی شك	چگونه جان منش كشت جزء لا ینفك
تهیست سبغۀ زاهد زكوهر اخلاص	هزار بار من آنرا شمرده ام بك بك
غمت مباد ترشح كند ز سینه چاك	ز غزه كاش بهم دوزیش بیک ناوك

به تیغ حادثه گردون کجا تواند کرد ز روز نامه عشقت حکایت ما حک
من آن نیم که شوم تارک سجود درت گرم رسد بمثل از تو تیغ بر تارک
دیر صنع نوشتست گرد عارض تو بشک ناب که الحسن و الملاحه لك

بشوی دل ز توانین عقل و دین جامی

که سر عشق بدینها نمیشود مدوک

جان عاشق چون بود از آرزوی طبع باك دامن معشوق اگر آلاشی دارد چه باك
حاشا که چون رسد معشوق مادامکنشان دامنش زان پاکتر باشد که ما گوئیم باك
صفت و پاکیزگی لازم بود خویش را گر بود براوج گردون و بود بر سطح خاک
شوق غالب عشق مستولست بر من بعد ازین بر سر آن کوی خواهم رفت مست و جامه چاک
بانگه خواهم زد که ای در پرده عزت مقیم کم تواری فی قباب العز حتی لا تترك
ز آستانات سر نتابم تا نبینم روی تو گرچه آید بر سر من از تو صد تیغ هلاک

ناله کن جامی که دامن عاقبت کاری کند

دردل سنگین یار این ناله های دردناک

سر دهانت ناگشته مدرک اهل یقین را افکنده در شک
از روی و زلفت دارم همیشه صبحی همایون شامی مبارک
صد تیغ رانی حاشا که گردد حرف وفایت از لوح دل حک
بر آب چشم میخندی آری المزن بیک و الورد بضحك
طفلی و نادان لیکن نرسته از دام عشقت پیران زیرک
دی با سگانت گفتم کزین دو بار اقامت میندم اینک

دل شد مجاور آنجا که جامی

هذا فراق بینی و بینک

زد بنکر خنده لعلت بر دل و بزم نمک یا غزال الحی یا ظبی الحمی ما املحك
ناشدی طاهر بدین لطف و جمال از باب دین متفق گشتند در تقضیل انسان بر ملک
چون پری پنهان منوای بیتو بینائی محال زانکه مردم را چو چشمی چشم راه چون محك
نقد اخلاص مرا هر بار یابی پاکتر گر زنی صد نوبت از سنگ جفایم بر محك
موجب تنگست نامم نامه عشق ترا کاش نامم را کند تیغ اجل زین نامه حک
دل یکی دارم من و دلبری یکی آن بخت کو تا بگویم نصه دل پیش دلبر يك بیک
از فلک جامی چرا نالده که با او هر چه کرد
دور خورشید جبال کرد نی دور فلک

برانم از عقب کوچ کرده خود بوك
 كجا بخيمه گه او رسد جز آن رهرو
 ز آفتاب و خش دور مانده ام شايد
 ز فرق ساخته پای و ز تاج زر نعلين
 غريق لجه عرفان خموش چون ماهی
 ز كف مده سر رشته که پيرزن داند
 مكن مبالغه در شرح درد دل جامی
 مباد كلك ترا خون فرو چكد از نوک
 باده با كست و قدح باك و حریفان همه باك
 بریا طعنه مزن پير مغان را كه بود
 رفت در كوی تو صد سر كه کسی تیغ ندید
 گر نیاوخته در دامن گل خار غمت
 روی بنما كه روم ذره صفت رقص كنان
 مهر بگشا ز لب خویش كه بیمار ترا
 سایه بر تربت جامی فكن ای سرو بلند
 نیست از سرو عجب گر فكنند سایه بخاك
 دلم شد جزو جزو اتبع بیداد تو و هريك
 ز تو سروشته كارم كشد روزی بحیرانی
 ز بار یکی میانت در كم سری است لایفهم
 چه غم گرانك اندك شد غمت بسیار اندر دل
 اگر بر تار كم سنگی رسد از باستان تو
 قدش طوبی بود جامی اگر بر یاد او فردا
 كنی در پای طوبی جا فطوبی ثم طوبی لك
 جان میدهم بیاد و غمت میبرم بخاك
 باکی تو و ز پرده عزت ترا ندید
 هر شب بجستجوی خیالت روان كنم
 زاهد كجا و سوژ دل من كه او ز فرق
 ز دشینخ نا رسیده ز عشق تو طعنه ام
 ز دند جماؤه طبعم بخیمه گاهش چوك
 كه گام زن چو جماؤست و بار كش چون لوک
 اگر كبود كنم جامه چون فلك زین سوک
 ملوك بهر سلوك رهش بلوك بلوك
 ببهر نمره زنان واعظ از كنار چو غوك
 ز دست كردش چرخ و ز چرخ جنبش دوک
 مكن مبالغه در شرح درد دل جامی
 مباد كلك ترا خون فرو چكد از نوک
 عمرا گر در ره باكان شودم صرف چه باك
 ساحت عصمتش از وصمت این عارضه باك
 بر دلی كو كه نهی پای بمیدان هلاك
 و خ چراشته بخوناب و گریبان زده چاك
 نا بسر منزل خورشید ازین دیر مفاك
 شربت از دست مسیحا نغفتد فائده ناك
 بود بپوسیه اندوه و غمت و اجزو لاینفك
 در این معنی ندارم جز سر زلف تو مستمسك
 ز پنهانی دهانت زیر اب رمزیست لایدرك
 همه فیض نوال تست اگر بسیار اگر اندك
 بصد تمظیم و حرمت دارمش چون تاج بر تاوك
 طوبی لمن یبوت و فی قلبه هواك
 جز دیده های باك خوشا دیده های باك
 آب دو دنده تا سمك و ناله تا سماك
 بشمینه چاك كرد من از شوق سینه چاك
 دیوانه را ز سرزنش كو دكان چه باك

خاطر مدار و نجه به فکر عیادتم یادا سلامت تو اگر من شوم ملام

جامی که داد جان بخت بهر اهل درد

بگذاشت یادگار غزلهای دردناک

چراغ عیش فروزد درین سراچه خاک	بجو می رخشان که از زجاجه پاک
ز خوشه کهر و لعل تاج تارک تارک	بحسن صنعت مشاطه که آراید
کشاکش اجلم کرکند گریبان چاک	که من زدامن پیر مغان ندارم دست
ز سنگ بیخردان شیشه خانه افلاک	مکن مزاحمت اهل دل که محفوظ است
توقع از خس و خاشاک میکنی حاشاک	کلی که بهر کلیم از درخت طووشکت
بدقت نظر اسرار عشق را ادراک	ز عشقم اینقدر ادراک شد که نتوان کرد

قدم ز دیر مکش جامی از ملامت غیر

که گر بدیر رسیدی زطن غیر چه پاک

س

ز تو اندوه من با کوه همسنگ	زهی اشک من و لعل تو یکرنگ
ز پیکانهای تو دو سینه تنگ	مرادرج کهر این بسکه دارم
مباد از خون بیدردان بر آن رنگ	ز تیغ چهره مقصود پیدامت
دلبران چون گریزند از صف جنگ	حذر زان چشم و مزگان تاکی آخر
که آرم تاری از زلف تو در چنگ	قدم خم شد چو چنگ و دارم امید
یک تیغ خلاصی ده ازین تنگ	رقیب از کشتن من تنگ دارد

بآن قامت خوشست آهنگ جامی

بنامیزد زهی مرع خوش آهنگ

بر آبکینه او باب همت آمد سنگ	درین مقرنس زنگارگون مینارنگ
از آن نشسته بجا کند راستان چو خدنگ	نهاد چرخ مقوس کجست همچو کمان
بکام میرسد آخر ولی بکام نهنگ	کسیکه کام درین راه مینهد بیکام
که شب بیکین تو خواهد گرفت شکل پلنگ	میان غزاله گردون و مهر او هر صبح
بود چو دائره میم بر دل ما تنگ	محیط دور افق گرچه قاف تا بافت
برون زمسکن مانوس خود بهد فرسنگ	ز کس نمیشنوم بوی انس کاش افتم

بشهر نیست نوائی خوش آنکه واست کند

درای محمل جامی سوی حجاز آهنگ

ای که چون غنچه دلی دارم از اندوه تو تنگ همچو گل چند دور باشی و چون لاله دور نگ

جنگ من اینهمه با بخت از آنست که تو با همه صلح کنی بامن دلسوخته جنگ
سر زلف تو بدست دگران می بینم و ه که سر رشته اقبال برون رفت ز جنگ
گر به نقش خط سبز تو نبرد از دل من نشود پاک بشتن ز رخ آینه زنگ
عاقبت وادی هجر تو پایان آمد کرچه شد بارگی صبر دین باده لنگ
کر نه صیاد ازل خواست شکار دل ما چون کمان ساخت زابروی تو و غمزه خدنگ

جامی دلشده را جام دل آنروز شکست

که درآمد بسر کوی تواس پای بسنگ

ل

دوشم آورد از چمن باد صبا پیغام گل
عشرت امروز با فردا میفکن ای حریف
نمره مستانه دارد همچو ما بلبل ولی
تنگ شد بی آن کلندام قبا پوشم چمن
در تمایل شاخ گل زان مست یادم میدهد
حرص نرگس بین که با آن سیم و زر چون دوختست
و و زو شب چشم طمع بر سفره انعام گل

وام شد در دور گل جامی بهای نقل و می

دلخ زهد اکنون کرو کن در ادای وام گل

حق آفتاب و جهان همچو سایه است ای دل
وجود سایه و خورشید فی الحقیقه یکیست
لقب نهند بلی آفتاب را سایه
فروغ مهر بروی زمین بود سایه
حکیم ضو. دوم گفت سایه را هشدار
وجود قابل شرط کمال اسم نیست
قبول و فعل دو صفتند ناشی از ذاتی
ز روی کثرت باطن که ممکنش لقبست
ز روی وحدت ظاهر که واجبش صفتست

اما رأیت الی الرب کیف مدالظل
اگرچه پیش خرد باشد این سخن مشکل
چو از صرافت اشراق خود شود نازل
میان شان چو کسی فی المثل شود حائل
مباش همچو وی از مغز این سخن غافل
و گرنه ذات نباشد بغیر مستکمل
که هست جمله شئون و صفات را شامل
بود همیشه قبول و تأثرش حاصل
بود شماره در اعیان موثر و فاعل

خدای در دو جهان هست جاودان جامی

وما سواه خیال مزخرف باطل

دیدم ترا و رفت ز دست اختیار دل
هر نخل آرزو که نشادم ز قد تو
تیر و کمان کشیده بقصد شکار دل
تیر و کمان کشیده بقصد شکار دل

دل سوخت ز آتش غم و پیکان بسینه ماند هم یادگار تیر تو هم یادگار دل
دل دامت که گر بودش بیقرار می از جور روزگار شوی غمگسار دل
تو غمگسار نشده بر دی قرار ازو با تو چنین نبود ز اول قرار دل
جامی پرده دل خود ساخت جای تو

یعنی درون پرده توئی پرده داردل

سروست قامت تو ز بستان اعتدال سر تا قدم لطیف ترا ز پیکر محال
روح مقدسیست که از موطن بطون تشریف داره خلعتی از عالم مثال
نی نور اقدسیت که سلطان قدرتش بنمود در جمیل ترین مظهر جمال
آن نور پاک ظاهر و شخص تو مظهر است باشد میان ظاهر و باطن دوئی محال
فرقی بجز تقید و اطلاق یافتن نتوان میان ظاهر و مظهر هیچ حال
ذات برم سجود که آن نورلم یزل لایح بود ز لوح جمال تو لایزال

غیر از تو کیست مقصد جامی و مطلبش

یا مقصدی هلم و یا مطلبی تعال

کل مافی الکون وهم او خیال او عکوس فی البرایا او ضلال
لاح فی ظل السوی شمش الهدی لاتکن حیران فی تیه الضلال
کیست عالم عکس نور لم یزل چیست عالم موج بحر لایزال
عین نور و بحر دان این عکس و موج چون دوئی اینجا محال آمد محال
دروان عشق را بنگر که چون هر یکی را بردگر گونه ست حال
آن یکی بر جمله درات جهان دیده تابان آفتاب ییزال
آن دگر زاینه با مستی عیان دیده مستورات عالم را جمال
وان دگر درهر یکی وان دیگری دیده من غیر احتجاب و اختلال
خرم آن عاشق که با سلطان عشق میخرامد در نهایت الوصال
کلمینی با حمیرا کرده درد باللب شیرین آن شیرین مقال
و ز دلال زلف بر آشوب او گفت با خالش ارحنی یا بلال
لب ندانم جزلب بحری که کرد گوهر از قمرش شوی لب انتقال
عکس را کی باشد از نور انقطاع موج را چون باشد از بحر انفصال
ظلمت کونم غرض باشد ز زلف نقطه ذاتم مراد آمد ز حال
گر درون سینه داری کوهری چون صدف در قعر بنشین گنگ و لیل

گفتگو تا چند جامی لب ببند

حال میباید چه سود از قیل و قال

دوستان چند کنم ناله ز بیماری دل	کس گرفتار مبادا بگرفتاری دل
ای که بر زاری دل میکنی انکار بیا	گوش برسینه من نه بشنو زاری دل
مدت هجر ز حد میگذرد صبر کجاست	که درین واقعه صوب کن دیاری دل
خوانده ام قصه عشاق بسی نیست در آن	جز جفا کاری دلدار و وفاداری دل
کر بوصلت نرسد و در طلب نیز خوشست	نیست مطلوب جز اینم ز طلبکاری دل

عمر ها شد که دل جامی ازین غم خونست

که کند با تو دمی شرح چگر خواری دل

چشم تو صادقست و سر زلف دال	با خود از آن هردو مراد خیال
خواست مصور که کشد نقش تو	چهره گشادی و کشید انفعال
هست دل سوخته پیش لب	تشنه لبی بر لب آب زلال
حال من از وصف جمالش نکوست	پیش تو گفتیم نکو وصف حال
گر سرما خاک رخت شد چه باک	باد چنین سر برهت پایمال
یافت کمال سخنش تا گرفت	چاشنی از سخنان کمال (۱)

جامی از آن لب سخن آغاز کرد

شد لقیش طوطی شیرین مقال

قتل من خواهد زد یکسو غم زد یگر سوا جل	پیشدستی کن که نبود دست پیشین را بدل
فیلسوف عقل را آداب بحث عشق نیست	خالی از حکمت بود با او درین معنی جدل
قصدها ابروی تست از سجده در محرابها	گر نباشد نیت خالص چه حاصل از عمل
میکنم هر دم چه کل پیراهن جانرا قبا	تا قبا را دیدم آن اندام نازک و در بغل
نیکو انرا هستم از صدق و ارادت معتقد	کی فتد در اعتقاد من ز بدگویان خلل
دل که شد جای غم عشقت محل رحمتست	ای ز سر تا پای رحمت رحمتی کن در محل

یافت جامی دوش در میخانه فیض از پیر جام

شد می لعل از لب لعل تو در کامش غسل

دل بزمین بوس درت شد مثل	وقفه الله لخیبر العمل
زان همه شادی که بدل داشت جای	شد غم و اندوه تو نعم البدل
بوسه از لعل تو کردم سؤال	چند تملل بعضی و لعل

(۱) گویا اشاره بکمال الدین مسعود خجندیست.

بوسه گرفتم که نه خدمتست
یکدوسه دشنام بده لا اقل
باد قضا طاعت چل ساله ام
پیش رخت قبل قضا الاجل
خاص که بی خاصیت عاشقیست
عام کالانعام بود بل اضل

جامی و امید سر زلف تو

گفتش ایاک و طول الامل

منکه مهر عارضت میورزم از صبح ازل
نگسلم از زلف تو پیوند تا شام اجل
گر بدست باد نبود حل و عقد زلف تو
کی شود سودا بیان عشق را یک عقد حل
شد رقیب آواره و جایش سگ کویت گرفت
بیدلان را خاست از دل نمره نعم البدل
محتسب قول و عمل را ناروا گوید ولی
نیست مطرب را روا قطعاً بقول او عمل
درد لم زینسان که محکم شد به جست و جوی تو
کی بطوفان غم و سیل بلا یابد خلل
دل محل تست تا کم شد اساس عشق تو
بر درت هر چند می جویم نمی یابم محل

هست از وصف رخت از گفته جامی مدام

کلر خان را غنچه سان رنگین و رقه دار بغل

گرچه کشتم به تیغ هجر قنیل
لیس قلبی الی سواک یبیل
نیست از کحل خاک راه تو دور
گر کند دیده و روشن از دوسه میل
صدر هم گر بخلد بنائمی
نروم از دوت بهیج سبیل
همه چیزی بود جمیل از تو
لکن الصبر عنک غیر جمیل
آفتابی تو و برین دعوی
همه ذرات کائنات دلیل
گر جمالت ز خال ساده فتاد
عدسی کم شر ز خوان خلیل

دل جامی بفکر نرگس تست

کل رای من العلیل علیل

هودج کیست برین نامه زرین خلخال
کش فتادست دوصد فافله جان درد پنال
هودج آنکه اگر بر فکند طرف نقاب
کوه و وادی شود از نور رخش مالا مال
یاد روزی که بی محمل او میرفتم
بانگ زد برسگ دنبال رو خود که تعال
پیش رفتم بفلط او زکرم خنده زنان
گفتش سوختم از شوق تو تعجیل مکن
گفت کای عاشق شوریده ما کیف الحال
کفت جامی بگشا بال جهان پیما را
تا بآن مأمن جانها برسی فارغ بال

و در ترا هست آن نیست مجاور میباش

در کهن منزل ما کرد دمن با اطلال

ای بوصف لب شیرین سخنت ناطقه لال	فهم سر دهننت پیش خرد امر محال
پیش او بان کرم شرط ادب نیست طلب	حاجت ماهمه دانند چه حاجت بسؤال
گر خوشم از تو بخوابی و خیالی چه عجب	عشرت و عیش جهان نیست بجز خواب و خیال
روشن آن دیده که در آینه طلعت دوست	پر تو حسن اذل دیده بنقش خط و خال
صفت لطف تو گویم زهی لطف سخن	سخن از حسن تو رانیم زهی حسن مقال
چون فتادیم بوصف رخت از فکر دهان	بس معانی که نمود از تنق غیب جمال

دیدنی آن رخ بکن از آه و فغان جامی بس

یافتنی وصل گل ای بلبل شوریده منال

میخرامد سوی بستان شاهد و عنای گل	میرود آب روان تاسر نهد دو پای گل
تاخت ابراز سیم رسته سوزن از رساخت مهر	تا صبا دوزد قبای لطف بر بالای گل
شیوه گل را بود چیزی و رای رنگت و بوی	نیست بی چیزی که بلبل شد چنین شیدای گل
وقت گل کامی بگیر از بلبل نارسته خط	پیش از آن روزی که بینی خار پا بر جای گل
بزم مستان و اربابای از گل ای ساقی که شد	بزم باغ آداسته از روی بزم آرای گل
بر آبجوی آی و گل را بین بصدرو عشوه جو	ای که چون آب روانی لب لبب جویای گل

وصف گل تا چند جامی هر گز از آن لاله رخ

چو نتو باشد داغ بر دل کی کند پروای گل

آن ماهر و که چشم من است و چراغ دل	دودا که سوختم ز فراقش بد داغ دل
خاطر بفکر غیر مجو لذت غمش	عشرت کجا توان چو نباشد فراغ دل
هر غنچه کان بسینه زبیکان او دمید	ما را شکفت صد گل راحت بی باغ دل
عمریست بر گذار نسیم عنایتم	باشد که بوی وصل رسد بر دماغ دل
گم گشت با نشانی داغش دل از برم	آورده ام بزلف وی اکنون سراغ دل
تا بسته ام خیال خط و عارضش مرا	ریحان و لاله میدمد از راغ و باغ گل دل

جامی بدان امید که آید خیال دوست

هر شب بکنج سینه فروزد چراغ دل

لعل جان بخش تو لا یبخل فیما یسأل	چشم خونریز تو لا یسأل عما یفعل
بعد عمری لبث از وعده کامی دهم	غمزه شوخ تو گوید ز کمین لا تعجل
قصه تو غایت جور است و جفا با چو منی	غیر هذا بك یا غایه قصدی اجمل
بود صد نخل هوس بیخ فرو برده بدل	صرصر عشق تو کرد آن عمه را مستأصل
مشرب عشق چو باشد چه غم از طلعن حسود	بحر زرف از دهن سگ نشود مستعمل

کرچه هر جا دلم آویزش و آمیزش کرد قبله عشق همانست که بود از اول

در سخن کوش نه درزینت دیوان جامی

شعر را چون نبود آب چه سود از جدول

مسلمانان چه سازم چاره با آن شوخ سنگین دل که هم کام از لبش صعبست و هم صبر از رخش مشکل
اگر تن در فراق او دهم عمر بست بیهوده و کردل بروصال او نهم فکر بست بی حاصل
دوای عشق گویند از سفر خیزد چه دانستم که دودل مهر آن مه خواهد افزون شد بهر منزل
اگر نی آب بر آتش زدی باران اشک من ز برق آه گرم سوختی هم ناقه هم محمل
بدان در گرانمایه چگونگی ره برم چون شد ز آب دیده دریا ها میان ما و او حاصل
شکستی کشتی امید در گرداب غم ما را تو ای ناصح مزن سنگ ملامت باری از ساحل

شراب خوشدلی ارباب عشرت را ده ایدوران

که هست از ساغر غم جامی اکنون مست و لایق

چه گویم کز غمت چون میتپد دل	چو صیدی غرقه در خون میتپد دل
ز روی لطف دستی بردلم نه	بین کزدست تو چون میتپد دل
چو مرغی کافتند اندر دام صیاد	مرا در زلفت افزون میتپد دل
چو آن ماهی که بیرون افتد از آب	ز بزم وصل بیرون میتپد دل
نخستین جنبش آمد جنبش عشق	حریفان را نه اکنون میتپد دل
گر از یک جانب آمد عشق چو نیست	که لیلی را چو مجنون میتپد دل

پی تسکین جامی بوسه بخش

که امروزش دگر کون میتپد دل

شهربانا میند امروز محمل	مرا باری چنین مپسند بردل
نمیشاید کنون بار سفر بست	که شد راه از سر شک عاشقان گل
نه پای رفتن و نه رای بودن (۱)	مبادا کار کس زین گونه مشکل
حبیبی راحل والقلب هائم	وروحی ذائب والد مع سائل
تن از همراهی او مانده محروم	ولی جان می رود منزل بمنزل
الا ای باد شبگیری گذر کن	علی تلك المنازل والراحل
بگو با دلبر محمل نشینم	که ای نوشین لب شیرین شامل (۲)
زونج ده مبادت هیچ آسیب	بکامت هر چه خواهی باد حاصل
هنوزم قبله جان صورت تست	بصورت گرچه رفتی از مقابل

(۱) رفتن و نه جای ماندن

(۲) که ای شکر لب

سحر که چون شود عزم رحلت مباحش از ناله شبگیر غافل
 بیا کر دود و غم هستم فتاده بخاک و خون چو مرغ نیم بسمل
 تومی نوشی بطرف دشت و جامی
 بکنج محنت و غم زهر قاتل

برون آی از نقاب غنچه ای گل که از شوق جمالت سوخت بلبل
 چو گردد موعد دیدار نزدیک نیاید دیگر از عاشق تحمل
 بگشت باغ و فتم تا بر آرم دمی چون لاله خوش با ساغر مل
 مرا عشق تو گریانید چندان که شد پر خون ز اشکم دامن گل
 ز بس نالیدم از فریاد مرغان بر اطراف چمن افتاده غلغل
 جدا ز آن سرو قد و سنبل زلف ندیدم قد سرو و زلف سنبل

چو مطرب لب بیست از نظم جامی

بر آمد از صراحی بانگ قلقل

زد شیخ شهر طعنه بر اسرار اهل دل الهء لا یزال عدو بما جعل
 تکفیر کرد پیرمغان را و گر برد بومی ز کفر او شود از دین خود خجل
 محضر بخون اهل صفا میزند رقم این رقمه بر جهالت او بس بود سجل
 آئین صدق و رسم مودت ته کاراوست از طبع منحرف مطلب خلق معتدل
 ساقی بیا که ذکر کدورت کدورتست تا هست مهل باده صافی ز کف مهل
 آن جام می بیار که از لوح اعتبار سازد غبار هستی موهوم مضحل
 باشد که مرتفع شود از آفتاب می آثار ظلمتی که نماید ز مد ظل
 جامی بزم پیرمغان بازخواست دوش نگسته دل هنوز ز پیوند آب و گل

مستی زد این ترانه بآواز چنگ و دف

یا طالب الوصول تجرد لکی تصل

میرسی خندان و میگوئی بیایم چشم مال چشم میمالم مباد این خواب باشد یا خیال
 از ملال هجر تو شد چشم خویشارم چو جوی برب این جو دمی بنشین پی دفع ملال
 پیش رویت خطاب گوئی ز تاب آفتاب سبز پوشان پافرو کردند در آب زلال
 کرده ام در ره نشان پای تو محواز سجود سر نمی یارم بر آوردن ذکر زین انفعال
 چون شوم از حرف سودای تو خالی کان دو زلف نقش بسته در سواد دیده من چون دو دال
 شمع مجلس خواست دوش آتش زند پروانه را ساخت آتشگیره آن شعله مسکین پرو بال

جامی از شیرین لیان دارد سؤال بوسه

لعل نوشین تو میداند جواب این سؤال

آمدی سوی من از اشک خودم مانده خجل که بره پای تو چون سرو شد آلوده بگل
خون شد از رشک کلم دل بنشین پیش دو چشم که بشویم گلت از پای بغوثانۀ دل
میل سوی مژه ام میکنی آری باشد طبع ارباب کرم جانب سائل مائل
جاء و تمکین ترا هیچ گزندی مرصاد چون بسر وقت گدایان گذری مستعجل
جان از آن پاکتر آمد که بگیرد گردی دامنش را چون کند در تن خاکی منزل
اینقدر لطف بس از جانب لیلی که گهی بسر تربت مجنون گذواند محل

تا غلام تو شد ای خسرو خوبان جامی

قاضی عشق بآزادی او بست سچل

ساقیا زین هنر و فضل ملولیم ملول ساغری ده که بشویم ز دل نقش فضول
مشکل عشق چو حل می نشود چند نهیم گوش ادراک بر افسانۀ او هام و عقول
سحر از کوی خرابات برآمد مستی لایح از ناصیه اش پرتو انوار قبول
گفتش عاشق در مانده چه تدبیر کند که کشد رخت ارادت بقامات وصول
گفت این مسئله از پیرمغان پرس که اوست واقف جمله مراتب چه فروغ و چه اصول
در ره حشمت او خاک شو و همت خواه تا شود غایت مأمول تو مقرون بحصول

شیخ شهرت طلب و مسند شیخ اسلامی

جامی و زاویه نیستی و کنج خمول

زد و غنچه باو دیگر خیمه بر گلزار گل داد مستانرا بهشرت گاه بستان بار گل
غنچه هر برگ مطرب کز شوکت وی مینهفت کرد با باد بهاری يك بیک اظهار گل
بگسل از دامان مطرب چنگ کز مرغان باغ بر سر هر شاخ دارد مطرب طیار گل
زاب صافی روشنی شاح کل بر کاروار شکلهای مستدیر انگیخت زان بر کار گل
زامتداد جو بطومار مجدول ماند آب عکس گل بردی چه بردی باچه طومار گل
غنچه را خون شد دل از کم عری کل طرفه آنک میکنند زان خون دل کلگونه و خسار گل
راست بازار بست بنداری چمن کز رنگ و بوی شد در آن بازار هم صباغ و هم عطار گل
در تمایل مانده در باغ زمرد کون ز باد همچو چتر لعل سلطان فلک مقدار گل

خامۀ جامی که شد در وصف گل چون خارتیز

خواست زان صدمعنی رنگین چنان کز خار گل

م

بکعبه رفتم وز آنجا هوای کوی تو کردم
 جبال کعبه تاشا پیاد روی تو کردم
 شعار کعبه چو دیدم سیاه دست تننا
 دراز جانب شعر سیاه موی تو کردم
 چو حلقه دو کعبه بصد نیاز گرفتم
 دعای حلقه کیسوی مشکبوی تو کردم
 نهاده خلق حرم سوی کعبه روی عبادت
 من از میان همه روی دل بسوی تو کردم
 مرا بهیچ مقامی نبود غیر تو کامی
 طواف وسی که کردم بجهتجوی تو کردم
 بموقف عرفات ایستاده خلق دعا خوان
 من از دعالب خود بسته گفتگوی تو کردم
 فناده اهل فتی در پی منی و مقاصد

چو جامی او همه فارغ من آرزوی تو کردم

خوشم که رو بملاقات یار خود دارم
 امید مرهم جان فکار خود دارم
 یکبست شهر من و شهریار من امروز
 هوای شهر خود و شهریار خود دارم
 هزار بار شد از خون دل کنارم پر
 که کام خویش کنون در کنار خود دارم
 بهار عیش مرا تازه ساخت بار دگر
 نمی که بر مؤه اشکبار خود دارم
 مرا چو شمع نباشد بشیر سوز و گداز
 تمتی که ز شبهای تار خود دارم
 گذشت عهد جوانی بکار عشق و هنوز
 اگر چه پیر شدم رو بکار خود دارم

مگو که توبه زمی اختیار کن جامی

من آن نیم که بکف اختیار خود دارم

دمی شراب چه بر نقشه و باب خورم
 چو من خراب رباهم چرا شراب خورم
 سفال دودی مستان عشق از آنمی به
 که از خم فلك و جام آفتاب خورم
 مرا چه حاجت بزم کسان چنین که ردام
 ز خون دیده شراب و ز دل کباب خورم
 زوعده تو چه حاصل که تشنگی نبرد
 بجای آب فریبی که از سراب خورم
 مگو که می برهاند ترا ز تلخی هجر
 که بی اب تونه می بلکه زهر ناب خورم

ز بسکه تشنه لبم بی لب تو چون جامی

شراب را چو بدستم فتد چو آب خورم

غم رخم زرد میکند چه کنم
 نفسم سرد میکند چکنم
 همچو اختر شرار آه مرا
 آسمانگرد میکند چکنم
 شد تنم خاک و تند باد فراق
 خاک را کرد میکند چکنم
 بادلم دور چرخ هر چه زجور
 میتوان کرد میکند چکنم

یا فرد است و بند جامی را

اژ جهان فرد میکند چکنم

ای ز روی تو ماه چاره کم	قیمت یوسف از تو هفت درم
خاک پای مسافران درت	تاج فرق مجاوران حرم
سر بلندی نیافت در ده تو	هر که ننهاد سر بزیر قدم
بر تو سوز دلم نشد روشن	تا نزد آتشم ز سینه علم
سر نییچم ز خط فرمانت	گر نهی تیغ بر سرم چو قلم
کرم قتل ما تقاضا کرد	مگذر ایجان ز مقتضای کرم

شد ز شوق دهان تو جامی

آرزومند تنگنای عدم

من دلخسته هر دم بهر آن ناؤك بدن میرم	که از رنگ قباگاهی ز بوی بیرهن میرم
چو سایه از سرم برداشت آن سرور و ان باری	روم بر یاد او در سایه سرو چن میرم
شهید عشق را چو من کسی ماتم نیدارد	که خواهد ماتم من داشتن روزی که من میرم
گرازی پیراهنش يك رشته پیوند کفن بینم	ز نم پیراهن جان چاك و از ذوق کفن میرم
چنین کز تیشه غم سینه ام صد پاره شد آخر	از آن شیرین دهان باداغ دود کوه کن میرم
روای هدم تو در بزم طرب باد وستان خوش زی	مرا بگذارتا تنها دوا این بیت الحزن میرم

یکی دم بکسلد جامی دلم زان شوخ عاشق کش

عجب گر با چنین دل من بمرک خویشتن میرم

اژ هر که نامت ای بت غماز بشنوم	خواهم که باز گوید تا باز بشنوم
صد ره حکایت تو بیایان اگر رسد	خواهم که بار دیگر از آغاز بشنوم
تعلیم غمزه تو بود هر کجا که من	قانون سحر و قاعده ناز بشنوم
صد بانگ او غنون ندهد ذوقم آنچنان	کاواز سم اسب تو در تاز بشنوم
هر شب بیای روزن و نام تو جاکنم	باشد که چون سخن کنی آواز بشنوم
خواهم بنرد عشق تو نقد دو کون باخت	تا کی فسون عقل و دغا باز بشنوم
هر صبحدم ز شوق قدت سوی بوستان	آیم حدیث سرو سر افراز بشنوم

جامی نهفته دار غمش در درون جان

مپسند کز زبان کس این را ز بشنوم

ز زلف تور کی با جان خود پیوسته می بینم	ولی سر رشته امید از او بکسته می بینم
قدم لامست بالا بیت الف زان دوست میدارم	بلاوا کاندان لایم و الف پیوسته می بینم

بسینه زخم تیغت تا فراهم آمد از مرهم در شادی و راحت بردل جان بسته می بینم
چنان شد کرم و کلگون اشک امشب که پیش او براق برق سیر آه را آهسته می بینم
بیا ای مرهم راحت که از تیغ فراق تو جگرها چاک و دلهاروش و جانه ها خسته می بینم

کجا جستن توانی جامی از شوقی که زلفش را
کمند کردن مردان از خود رسته می بینم

بناخن سینه خود میخراشم زدل جز حرف عشقت میتراشم
بسی گمنام تر بودم ز ذره بدینسان مهررویت ساخت فاشم
نباشد عیش من جز یاد آن روی بین ای پندگو حسن معاشم
دو عالم گفתי ارژد ژنده فقر چنین ارزان منه نرخ فاشم
ژدیده کرده ام بردامن اذدر بیا تا در قدم های تو باشم
فند در ساکنان سدره هر صبح خروش از ناله های دل خراشم

مرا گفתי سگ من باش جامی
سگ تو گر نباشم پس چه باشم

ندارم وقت کل طاقت که بی روی تو گل بینم همه دامن گل چینند و من دامن ز گل چینم
نشسته دوستان در پای هر گل من هوس دارم که در پای کلی بنشانت پیش تو بنشینم
هیرویم بژگان راه تو باشد هوا خواهی پس از خواب اجل زین خاک سازد خشت بالینم
ژکاۃ حسن خود گویند میبخشی بمسکینان ببخشا اندکی جانا که من بسیار مسکینم
چومرغ نیم بسمل میتیم از شوق تیغ تو خدارادست رحمت برگشا از بهر تسکینم
مراجز عشق و قلاشی و رسوائی نمی یابد روای ناصح تو میباش آنچه میخواهی که من اینم

مگو شرح سرشک خود مکن در هر غزل جامی
کزین خونابه دود رنگ معنیهای رنگینم

هر زمانت پیش چشم خود تخیل میکنم یک یک اسرار حسنت را تأمل میکنم
چون بدین خوبی که هستی نقش می بندم ترا میشوم حیران که بی تو چون تحمل میکنم
نام تو گفتن نیارم فاش مقصودم توئی کر حدیث سرویا افسانه گل میکنم
چون زنی تیغم که جان ده بهر تیغ دیگرست نی برای جان اگر ناگه تعلل میکنم
میروم دامن کشان بادلق رنگین از شراب در صف دردی کشان عرض تحمل میکنم
سر عشق از دفتر گل خواندم و دست و نیست فهم این معنی ز گفت و گوی بلبل میکنم

گفته اش جامی اسیر تست گفتا آ کهم
لیک بهر طعن بدگویان تغافل میکنم

ای دل ز دست برده بشکین خط خودم	یکبار یسآدکن بدو انگشت کاغذم
جمعیت من از تو میسر شود اگر	روزی کنی عزیز بیک لفظ مفردم
کردم بر چو خامه جهان را ز دست تو	کسر خط دلکش تو نسازد مقیدم
تشدید وار اگرچه نهی ارم به فرق	یابی در اتحاد چو حرف مشددم
شستم کتاب عشق بتدبیر عقل و بساز	خط تو میبرد بر درس ابجدم
دل از وه خیال زند نقد اگرچه بخت	دیوار کرد سوی تو راه شد آمدم

جامی بعشق کوش که این شیوه قدیم

تجدید یافت از سخنان مجدم

نادیده رخت عمری سودای تو ورزیدم	فارغ ز تو چون باشم اکنون که وخت دیدم
تا ساخت مرا درد دل مهر رخ تو منزل	دل از همه برکدم مهر از همه بیریدم
هر جا که به بزم می برخاست نوای نی	دماز شدم باوی از شوق تو نالیدم
هر خار غمی کز دل خواهم کشم ای گلرخ	زان خار کنم سوزن کز خاک درت چیدم
از ضعف شدم موئی نگذاشت دمی بر من	کز آتش عشق او برخویش نیچیدم
تو کعبه مقصودی عیبی نبود بر من	گر رو بتو آوردم بسا کرد تو گردیدم

ذوقی دگرست اینبار اشعار ترا جامی

هرگز زنی کلکت این زمزمه نشنیدم

نام آن ماه ندانم ز که نامش برسم	دردلم ساخت مقام از که مقامش برسم
صد سخن بر سر راهش کنم اندیشه ولی	چون رسم هیچ ندانم ز کدامش برسم
ببرد پرش و پیغام منش بیک صفا	ای خوش آن روز که بی یک و پیامش برسم
هرگز آن سرو چو سوبم نخرامید بلطف	روم از سرو چمن لطف خرامش برسم
ده بدان دانه خال از نبرم کاش دهد	دست کز خال دل مانده بدامش برسم

کند آغاز سخن زان لب میگون جامی

من مشغور چو وصف می و جامش برسم

بادی که گدازش بر کوی نو یابم	جان باد فدایش که ازو بوی تو یابم
خاکم بره هر که گذر سوی تو یابد	چون نیست ده آنکه گذر سوی تو یابم
زیر قدمت باد سرم چون ندهد دسب	کس بالش راحت سر زانوی تو یابم
جز ضربت تیغ ستم و تیر جفا نیست	کامی که من از ساعد و بازوی تو یابم
خواهم کنم از رشته جان بند قبایت	تا دمیدم بسته بهلولی تو یابم
فیضی که بدل میرسد از سدره و طوبی	در سایه سرو قد دلجوی تو یابم

جامی نبرد سجده دگر جانب محراب

زینسان که دلش مائل ابروی تو یابم

هرگاه که کنم خانه همخانه ترا یابم	هرگز نروم جامی کاجانه ترا تابم
گر خواب کنم شبها درخانه روم تنها	در خواب ترا بینم در خانه ترا یابم
در بزم قدح نوشان در چشم وفا کوشان	معشوقه ترا دانم چنانچه ترا یابم
در صحبت هر جمعی کافروخته شد شمی	گرد سر او کردان پروانه ترا یابم
گر جانب میخانه آیم پی پیمانه	در دست می آشامان پیمانه ترا یابم
از سر بکشم خرقه در بحر شوم غرقه	در هر صدفی پنهان دردانه ترا یابم

از خود بگسل جامی میزن ره بدنامی

کاندر تنق وحدت بیگانه ترا یابم

اگر چه باره شد از غم هزار باره دلم	گرفت خو بفراق تو باره باره دلم
چو شد بغون جگر بسته روژن دیده	ز چاک سینه رخت را کند نظاره دلم
ستاره ایست سر شکم که در شب هجران	برد بشهر عدم راه از آن ستاره دلم
بدور ساغر لعلت درست کسی ماند	اگر بود چو دلت فی المثل زخاره دلم
هوای وصل تو باز آردش اگر صدار	چهد ز آتش عشق تو چون شراره دلم
اگر شمار اسیران زلف خویش کنی	مباد آنکه نیاید در آن شماره دلم

مگو که قطره خون دو کنار جامی نیست

چو دیده موج زد افتاد بر کناره دلم

هر صبح خروشی ز دل تنگ بر آریم	فریاد ز مرغان شبا هنگ بر آریم
سافی گل ما را بزن از جام می آبی	تا روزنه نام و در تنگ بر آریم
مستی و خوشی نسزد مطرب ما کو	تا شور و فغانی ز نی و چنگ بر آریم
چون صلح کتان بر صف یاران فکنی تیر	ما بر سر پیکان تو صد جنگ بر آریم
ما آینه طلعت یاریم نشاید	کز همدی تیره دلان رنگ بر آریم
فرهاد و شانیم که گر قیمت لعلت	صد کوه رکافی بود از سنگ بر آریم

جامی سوی میخانه کش این جامه اذرق

باشد که بآب می کلک رنگ بر آریم

منزل نکرده دل هنوز اندر حریم سینه ام	عشق تو درد دل داشت جامن عاشق دیرینه ام
وقت خطیب شهر ما خوش گو بر غم محتسب	یکسر برد تا پای خم از مسجد آدینه ام
از بسکه جرعه بر سرم ریزند مستان لبت	هست از پلاس میکده آلوده تر بشمینه ام

من دانه چن مرفی نیم کایم بدام کس فرو سم بلا و تخم غم بس باشد آب و چینه ام
در گریه عمر آمد بس و ز شوق لعلت سینه پر صد گنج کوهر ریختم خالی نشد گنجینه ام
از دلخراش افغان من تیفت بخونم تیز شد تیغ ترا سوهان بود گوی خراش سینه ام

جامی نبیند چشم جان جز عکس ساقی ازل

تا داد پیر می فروش از جام می آینه ام

نیستم چون یار ترکی گوی تا زنده ام چشم ترک ولعل ترکی گوی او را بنده ام
ریزم از شیرین زبانی درسغن شکرولی پیش آن لب از زبان خویشتن شرمنده ام
نیست این شکل هلالی زخم ناخن بر تنم نقش نعل توسنش بر سینه خود کنده ام
خلقی افکنده سپر از سهم تیر او و من تا نگردد مانع تیرش سپر افکنده ام
کرده دستم که یابم دولت یابوس او باشد این هم خود دلیل دولت پابنده ام
آتش شوخ ز آب دیده افزون میشود وه که می آید چو ابراز گریه خود خنده ام

یسار اگر بگست جامی کسوت فرم حرام

کمر بود یک بغیه بی پیوند او بر زنده ام

چو می دور از آن لعل میگون خورم حریفان می لعل و من خون خورم
شدم ناتوان از غمش وین زمان خورم غم که دیگر غمش چون خورم
مده عشوه گر کز غمش بیخودم من از باده مسنم چه افیون خورم
حریفان کم می گرفتند و من بیاد لبش هر دم افزون خورم
چو من سرخوش از جام عشقم چرا می عشرت از خم گردون خورم
اگر مست لیلی شوم دور نیست چو من باده از جام مجنون خورم

کل آمد بکف جام جامی چه عیب

که در پای گل جام کلگون خورم

بسکه شهادت و از آن گل خاک بر سرمیکنم همچو سبزه صبحدم از خاک سر بره میکنم
در چین می افتم از شوق رخسار زبای گل دامن گل را زخوناب جگر تر میکنم
چون نمی بینم قدش را دوجین بر یاد او میروم نظاره سرو و صنوبر میکنم
بسته ام با آنکه اهل ملت هم دل در زبان گرچه از خیل خلیلم کلا آذر میکنم
درد عشقت ساخت روی خاکساران را چو زور یعنی اکسیر وجودم خاک را زو میکنم
چو تو پیش آئی زمان را قوت تقریر نیست گرچه هر دم صد سخن با خود مقرر میکنم

میدهی عشوه که جامی خاصه من زان توام

سادگی بین کاین مسون را از نو باور میکنم

بر سرکوی مغان بس بود این مرتبه ام که نهاده لقب مُردد کش مصطفی ام
 گر کنند همدمت ای ماه مرا کوکب بهشت شاه سیاره خجالت برد از کوکبه ام
 من چو زو پاک عیارم بوفایت که مزن هر دم از سنگ چقا بر محک تجربه ام
 کس نبیند پس ازین روز خوش ارزا نکه کنند بر همه خلق جهان بخش غم یک شبه ام

جامی از بهت سیه نیست چرا اینم هوسی

که کشد پهلوی آن دانه مُرد چون شبه ام

زهی قدت نهال گلشن چشم مه رویت چراغ روشن چشم
 خراب آباد دل مردم نشین نیست فرود آی ای پری دوسمکن چشم
 زخون دل چنان پر شد درونم که میریزد برون از روزن چشم
 ز کویت هر خس و خاری که چینم نشانم چون مژه پیرامن چشم
 ز گریه تا بگردن غرق خونم چو میرم خون من در گردن چشم
 بیک غمزه کنی صد شیردل را شکار آهوی شیر افکن چشم

چو گردد مُرد فشان لعل تو جامی

ز لعل و مُرد کند بر دامن چشم

جدا ز لاله رخ خود بهار را چه کنم هزار داغ بدل لاله زار را چه کنم
 زخون دیده کنارم پراست بی لب یار کنار گشت و لب جو ییار را چه کنم
 گرفتم آنکه کنم دیده را بگل مشغول درون جان و دل این خار خار را چه کنم
 بطوف باغ غم روز اگر برم بیرون بلا و محنت شبهای تار را چه کنم
 غباری از ره آن مشکبو غزال رسید بجز عبیر کفن آن غبار را چه کنم
 شکاف سینه توانم که بندم از مرهم تراوش مسرّه اشکبار را چه کنم

ملولم از دو جهان بی جمال او جامی

چو یار نیست بدست این دیاو را چه کنم

هر دم ز تو بر سینه صد داغ جفا خواهم بادرد تو خو دارم حاشاکه دوا خواهم
 هر کس ز هوای دل دارد ز تو مقصودی ای جمله طفیل تو من از تو ترا خواهم
 نتوان بدو رفتن از ره گذرت کردی آن به که من این سرمه از باد صبا خواهم
 نبود چو رقیبانم در حوصله پیوندت لیک از تو رقیبان را چون خویش جدا خواهم
 دی از تو وفا جستم دادی بجا وعده باز آمده ام امروز کان وعده وفا خواهم
 دستم بر سروت چون می نرسد خود را در راه تو چون سایه افتاده ز پا خواهم

گفتی که کراخواهی از خیل بتان جامی

چشمیست مرا آخر غیر از تو کراخواهم

کهر کز وصف آن لب های شکر خند میریزم نه کوهر بلکه شکر میفشانم قند میریزم
 دلم دریای خون آمد برویش چشم آن کشتی کش از ته میتراود خون دل هر چند میریزم
 نیاید چو تو هر چند کاندر قالب فکرت زجان مانند تو صد شکل بی مانند میریزم
 همه خوبان مرا فرزندان آن مهربان یرم که نقد جان و دل دریای هر فرزند میریزم
 بخون پیوند یابد هر چه برد چون تو بیریدی زدل خون بهر محکم کردن پیوند میریزم
 مده درد سرم ای پندگو کز آب و خاک من گیاه عشق میروند چو تخم پند میریزم

چون نعل خامه جنبش یافت دستی بر فشان جامی

که نزل خوان مشتاقان حاجتمند میریزم

عشق بکشور وفا داد نوید شاهیم نوبت شاهیم بود ناله صبحگاهیم
 کربراغت از تو ام طعن گنه زند کسی چهره بخون نگار بس حجت بی گناهیم
 جز تو نخواهم از جهان آرزوی دگر ولی خواهش من چه فایده چو تنوهی نخواهم
 دعوی من اگر کنی روشنم از کجا شود دل چو بصدق این سخن می ندهد گواهم
 تو شهی و بتان سیه سر چه کشم ز بنده شه من که بر تبه وفا بنده هر سپاهیم
 حرفی اگر ز بدرقم حال درون خوننده از سر خامه خون چکد سرخ شود سپاهیم

لا به کنی که جامی از تاب غم چگونه

تاب غم توفی المثل تابه و من چو ماهیم

من آن نیم که زبان را بهره آلایم بدم و ذم خسان نوک خامه فرسایم
 حدیث سفله خرف عقد گوهر ست سخن ذهی شبه که من این را بدان بیارایم
 بزاو خائیم از دست و فت مایه عمر کنون ز حسرت آن پشت دست میبخایم
 ز شعر شعر کزین پیش یافتن امروز جز آب دیده و خون جگر نیالایم
 فضای ملک سخن گر چه قاف ناقافست ز فکر قافیه هر لحظه تنگ میآیم
 سخن چو باد و من از فاعلات و مفعولات ذراغ کرده شب و روز باد پیامیم
 سحر بنا طقه گفتم که ای برشم حسود بکارگاه سخن گشته کار فرمایم
 کشم بطبع سخن سنج و نج و خست دهر که سر بجیب خوشی کنم بیاسایم

جواب داد که جامی تو گنج اسراری

روا مدار کزین گنج قفل بگشایم

وقت آن شد که ده دیرمغان برگیرم سبجه از کف بنهم وطل گران برگیرم

میرود عمر کرانایه بکوشم يك چند
 رسم هستی که حجابست میان من و دوست
 هر چه اطلاق توان کرد بر آن رسم وجود
 هیچ ناکفته بهر تو شدم شهره شهر
 میخورم خون دل از جام غم آنروز مباد
 که من این ساغر عشرت زده‌ام بر گیرم

جامی از جمله جهان دل ببرد شاهد عشق

گر نقابش پسرانگشت بیان بر گیرم

نیایم سوی تو هر چند سوژد شوق دیدارم
 ترا کرد دو حق یاران فتد اندیشه قلم
 ز شوق آن لب شیرین ز دیده تاسحر هر شب
 ازان لب نیم جان عادت دارم بیا جانا
 مگوش ای عقل در اصلاح کار من که من زین پس
 همی بینم به بستان سرو قد تست میگویم
 که باغیار همدم دیدنت طاقت نمی آرم
 بحق دوستی یارا که با آن نیز هم یارم
 عقیق ناب میرزم سر شک لعل میبارم
 بنه لب بر لبم کان عاریت را باتو بسپارم
 ز سودای پری رویی سردیوانگی دارم
 همی تابد ز گردون ماه روی تست پندارم

سوی خود خواندم از کوی تو دل را گفتم و جامی

که من اینجا بدام عشق بد خوئی گرفتارم

ز فرقت تو چگویم چه ناتوان شده‌ام
 زمان وصل تو چون زود همچو برق گذشت
 و بسکه گشته‌ام از فکر آن میان باریک
 سوم هجر تو ام بی بر استخوان نگذاشت
 بر آستان تو آمد سریر عزت من
 طفیل خیل سگانم تققدی میکنم
 ز قحط آب چمن چون شود چنان شده‌ام
 ز نوك هر مرزه من ابرخون فشان شده‌ام
 ز چشم مردم باریک بین نهان شده‌ام
 پی سگان دوت مشت استخوان شده‌ام
 بر آستان که کم از خاک آستان شده‌ام
 بکوی تو دوسه روزی که میهمان شده‌ام

مگو که پیر شدی ترك عشق گوجامی

که من بعشق تو پیرانه سرجوان شده‌ام

خبر از مقدم عیسی نفسی داد نسیم
 تا شد آن ماه مسافر ز سر عشرت و ناز
 یار را بامن دلخسته قدیمی عهدیست
 میل جور و ستم از خاطر آن شوخ نرفت
 رخ بر اشک من و خاک درت آوی هست
 غنچه را چکنم وصف که در خوبی و لطف
 که توان کرد ب خاک قدمش جان تسلیم
 ما بصد حسرت و دردیم درین شهر مقیم
 آه اگر یار فراموش کند عهد قدیم
 کی رود شیوه و لطف و کرم از طبع کریم
 بر سر کوی تو با خاک برابر زروستم
 هست با کوی ز نخدان توسیبی بدو نیم

دست بردم که کشم زلف چو شعر سبزه
گفت جامی مکش افزون قدم از حد کلیم

زار مینالم و کس نیست که گوید حالم	بیش آن ماه که از دوری اومی نالم
غنچه گو ناممکن هر دم و گل نیز که من	بابل باغ توام از همه فارغ بالم
هست هر برکت کلی بی تو مراد اغ دلی	وہ کہ باغ وچمن آشکده شد امسالم
آندورخ دونظر از موی میان هیچ مگو	زانکه این نکته دقیق و من مسکین لالم
بای هر جا نهد آن سرو کنم روز بچشم	چون شود شب دوم و روی برای مالم
قرعہ وصل زدم یار ز رخ پرده فکند	اللہ الحمد کہ بس خوب بر آمد فالم

لطف او گفت کمین بنده مائی جامی
رفت بر چرخ برین کوکبه اقبالم

از چشم خوابناک تویی خواب مانده ایم	وز جمد تابدار تو بیتاب مانده ایم
نادیده ایم گوشه محراب ابرویت	چون عابدان بگوشه محراب مانده ایم
بر چون دهد نهال امید اینچنین که ما	از جویبار لطف تو بی آب مانده ایم
هر جا کشیده ایم ز دل آه آتشین	صد داغ ازان بسینه احباب مانده ایم
گر چشم ما ز کزیه چو دریا شود چه عیب	زینسان که دور ازان گل سیراب مانده ایم
پهلوی که مانده ایم دران کو بغار و خس	کوی بیچار بالمش سنجاب مانده ایم

جامی حدیث خرقه و سجاده تا بکی
ما هر چه بود رهن می ناب مانده ایم

جان داغ تو دارد جگر غرقه بخون هم	تاراج غمت شد دل و دین صبر و سکون هم
بس عشق که آن کم شد و بس حسن که آن کاست	عشق من و حسن تو همان بلکه افزون هم
کر زلف دلاویز تو اینست بساکس	در قید بلا افتد و زنجیر جنون هم
انگیخت سیه اشک و برانداخت علم آه	شد ملک غمت ملکیت بیرون و درون هم
عمریست که خواهند و بال من بد روز	آن ماه بلند اختر و این بغت نگون هم

آن جادوی جانها نه چنان زدره جامی
کش چاره توان کرد بتعویذ و فسون هم

شدم دیوانه و آن طفل پری پیکر نزدستم	کنون زبنته چون دیوانگان باخویش در جنگم
روای شادی خدا را جانباب عشرت شو	که نبود جای جز غمهای او را دودل تنگم
نخواهم جز قیامت خاستن چون کوهکن زینسان	که از دست دل سخت تو آمد پای بر سنگم
دورنگی میکند رخسار زرد و اشک سرخ من	ولی من همچنان در دعوی عشق تو بیکر تنگم

چو چنگ اذهر رگم صد نغمه عشرت فزاخیزد اگر بخت افکند سر رشته وصل تو در چنگم
کشیدم همچو عود از چنگ غم صد گوشمال اما شد اذهر گوشمالی تیز تر سوی تو آهنگم

مده پند من ای ناصح که جامی نیکنامی جو
که من بدنام عشقم آید از نام نکونگم

بماوض تو ز ماه تمام چون گویم بلبل تو ز می لعل فام چون گویم
لبت گهی که دو آید بشکر افشانی حدیث طوطی شیرین کلام چون گویم
جفای تو همه وقتی رسد نیدانم که شکر این کرم مستدام چون گویم
خوش آن زمان که ترا بینم و زحیرانی چنان شوم که ندانم سلام چون گویم
شراب را که بهر جا حرام میدارند اگر ز دست تو باشد حرام چون گویم
کدای کوی تو گویم چو نام می پرسند چو این خجسته لقب هست نام چون گویم

چو جامی از هوست می پرست شد با او
بجز حکایت صبا و جام چون گویم

مانده ام از یار دور و زنده ام زین گنه تا زنده ام شرمنده ام
برده ام لاغر تنی پیش رقیب استخوانی پیش سبک افکنده ام
بندگان داری سگان هم نیز من واسگ سگان را بنده ام
تا چشیدم لذت غمهای تو آید از شادی عالم خنده ام
بر نیارم کند از ان لب بوسه گر چه عری در طلب جان کنده ام
ز اطللس شاهی اگر عورم چه غم خلعت من بس لباس زنده ام

گفته ای جامی نمی اوژد به هیچ
هر چه میگوئی بدان اوژده ام

اگر بکوی تو یک شب سری بگشت نهم سرم مباد اگر پای در بهشت نهم
ز فرش سندس و استبرقم نیاید یاد چو تن بیاد تو بر خاک و سر بگشت نهم
ز وضع زهد نیابم نسیم خیر آن به که نقد صومعه بر آتش کشت نهم
کجا بکعبه مقصود ره توانم برد چو گام سعی نه برو فوق سرنوشت نهم
زلوح ساده توان خواند سر خط خوش چرا بصفحه دل حرف خوب و زشت نهم
ز کشتزار جهانم بس این که مجلس عیش پیای سرو و لب جوی و طرف کشت نهم

ز دست رفت سر رشته وفا جامی
عنان چه در کف یار جفا سرشت نهم

چند روزی میبرد بخت بد از کوی توام باز قلاب محبت میکشد سوی توام

دورا از این درهم منت گویم دعا هم جان و دل	هر کجا هستم بجان و دل دعا گوی تو ام
سوی خود میخوانیم چون آمدم میرانیم	می ندانم چون کنم دو مانده خوی تو ام
بگذرد زین سقف و نکاو مرا ایوان عیش	باز اگر افتد نظر بر طاق ابروی تو ام
رخ نهفتی تا بمیرم بپتو من خود زیستم	زین گنه تازه ام شرمند روی تو ام
دو چمن گشتم بسی چون آب و نامد در کنار	تازه سروی چون نهال قد دلجوی ام

خون جامی گر بریزی آن بود لطف عظیم
لیک می آید در بیخ از دست و بازوی تو ام

تنگدل مانده بفکر دهن تنگ تو ام	سنگ بر سینه زنان از دل چون سنگ تو ام
گر شدم لاله صفت غرقه بخون عیب ممکن	که بدینگونه ز شوق رخ کلرنگ تو ام
گاه جنگ آتشی و آشتیت خونریزست	کشته آشتی و سوخته جنگ تو ام
منم آن بلبل شوریده که از گلشن قدس	روی دو باغ جهان کرده باهنگ تو ام
داشتم حسن عنایت ز رخس چشم ولی	تنگی عیش رسید از دهن تنگ تو ام
ز خط آن چهره میارای که صد گونه صفا	میدهد روی و آینه بی رنگ تو ام

تا رنجگی شدم از ضعف چو جامی و هنوز
نیست ممکن که خلاصی بود از چنگ تو ام

هر دم از تیرت فتادی بردلم	صد در رحمت گشادی بردلم
چون فروغ آفتاب ازهر دری	پرتو رویت فتادی بردلم
سر حسنت را که بودی آینه	گر نه خود را جلوه دادی بردلم
دل بفریاد آمدی از دست تو	گر نه تو دستی نهادی بردلم
سینه از غم چاک شد خیزای رقیب	تا خورد یک لحظه بادی بردلم
دیده عهد بستم از خوبان ولی	نیست چندان اعتمادی بردلم

تا مراد من چو جامی یادست

شد فرامش هر مرادی بردلم

من غائبانه عاشق آن روی مهوشم	بی منت نظر بغیالی ازو خوشم
شوق تو شد فزون بتمشای سرو و کل	بالا گرفت ازین خس و خاشاک آتشم
غش میکنم بیاد لب لعل دلکشت	کر جام دور می نرسد باده بی غشم
وصلت بهیچ نقش میسر نشد مرا	صد بار چهره گرچه بخون شد منقشم
چشم امل به چشمه کوثر چرا نهم	از جام نیم خورد تو گر جرعه چشم

جامی اگر ز دروگر چیب من تهیست حاشا که فکر بیهده دارد مشویم

این بس مرا که شد صدف در شاهوار

کوش زمانه از کهر نظم دلکشم

عمریست دل بهر و وفای تو بسته ایم	پیوند با تو کرده و از خود گسسته ایم
زهاد و خلد نسیه و او باش عیش نقد	ما خود بدولت غمت از هر دو رسته ایم
مارا چو در حریم وصال تو راه نیست	دل بر امید بر سر راهی نشسته ایم
با خود خیال آرزویی بسته هر کسی	مادیده از دو عالم و دل در تو بسته ایم
بس خسته خاطریم ز بیداد توولی	هرگز دلت به تیغ شکایت نخسته ایم
چون صوفیان که نکته توحید بشنوند	هرجا گذشته ذکر تو (خلق جسته ایم

گفتم شکسته دل جامی بشوید گفت

آخر چه شد نه جام مرصع شکسته ایم

شب تا بسحر کرد سر کوی تو بویم	با آن در و دیوار غم و درد تو گویم
چون لاله اگر خاک شوم بی گل رویت	با داغ تو بار دگر از خاک برویم
حیفست بغون دلم آلوده خدنگت	بر چشم تراندا ز کش از گریه بشویم
تا روی تو دیدم منم واشک دمام	بنگر که جهان میرسد از دیده برویم
پایم بر همت سود و کنون در بی آنم	کز دیده کنم پای و ز سر راه تو بویم
تا باد چمن نکستی از پیراهنت یافت	بوی تو دهد هر گل و نسرين که ببویم

درد دل جامی شود افزون ز مداوا

این درد کرا گویم و درمان ز که جویم

من بنده حقیر و تو سلطان محترم	کر در غم تو زار بمیرم ترا چه غم
رنجور گشته ام ز تمنای مقدمت	بهر خدا بیرسش من رنجه کن قدم
بر جانم از تو هر چه رسد جای منتت	کر ناوک جفاست و گر خنجرستم
سر گشتگان بادیه پسای عشق را	هجر تو ره نمود بس منزل عدم
شد سینه ام شکاف شکاف از خدنگ آه	و ز هر شکاف آتش دل میزند علم
روزی که می نوشت قضا نامه اجل	قتل مرا به تبع جفای تو ز درقم

عمریست جرعه خوار سفال سکان تست

جامی که آب خضر نخوردی ز جام جم

گر دهد بوی صحبت تو نسیم نکنم یاد خلد و ذکر نعیم

چون منجم خط تو دید سترد رقم مه ز صفحه تقویم

چند پرسم نرخ کوهر وصل	کرده از اشك آستین پرسم
کر کشائی بحرف میل دهان	جوشد آب بقا ز چشمه میم
همچو آب حیات اگر گذری	بر سر خاک کشتگان قدیم
منکر حشر را شود روشن	سر یحی العظام و هی رمیم

جامی از خانه بیکده رفت

ابن بود مقتضای طبع سلیم

سینه شکافم هر سحر کاید صبا زان منزل	باشد خورد زین وهگدویك لحظه بادی بردلم
چشم زغبان خو افشان دل هدم آه و فغان	طبع جفا جو همچنان باشد برایشان ماعلم
هستم ز مرغ بسته پردردام زلفش بسته تر	بسم الله اینک تیغ اگر خواهد همین دم بسملم
زینسان که آید مبدم زین چشم طوفان بار نم	مشکل رسد از موج غم کشتی بسوی ساحلم
نمود زبان گویا مرا از بهر ناله چون در را	ای کاش ازین محنت سراگردون بیند محلم
جانم ز جانان نکسلد پیوند ویدان نکسلد	تا وشته جان نکسلد دستش ز دامان نکسلم

جامی صفت رفتن فرو در لای خم بی لعل او

دستی بن ده ای سبوتا پابر آید از کلم

من بی صبر و دل کان شکل زیبا هر زمان بینم	بلای جان شود هر دیدن و من همچنان بینم
سوا شوخ من در جلوة نازست و من حیران	که آن پاور کابو گاهی آن دست و عنان بینم
من بیدل که با خود حیف دارم همدمش دیدن	کجا تاب آورم کش هر زمان بالین و آن بینم
بکوش آنمه عاشق که دیدم هر کرا جویم	بجای او همین فرسوده مشتی استخوان بینم
پس از عمری ریاضت آنچه سالک را شود روشن	شدا کنون عمرها که عارس خوبش عیان بینم
نهاده بر کان تیر از پی صید و من مسکین	چو محرومان بحسرت جانب تیر و کمان بینم

کسان شبها بفکر عشرت و جامی درین سودا

که فردا چون کنم آن آفت جانرا چه سان بینم

چشم منی و خانه تو چشم خانه ام	حق القدوم تو کبر دانه دانه ام
چون مردمان خانه چشم میان آب	از بسکه آب دیده گرفتست خانه ام
اکنون که زیران تو راست و خش حسن	میکن نوازشی بسر تازیانه ام
خواب آورد فسانه عجب قصه که برد	خواب طرب ز چشم حریفان فسانه ام
روزی که برامید تو قالب کنم تهی	بالین بسست خشتی ازین آستانه ام
ز آوازیل چشم ترم دل همی تپد	رقص چنین اثر دهد آری ترانه ام

جامی تیم که خسرو قتم بملك عشق
منشور خسروی غزل عاشقانه ام

خواهم که دمی در قدم آن پسر افتم	رخ بر کف پایش نهم و پیغیر افتم
دیگر بنظاره نروم بر سر راهش	ترسم که شوم بیخود و در رهگذر افتم
هر چند بصد خواریم افتاده بر اهش	امروز مبادا که بجای دگر افتم
روز اجل ای بخت مرا بر در او بر	باشد که بر آن خاک در از پای در افتم
زین گونه که از دیده رود اشک دمام	نبود هیچ او غرقه بخون جگر افتم
شاید بترحم کند آن شوخ نگاهی	ای غم مددی کن که ازین ذار تر افتم

جامی گرا زین گونه رود سیل سرشکم

چون خانه گل زود ز بنیاد بر افتم

هر شب دم گرم از دل غمناک بر آدم	و ز تف جگر دود از افلاک بر آدم
تا کی ز غمت خاک بر سر ریزم از آن روز	اندیشه همی کن که سرا ز خاک بر آدم
بی روی تو بالاله و کل چون رهم از آه	بر شعله چسان راه از خاشاک بر آدم
در گردن بخت او بودم طوق سعادت	روزی سرا ز آن حلقه فترک بر آدم
آلوده بخون تیر توحیف است ندانم	کش زین دل ناپاک چسان پاک بر آدم
صد جای بسوزد لبم از بوسه پیکان	چون تیر ترا از جگر پاک بر آدم

جامی صفتم غرق غم اریار شود بخت

رخت خود ازین موج خطر ناک بر آدم

هر شب بیاسبان تو سر دره یان نهم	وانگه رخ نیاز بر آن آستان نهم
گفتی رخم بین و بجان منتم بکش	فرمان برم بدیده و منت بجان نهم
پای مرا بقید وفا استوار کن	زان پیش کز جفای تو سر در جهان نهم
هر غم که یابم از تو بدل سازم تنهان	وانگه بر آن ز داغ تو مهر و نشان نهم
شبه ز شوق روی تو با چشم اشکبار	بنشینم و نظر به آسمان نهم
مپسند کز توصید بود بهره مندومن	محروم وار چشم به تیر و کمان نهم

جامی ز شیخ صومعه نکشود سر عشق

آن به که رو بخدمت پیرمغان نهم

تو شاه مسند حسنی و من گدای کمینم	مرا سعادت آن از کجا که باتو نشینم
سوار رفتی و سودم جبین بر اه تو چندان	که شد نشان سم اسب و ماند نقش جبینم
اساس زده شکستم ز نام و تنگ برستم	میان بهر تو بستم کمر میند بکینم

بهر کجا گذرم دولت وصال تو جویم بهر طرف نگرم جلوه جمال تو بینم
بسوخت جان من از گریه‌های تلخ چه باشد بخت بد بنوازی اذ آن لب شکرینم
چو خاک دویی آن در دروغ داشتی اذ من گذار تاخس و خار رخت بدیده بچینم

بتیغ بیم مفرما که خیز جامی اذ این در

که عمر هاست درین آستانه بهره بینم

بمسجدی که خم ابروی ترا نگریم ناز را بگذاریم و سجده تو بریم
اگر بکوی تو باشد مرا مجال گذر (۱) بخاک پای تو کز خلد و حور در گذریم

ترا چو هست بحال شکستگان نظری بحال ما بنگر کز همه شکسته تویم
ز دست خضر چه سود آب زندگی مارا اگر ز ساغر لعل تو جرعه نخوریم
باستخوانی اگر چند یاد ما نکنی هزار شکر که باری اذین سگان دریم
بهر سیمبیرانیم چهره کرده چو زر نه همچو ساده دلان در هوای سیم و زریم

سگ تودوش بجای فغان کنان میگفت

خوش باش که از ناله ات بدو دریم

کل شد حریم کویت اذ اشک لاله گویم باشد هنوز تشنه خاک دلت بخونم
از بار دل تن من آمد چو کوه ورنه در موج خیز گریه مشکل بود سکونم
زد از حباب خیمه گرد من آب دیده من با تن کم اذ مو آن خیمه راستونم
چاکم چو در دل افتد سوزن چه سود ورشته کاین سوز آن گدازد از آتش درونم
کر تارهای مویم بر تن شود سلاسل نتوان کشید بیرون از ورطه جنونم
ناصر چراغ عیشم شد کشته از دم تو تاکی بترک خوبان بر سر دمی فسونم

می پرسیم که جامی باد در عشق چونی

من بی خودم چه دانم هم خود بین که چونم

چه حسنت اینکه گر هر دم رخت راحه نظر بینم هنوزم آرزو باشد که یکبار دگر بینم
چنین شوقی که من دارم چه تسکین یا بد از نا که برون آئی و چون عذر عزیزت در گذر بینم
مکود رماه و خورین الله الله چون بود ممکن که تو پیش نظر باشی و من در رماه و خور بینم
بتاریکی هجرانم مکش ای غم دمی دیگر بود کز پر تور خساوش این شب راسخ بینم
چو محروم ز بدادش بکوی اوروم باری زمانی بهر حر سندی در آن دیوار و در بینم
سر بالین ندارم لیک از بخت این قدر خواهم که وقت جان سپردن آستانش ز بر سر بینم

بکنج محنت و اندوه جامی جان دهد آخر

چنین کرد در هجران هر زمان حالش بتر بینم

(۱) با آنکه تغییری از خواجه گرفته است : اگر بکوی تو باشد مرا مجال وصول

<p>بود آيا که من آن شکل همایون بینم زیستن دور ز روی تونه از طور وفاست تا گرفتست غمت ملک دل از خیل سر شک باد از خنجر کین تو بصد پاره دلم داشت لیلی بهمه حی عرب یک مجنون نیست جز عشق تو مقصود زهر گفت و شنید</p>	<p>آن رخ فرخ و آن قامت موژون بینم شرمسارم که دگر روی ترا چون بینم هر شبی برسپه خواب شیبخون بینم گرنه هر لحظه درو مهر تو افزون بینم من ز تو خلق جهان را همه مجنون بینم هر چه جز آن همه افسانه و افسون بینم</p>
---	--

شریت وصل کرم کن که ز بیماری هجر

جامی سوخته را حال دگر کون بینم

<p>دمی نگذرد کز غمت خون نگریم چو افزون شود دمبدم میتودردم نبینم بطوف چمن سرو نازی نیارم گهی سوی لب جام باده ز لیلی مرا هیچگاه یاد ناید نه خون جگر ماند و نی آبدیده</p>	<p>ز وصلت جدا مانده م چون نگریم نه مردم اگر هر دم افزون نگریم که از شوق آن قدم موژون نگریم که بر یاد آن لعل میگون نگریم که بر محنت و دود مجنون نگریم نه از بی غمی دان که اکنون نگریم</p>
---	---

نبینم گهی گریه زار جامی

که از دیده و دل برو خون نگریم

<p>کی بود کی که ازین سو زدرون باز رهم چند طعن خرد ای عشق خدا رآمدی فکر زلفش بفسانه نرود از سر من این همه عشوه و دستان که ترامی بینم باش دمساز من دلشده ای بغت بلند بر دل من بنه ای مرهم دلها دستی</p>	<p>یا ازین درد و غم روز افزون باز رهم شاید از درد سر او به چنوب باز رهم کاین نه ماریست که از وی بفسون باز رهم چکنم یارب و ازدست تو چون باز رهم تا زنا سازی این بغت نگون باز رهم تا ز درد دل بی صبر و سکون باز رهم</p>
--	--

جامیا جرعه از جام فنا می خواهم

تا بدان شربت ازین خوردن خون باز رهم

<p>هر شبی کز ماه مهر افروز خود یاد آورم شیوه شیرین اگر اینست کان بدخوی راست من چو نتوانم کز اول مرغ دل دارم نگاه خواهم از حسنت بگویم آشکارا نکته بنده آن قامت چون آب از آن کرد در چمن</p>	<p>از فغان و ناله شهری را بفریاد آورم در جهان من نیز روزی رسم فرهاد آورم کی توانم کاین زمان از دام صیاد آورم مایه عشرت سوی دل های ناشاد آورم سر زده اندم ره ییای سرو آزاد آورم</p>
---	--

خانه ام بی غم آبادست وای آتش که من از دو او رو بکنج این غم آباد آورم

باز گوید غیرت عشقت که جامی لب ببند

ورنه بر جانت ز غم صد تیغ بیداد آورم

شبهه که داغ فرقت آن ماه می کشم تا روز گریه میکنم و آه می کشم

زان مه نمیکشم کله کین محنت و بلا از بخت تیره و دل گمراه می کشم

شبهای خویش را که ز زلفش سیاه شد از رویش انتظار سحرگاه می کشم

جان میبرم بتحفه گدایان دوسترا نقد حقیر در نظر شاه می کشم

از عاشقی نصیب من این شد که روز و شب جور رقیب و طعنه بدخواه می کشم

جامی چو کاه شد تنم از ضعف و من هنوز

کوه غمش بقوت این کاه می کشم

نه صبری آنکه از خاک سر آن کوی برخیزم نه روی آنکه بنشینم گسکش را آب و رویزم

چنان در مهر آن خورشید خو کردم ب تنهایی که گردستم دهد از سایه خود نیز بگریزم

هوس دارم که ویزد خون من امروز یا فردا بهانه سازد آترادست درد اما نش آویزم

علاج خویش پرسیدم طیب عشق را و وزی ز فکر عقبی و سودای دینی داد برهیزم

نیخواهم ز غیرش در جهان دبار از آن هر دم ز سیلاب مژه چون نوح طوفانی برانگیزم

چو فرهادم از آن در سینه باشد کوه درد و غم کز آن شیرین دهان نبود میسر عیش و رویزم

مگوئید ای نکوخواهان کزان بدخویر جامی

معاذ الله اگر از وی ببرم با که آمیزم

ما برنجوری و مہجوری و دوری ساختیم بزم و صل و دوست را باد یگران پرداختیم

نقد قلب ما نشد رایج به بازار وفا تا چو زردی بوته غم صد رهش نگذاختم

قامت ما چنگ شد اندر سماع اهل درد جز بمضارب غمت این چنگ را نتواختم

هر دم آلا بد بخون جای خیالت را سر شک گر چه صد باوش بدین جرم از نظرانداختم

کوس دولت و ابکوی نیکنما نزن که ما بر سر بازار رسوائی علم افراختم

تا بشطرنج نظر با آن دورخ بردیم دست دو نخستین دست نقد دین و دل در باختیم

جامی از سلک سگانت دور میریزد در شک

کای دویفا قدر یاران کهن نشناختم

نه نامه که دو آنجا نشان نام تو یابم نه رقمه که در آن خط مشکفام تو یابم

سلامت من دلخسته در سلام تو باشد زهی سعادت اگر دولت سلام تو یابم

بهر رقم که گشایم نظر ز صفحه خاطر همه سلام تو بینم همه پیام تو یابم

حجاب نامه و بیک از میان رفت بدانسان
چه دام بود که بر رخ نهادی از خط مشکین
شما تلی که شتیدم بهر خویش ز طوبی
که در سلام تو خاصیت کلام تو یابم
که آهوان خطارا اسیر دام تو یابم
همه معاینه در سر و خوش خرام تو یابم

ز شوق جام تو جامی همی نهم لقب خود

بدین وسیله مگر جرعه ز جام تو یابم

نفس از درون و دوزیرون زند هم
دارم جهان جهان کنه ای شرم روی من
افتاده ام بچاه هوا و هوس کراست
جامه ز غم کبود کنم چون نیبرسد
با خلق لاف توبه و دل بر کنه حریص (۱)
گر بردلم ز داغ ندامت علامتی است
یاران دوا سپه عازم ملک یقین شدند
از من مبرس نکته عرفان که جاهلم
از مکر این دور رهن بر حیل چون رهم
چوی روی اژین جهان بیجانی دگر نهم
حبل هدایتی که بر آرم اژین چه
جز نیل معصیت زخم صیغه اللهم
کسی نبیبرد که بدین گونه گم رهم
کو کویه شبانه و آه سحر کهم
تا کی عنان عقل بدست گمان دهم
بامن مگوی قصه الوان که امکم

جامی مباش غافل از آن را و دان که گفت

از جمله راز های نهان تو آگهم

هر زمان گویم که اژدل مهر اویرون کنم
بوالعجب کاری که خلقی در پی دومان من
جای تکبیر و دعا خواهم ذیلی قصه خواند
خلق را دو مجرم غم دل بسوزانم چو عود
گر نهم گریان سراندر کوه بی لعل لیش
نقش بندم سوی او صد نامه مضمون داغ و درد
لیک با خود بس نمی آیم ندانم چون کنم
من بفکر آنکه هر دم درد خویش افزون کنم
تا که از رومی گذر بر تربت مجنون کنم
ناله در چنگ فراق گریه بدین قانون کنم
سنگهار چشمه سازم چشمه هارا خون کنم
اشک خونین را بر خ عنوان این مضمون کنم

کشته شد جامی ز هجر افسانه وصلش چه سود

مرغ بسل چون ز بد صد بار اگرافسون کنم

من کیم تا رو بر آن و خساره زیانهم
خواب چون آید مرا شبها چنین کز هجر او
چون سواره بگذری از نعل سم مرکب
داغ بر توسن منه بگذار از بهر خدا
رام شوای آهوی وحشی که نزدیک آمدست
کاش بتوانم که دیده بر کف آن یانهم
زیر پهلوی خا باشد زیر سر خارا نهم
هر کجا یابم نشان از شوق رو آنجانهم
تا شکافم سینه وان هم بردل شیدا نهم
کز غمت دیوانه کردم روی در صحرانهم

وصف حسنت با رقیب کور دل گفتن چه سود آینه بهر چه پیش چشم نابینا نهم
منکه امروز آدمی و شاهد بتقدم در بهشت چشم چون زاهد چرا برو عده فردا نهم
جامی از شوق لبش وقتست کاندر میکند
خرقه و سجاده رهن ساغر و صهبا نهم

سازیت سر عشق در اعیان علی الدوام کالبدو فی الدجیة والشمس فی الغمام
کس را چو تاب سطوت دیدار خود ندید در پرده سوی اهل نظر می کند خرام
ممکن ز تنگای عدم نا کشیده رخت واجب بجلوه گاه عیان نا نهاده گام
در حیرتم که این همه نقش غریب چیست بر لوح صورت آمده مشهور خاص و عام
هریک نهفته لیک و مرآت آن دگر بر داشته ز جلوه احکام خویش کام
باده نهان و جام نهان آمده پدید در جام عکس باده و در باده رنگت جام
قومی بگفت و گوی که آغاز ما چه بود جمعی بجست و جوی که انجام ما کدام

جامی معاد و مبدا ما وحدتست و بس

ما در میانه کثرت موهوم والسلام

باغم و درد تو کنم دم بدم شکر که با شکر تدوم النعم
صبر کم و محنت و اندوه پر کم صبر العاشق فی الهجر کم
پیش دهانت عدمست آب خضر با لب لعل تو دهان کالعدم
میکنند از مهر رخت منع ما بیخبر از نکتة جف القلم
تر نشود ز اشک ترحم رخت دور بود چشمه خورشید و نم
باد صبا حلقه زلفت کشید حلقه عشاق بر آمد بهم

گفته جامی که به تحسین سزااست

حسنه الله بطیب النعم

ما غل به قامت تو بود طبع مستقیم مجبول بر محبت تو فطرت سلیم
بعد از وجود جوهر فرد دهان تو چون نفی جزولا بتجزی کند حکیم (۱)
ما را بمهر تو چه مجال سفر که شد هر جا مسافر است برین آستان مقیم
دُر یتیم کوهر دندان تست و لب بالای آن چو مرحمت و لطف بر یتیم
خال تو نقطه ایست ذلک دبیر صنع در بر کشیده حلقه زلف تو اش چو جیم
جان وقف آیت خط تست اینک آن دهان بهر لزوم وقف بسرخی نوشته میم

(۱) باین بیت خواجه نظر داشته است

بعد از یشم نبود شائبه در جوهر فرد که دهان تو بدین نکته خوش استدلالی است

تا زیر هر قدم کشتت تحفه جدا

جامی نشسته بر سر راهست دل دونیم

خواهم از تیت پس از قتل استخوان خود قلم تا کنم شرح غمت بر لوح خاک خود رقم
بر سرم ران روزی از راه کرم رخس وفا تا کیم داری زمجرومی لنگد کوب ستم
گر خم محراب ابروی تو بیند شیخ شهر پشت طاعت کم کند دیگر بسوی قله خم
از مژه خونا ب و از دل خون ناب آید مرا غرقه خواهم شد درین سیل دما دم دم بمدم
دیز خون ما بگرد کعبه کوی که نیست جز بیخون دردمندان تشنه ریگ این حرم
روی اگر نیستندیم سودن بیشت پای خویش فرش کن چشم مرا بهر خدا زیر قدم

تنگ شد بر جامی از هجر رخت شهر وجود

وقت آن آمد که آرد روبه صحرای عدم

در دور لب بی می و پیمانه نباشم وز شوق تو بی نمره مستانه نباشم
دوخیل بتان چون تو بریچهر نگاری خود گوی که چون عاشق و دیوانه نباشم
هر جا چو تو شمع شود افروخته حاشا کاینجا من دلسوخته پروانه نباشم
گر دامنم امید قدوم تو نگیرد يك لحظه درین گوشه کاشانه نباشم
تشریف نیاری سوی من جز پس عمری وان هم بود آن روز که در خانه نباشم
کنجی تو و علم همه ویرانه این کنج جز در طلب گنج بویرانه نباشم

جامی اگر آن دانه خالم نزند راه

دست تهی از سبحة صد دانه نباشم

در هر گذر که بی که و گاهی نشسته ام بهر رسیدن چو تو ماهی نشسته ام
گویند يك نگاه زد و راز تو ام بست من هم در آرزوی نگاهی نشسته ام
هر گز چو پیش روی تو راهم نمیدهند بی راه و روی بر سر راهی نشسته ام
پیش درت بخاک مذلت فتاده ام کوی بصدور مسند جاهی نشسته ام
چون نیست محرمی که ز من پیش او دمی دمساز اشک و همد آهی نشسته ام
دور از تو زیستن گنه آمد مرا مران کاینجا برای عذر گناهی نشسته ام

جامی صفت گرفته بکف عرض حال خویش

در شاه واه موکب شاهی نشسته ام

امروز ز شوق همه سوژ و همه دادم نا دیده رخت زین سر کو باز نکردم
بیهوده بود هر غم و دودی که نه عشقت هر گز من بیدل غم بیهوده نخوردم

از کونه زردم زندهم چهره اگر اشك
هر لحظه دگرگون نكند چهره زردم (۱)
روی دل من سوی بتان بود همیشه
چون روی تو دیدم زهمه رویتو کردم
كله‌های چمن را خطر از باد خزان است
ای شاخ كل تازه بترس از دم سردم
كرتو بنشین بن این بس كه نشینه
روزی كه شوم خاك بدامان تو كرده
جامی بهوایت غزلی گفته دلاویز

مضمون غزل آنكه بسودای تو فردم

آرزوی دل خونین جگرانت خوانم
مردم دیده صاحب نظرانت خوانم
چون قباچست كنی طوف كله برشكنی
بادشاه همه شیرین پسرانت خوانم
نیست حدچومنی بردن نام چو تویی
بهررو پوش بنام دكرانت خوانم
تا نودوی بنه پیرهن اندام چو سیم
نازنین تر زهمه سیمبرانت خوانم
تا نبینی رخسای شیخ عیان گرچه شوی
پای تاسر خبر از بی خبرانت خوانم
هیچو عیر از من دل داده روان میگذری
جای آن هست كه عمر گذرانت خوانم

جامی از هرچه نه دیدار بتان دیده بیوش

تا درین انجمن از دیده و رانت خوانم

ز آرزوی تو سرگشته در بیابانیم
بجست وجوی تو در كوه و درشتانیم
نماند راه سعی ما خوش آن ساعت
كه در حرم و صالت شتر بخوابانیم
چو ذره گرچه حقیریم رخ متاب از ما
كه بر سپهر وفا آفتاب تابانیم
حواله دگران ساز ز طلبهای گران
كه ما ز ساغر لعلت تنك شرابانیم
بیرج ما چه مه چارده شدی طالع
ز قدر و منزلت امشب فلك جنابانیم
شراب و نقل بار باب بزم عشوت ده
كه ما بر آتش حرمان جگر كبابانیم

حدیث روضه مكن جامن این نه بس مارا

كه در سواد هری ساكن خیابانیم
كه در سواد هری ساكن خیابانیم
بسكه درد سر ز فریاد و فغان خود كشم
از دهان چون ناله میخوام زبان خود كشم
جان بر آمدليك از دل بر نمی آید مرا
كز دل و جان ناوك ابرو كمان خود كشم
میهمان شده ام ماه من دردا كه جز جان تحفه
نیست دردستم كه پیش میهمان خود كشم
تا در آمد از درم آن سر و هر دم دیده را
كحل بیبائی ز خاك آستان خود كشم
میكشم از سینه پیکان خند نگش را چو نیست
قوت آنم كه پیکان زاستخوان خود كشم
سر كه باوش میكشم عمری بدوش از بهر چیست
كرنه روزی در ره سرور و روان خود كشم

(۱) هر لحظه جگر گون نكند - هر لحظه دگر گون كند

دفتر نجاری است این از گفته های عشق پر
میبرم تایش شوخ نکته دان خود کشم

ما نه آن قومیم کز باد کسی کردن کشیم	ور کسی در راه ماخاری نهد دامن کشیم
میکشیم از تیره خویان دردی درد آنچنان	کز کف روشن جبینان باده روشن کشیم
توسن کین هر که انگیزد بقصد جان ما	ما ز مهرش نقد جان زیر سم توسن کشیم
هر که خواهد بهر ما دوزد و دمحت خلعتی	ریسمان از رشته جانهاش دوسون کشیم
نیستم از باب عشرت تا چو سبزه هر صباح	مفرش دیبای زنگاری سوی گلشن کشیم
چون شب سنجاب کون آمده بهلوی خویش	بستر سنجاب از خاکستر گلخن کشیم

دوستان از سر کشی ما اگر دشمن شوند

جامی آن بهتر که ما سر در دره دشمن کشیم

خیز تا رخت بسر منزل انصاف کشیم	با دل صاف بهم جام می صاف کشیم
هر که از ما طلبد توبه بخیلی ورذیم	ور دهد جام می صاف با سراف کشیم
مشکل عشق چو از درد کشان گردد کشف	چند در مدرسه درد سر کشف کشیم
پیر میخانه بساط کرم انداخته است	رقم رزق چه بر حاصل اوقاف کشیم
نقد ما را مبرای خواجه بصراف که ما	این همه غبن ز قلابی صراف کشیم
داب ما نیست کله خاصه بهر نا جنسی	گر چه انواع جفا از همه اصناف کشیم

جامی از غرقه پشمینه فقر آسودیم

حاشا لله که دگر ناز قصب باف کشیم

هستم ز جان غلامت اما گریز پایم	صد بارم افروشی بگریزم و بیایم
گاهم رقیب خوانی گاهی بگ در خود	آن نام را نخواهم وین لطف را نشایم
دل را بصوری از توبك لحظه نیست ممکن	صد بارش آزمونم دیگر چه آزمایم
بست از تنف دلم ز تنگ آئینه وار گردون	اکنون به صیقل آه آن زنک میزدانم
هر که بقصد قلم تیر جفا کشائی	خود را از خیل ایشان هر لحظه مینمایم
هر چند با سگانت خوش نیست خود نمایی	بهر بقای عبرت دست دعا گشایم

هر دم مگو که جامی تا کی سخن گزاری

از شوق تست جانا کاین نغمه میسر ایم

ما بیادت نشسته خاموشیم	کرده از خویشتن فراموشیم
بر سر بستر غمت شب ها	معنت و درد را هم آغوشیم
در قدخ دیده ایم عکس لبت	باده نا خورده رفته از هوشیم

گر بمضرب غصه بغراشی رگه رگه ماچوسنگه نغروشیم
تا تو در گوش کرده حلقه ما غلامان حلقه در گوشیم
دوش بودیم با تودوش بدوش زنده امشب زلفت دوشیم

دور دردت صلا زدم دل را
گفت جامی بنوش تا نوشیم

نوید آمدنت میدهند هر روزم تو فارغی و من از انتظار می‌سوژم
چراغ عیش من از تند باد هجر تو مرد بیا بیا که ز شمع رخت برافروزم
بسوزن مژه زان رشته میکشم از اشک که دیده روز ملاقات در رخت دوزم
شبم ز وصل تو چون روز اگر نخواهد شد ز هجر تو نشود کاشکی چو شب روزم
چو بر سعادت وصلت نمی‌شود پیروز چه سود طالع مسعود و بخت فیروزم
هجوم عشق تو مجنون صفت خلاصی داد ز عقل مصلحت آموز دانش اندوزم

مگو که نظم تو جامی لطافتی دارد
که من ادای سخن از لب تو آموزم

بنای ساعد ز آستین آندم که خواهی بسلام خونم چو خواهی ریختن باری بدست آوردلم
فارغ دلانرا ده فروغ ای شمع مجلس بعد ازین کاین شعلهای آه بس شبها چراغ محفلم
جان مرغ طرف بام تو من می‌تیم برخاک وه عیسی دمی کوتا کند مرغ درگز آب و کلم
تو بار ره بستی و دل خود را ز طرف محبت ناله کنان آویخته یعنی درای محلم
عمریست بیمار توام در کشتنم تعجیل کن زیرا که غیر از تیغ تو نبود شفائی عاجلم
چشم بانبازی لب نقد دل ازم میبرد آن دو کمین بنشسته خوش وین کرده ز فسون غافلم

گفتی که جامی بگسل از فترک من دست هوس

گر رشنه جان بگسلد من دست از آنجا نکسلم

ز عشقت سینۀ بیتم نبینم ز شوق دیده بی نم نبینم
غم روی تو دارم جای آن هست اگر من بعد روی غم نبینم
مگو از غیر من بگسل که من خود کسی غیر از تو در عالم نبینم
ز تو هر بیدلی بیند جفائی من بی صبر و دل آن هم نبینم
طبیعی را نمودم چاک دل گفت برو کاین ویش را مرهم نبینم
مبوش آن رخ مباد از غم ببیرم اگر روی ترا یک دم نبینم

بهر کس راز دل مگشای جامی
که در عالم کسی محرم نبینم

عاشقم بیچاره ام در مانده ام	بیدل بیدین و دلبر مانده ام
عاشقی با خواب و خور ناید درست	لاجرم بی خواب و بی خور مانده ام
روژ و شب در انتظار مقدمت	چشم پرده گوش بر در مانده ام
چون زدی تیغی مکن بس زانکه من	زنده بهر تیغ دیگر مانده ام
تا چو جام می ز دستم رفته	با دل پر خون چو ساغر مانده ام
رفته ام در باغ و ز شوق قدت	روی بر پای صنوبر مانده ام

جامی از من سجده طاعت مجوی

چون من اکنون پیش بت سر مانده ام

خاك آن در كه چو كحل بمرش میدارم	هر شب آغشته بخون جگرش میدارم
آب رو را كه دو آن كو مژه ام ریخت بخاك	آرزوی بدل از خاك درش میدارم
سوی او میگذرم چهره به خوانه نگار	صورت حال خود اندر نظرش میدارم
گر چه دشمن تر از آن شوخ نداوم دگری	بعلم الله كه ز جان دوسترش میدارم
مرغ و وحشیست دلم زان سبب از رفته صبر	تا ز غم دم نكند بسته پرش میدارم
سنگ بیداد كه آن سیمبرم بر سر زد	برتر فخریه از تاج زوش میدارم

تا چو جامی كشم از گرد درش كحل بصر

چشم امید بهر دهگذرش میدارم

شكر خدا كه شیخ نیم شیخ زاده هم	و ز منكران گول و مریدان ساده ام
مستفیم بتربیت پیر می فروش	زین مرشدان دهن از ره فتناده هم
زان مرشدم چه كار گشاید كه توبه ام	از روی خوب میدهد و جام باده هم
گشتم بسی بمدرسه ها كس نیافتم	كو درس عشق افاده كند استفاده هم
ز ابنای خاندان مروت نشان میسر	چون خوش دلی نماند از آن خانواده هم
منشین زبای اگر نبود خنك بادبای	عزم حرم سواره توان و پیاده هم

جامی بعیش كوش كه كس را ز جام دور

كم ز آنچه قسمت است نیاید زیاده هم

چو توانم كه بر خوان و صالت میهمان باشم	سر خدمت نهاده چون سگان بر آستان باشم
ز خوی نازك تر سم و گر نه تا سحر هر شب	بگرد كوی نونره زنان افغان كنان باشم
بهر گونه كه باشم از من بد روز نپسندی	نمیدانم چسان میخواهیم تا آنچنان باشم
من از توشاد كردم تو ز من غمگین خوشاحالی	كه تو باشی عیان در دیده من من نهان باشم
كشادی برده از عارض مكن منع من از افغان	رها كن تا زمانی بلبل این گلستان باشم

ز ناموس خودم مقصود نام و ننگ تست ار نه مراغم نیست کز عشق تو رسوای جهان باشم

طفیل من همی دیدند رویت دیگران اکنون

شدم راضی که چون جامی طفیل دیگران باشم

تا با تو من دلشده یکجا نشینم گر سر برود فی المثل از پان نشینم

بی رنج کسی چون نبرده سر گنج آن به که بکوشم به تمنا نشینم

تا با تو رقیبان تو تنها نشینند یکدم ز رقیبان تو تنها نشینم

دادی بزبان دگران وعده قتلم دو کوی توجز بهر تقاضا نشینم

روی تو امرو ز بهشت عجب نیست گر منتظر وعده فردا نشینم

عشاق ترا قدر چو از عشق بلندست چون در صفشان از همه بالا نشینم

چون صبر نداوم کنم از هجر کناره کشتی چو شکسته ست بدویا نشینم

گفتی که برایم منشین جامی اذین بیش

از پای من این خار یکش تا نشینم

اینچنین کزدیده و دل غرق آب و آتشم رخت هستی را از موج غم بساحل چون کشم

صوت جان افزای مطرب گر نباشد گو میباش زانکه من بانالهای دلخراش خود خوشم

تا ندانه کس ز خیل مهوشان یار مرا دل بیکجا و نظر بر طلعت هر مهوشم

وقف کردم پنج حس برش جبهه باشد گهی دولت وصلت شود حاصل اذین پنج و ششم

شهبوداری کسان را کس نجوید خوبها زادکش چون مور زیر نمل سم ابرشم

تو کمتر تر کش همی بندی و می در غم که چون بر دل افکار آید ناوکی زان ترکشم

تا قیامت همچو جامی مست و بیهوش اوفتم

گر ز جام نیم خوردت جرعه دیگر ترکشم

گر همی باشم بکنج خانه شیدا می شوم و در همی آیم میان خلق رسوا می شوم

ای خوس آندم کو چو طفلان میزند سنگ جفا تا که از جامی من دیوانه پیدا می شوم

باغبانان بهر گل چیدن مجو آزار من چون درین بستان من از بهر تماشای شوم

لطف پنهانی و ناز آشکار می کشد تا بدین حدنی خراب شکل زیبا می شوم

رو ز ها با این و آن هر گونه باشد بگذرد وای بر جان من آن شبها که تنها می شوم

گفت روزی خواهمت کشتن بدست خود کنون مهلت از حد شد برش بهر تقاضای شوم

جامیاری خلاصی کی بود چون درد عشق

می رود پیش از من بیچاره هر جامی شود

ایکه دیدی رخ آن دلبر پیمان شکتم یا رسیدی بسر کوی بت سیم تنم

چه شود گریگدازی که بعد گونه نیاز
گر مرا زهره آن نیست که بینم رخ او
ور بکوش توانم که برم ره باوی
روزم از شب بتر و شب بتر از روز بود
ای اجل زودترم شربت مرگی بچشان

جامیا بسکه کنم درد دل خونین شرح

جای آن دارد اگر خون بچکد از سخنم

من بیدل دمی زآمد شد کویت یاسایم
نشان پای من حیست در کوی تو شادم کن
مرازان درمان چون باسگانت بسته ام عهدی
بگریذار و گوید جان ازین مشکل توان بردن
اگر بوسیدن پای تو توان کاش بگداری
نباید جز خیال عارضت پیش نظر چیزی
ولی هرگز نمی یابم ترا چندانکه می آیم
بیکو عده که از شادی نیاید بر زمین پایم
که تاجان در تنم باشد بود خاک درت چایم
جراحتهای پیکان ترا باهر که بنمایم
که رخسار غبار آلوده بر خاک رهنمایم
چو از خواب اجل روز قیامت چشم بگشایم

ز روی مردمی یکره بگو جامی سگ مائی

اگر چه آنچنان هم نیستم کاین نام را شایم

خیالی بود یارب دوش یادر خواب میدیدم
با کسیر سعادت یافتن آخر بحمد الله
چه حاجت بود شمع افروختن در بزم او یارب
بداغ نامرادی جان دل میسوخت دشمن را
بسی بر خاک سودم پیش پای ساقی از هستی
بآب زندگی پی برد از اقبال وصل او
که رویش در نظر بر کف شراب ناب میدیدم
وصالش را که همچون کیمیا نایاب میدیدم
چو از عکس رخسار عالم پرازمهتاب میدیدم
چو خود را بر مراد خاطر احباب میدیدم
سری کش سجده که در گوشه محراب میدیدم
دلی کز آتش مهجو ویش در تاب میدیدم

جهانی جان همیدادند بهر جرعه اما

ز جامش جامی لب تشنه را سیراب میدیدم

چو آنم دسترس نبود که روزی دامنش گیرم
من ارباب سفر می بندم از خاک درش باری
بس از مردن بضاکم گز زیارت آئی ای محرم
چو عشق آن سوار آرد جنون هدم مشفق
نه تاب هجرنی باوری وصل او چه حالست این
چو من اینجا بجان در ماندم از سودای بد کیشی
روم باری بحسرت زیر پای تو سنش میرم
تو باش ایجان که خواهی از سگانش عذر تقصیرم
مخوان جز نام آن بت کان بود اخلاص و تکبیرم
خدا را آهن نعل سمنش ساز زنجیرم
بر آئی زار ما نده جان زتن کاینست تدبیرم
چه سودای قصه خوان افسانه خوبان کشیرم

مگو جاناکه هستی جامیاسلطان وقت خود
سگه کوی توام آخر مکن دین بیش تحقیرم

بیا ای اشک تا برو ز گاوخوشتن کریم
ندارم مهربانی تا کند بر حال من گریه (۱)
چو شمع از محنت شبهای تار خوشتن کریم
همان بهتر که خود بر حال دار خوشتن کریم
راهم در غریبی شوخ چشمت آفت جان شد
نگوی کز غم یار و دیار خوشتن کریم
نباشد نو بهاران دور از ابر چمن گریه
من آن ابرم که در راز نو بهار خوشتن کریم
زهجران بود گریه بیشتر از وعده وصلت
کنون از درد دوداغ انتظار خوشتن کریم
مدد فرما بخوان ای دل چو در چشمم نماند آبی
که خواهم امشب از هجران یار خوشتن کریم
مگو جامی نشاید گریه از بیداد مهربان
که من چندین ز بخت خاکسار خوشتن کریم

چون خاک شوم گر گذری سوی مزارم
چون رفتنی است از تنم این جان بلاکش
بوی جگر سوخته یابی ز غبارم
آن به که به خاک سرکوی تو سپارم
در گلشن جان میشکند صد گل شادی
زان غنچه که در سینه زینکان تو دارم
هر دم کنم از خون جگر خاک رخت گل
تا روزی دل برخ غیر بر آرم
نی لایق تشریف و نی دوخوری بیداد
یارب من بیدل بجهان بهره کلام
در بوته هجران چو زرم کر بگدازی
دیگر نشود بر محاک عشق عیارم

هم لطف تو فرمود که جامی سگه مانی
ورنی من بیدل چه کسم در چه شمارم

چو نتوانم که با آن مه نشینم
بچشم حسرتش از دور بینم
کهی کز خاک کویش دور مانم
مبادا جای جز زیر زمینم
نگین دولت لعل لب است
خیال خط آن نقش نگینم
کنم همچون مژه بر چشم خود جای
خس و خاری که از کوی تو چینم
ز دل در دیده منزل کن که نبود
ترا تاب درون آتشینم
بآسایش غنودن چون توانم
بلائی همچو هجران در کمینم

مگو جامی برو زین در نه آخر
سکانت را غلام کمترینم

بسی سوزند زان شمع دل افروزی که من دارم
ولی تأثیر دیگر دارد این سوزی که من دارم
مکورو ترا شب سازم ازیمهری ای گردون
که بی آن مه ز شب کم نیست این روزی که من دارم

چه غم دارم ز تاریکی شبها در درون جان
چه و نجانند طبیبم چون بود صد زخم دامنم
شدم فیروز بر وصلت بر غم چرخ فیروزه
من و غمهای روز افزون تو کز شادی و عشرت
بدینسان آفتاب عالم افروزی که من دارم
ز تو در سینه هر یکان دلدوی که من دارم
که دارد در جهان این بخت فیروزی که من دارم
نی آساید این جان غم اندوی که من دارم

شد امشب خواب وحشی رام من افغان مکن جامی

مبادا دم کند مرغ نو آموزی که من دارم

هر چند تو شاه و ما کدائیم	دامن مغان که مبتلایم
تا داغ غلامی تو داریم	هر جا که رویم پادشایم
هر جا الم تو مرد در دیم	هر جا قدم تو خاک پایم
در پسته بروی این و آنیم	بنشسته بگوشه بلایم
که نکته عشق می نویسیم	که نغمه درد می سرائیم
بودند نظار کی بسی لیک	آنکس که ترا شناخت مایم
از طوق سگان مدار محروم	گر خلعت خاص را نشایم
گر لطف کنی بآن درینیم	ور جور کنی بآن سزایم
بی ما گفتی که در چه کاری	کس بسی تو مباد در دعایم

جامی به جفا و جور خو گیر

دانی که نه دو خور و فایم

زهی رسیده ترا هر دم از خدای پیام	عليك الف صلوة و الفائف سلام
فزوده پرتو روی تو نور مهر سپهر	شکسته معجز حسن تو قدر بدر تمام
نقاب اگر بگشائی ز رخ نداند کس	که طلعت تو کدامست و آفتاب کدام
بشهر اگر بگشائی ز لعل نوشین مهر	بهشتیان چه کشند از حریق مشک ختام
ز خوان عام تو هر کس گرفته بهره خاص	بقدر مرتبه خویشان چه خاص و چه عام
کدام دل که ز ارباب نطق و اهل بیان	لبت نبرد بلطف مقال و حسن کلام

ز قیض جام تو جامی مدام جرعه کشت

بلی نصیب بود خاک را ز کاس کرام

چو نتوانم که هر دم بر کف پایش جبین مالم	زدورش بینم و روی تظلم بر زمین مالم
من و بوسیدن آن ساعد سیب معالست این	گذارد کاشکی تاروی خود بر آستین مالم
دوای درد دل خواهم از آن خاک سم اسبش	بدیده گل کنم بر سینه اندوهگین مالم
میچ از من هتانی ای عمرو چندانم امانم ده	که رو اندر رکاب آن سوار نازنین مالم

بصدهشت سلیمان وار میرانی نیگونی که مور خسته را تا چن د ژیر پای کین مال

سر من دین پس و خاک ره پیرمغان جامی

چه رخ بر آستان زاهد خلوت نشین مال

ز لعلش کام جستم داد دشنام بحمدالله که باری یافتم کام

برو ای ماه گردون گوشه گیر که آمد ماه من بر گوشه بام

چو بریادلبت نوشم می لعل لبالب کرد از خون چگر چام

برخ ماهی ولی ماه دل افروز بقدر روی ولی سرو گل اندام

همای سدره باشد کمترین صید خطت روزی که گردمه نهد دام

مکوه عشقت ز کی بود ست تا کی ندارد عشق ما آغاز و انجام

سگت را کاش جامی نام بودی

که رفتی بر زبان ت که این نام

کی بود یارب که رو در شرب و بطحا کنم که بسکه منزل و که دو مدینه جا کنم

بر کنار زمزم از دل بر کشم يك زمزمه و ز دو چشم خوفشان آن چشمه را دریا کنم

صد هزاران دی درین سودا مرا امروز شد نیست صبرم بعد ازین کامروز را فردا کنم

یا رسول الله بسوی خود مرا راهی نمای تا زرق سر قدم سازم ز دیده پا کنم

آرزوی جنت الءاوا برون کردم ز دل جنتم این بسکه بر خاک درت مأوا کنم

خواهم از سودای بابوست نهم سرد و جهان یا بیادت سر نهم یا سرد را این سودا کنم

مردم از شوق تو معذورم اگر هر لحظه

جامی آسا نامه شوقی دگر انشا کنم

منکه با یاد رخت آن آستان مسکن کنم کی بعر خویشتن یاد گل و گلشن کنم

دیده روشن میشود از صورت زیبای تو گر کسی انکار این معنی کند روشن کنم

غمزه شوخت بغونریزم کشد تیغ جفا با خیالت نیمشب گر دست در گردن کنم

بسکه لاف بندگی زد بیش سرو قامتت راستی هر جا رسم آزادی سوسن کنم

آنچه زاهد میکند در خاقه شام و صباح والله از میخانه ام رانند اگر آن من کنم

صعبت یار و اوان عیش و ایام بهسار از خرد نبود که اکنون ترك می خوردن کنم

جان چه آدم پیش گنجی که از بامش برد مرغ شاخ سدره را چون دانه ارزن کنم

کی برد همسایه را جامی شبان تیره خواب

بسکه از داغ جنائی ناله و شیون کنم

ای بی تو چو غنچه خون درونم بنگر به سرشك لاله کونم

زآرم مکش اینچنین خدا را هر چند که یافتی زبوتم
 زنجیر کشان خیال زلفت انداخت بورطه جنونم
 آنیست ترا بخوبرومی آن گشت بعشق رهنونم
 هر لحظه ببرسیم که چونی (۱) هم خود بنگر بین که چونم
 یا لب بگشا بیرس حالم یا تیغ بکش بزیر خونم

هر شب من و آه و ناله جامی

اینست نوای ارغنونم

براه تو منش صد نازنین را خاک می بینم سر چندین عزیزش بسته بر فتراک می بینم
 به تیغ غمزه خواهد ریخت خون صد مسلما ترا چنین کان ترک کافر کیش را بیباک می بینم
 همی رویم بزرگان تا نگرود پایش آزرده بغاک پای او هر جا خس و خاشاک می بینم
 ز شوق نکبت پیراهنش هر صبح دو گلشن لباس غنچه پاره جامه گل چاک می بینم
 ندارد چستی آن شوخ در دلداری یاران ولی در کشتن هر بیدلش چالاک می بینم
 مرا حال دل آواره خود یاد می آید ز درد عاشقی هر جا دلی غمناک می بینم

چه شد بیچاره جامی را درین شبهای غم یارب

که نام او زلوح زندگانی بساک می بینم

زهی رخسار و خط آیت لطف و ستم با هم امیدویم عشقت مایه شادی و غم با هم
 چه گویم وصف رخسار و دهانت کان گل و غنچه زیستان وجود افتاده و باغ عدم با هم
 برو مطرب که در چنگت غم او من چو عود امشب دل و جان ساز آه و ناله کردم زبر و بم با هم
 همی راند سوار آن شوخ و از هر جانبش جانها روان گشته که دیدست اینچنین شاه و حشم با هم
 قلم بر لوح اگر حرفی نوشتی حسب حال من ز سوژ من هماندم سوختی لوح و قلم با هم
 بیرس از شمع مجلس حالم ای خورشید مهر و یان که میسوزیم هر شب در غمت تا صبحدم با هم

چو جامی جان بغم باید سپرد آخر اسیری را

که افتد درد پیش از پیش و صبر کم ز کم با هم

چو نبود روی جانان دیده روشن نمیخواهم چه جای دیده روشن که جان در تن نمیخواهم
 می فروز ای رقیب امشب چراغ این کلبه غمرا که بی روی وی این ویرانه دارو شن نمیخواهم
 ز تار و بود هر جنسی تنش آزاد میگیرد بجز برکت گل سورش پیراهن نمیخواهم
 غمش آتش بمن دوزد رمید اذل قرار او که من شبها ز قدسم گوشه گلشن نمیخواهم
 نشان ای باغبان پیش رخسارم که بی پایان غمی دارم تماشای گل و سوسن نمیخواهم

تنم چون خاک گردد در رهش آبی زن ای دیده که من این گرد محنت را بر آن دامن نمیخواهم

بصد زاری وصال خواستم گفتی برو جامی

چه سودا از خواهش بسیار تو چون من نمیخواهم

اینچنین واله و شیدا که عشق تو منم حاش لله که بود بیتو سر زیستنم

زارم از هجر تو کو بیخت که همراه صبا خویش را چون خس و خاشاک بکویت فکنم

جان ندانم که در گرای کجا خواهد ساخت اینچنین کز غم و اندوه تو بگداختنم

تار سیدی بن آواز سیاه تو گهی وه چه بودی بسروا تو بودی وطنم

روی در کوی عدم کرده ام ای باد صبا یاد کاری سخنی چند رسان زان دهنم

شد چنان قالیم اضعف که گردد نگری هیچ چیزی نشود دیده بجیز پیرهنم

تاری از پیرهنش بهر خدا سوی من آر تا بدوزند بدان از پس مردن کفنم

منکه در زندگی از خیل فراموشانم چون ببرم که کند یاد در آن انجمنم

بامیای آنچه من از جام غمش کردم نوش

چه عجب زانکه نباشد خیر از خویشتم

خوش آنکه تو شب خواب کنی من بنشینم تا روز چراغی بنهم روی تو بینم

گاهی بهر دور زلفت بوسه ربایم گاهی بتخیل ز غطت قالیه چینم

باشد بکمانضاه ابروی توام چشم چشمان تو تا کرده زهر گوشه کمینم

بوییدن راه تو بسر گر دهم دست از شادی آن پای نیاید بزمینم

با باد صبا بعد سجودت نکنم روی ترسم که برد خاک درت را ز جبینم

خواهم من دل داده خود از مهر تو جان داد هر دم که کشی خنجر بیداد بکینم

جامی مخور اندوه که جز مهربان نیست

دین تو که من در در جهان شاد بدینم

معاذ الله از آن شبها که بود از حد برون دردم تو با اغیار می می خوردی می و من خون هم میخورد

بروی این و آن هر دم چو ساغر میزدی خنده من از غم چون صراحی گریه خونین هم میگرد

بری را چون روا باشد که گردد بوهزانو من بیدل ز غمهای چنین دیوانه میگرد

نسوزی اینچنین در حیرتم گرشه دانی زجان غصه فرسودو دل اندوه پرورد

چو جان و دل عزیزی با گرفتار من مکن خواری چو شاح کل لطیفی بر حذر باش از دم سرد

بگوشت آید از هر ذره من ناله و آهی پس از مردن برت گر آورد باد صبا گرد

بیزم عیش تا از جام شوقم جرعه داری

بقلاشی و میخواری چو جامی سر بر آوردم

تند میراندى و میسوخت. سرا پای وجودم	که بزیر سم اسنب تو چرا خاک نبودم
بیجا دور ممکن روی من از خاک رم خود	کاین همانست که صدره بکف پای تو سودم
زیر لب دی سخنی گفت بمن از پس عمری	بخت بد بین که ز پس بیخودی آنهم نشودم
خاستم از سر جان بر سر کوی تو نشستم	کاستم از دل و درد غم عشق تو فزودم
تو بتو گر چه درو نم همه خون گشت چو غنچه	بشکایت ز تو با هیچ کسی دم نکشودم
روی خوبت فکند مکس بهر سو که کنم رو	تا ز آینه دل صورت اغیار زدودم

دوش جامی چو شد از جام غمت ساقی رندان

من بآه سحرى نغمه شوق تو سرودم

بناز بر مشکن چون نیاز مند توئیم	ترحمی که اسیر خم کند توئیم
سواره دى بگذشتی و ما هنوز از شوق	نهاده روی بپاک سم سهند توئیم
بسوز جان و دل ما برای دیده بد	که بی نظیر جهانی و ما سپند توئیم
چه حاصلست بزنجیر پای ما بستن	که ما بسلسله عشق پایبند توئیم
غرض ز دینی و عقبی قبول خاطر تست	ز ره دغیر چه با کست اگر پسند توئیم
نهال عمر ز باد اجل فتاد از پای	هنوز ما بهوای قد بلند توئیم

بجام جم نکنیم التفات چون جامی

چنین که مست می لعل نوش خند توئیم

گر چه بردل زغم عشق تو باری دارم	لله الحمد که باری چو تو باری دارم
کردم از رخ مبرای اشک که این عطر وفا	یاد گاری ز سم اسم سواری دارم
باغ من آن سر کویت و بهار آن گل رو	عیش من بین که چو خوش باغ و بهاری دارم
مانده ام دیده بره برگذر باد صبا	چه کنم زان سر کو چشم غباری دارم
سر بزانی غم مانده و خلقی بکمان	که چو ایشان مگر اندیشه کاری دارم

جامی از بزم وصالش چو منی را چه نصیب

ایقدر بس که در آن کوی گذاری دارم

چو مرا دولت آن نیست که دیدار تو بینم	بسر کوی تو آیم در و دیوار تو بینم
ناشدی شهره چو خورشید همه ماه و شانرا	زده سان بی سرو پاکشته هوا دار تو بینم
توئی آن یوسف ثانی که عزیزان جهانرا	جان نهاده بکف دست خریدار تو بینم
چون براه تو شود خاک تنم باد سلامت	چشم خونبار که باری قدورفتار تو بینم
من که باشم که توانم کلی از باغ تو چیدن	ایقدر بس که یکی خار ز گلزار تو بینم
زاهدان در هوس طوبی و اندیشه جنت	من در آنم که چنان قامت و وخسار تو بینم

نرسند هیچکس ای جان بکرفتاری جامی

زین همه عاشق بیدل که گرفتار تو بینم

بدیده که ز راه تو خار و خس چینم	دریغ آید اگر در گل و سن بینم
اگر کنند بن عرضه دنیی و عقبی	من آستان تو بر دو جای بگزینم
من و دعای تو پیوسته این بود کارم	من و هوای تو هواره این بود دینم
مگر بطرف چمن شو نظاره کن در گل	چو مرغ باغ نه من عاشق ریاحینم
مرا ز باغ چه آید ز گل چه بگشاید	چو شوق روی تو آشفته ساخت چندینم

چه برسیم چه کسی اینهمه تغافل نیست

سگ تو جامی آشفته سال مسکینم

از عشق تبرا چه کنم چون توانم	با عقل تولا چه کنم چون نتوانم
از دود تو داغیست کهن بر دل ریشم	تدبیر مداوا چه کنم چون نتوانم
از ناکی خوی تو خواهم که ز رویت	پوشم نظر اما چه کنم چون نتوانم
هر چند که بگذشت ز حد و عده و صلت	آهنگ تقاضا چه کنم چون نتوانم
زدشمله بجان شوق وصال تو امرو ز	تاخیر بفردا چه کنم چون نتوانم
خاریم شکست است بیا بر سر کویت	عزم گل و صحرا چه کنم چون نتوانم

من جامی مشهور بسودای بتانم

ترك و زبیا چه کنم چون نتوانم

چنین کافتاده دور از جان خویشم	چگونه زنده ام حیران خویشم
بوصلم گردن دای زنده این بس	که بینی کشته هجران خویشم
ندارد تاب مرهم سینۀ ویش	کرم کن زخمی از پیکان خویشم
ربودی دل ز من جان و خرد نیز	و زین پس در غم ایمان خویشم
ز سیلاب مژه شد خانه ام پست	خراب دیدۀ گریان خویشم
سگم خوان و استخوانی ده کیم من	که خوانی میهمان بر خوان خویشم

بر آن در ناله کردم گفت جامی

مده در دسر از افغان خویشم

زهی بوعده وصل تو تازه جان و جهانم	بیا که بی تو ز درد و غم فراق بجانم
غم فراق ندانم چگونه بیش تو گویم	که چون رخ تو به بینم رود ز کار و بایانم
بیخش منصب فراشیم که آن سر کورا	بدیده خاک برویم ز گریه آب فشانم
اگر بکوی توخاری خلد بیای سکانت	بسوزن مژه بیرون کنم بدیده نشانم

بچرم عشق اگر می کشند گو بکشیدم که من نهفتن این واژ بیش از این توانم
من آن نیم که شماری مرا زسلك غلامان

همین بسست که داری گهی زخیل سگانم

میرسد عید و کشته آنم که کند غمزه تو قربانم

تیغ از کشتنم دریغ مدار که برآمد درین هوس جانم

قتل عشاق را چه حاجت تیغ روی بنما که جان برافشانم

هیچ بازندگی نمی ماند بی توروژی که زنده می مانم

عید خود خوانت ولی از عید همه خندان من از تو گریانم

مژده عید و وعده عیدی همه بی تو وعید میدانم

جامی آن رخ ندیده عید گذشت

عید او را خجسته چون دانم

خواهد تنم ز آتش دل سوخت خانه هم اینک رسید دود بروزن زبانه هم

در سینه عکس عارض و خال تو دیده دل مرغ آب یافت در قفس تنگ و دانه هم

زینسان که گشت خانه ام از خون دیده پر سیلاب خون برون رود از آستانه هم

در کوی تو نماند زما جز فسانه ترسم که از میان برو داین فسانه هم

سوی توره نماند مرا بی بهانه وای من آن زمان که نماند بهانه هم

گر وی نشانه بود بر آن آستان زما دردا که برد باد صبا آن نشانه هم

جامی به پیش زلف و رخت یافت زان دولاب

ذوق صبوح و لذت شرب شبانه هم

جز آنکه مهر ترا جا بجان خود کردیم تو خود بگوی بجای تو ما چه بد کردیم

مرم ز چشم رمد دیده کو خیال رخت که ما ز خاک درت دفع آن و مد کردیم

چو دیده را پی فراشی حریم درت نماند آب بخون دلش مدد کردیم

حدود منزل دل شوق و عشق و مهر و وفاست بی نزول تو و نقش بچار حد کردیم

بلند گشت سخن چون بقامت تو رسید چو ذکر قامت خوبان سرو قد کردیم

زدیم بر محک امتحان هر آن نقدی که بی عیار قبول تو بود رد کردیم

بکنج صومعه جامی دم از خرد میزد

بیکدو جام میش فارغ از خرد کردیم

دوی تو غائب از نظر کلر اما شا چون کنم (۱) چون لاله داغم بر جگر گلکشت صحرا چون کنم

مثل تو جویم هر زمان تا باشم آرام جان بی مثل بودی در جهان مثل تو پیدا چون کنم
 کبرم بلب مهری نهم کز ناله و افغان رهم دل را صوری چون دهم جان را شکیب چون کنم
 نی بی تو برگه زیستن نمی مرگم من در دست من اکنون بکار خویشتن حیرانم آیا چون کنم
 حاشا که من غیر ترا سازم درون دیده جا خود کو بکوی آشنا پیکانه را جا چون کنم
 تن را دوا کردم طلب آسوده گشت از تاب و تب داوم بدل داغی عجب آنرا مداوا چون کنم

گویند جامی دیدم بیرون مده از دیده نم

زینگونه کز طوفان غم شد دیده دریا چون کنم

بیا که وصل ترا از خدای می خواهم بیا که گوش بر آوازه و چشم بر راهم
 ز مهر روی تو بسا دیده ستاره نشان نشسته شب هه شب در نظاره ماهم
 خوش آنکه من بفرقت نهاده باشم دل نسوید دولت وصلت دهند ناکاهم
 گذشت عمر و نیامد بچنگ آن سر زلف بین درازی امید و عمر کوتاهم
 اگر ه خانه کنم همچو کوهکن در سنگ پیام در قند آتش ز شعله آهم
 غلام پیر مغانم که فیض عامش ساخت بیکدو جام ز انجام کار آگاهم

مگو بشوید کزین خاک در برد جامی

سکان کوی ترا کترین هوا خواهم

نیاساید کس از افغان من جامی که من باشم همان بهتر که هم خود همنشین خویشتن باشم
 دهم تسکین خود هر شب که فردا بیدارم دوری ولی آن سنگدل ناید بدان راهی که من باشم
 مرا بر بود ذوق گفتگوی آن پری زینسان که چون دیوانگان پیوسته با خود در سخن باشم
 چو همدردی نمی یابم که گویم درد خود با او کهی با یاد مجنون که به فکر کوهکن باشم
 رقیبا تلخ گفتن تابکی چندان زبان در کش که یکدم گوش بر گفتار آن شیرین دهن باشم
 چنان بر بود خواب من که ناید چشم من بر هم مگر وقتی که زیر خاک خفته در کفن باشم

چو شد دو کار می بمان تقوی جامی آن اولی

که بیانه بکف با ساقی بپایان شکن باشم

ای دلم از تو غرق خون دیده اشکبار هم بی تو ز اشک لاله گون شهره پرو کنار هم
 دامن نا ز بر زدی در سر کو بر آمدی آفت روز من شدی فتنه روزگار هم
 غصه هجر بس مرا وعده آمدن مده بر سر آن فزون مکن محنت انتظار هم
 تاب نیاورد تنت ورنه بی لباس تو رشته جان بیدلان بود کنند و تار هم
 گر بود از گرانیم بسا دل سگک ترا بار بیندم از درت بلکه ازین دیار هم
 چند بفاک ره فتد سایه سرو سرکشت سایه رحمتی فکن بر من خاکسار هم

باغ و بهار بلبان جلو سوسنست و گل

جامی جل رمیده را باغ توئی بهارم

این سخن عمرهاست میگویم	زلف تو عمر ماست میگویم
گونه گونه بلاست میگویم	بهر جان و دل آن دو رخساره
این حکایت خطاست میگویم	خط تو گفته اند مشک خطاست
آنچه او را سزا است میگویم	منع تا کی ز ناسزای رقیب
بوقایت که راست میگویم	دروغای تو راست چون الف
طاقت آن کراست میگویم	میبری نام نیم لحظه فراق

بیا حدیث لب تو جامی را

مرغ شیرین نواست میگویم

ن

ز شوکت عالی رو در بیابان	تو در پرده نهان ای کعبه جان
بجست و جوی تو صدخانه ویران	تو کنجی و درین معموره مردم
براهت عمر من آمد بیابان	رسیدی بر سرم در پاکشان زلف
چو کردد غنچه تنگ تو خندان	ز گلزار مرادم بشکفتد گل
چو من گفتن نمی یارم چه درمان	شوی درمان هر دودی که گویند

کشیدی دست باز از قتل جامی

ازین نیکی چرا کشتی پشیمان

بناز ای چشم شوخت فتنه خوبان ترکستان
 بلطف روی کلکونت فروید لاله در صحرا
 بچشم مست چون غارتگر تاجیک و ترکست آن
 بشکل قد دلجویت نخیزد سرو در بستان
 ز میگون لعل تو آورد مطرب در میان نقلی
 کنون عمریست کان قلست نقل مجلس مستان
 چه شیرین پرورش دادست با آن لب ترادایه
 همانا شهید ناب آید بجای شیر از پستان
 بنا کامی نخواهم دوواژ آن لب زندگی دیگر
 خدارا کام من زان جان بده یا جان من بستان
 زنی تیغ و شفیق این گنه سازی دوسا عدرا
 نکردی ز بر پاکس خون عاشقرا بدین دستان
 بدین کشور نیاز آورد با دست تپی جامی

بیغشان آستین بسی نیازی بر نهیدستان

بکشاد نقاب از رخ گل باد بهاران	شد طرف چمن بزمکه باده کساران
شد لالهستان کرد گل از بسکه نهادند	روسوی تماشای چمن لاله عذاران
دو موسم گل توبه ز می دیر نباید	یادست مرا این سخن از تجربه کاران

ترسم که چو آید محک صدق نباشند	وندان خرابات کم از صومعه داران
از سبزه شماران مطلب گوهر مقصود	کامد صدف آن کف انگور فشاران
بر صحبت گل دل منه ای مرغ که چون تو	گشتند درین باغ و گذشتند هزاران
از گمشدگان زیر گل آمد بتو سبزه	همچون خط یاران که نوبسند بیاران
بین غنچه نشکفته که آورد بسویت	سربسته پیمای ز دل سینه فکاران

جامی نرود سوژ تو از سینه بگریه

داغ دل لاله نشود شسته بیاران

شد وژان سوی رژان بادخزان بادوژان	گشت ذرد ازغم بی برگی خود بر کدوژان
بر کها بین بچمن گشته چو کلهبا رنگین	نیست جز رنگ بهار اینکه بر آورد خزان
هست هر برگ چناری چو کف رنگرزی	بسته بر چوب خزان دست همه رنگرزان
آنکه وی دست زنان بود بعشرت در باغ	بینی امروز بصد حسرتش انگشت گزان
سرد شد مجلسستان ز دم باد صبا	گویی از انجمن واعظ شهرست وژان
شیره خام بغم کن میسند ای خواجه	کش رسد آفتی از آتش جلاب پزان

جامی احسنت که آنگونه که خاطر میخواست

آمد این تازه غزل بلکه بسی بهتر از آن

حکایت کرد باد از گل گل اذ پیراهن جانان	که نبود بوی جانان جز نصیب پاکدامنان
بر از لاله است صحرا داغ هجران دیده گویی	گذشتست آن طرف از دیده ها خون دل افشانان
تو خوشی ای بیزم وصل در سراغر عشرت	که من هم سرخوشم بیرون در از سنگ در بانان
بدل پیکان او نا آمده دل میرود پیشش	بلی شرط مروت باشد استقبال مهانان
بفکر آندهان دلرا چسان آرم زلف او	نیاید شیوه جمعیت از خاطر پریشانان
کله کج کرده دامن بر زده می آید آنکافر	خدارا دور دار آن آفت از دین مسلمانان

بدستی می بدستی دست وی جامی چه خوش باشد

پای سرو و گل گشتن قدح نوشان غزل خوانان

موسم عید و بهار خرم و شاه گوان	سایه ابر و کنار سبزه و بخت جوان
مطرب خوش لبچه را بر لب نوای ارغنون	ساقی گلچهره را بر کف شراب ارغوان
ای که می لافی ز لطف طبع خود انصاف ده	در چنین حالی زمی برهیز کردن چون توان
باده نوشین روان در جام زریزای ندیم	قصه جم تا کی و افسانه نوشیروان
مطرب با برتست گوش آن مست را بشنو زمن	چند حرفی از بیان شوق او را نشنوان
شد خراب از نیکوان هم دین و هم دنیا مرا	دیگران رنج از بدان بینند و من از نیکوان

بهر بزم شاه جامی را ز شهرستان غیب

میرسد نقل معانی کاروان درکاروان

ای غمت شادکامی دل من	و ز غمت پر تمامی دل من
شد بشق تو در جهان بدنام	این بود نیک نامی دل من
حرف سودای زلف و خال تو من	نقد عمر گرامی دل من
کرد رخ دور خط مشکینت	هست طوق غلامی دل من
دور بگذشت در رهت ز دو کون	بنگر تیز کاسی دل من
میبرد مهر خامی از میوه	برد مهر تو خامی دل من

از هجوم سوم گردش دهر

شعر جامی است حامی دل من

چو نای بر دل من تنگ شد فضای جهان	رسد برش نفیرم ز تنگنای جهان
نه این کبوده چرخست بلکه شد نیلی	ز زخم سیلی صاحب دلان قفای جهان
مجو دوام طرب بلکه چار حد دارد	بشاهراه حوادث طرب برای جهان
فساد دخنه بدبواری و پنهاری	که هست کنکرة کاخ دلگشای جهان
تفاوت خوشی و ناخوشی که دو گدواست	بود خثوت سوهان عمر سای جهان
طلسم گنج حقیقت گشای و دم درکش	که ناگهان کشت دردم از دهای جهان
وفا میجو ز جهان هر که بود و اهل وفا	بزیر خاک شد ای خاک بروفای جهان
قرار گاه تو ملک بقا بود تا چند	شوی فریفته ملک بی بقای جهان

بتاب رخ ز جهان و جهانیان جامی

که قبله گاه امید تو بس خدای جهان

کناشتون ذاتک فی وحدة البطون	صرنا حیت تقلبت فی الشئون
بك جلوه کرد حسن تو بیرون فکند عکس	هر نفس دلگشاکه نهان بود در درون
مارا ز ذات و فعل و صفت هیچ بهره نیست	جز آنکه تو بصورت ما آمده برون
ساقی بیا و باده بی چند و چون بیار	در بزمگاه عشق میندار چند و چون
بازم رهان ز خویش که در کارگاه عشق	کاری نکرد مصلحت عقل ذوفنون
مطرب بساز پرده که عشق آشکار کرد	رازی که پرده دار نهان بود تا کنون

جامی نشان ز منزل مقصود میدهد

ای سالکان راه طلب این تذهبون

ای برخست هر نفس مهر دل ما فزون و جهك شمس الضحی نحن له عابدون

ابرو و قدخوشت صورت نون و القلم	نقش خط دلکشت معنی ما یسطرون
خانه ابداع را چون الف قامتت	نامده يك خرف خوش پرورق کاف و نون
کس حرکت یاسکون جمع تدبست از آن	باحرکات خوشت زفت زجانم سکون
کوهکن اوریستون ساخت بصنعت زسنگ	من شدم ای سنگدل کوه بلا را ستون
حاصل بیعاصلان چیست جدا از دوت	جانی و صد گوته درد چشی و صد قطره خون

ورز صدف دور ماند شد کهر از کان جدا

حسرت لعلت نرفت اذل جامی برون

بیای اهل دلراقره العین	کمال ابروانت قاب قوسین
میان موی تاموی میانت	نمی بیند خرد يك موی مابین
لببراکتم ای جان این قلبی	دهانت گفت حبت لاین
بوام از میکده بردم سبوی	مرا بادا بگردن دالم این دین

زجامی کر توسر خواهی و دیده

برد فرمان تو بالراس والعین

بودم آنروز درین میکده از دُرد کشان	که نه از تازک نشان بود و نه از تازک نشان
از خرابات نشینان چه نشان میطلبی	بی نشان ناشده از ایشان توان یافت نشان
هر يك از ماه و شان مظهرشان دگرند	شان آن شاهد جان جلوه گری در همه شان
جان فدایش که بدلجویی ما کم شدگان	میرود کوی بکودامن اجلال کشان
دروهمیکده آن به که شویم ای دل خاک	شاید آن مست بدینسو گذرد جره نشان
نکته عشق بتقلید مگو ای واعظ	پیش ازین باده بچش جاشنی پس بچشان

جامی این خرقة تزویر بینداز که یار

هدم بی سرو بایان شود و رند و شان

هر کس که بیند آن لعل خندان	انگشت حیرت گیرد بدنندان
باسر و قدت لاف بلندی	از سر نهادند بالا بلندنان
راه غمت را با آن درازی	پیموده صدره مشکین کمندان
جمع بنفشه در باغ بی تو	صاحب دلانرا بندست و زندان
هر گر نباشد مه نیمه تو	گر خود بخوبی گردد و چندان
درد دل من دانی ولیکن	رحمی نداری بر درد مندان

جامی پسندد صد رنج بر خود

جز رنج صحبت با خود پسندان

آن کان حسن بود و نبود از جهان نشان	والآن ما عرفت علی ماعلیه کان
اعداد کون و کثرت صورت نمایشی است	فالکل واحد یبتجلی بکل شان
نور است محض کرده باوصاف خود ظهور	نام تنوعات ظهورش بود جهان
هر چند در نهان و عیان نیست غیر او	فی حد ذاته نه نهانست و نی عیان
نافع بود بحدود بر اعیان انس و جن	ساری بود ز لطف در احوال و جسم و جان
دانا بهر بصیرت و بیبا بهر بصیر	گویا بهر زبان و توانا بهر زبان

جامی کشیده دار زبان را که سرعشق

و مرست کش مگوی وحدیشی است کش مدان

نه زهد آید مرا مانع ازیم عشرت اندیشان	غم خود دور میدارم ازیم شادی ایشان
بجامی کا طلس شاهان نشاید قرش ره حاشا	که راه قرب یا بدلق گردد آلود درویشان
مباش آن شوخ کو شرمنده و آئین جفا کوشی	که نبود شیوه آزاد در دین و فاکیشان
تیندیشم دعائی غیر ازین کان شاه خوبان را	مبادا هیچک آسبی از کید بداندیشان
مرا پیوند خویشی بود با صبر و خرد لیکن	دل نماند آشنای عشق شد بکسستم از خویشان
ز راه دل رسد اشک جگر کون دیده مارا (۱)	بلی این خانه را می آید آمد تیره از ایشان (۲)

چو آند در جامی جام کلگون دیگران راده

بود خوانه دل بس می لعل جگر ریشان

موسم عید و بهار خرم و شاه جوان	سایه ابر و کنار سبزه و آب روان
مطرب خوش لهجه را بر لب نوای ارغنون	ساقی گلچهره راه بر کف شراب ارغوان
ای که می لانی ز لطف طبع خود انصاف ده	در چنین حالی زمی برهیز کردن چو نتوان
باده نوشین روان در جام زر ریزای ندیم	قصه جم تابکی و افسانه نوشیروان
مطرب بابر تست گوش آن مست را بشنوزمن	چند حرفی دو بیان عشق دارد بشنو آن
شد خراب از نیکوان هم دین و هم دینی مرا	دیگران رنج از بداندینند و من از نیکوان

بهر بزم شاه جامی را ز شهرستان غیب

میرسد نقل معانی کاروان در کاروان

فرایند ز خط حسن نازک عذران	علیکم بحسن الخطای دوستداران
شود تازه از خط بهار نکویی	بدان گونه کز سبزه عهد بهاوان
قراوت نه این بود با ما از اول	که باشی قرار دل یقراوان
ندانم چه بود این که گشتند آخر	چنین نا امید از تو امیدواران

شد از تیغ مهرت دلم پاوه پاره چو ابرو ازوهر مژه اشکباران
 میاخوی فشان می چکان ازوخ ولب (۱) بهم بر مژن وقت پرهیز کاران
 قدح کبر جامی که جز می نبخشد
 فراغت ز درد سر هوشیاران

یافتن پیش تو راهی نتوان سبب از دور نگاهی نتوان
 آه کز آتش تو سوخت دلم و دل سوخته آهی نتوان
 غم دل را مکن از چهره قیاس کوه را وزن یکاهی نتوان
 با تو از سرو چمن چون گویم نسبت کل بگیاهی نتوان
 دیدن ووی تو که که چه خوشست ناخوش آنست که گاهی نتوان
 ناله ام جز بسر کوی تو نیست داد جز بر در شاهی نتوان
 دوش جامی بغیال رخ تو

گفت شعری که بهای نتوان
 بیا از لعل لب جامم بگردان دل از باده لعل فامم بگردان
 بکوی خودم خوان ز روی ارادت ز احرام بیت الحرامم بگردان
 سگم نام کردی ورم فخر نبود بدین نام فرخنده نامم بگردان
 عليك از نکویی بدشنامی آخر زبان در جواب سلامم بگردان
 نهان ساز در آستین سیم ساعد درون از طعمهای خامم بگردان
 کشد محلم بخت از آنکوی و جانم خروشان کنیز ره زمامم بگردان

چو بالطف عام خودم خاص کردی

چو جامی رخ از خاص و عامم بگردان

ای بالبتوطی شیرین زبان زبون کردی عنان ز پنجه سیمین بران برون
 باحسن التفات تو معناد گشته ایم بر ما مکن عبور تغافل کنان کنون
 گر بشکنی بستک ستم حق دلم جز گوهر نیاز نیاری در آن درون
 لب تشنه میروم ز غمت گر چه می رود بر رویم از دودیده بر خون عیان عبون
 خواهی دلا بیای کنی خیمه مراد زان موطلب طناب و زان قدسیان ستون
 در ملک عشق منصب عالی و دون بیست نیکان نوده میل بهالی بدان بدون

جامی علم به عالم دیوانگی فراخت

چو ساخت عشق رایت فرزانگان کنون

هر سر مرو جولان کنان چا بکسوارا پیش اذین اژ کف برون رفته عنان مپسند ما را پیش اذین
 بهر نثارث هر نفس جانی بدست آریم و بس بستانکه نبود دسترس مشتی گدا را پیش اذین
 خوندل صدمه دو وزن آمد برون اذر شکن چا نا کره محکم وزن ذلف دو تا را پیش اذین
 بر طرف بستان چا مکن در پای گل ما و مکن با سرو همیا مکن شاخ گیاد را پیش اذین
 از جنبش پیراهنت آذوده میگردد تنت و خست مده پیراهنت باد صبارا بش اذین
 جان میدهم بهر خدا کردی ده اذوا هت مرا هر چند میدانی بهار آن توتیارا پیش اذین

جامی بهر سیمین بری با سنگ تودا و دسری

ضایع مکن بادیگری سنگ جفا را پیش اذین

جلوه آن شوخ و جولان سندا و بین هر طرف آزاده سردر کمند او بین
 فتنه را خواهی بی تا و اج عقل و دین سوار کرده جا بر پشت دین سرو بلند او بین
 بسکه خو نگریم براهش چون مه تودر شفق غرقه در خون دلم نعل سندا و بین
 لب زمی ترکرد طواسن باغ سدره را چون مگس پیراهنش جلاب قند او بین
 ای که گویی کربۀ تلخ تو چندین بهر چیست خنده شیرین لعل نوش خند او بین
 چشم بدوا خالش افشا دست بر آتش سپند خط مشکین کرد رخ دود سپند او بین

گفته جامی سبکبارست در جانش درای

کوه محنت بردل اندوه مند او بین

مرو زین چشم ترای اشک خونین دمیدم بیرون شدم رسوا منه دیگر ز فرمانم قدم بیرون
 برو ز وصل خواهم چاک دل دوزم ز یسکانت که ما ندشادی و عشرت درون اندوه و غم بیرون
 بصحر اوقت گل آن نیست لاله بلکه آتشها (۱) ذخاک داغداران فراقت زد علم بیرون
 زدی بر اوج سیم از مشک تر حرفی رقم یعنی نیاید خوشنویسا ترا چنین حرف از قلم بیرون
 نگویم و از آتلب گر چه خودم خون از و عبری بلی ندهد زخم درد خورده باده نم بیرون
 غمت از دل نرفت و رفت جان از تن نبودست آن که میگفتم غمت آید ز دل با جان بهم بیرون

گرفت از تنگنای شهر هستی خاطر جامی

چه بودی گر قدم نهاده ای از ملک عدم بیرون

صوفی چه فناست که من این الی الاین این نکته عیانست من العلم الی العین
 ما العاصل فی البحر چه گویی سفری کن چو نغض بجو این کهر از مجمع بحرین
 دو ذمت ما دین بود پرتو هستی کو جذب فنامی که مؤدای بود این دین
 در مشرب توحید بود و هم دوئی کفر در مذهب تقلید بود نفی دوئی شین

این وحدت محض است که از کثرت تکرار
عینی است یگانه که چو از قید تعین
که از به و گاه ثلاثه ست و که اثنین
افزود برو نقطه پدید آمد ازو عین

جامی مکن اندیشه ز نزدیکی و دوری

لا قرب ولا بعد ولا وصل ولا بین

الله کیست مست بادۀ ناز اینچنین
چند بار سر کفم خواهم فکندن در رهش
کرده باخوین دلان بدمستی آغاز اینچنین
مرغ جان را گر بود سوی تو پرواز اینچنین
زار عشقت را چو جان میخواستم دارم نهان
و چه بودی گر بودی گریه غماز اینچنین
زار می بیند مرا وانگه تغافل می کند
از چه شد نامهربان آن نازنین بازا اینچنین
من ندانم چشم به بود از کجادر که هست
عشق بدخو یا رظالم چرخ ناساز اینچنین

گر سر جامی نگشتی پست زیر پای او

کی میان عاشقان بودی سرافرازا اینچنین

ای همه سیمبران سنگ تو بر سینه زنان
با کل و بلبل اگر باد نه بوی تو رساند
تلخ کام از لب میگون تو شیرین دهان
دلخ سالوس مرا پرده ناموس درید
آن چرا جامه دران آمدو این نمره زنان
چون نرنجم که درین بزم طرب نپسندید
جلوه تنگ قبا یان و تنگ پیر عنان
بر در پیر خرابات که میخانه او
یک ترنجم بکف از غیب سیمین ذقنان
میزدم حلقه برآمد ز درون آوازی
باد محروس ز سنگ ستم خم شکنان
کای ترا خاتم دولت کرو اهرمنان
کنج میخانه ما جز وطن بی وطنان
ذیر این باوگران پشت همه پیل تنان
لاف قوت مزن ای پشه عاجز که شکست

جامی این نظم حسن گر بفرستد سوی فارس

حافظش نام نهد خسرو شیرین سخنان

ای شه تنگ قبا یان مه زوین کمران
مرهم سینۀ بی کینۀ آشفته دلان
سرور کج کلهان خسرو شیرین پسران
تا کی اتم برهت آه کشان اشک فشان
مردم دیده غمدیده صاحب نظران
گذری کن به سر عاشق مجبور که هست
تا کی آیم بدوت نمره زنان جامه دران
با خیال تو سحر معذرتی می گفتم
مجنن عاشقی و دولت خوبی گذوان
کای شده مونس تنهایی خوین جگران
خویش را شهره بعشق دگران میسازم
تا نگوبند حدیث من و تو بی خبران

گفت جامی چو دولت شیفته ماست چه باك

كه بتلیس شوی شهره بعشق دگران

بیا ای ساقی مهوش بده جامی رخشان بروی شاه ابوالقاسم معزالدوله بابر خان
 شهنشاه فلك مسند كه زده از دولت سرمد قدم بر تارك فرقه علم بر طارم کیوان
 رخس آئینه دلها لبش حلال مشكلها كفش دریا و ساحلها ز مهر فلزم احسان
 ز باغ جاه او برگيست اين زنگار گون گلشن ز قصر قدر او خشتيست اين فيروزه رنگه ايوان
 چو دار و خلق درويشانه با آئين سلطاني كدای حضرت او پند اگر درویش اگر سلطان
 تمنای كمال مدحتش كردم خرد گفتا منه پای امل زين پيش برون اوحدا مكنان
 ز نظم دلکش جامی سرود بزم او بادا نوای عشوت باقی نوید عیش جاویدان

ز درد تاشده چشت چو اشك ما گلگون نشسته اند ازین درد مردمان در خون
 چو درد چشم ز گردون رسیده چشم ترا مرا رسید ز درد تو ناله بر گردون
 مرا تو چشی و درد تو درد چشم منست گرفت چشم مرا درد چون تنالم چون
 ز درد اهل نظر پيش از بنت آنچه بگوش رسیده بود بدیدی بچشم خویش كنون
 اگر تو خون نكنی كم بدرد چشم ای كاش كه دمیدم نكند غمزه تو خون افزون
 هزاو چشم برون در ره تو فرش رهست بدان امید كه يكدم نهی قدم بیرون

سواد گفته جامی فسون هر درد دست

ولی بچشم تو مشكل در آید اين افسون

ترك شهر آشوب من زينسان كه شد صحرا نشين خواهم از شوقش به صحرا و نهادن بعد ازین
 هر كجا منزل كند شب كرتواند ز آسان مه زند بهر نزولش خيمه در روی زمین
 توسن عقلم كه از مهر بتان سر ميكشد جلوه آن شهسواد آخر كشيدش زير زمین
 آن سپاهی را بنينم جر بلشگر گاه حشر گر چنین آرد سپاه هجر بر جانم كمين
 زارم از دوری خدارای كه سويش ميروی چشم خود می بخشم بستان و از دورش بين
 كحل دولت خواهم از ميل سعادت ديده وا خاكي از پايش بجو خاشاكي از كويش بچين

كمترين بنده كان جامی يبادش داد جان

هيچكس يادش نداد از بندكان كمترين

نهی از راه بر آمده نه كه افزون ژمه است اين سر من خاك ره او اگر آن كج كه است اين
 همه حسنت و ملاحه همه لطفت و صباحت نه بت چارده ساله كه مه چارده است اين
 شده بر هر سر راهش سپهی جمع ز خوبان منكر سپه شده كه شه صد سپه است اين

نه مرا بستر لم یست شب اندر نه پهلو که ز خون مژه بسته جگر ته تبه است این
چو شب از بستر فرقت اگر مروز سیه شد نکتم ناله از آن مه که ز بخت سیه است این
من و ویرانه محنت که بشب های جدایی دل خو کرده بغم را شده آرامگه است این
بر هت پست فتاد است سر جامی بیدل

قدمی رنجه کن آخر نه کم از خاک رهست این

بنای زن مطلع صبح صفاست این آئینه جمال خدائی ناست این
کردم بسی طفیل سگان بر در تو جای هرگز نگفتم چه کسست از کجاست این
بر سینه میزدم ز غمت سنگ هر که دید گفتا بمشق سنگدلی مبتلاست این
هرگز نکردی از لب خود کام من روا ای یوفا بشهروفا کی وواست این
زلف دو تاست پیش رخم گفته نقاب زلف دو تا مگوی که دام بلاست این
ییکانه وار میگذری بر گدای خویش آخر نه با سگان درت آشناست این
میزد رقیب طعنه به جامی سگ تو گفت

هیچش مگو که همدم دیرین ماست این

چند از دگران وصف جمال توشنیدن خوش آنکه میسر شودش روی تو بدین
ترسم روم از دست اگر روی تو بینم زینسانکه شوم مست ز نام تو شنیدن
از اشک خود آموختم ای مردم دیده آغشته بخون پیش تو هر لحظه دویدن
کبک ارچه بر رفتار بسی تیز نهد پای دستش ندهد با تو دوین شیوه رسیدن
مارا نبود تعفه بجز ناله و آهی وانهم نتوان پیش تو گستاخ کشیدن
از خون دلم بسکه رود تف سوی بالا خونا به دل خواهم از بام چکیدن

جامی که بود تا کلی از باغ تو چیدن

ای کاش تواند خسی از راه تو چیدن

برده زرخ بر فکن جامه جان چاک کن طرف کله بر شکن تاج سران خاک کن
خار و خس کوی دوست به زگلست ای رفیق نخل سر خاک من زان خس و خاشاک کن
در خورد صید تو نیست این تن چون موی من لیک اگر نگسلد رشته فتراک کن
ناله و فریاد من هست ز سوز جگر یا دهنم را بدو ز با جگر چاک کن
بر سر بالینم آ همچو رفیقان دمی حال دلم باز پرس اشک رخم پاک کن

مردم بی درد را ذوق جفای تو نیست

هر چه کنی بعد ازین بادل غمناک کن

مگر وزید نسیمی ز سرو سیمبر من که پاؤ شمله بر آورد آتش جگر من

خجسته باد ملوع نوای سپیل یانی که روزگشت باقبال طلعت سحر من
لبم دوز نفس سوخت دیده از تف گریه بسوخت آتش عشق تو جمله خشک و تر من
به گریه گفتم ازین درمرا مران بسر خود یخنده گفت برین درد گر میا بسر من
زدیدن تو که محروم مانده ام نه زد و دریست که چونیری ز لطافت نهانی از نظر من
زاشک و چهره براه تو سیم و زرب کشیدم که خاک راه تو بهتر و وجه سیم و زرد من
مکن بعلم نظر عیب من که در بر جامی

جز این سفت نبود شیوه ذکر هنر من

عاشقان را قوت جان از لعل شکر خند کن سرکشان را پای دل در زلف مشکین بند کن
سوخت جانم در تمنای لب شیرین تو تلخ کامی را بدشنامی ز خود خرمن کن
گر کسست از دست مظلومان عنان تو سنت رشته جان از تنم برکش بدان پیوند کن
تا بکی فارغ گذشتن از گرفتاران دل گوشه چشمی بحال ناتوانی چند کن
عکس لب بر جام می بنمای و آنکه خوش بنوش شربت تلخست آنرا چاشنی از قند کن
و عده وصل اودهی خوش کن بسوگندی دلم نقد جان بستان ز من کفارت سوگند کن

مانده حاجتمند یک دیدار جامی بردت

و حتمی بر حال درویشان حاجتمند کن

ز نعل مرکب تو بر زمین نشان دیدن خجسته تر که مه تو بر آسان دیدن
بشب مهی و برو آفتاب چهره مپوش که جز بروی تو مشکل بود جهان دیدن
ز بس که سینه بناخن همی کنم ز غمت توان ز چاک گریانم استخوان دیدن
بجستجوی میانش کمر مبنای دل که جز خیال محالست از آن میان دیدن
شدم ز دست چو آن مه عنان کشیده رسید کراست طاقت آن دست و آن عنان دیدن
خوشت دل بلاقات ره روان رعت چه چیز گمشده را به ز کاروان دیدن

چنان ز شوق تو جامی گداخت کردل او

چو می ز جام خیال لب ت توان دیدن

بیمار غمت را نفس باز پست این پاس نقش داو که آخر نفسست این
بی واسطه گوش و زبان برش او کن کش واسطه رحمت جاوید بست این
ای بوالهوس از معرکه عشق و ملامت بگذر سلامت که نه جای هوسست این
از ناله ما فارغی ای صاحب محبل در گوش و گوئی نفحات جرست این
از گلشن فیروزه چرخم چه کشاید مرغ دل محنت زدگان را قسست این
گاهی که خرامی سر من زیر قدم کن انگاو فتاده بزمین خار و خست این

عمری بدرت جامی درمانده بسر برد

یکبار نگفتی که برین دوچه کس است این

شدم بهر تو خاک راه خوبان یکی زینسو خرام ای شاه خوبان
ز خود شیدرخت جز پرتوی نیست فروغ عارض چون ماه خوبان
نباشد جز دلی آینه آیین نظرگاه دل آگاه خوبان
همین عشقت بس بر موجب حسن نکویی خواه عز و جاه خوبان
کرانی کو پیرجان زانکه کردم حریم سینه منزلگاه خوبان
مرا از هرچه در عالم سری بود نهادم آن همه در راه خوبان

ز دولتخواهی تست اینکه جامی

بود پیوسته دولتخواه خوبان

چند ز آشوب می فتنه بر انگیزختن مست برون تاختن خون کسان و یغتن
خون مرا ریختی دست من و دامت کرته بفتراک خویش خواهیم آویختن
قاعده عشق چیست شرط محبت کدام از همه بگریختن بسا غمت آمیختن
از تو برانگیختن رخس و ز باد صبا بر سر اهل وفا کرد بلا بیختن

جامی از آن قید زلف جست رهایی ولی

قوت مجنون نبود سلسله بگسیختن

کشیده بود مه از حسن سر بچرخ برین چو دید روی تو آمد ز آسمان بزمین
ز دیده بسکه نگینهای لعل و یخت گرفت گدای تو همه روی زمین بزرنگین
کمین چشم ترا بنده ایم بهر خدا مپوش چشم عایت ز بندگان کمین
شمیم زلف تو شد هدم نسیم شمال ز رشک نافه به صحرا فکند آهوی چین
ز خود روم چو تو آبی و حال من بینی و گر ز من نشود باورت بیا و بین
منم بمیکده عشق گشته مفلس و عور نه جان بجای و نه جانان نه دل بدست و نه دین

مبین حقارت جامی که از هوای قدت

های همت او طایر بست سدره نشین

ای ز خورشید رخت تاماه بعدالمشرقین اهل بینش را تماشای جبال فرض عین
روی تو چون مه عیان سردهانت بس نهان دو میان این و آن موی میانت بین بین
سبحه در کردن عصا در کف مصلی بر کتف بای تاسر شیخ شهر تجوی باشیدست و شین
استخوانم شد ز قم صدپاره و هرپاره زان مقام پر پشه دارد داغها بر کعبتین

عزم مسجد کردم از میخانه پیر می فروش

گفت یار اینجاست جامی این تشی این این

زان خط کرام الکاتبین تا خواند حسب حال من نوشت جز سودای او در نامه اقبال من
زیتسان که بامن میکنند دوی زلفش سرکشی خواهد شد از کف عاقبت سر رشته اقبال من
هر جا که تنها روئیم تا بینم آن خورشید را آید و قیپ رو سیه چون سایه دود نبال من
در گلشن عیش از دلم کم شد نشان خرمی کافتاد دو دام بلا آن مرغ فارغ بال من
خاموشی عشقم رهانه از شیوه بخت وجدل رفت آنکه رفتی بر فلک فریاد قیل و قال من
پیش سگان کوی او مالم برای آب رو برخاک ره روی چو زر اینست جامه و مال من

قاصد که گفت آن سنگدل بر قتل جامی قرعه زد

زین قرعه اقبال شد بیک مبارک فال من

تو جان باکی سر بر سر نی آب و خاک ای نازنین و الله زجان هم پاکتر و وحی فدای ای نازنین
پاکان ندیده روی تو جان داده اندر بوی تو اینک بگرد کوی تو صد جان پاک ای نازنین
وفتی بگلگشت چمن گل دید لطف آن بدن اوشوق آن بر خویشتن و دجامه چاک ای نازنین
گر شد چو الله پیکرم غرقه بخون کی غم خورم این بس که بردل میبرم داغ بضاک ای نازنین
دارم ز غم بسیاری بسیار غم را یاری کر تو کنی غمخواری از غم چه پاک ای نازنین
یا آنکه دردم شد قوی خواهم فغانم بشنوی ترسم که بهرم شوی اندیشه ناک ای نازنین

جامی که دارد باتو خو هرگز تناید از تو رو

گر خود نهی بر فرق او تیغ هلاک ای نازنین

ای دیده بشنو گفت من نظاره آن دو ممکن من خوبهجران کرده ام دیگر مرا بدخو ممکن
ای کز پی نظاره رو بر کوی آن مه میکنی یا نرک دین و دل بگو یا خود گذر و آنسو ممکن
رویش بین ای باغبان شرمی بدار از روی خود پیش چنان رویش ازین وصف گل خود رو ممکن
ای بسته دل دوتیکوان باطن دشمن شادوی روی نکو میباید اندیشه از بدگو ممکن
هم یاد او میسوزد هم گفتن غیری ازو رحمی نما ای هنشین چندین حدیث او ممکن
ایمن نی بینم دلی از چشم سحر انگیز تو چندین فسون دلبری تعلیم آن جادو ممکن

جامی بجان آمد سکش از ناله و فریاد تو

شبهای تنهایی دگر جا بر سر آن کو ممکن

دل چشمه چشمه شد ز خندنگ تو و کنون آمد براه دیده زهر چشمه جوی خون
خواهم که لب به آه کشایم گهی ولی ترسم کشد زبانه برون آتش درون
میگویم از وصال تو با خود فسانها درد فراق را بهمین می کنم فسون

هر لحظه دل به فن دگر میری ز خلق
در دلبری نبوده کسی چون تو ذوقنون
دل را بجرم عشق ملامت چه فائده
چون بخت تیره گشت بدین قصه رهنمون
هر دم مکن فسوس که روزی رسی بوصل
کاین آرزو ز حوصله ما بود برون
در حق جامی آنچه توان میکن از جفا
مشکل که عاشقی دگر افتد چنین ذبون

چه کمر بسته بکین با من
که خوشی با همه همین با من
سرونازی و هرگز نتشاند
یکزمان بخت بر زمین بامن
چه خطا دیده ز من که ترا
شد چنان طبع نازنین بامن
که بکام تو زهر با دگران
خوشر آید که انگین بامن
من که باشم که گویت همه عمر
باش همراه و همنشین بامن
قرنها داغ انتظار کشم
تا شوی ساعتی قرین بامن

گفتی از کوی ما برو جامی

رفتم اینک نه دل نه دین بامن

صوفی متاع صومعه رهن شراب کن
پیرانه سر تلافی عهد شباب کن
مستم ز نشاء می عشق پریشی
بر یاد لعلش از دوسه جامم خراب کن
عبست لاف عشق جوانان بعد شب
موی سفیدم از می گلگون خضاب کن
بدنام و شهر رانده و رسوای عالم
ای پارسا ز صحبت ما اجتناب کن
کسب کمال و فضل فضولست ای سر
از عاشقان فضیلت عشق اکتساب کن
معنی یکبست گر چه صور مختلف فناد
این نکته را قیاس ز بحر و حباب کن

جامی جناب پیرمغان قبله دعاست

هر چیز کالتماس کنی زان جناب کن

بیاده سوی چمن سرو من گذار مکن
بسزیه و چمن آن پای را فکار مکن
بغون نشست گل از رشك سزیه بهره خدا
که پا برهنه دگر گشت جویبار مکن
گلست آنکف با گل به پیش او خاری
بغاک پات که آزار گل بغار مکن
بغنج رستم و جور سینهام مشکاف
چو خوی تلخ توام نا امید خواهد گشت
بمردم از تو بسی لاف آبرو زده ام
چولانه داغ نهان من آشکار مکن
مرا بشوئه شیرین امیدوار مکن
مران بخواریم از پیش و شر مشا مکن

نماند دل که ز درد تو خون نشد جامی

خدا یراکه چنین ناله های زار مکن

کس وصال چنين نخواست که من	در قراقت چنين نکاست که من
گفته بر رخم که عاشق تر ؟	چهره زرد من گواست که من
همه کس مبتلای تست ولی	نه پدینگونه مبتلاست که من
دل که در مانده جدایی تست	نه چنان از درت جداست که من
کیست گفتم پرستی چو قدمت	سرو بالا کشید راست که من
بی تو هستم میان آتش و آب	کز دل و دیده عبر هاست که من

گفت جامی که میرود سوی دوست

باد صبح از میانه خاست که من

روزی که میسرشت فلک آب و خاک من	میسوخت ز آتش تو دل دردناک من
سر رشته وصال تو گر آمدی بکف	پیوند یافتی جگر چاک چاک من
هر چند دل ز باری خود پاک نیست	دائم سرایتی بکند عشق پاک من
روزی که می نوشت قضا نامه اجل	شد نامزد به تیغ جفایت هلاک من

جامی مجوی خوشدلی اژمن که در ازل

آمیختند با غم او آب و خاک من

پس از مردن بخاک من گذر کن غمگسار من	بین مدح و غم هر لحظه از لوح مزار من
بکویت بسکه آه آتشین اژدل بر آوردم	سگت را داغها مانند دست بر جان یادگار من
نبیند کس فروغ مهر را تا حشر اگر ناگه	فتد بر روی روز این سایه شبهای تار من
فرو آید شبی این کلبه غم بر سرم زینسان	که طوفان میکند در گریه چشم اشکبار من
بخاک من چو باد او بگذری ای جان پس از عمری	برت صد داستان غم فرو ریزد غبار من
خدا را شهسوارا بیش از این جولا نمده توسن	که شد یکبارگی از کف زمام اختیار من

ز عشقت مردمسکین جامی و نامد تر ادر دل

که بود افتاده روزی بیدلی بر رهگذار من

هر چند بینی عالمی صید کمند خویشان	چندین جفاکاری مکن با دردمند خویشان
چونکشته اتم بر رهت چندین مران اسب جفا	حیفست کالائی بخون نعل سمند خویشان
اوصاف لعل خود مگو هر لحظه باد و همتان	قوت مکس طبعان مکن جلاب قند خویشان
گر نیست آن بختم که جان سازم سپند خویشان	تن هیمة باد آنجا که تو سوزی سپند خویشان
بالل نوشتنت نزد هر کز بکام خود دمی	هر کس که همچو منی نشد خالی ز بند خویشان
تا کی بخوبی سر کشد سرو سهی در بوستان	بگذر بباغ و جواهرده سرو بلند خویشان

جانمی که گفتی که کهی چندین مشوخی را و

مسکین چو رویت دید شد غافل ز بند خویشتن

همچو نقطه خال آن شیرین دهن	زیر لب افتاد بالای ذفن
میکنم زان خال لب هر لحظه یاد	می نهم داعی بجان خویشتن
کم شد اندر پیرهن لاغر تنم	رشته کم باش گو از پیرهن
آه عاشق گر نبودی خانه سوژ	جا کجا دو سنگ کردی کوهکن
حرم دانه رفت از مور و نرفت	شوق خال او هنوز از جانن
سوخت جانم ز آتش آه ای سرشک	زود تر آبی بدین آتش بزن

جامی آنغال سیه خوش دانه ایست

تغم مهرش در زمین دل فکن

مرا تاکی زکشتن بیم کردن	خوشا یش توجان تسلیم کردن
معلم چون توشوخی را ندانست	بجز درس جفا تعلیم کردن
دهانت سرغیب آمد میان نیز	خرد را کی توان تفهیم کردن
گرفت از شش جهت عشق تو خواهد	مرا رسوای هفت اقلیم کردن
سعادتندی ماه رخت را	جدا باید یکی تقویم کردن
بهای وصل اگر خواهی ز دیده	توان روی زمین برسیم کردن

بگو جامی کست از خس درین کوی

خسی را تاکی این تعظیم کردن

مردم شکارا کین مجو باد و ستداران یش اذین کافر سوارا سر مکش زین خاکساران یش اذین
آهنکه نازو کین مکن تاراج و نقل و دین مکن بهر خدا آئین مکن آزار یاوان یش اذین
چند از تو خون دل خورم آخر خدا را یاد کن مپسند بیداد و ستم بردلفکاران یش اذین
باز ای سوار کج کله بر ما چه میرانی سپه بگذر که نبود موردا تاب سواران یش اذین
لعل سندهش جامیا افسوس کالاید بگل

بر رهگذار او میرزا ز دیده باوان یش اذین

ای دلعلت کامجو روح الامین	خط سبزت رحمة للعالمین
کل لطافت دارد و سرو اعتدال	تو سهی قامت همان داری همین
در درهم گر کوئی از سر کن قدم	پایم از شادی نیاید بر زمین
کرد سبزه کم نشینه باغبان	تو نشاندی سبزه گردیاسمین
گر نبینم هفته ماه خست	بگذرد آهم ز چرخ هفتمین

تا کین کردی تو شیران گشته اند آهوی چشم ترا صید کین

ویخته در پای تو جامی زچشم

هیچو نظم خویش درهای نین

تبارک الله اذین شکل و شیوه موزون	ترا رسد که بنازی بحسن روز افزون
چو زندگانی عاشق بوصل معشوقست	یکبست فرقت لیلی و مردن مجنون
کمان صبر و سکون داشتم بخود لیکن	چو از تو دور افتادم چه جای صبر و سکون
ز جان سوختگان غمت پر آمد دود	ترا چو کرد شکر رست خط غالیه کون
همی فتاد ز بار غم تو خانه دل	اگر نه تیر تو بودی در آن خرابه ستون
ز قد عشق چو باشد تهی خزانه دل	چه سود حشمت جیشید و گنج افریدون

به تیغ مهر چو آن ماه کشت جامی را

چه جرم بر دوش چرخ و گردش کردون

ای فلک تا کی دل و جان خرابی سوختن	ذره را در فراق آفتابی سوختن
گر شود خورشید و ویش راهمه عالم حجاب	خواهد از آهی دلم هر دم حجابی سوختن
صد سلامت بیش گفتم پیکره آن لب رنجه کن	چند آخر در تمنای جوابی سوختن
عشرتی باشد بیزم شمع رخساری چو تو	که بنازی مردن و گاه از عتابی سوختن
دل بغوشید جهاتابی کرو کن تا بکی	هیچو پروانه ز شمع خانه تابی سوختن
از جنون عشقت آمد شیوه ارباب علم	دفتری بر باد دادن یا کتابی سوختن

سوخت جامی را دل و دمی نکرد آن مست ناز

مست را آخر چه باکست از کبابی سوختن

من و فکر تو چه بینم بجمال دگران	هم خیال تو مرا به ز وصال دگران
غیرتم بر تو چنانست که گردست دهد	نگذارم که در آمی بخیال دگران
هر چه جز دوست برون میکنم از خلوت دل	کی بود در حرم شاه مجال دگران
میبرد نامه او هدهد و ما دور دوینغ	که پریدن نتوانیم بیال دگران
بمحالات رقیبان چه نبی سمع قبول	حال ما گوش کنی به که محال دگران
روژو شب تشنه جگر خاک درت بوسه زنم	من که لب تر نکنم ز آب زلال دگران

حال جامی ز غمت زار و تو از سنگدلی

میگشائی نظر لطف بحال دگران

آدمم در دل اساس عشق محکم همچنان	باغمت جان بلا فرسوده همدم همچنان
از سپاه هجر تو معموه عمرم خراب	ملك دل سلطان عشقت را مسلم همچنان

دیگران دو بزم وصلت شاد کام و سرفراز
 زخم تیغ غمزه را صدره به پیکان دوختی
 وان جراحت سر نمی آورده راهم همچنان
 کشت ما از ابر احسان تو بی نم همچنان
 سوخت جان بیدلان از داغ حرمان ورقیب
 دو حریم خلوت خاص تو محرم همچنان

عشقا از آن یک یک و رسم صلاح آورده پیش

جامی بی صبر و دل رسوای عالم همچنان

بر و نران ای سوار شوخ و قلب صد سپه بشکن
 براقن برقع از رخسار و قدم مهر و مه بشکن
 گرفتگی کشو جانها بسلطانی علم برکش
 ترا شد لشکر دلها سپاه پادشاه بشکن
 کساد کار ما خواهی لب شکر نشان بگشا
 شکست حال ما جوئی سر زلف سیه بشکن
 بحسن خویش نازدمهر از بهر خدا ای مه
 میوشان عاوش و بازار او هر چاشنگه بشکن
 مرا آن شکل قلاشانه گشت و من نیدانم
 که فرمودش که دامن برکش و طرف کله بشکن

سرم خود را برابر داشت با کوی تو نادانی
 بز چوگان و چون کویش جزای این گنه بشکن

ز جام لعل او جامی ازین پس باز کور می

اساس زهد شیخ و عهد پیر خانقه بشکن

مشو سنگین دلا مشغول چوگان باختن چندین
 یکی چوگان حواله کن بمن جا نبازی من بین
 نظر بر کوی داری اینقدر گویی نمیدانی
 که سرگردا تن را ز کویم درین میدان من مسکین
 مزن چوگان مباد افکار گردد آن کف ناوک
 مران تو سن مباد آزار گیرد آن تن سیمین
 مه از خنک فلک خواهد بیای مرکب افتد
 چو با این عشوه و دستان کنی جولان پشت زمین
 چه تازی هر طرف تو سن خدا را بهر آسایش
 فرود آ لعل بر دیده گریان من بنشین
 دل و جانم فدای آن رخ بر خوی که بنداری
 قران کرد دست خورشید جهان افروز با پروین

مینداز از نظر جانا چنین یکباره جامی را

که هم دل در سرو کار تو کرد آن مبتلا هم دین

کجا باشد چنان شوخی کماندار و کمنده افکن
 شکر گفنا و شیر لب سمن رخسار سیمین تن
 خرامان هر کجا باشی رخ ما و کف آن با
 سواره هر کجا رانی سر ما و سم تو سن
 سپاهی کشته شد هر گوشه تیر نظر بگشا
 جهانی فتنه شد هر جایی طرف کله بشکن
 بصدخوای سرم افتاد در میدان عز یزش کن
 ز کوه حسن را چون گوی یکبارش بیچوگان زن
 دهان پر شعله شوقست و لب از آه می بندم
 که میترسم سیه گردد جهان از دود این روزن
 جهانرا ای فلک شبها بنورمه چه افروزی
 چو داد آه من این شعله ویرانه را روشن
 فدایت باد جان ایزاغ چون میرم درین صحرا
 خدارا استخوان من ببر پیش سگش افکن

چو گشتم کشته در داهت ز من دامنکشان بگذر مباد از خون ناپاک من آلاید ترا دامن
ز بامش گر رسد مرقی ز جان طعمه بده جامی

که قوت طائر قدسی شاید دانه اوزن

گر چه تنگ آمد دل از فکر محال انگبختن هم بوصف آن دهان خواهم خیال انگبختن
نیست امکان باغبان گلشن فردوس را از قد ناز تو نازکتر نهال انگبختن
دوست دشمن بغت نا فرمان فلک نامهربان چون توأم یارب اسباب وصال انگبختن
صورت جان هست در آئینه رویت عیان چیست چندین نقشها از خط و خال انگبختن
بلبل بی صبر و دل شد خاک در راه نیاز همچنان کل بر سر غنچ و دلال انگبختن
بسکه شکر میفشانی زان لب حاضر جواب خوش بودیش تو نیرنگه سؤال انگبختن (۱)

جامی از خسرو همی گیرد طریق سوژو درد

طور او نبود خیالات کمال انگبختن

ای خاکپای تو سنت افزوده آب روی من در عشقت از روزاؤل با در دو محنت خوی من
هر روز بر شکل دگر خود را براهت افکنم باشد ندانی کان منم بینی بر حمت سوی من
در جستجوی وصل تو آمد بسر عمرم ولی نبود بجز بی حاصلی محصول جست و جوی من
تا کی بی آغوش تو هر سو برم دست هوس مشکل که آرد چون توئی سرد رخم با ذوی من
زین گونه بکوسر تا قدم بگرفت در دت مو بمو شاید که خیزد دمیدم صد ناله اؤ هر موی من
دائم که گردد عاقبت آلوده خواب اجل این سر که دارد رو و زو شب بالین سر زانوی من
خوش آنکه شب با پاسبان گفتی که جامی را بران

تا چند باشد تنگ ازوجا بر سکان کوی من

ای ز تو کوه کوه غم بر دل مبتلای من نیست مراد خاطر ت جز غم و جز بلای من
هر مژه کرده جوی خون بر رخ من روان ولی کیست که با تو دم زنداز من و ماجرای من
مهر و وفای من بین ترک جفای خود بکن زانکه بنای چون توئی نیست کم از وفای من
گر چو سکان دهندره در پی محمل توام چرخ بفرق سر کشد هودج کبریای من
نامه صفت سپاهرو مانم اگر نه فضل تو خامه مغفرت کشد بر ورق خطای من
باد همیشه تا بود نام و نشان ز بودما مصد ناز جای تو خاک نیاز جای من

تا بگرشمه گفته مرهم چشم بجامیم

چشم سپهر میبرد سرمه ز خاک پای من

این منم یارب بدرد عاشقی زار اینچنین
ای که می بینم ترا اکنون عنان دل بکف
نی زبستم چشم باوی نی زیار امید لطف
در خور مهر و وفا گریستم بهر خدا
دل بدادم تاندم از تو صد لطف و کرم
نور چشم من چه واقع شد گناه من چه بود
هرگز مروزی نرسیدی که احوال تو چیست
کریه تیغ عشق جامی کشته شد تدبیر چیست

عشق اگر اینست خواهد کشت بسیار اینچنین

زهی ابرویت قبله پاک دینان
چه پنهان فتادست داز میانت
فسونهای آن چشم جادو چه گویم
ترا دل خوش از حشمت خوبرومی
چو نعل سمنند بره گاه سجده
تو می خرمن حسن و هستند بر تو
بناز تو خوش خاطر نازینان
که گم شد در دفتر باویک بینان
کز بسته شد نطق سحر آفرینان
چه دانی غم و درد اندوه گینان
نشان مانده از ابروی مه چینان
نظر دوخته هر طرف خوشه چینان

شداؤ عشق رسوای هر کوی جامی

از آن رفت در سلك عزلت نشینان

قبای ناز در پوش و نیاز پادشاهان بین
غم شبهای ماخواهی که چون روزت شود روشن (۱)
ز دود دل سیه شد روی ما شبهای هجرای مه
زکوة حسن داروئی سوی این رو سیاهان بین
شبهت و بادیه همراه ناپیدا و رهبر هم
بیای کعبه جان محنت کم کرده راهان بین
چو کس را بار نبود دو حریم حرمت باوی
سمند نازیرون ران و حال دادخواهان بین
پناه آرند چون در سایه دیوار تو بازی
بچشم مرحمت یکبارسوی می پناهان بین

قدم در کوی عشق می نهی اول بیاجامی

بتیغ بی نیازی کشته هر سو بیگناهان بین

ای ز عشقت صد بلا بر جان غم پرورد من
من ندارم تاب بی دودی خدا را ای طیب
خاك گشتم دروخت بگذر بمن ای سرو ناز
کرده آشوب غمت تاراج خواب و خوردن من
مرهی فرما که مردم بیش گردد دد من
بیش از آن روزی که آمی نیابی کرد من

سوی تو همراه اشك آمدتم دامن مكش ای گل خندان ازین خاشاك آب آورد من
دیگری را بر تو چون گیرم بدل چون مثل تو در همه عالم نیاید فكر هالسكرد من
ره بگلزارم مده بی او مباد ای باغبان تازه گلها را خزان آید ز آه سرد من
گفته جامی ندادد رنگی از سودای ما

شرم دار آخر زاشك سرخ و روی زود من
بازم اندیشه یاریست که گفتن نتوان بردل ازوی غم و باریست که گفتن نتوان
دل وحشی که نشد وام کسی وه که کنون صید فتراك سوار است که گفتن نتوان
گر بخو تا به برون نقش و نگار است چه باك كز درون ناله زاریست که گفتن نتوان
صید چشم بدلیری نرمد كان آهو آنچنان شیر شکاریست که گفتن نتوان
گر شدم مست جمالت چه عجب كاین نوكل از كهن باغ و بهاریست که گفتن نتوان
سخت معجز از آنست که این حرف شكفت از لب نكته گذاریست که گفتن نتوان

چند پرسید ز جامی که بگو یار تو کیست

كلرخی لاله عذار است که گفتن نتوان

ای بر خسار چومه چشم و چراغ دگران سوختم چند شوی مرهم داغ دگران
یار دمساز كسان وصل چه داریم طمع نتوان خورد بر از میوه باغ دگران
دل چه بندم به ومهر که این ویرانه روشنائی نپذیرد ز چراغ دگران
باتو ای باد صبا بوی کسی می یابم مشو از بهر خدا عطر دماغ دگران
چند در تفرقه خاطر ما سعی کنی ای مپا ز تو اسباب فراغ دگران
خط سبزه نكرم نیوخ خوبان که به است سبزه باغ تو از لاله داغ دگران

وه که افسانه جامی نشنیدی هرگز

دانه پرداختنی از لابه ولاغ دگران

هر بامداد كاید آن مه سواره بیرون آید ز شهر خلقی بهر نظاره بیرون
اشكم بخون بدل شد خون هم نماند وین دم می افند ز دیده دل یاره پاره بیرون
پیش رخت بستان را نبود مجال جلوه تا آفتاب باشد نبود ستاره بیرون
دود دل حزین وا باكوه اگر بگویم ، آید صدای ناله از كوه خاره بیرون
ناچار باشد ای دل بیچارگی كشیدن زینسان که رفت مار از دست چاره بیرون
شد آتشین دل من صد پاره آید اکنون با دود آه هر يك همچون شراره بیرون

میکرد وی شماره خیل سگان خود را

واحسر تا که جامی بود از شماره بیرون

نو بهاران که دمد شاخ کلی از گل من
بی تو زینسان که بجان آمدم از هستی خویش
غنچه‌هایش بود آغشته بخون دل من
زود باشد که شود کوی عدم منزل من
چون بیندند از این دیر فنا محل من
چون بیندند از این دیر فنا محل من
گرچه حیفت که باشد چو تویی قاتل من
سیم اشک و زر رخساره بود حاصل من
دم تقد اشک روان بیش نشد اصل من

جامیا تا بتوان جام می از دست مده

که ازین یافت گشایش هکی مشکل من

با نثر کش بسته آن ترک سوار آمد برون
قصه آن دارد که سازد عالمی را صید خویش
ای فدایش جان که بر عزم شکار آمد برون
و نه تاثیر و کسان بهره کار آمد برون
چشم خواب آلوده و سر پر خوار آمد برون
چشم خواب آلوده و سر پر خوار آمد برون
بادل پر خون و چشم اشتبا در آمد برون
بادل پر خون و چشم اشتبا در آمد برون
نال و آهی کزین جان فکار آمد برون
نال و آهی کزین جان فکار آمد برون
دیده می سودم بر آن چندا نکه خار آمد برون
دیده می سودم بر آن چندا نکه خار آمد برون
سالها بر دم بسر بر خاک آن در منتظر
سالها بر دم بسر بر خاک آن در منتظر

این تن فرسوده جامی خاک بودی کاشکی

بر سر راهی که آن چابک سوار آمد برون

نگار شوخ چشم تیز چشم تند خوی من
برویم از مژه خواناب و زدل خون تاب آمد
نمی بیند بچشم مرحمت یکبار سوی من
چه گویم از فراق او چه ها آمد بروی من
ز آب زندگانی خوشتر آید در گلو من
ز آب زندگانی خوشتر آید در گلو من
سرموی نگر در دم برویش آرزوی من
سرموی نگر در دم برویش آرزوی من
که این مسکین سرگردان چه میجوید ز کوی من
که این مسکین سرگردان چه میجوید ز کوی من
بغوبان عشق و زردین مرا خوئیست دیرینه
بغوبان عشق و زردین مرا خوئیست دیرینه

مگو جامی کزان مشکین سلاسل پای دل بکسل

که پیوندیست با او محکم از هراتار موی من

سبزه شیر تک و جعد مشکبار خویش بین
بر لب با آن شبنم هر سو چون افتاده بین
در خم هر موی صدل مبتلای خویش بین
در خم هر موی صدل مبتلای خویش بین
سر نهاده زبرد بواز سرای خویش بین
سر نهاده زبرد بواز سرای خویش بین
از رخ اینک نشان بر خاک پای خویش بین
از رخ اینک نشان بر خاک پای خویش بین
سر کشی از سربنه سوی گدای خویش بین
سر کشی از سربنه سوی گدای خویش بین

برك كړيدن زجيب غنچه كړ داى هوس دامن پيراهن از چاك قباى خویش بين
چند مېرسي كزين كونه چرا بيدل شدى آينه بردار وشكل دلرباى خویش بين

ميروى تند و چو جامى صد گرفتار از قفا

آخراى بيرحم يكره از قفاى خویش بين

يا جانادل پردرد من بين سرشك گرم و آه سرد من بين

غم مېجوري و درد صبوري همه بر جان غم پرورد من بين

چو جان از گردن دامن فشانده بدامانت نشسته كردم من بين

تم را سيل اشك آورد سوخت خس و خاشاك آب آورد من بين

مگو رنگى ندارد جامى از عشق

سرشك سرخ و روى زرد من بين

با يار كوچ كرده كه گويد پيام من و انجا بجز صبا كه رسانده سلام من

من كيستم كه نامه فرستم بسوى او در نامه سگانش نويسته نام من

جانم ستد كه از لب شيرين عوض دهم رفت آخر و بگردن خود برد و ام من

عبرى ز اشك دانه فشاندم ولى چه سود چون نامد آن كيوتر رحمت بدم من

اى صيد پيشه چاره چه سازم خداي را كان آهوى رميده شود صيد دام من

تاكي بوصل سيم عذاران كنم طمع صدمه مرا بسوخت طمعاى خام من

جامى مگوى كاين همه مستى و شور چيست

كز خم عشق پر ترك افتاد جام من

دل بجان در مانده آن جان جهان باديگران من زبا افتاده و آن سر و روان باديگران

آنكه از خود ديدن جولان او رشك آيدم چون و انم ديدنش جولان كنان باديگران

النفات او چه خرسدى دهد چون يبنمش چشم ظاهر با خود و لطف نهان باديگران

اى اجل بستان زمين اين جان بى آرام و تا بكي باشد مرا آرام جان باديگران

جان با نيازى نشايد وين عجب كاين سنگدل يكرمان با ما نشيند يكرمان باديگران

بامن از ما مهربان شده نيست غم غم زان بود كش بر غم خویش بين مهربان باديگران

جان جامى با خيالش روز و شب در گفتگوست

جاى آن دارد كه نگشايد زبان با ديگران

با استيران اى رقيب آغاز به خويى مكن تلخ كردى عيش ما چندين ترشروئى مكن

در حق ما كرده انديشد رقيب از خويى بد تورخ نيكوى خود بين غير نيكوى مكن

اى خوش آن شبا كه پايت را كنم در ديده جا تو كشى از ناز پادار اى خود كوئى مكن

کس نمی بینم که سحر چشم تو خرابش بیست
پیش از این آن شوخ را تعلیم جادو می مکن
از تو بوی جان دمد و ز بادستان بوی گل
پیش از این گو پیش تو اظهار خوشبوی مکن
زاندو ساعد پنجه صبر مرا بر تافتی
نا توانم بامن اینسان سخت بازوی مکن

رسم تو دلجو می آمد این زمان کاندر رخت

نقد دل گم کرده جامی ترک دلجو می مکن

ای خاک نعل تو سن تو تاج سر کشان
دیوانه جمال تو خیل پری و شان
خواهند سرو گل که بر اهت شوند خاک
روزی که کشت باغ کنی مست و سر خوشان
روید ره تو سنبل مشکین چو بگداری
بر طرف باغ زلف معنیر با کشان
بستی نقاب و صولت صبرم فرو شکست
بنمای روی و شعله عشقم فرو نشان
دی میشدی سواره و من بوسه میزدم
هر جاز نعل اسب تو میافتم نشان
مردم ز شوق آن لب میگون خدا را
کز جام نیم خورد خودم جرعه چشان

جامی که مرد تشنه لب از شوق لعل تو

می نوش و جرعه دوسه بر خاک او نشان

و

بشهادت اینما تب دو
اته لا اله الا هو
هست هر ذره بوحدت خویش
پیش عارف گواه وحدت او
نیست با هیچیک ز اشیا ضد
می نماید بصورت همه او
فهو تاج کما هو المنجی
وهو راج کما هو المرجو
گر تو می جبه در فضای وجود
هم خود انصاف ده بگو حق کو
در همه اوست پیش چشم شهود
چیسست پندار هستی من و تو

پاک کن جامی از غبار دومی

لوح خاطر که حق یکیست نه دو

من کیستم که چشم گشایم بروی تو
این بس که می کنم بزبان گفتگوی تو
ای آرزوی جان نظری کن بحال من
زان پیشتر که جان دهم از آرزوی تو
خالی نیم ز فکر میانت ولی مرا
پیوند دیگرست بهر پاره موی تو
هر صبح می کنم چو صبا ره سوی چمن
باشد که یابم از گل نورسته بوی تو
بایم چو سوده شد بر هت بعد از این چو اشک
غلطم بخون و خاک بی جست و جوی تو
من اهل خوان وصل نیم کاش چون سگان
سنگی خورم بسر ز مقیمان کوی تو

این نقش نو کشیده غزل نیست ای غزال

طومار محنتست ز جامی بسوی تو

روی بر تابی زمن هر که که بینم سوی تو
 گفتیم خواهام ازین پس ترك خوی بد گرفت
 دل چو طومار است دهر پیچ او صد حرف شوق
 زیر پا افتاده دل های بتان سنگدل
 جان چه آرم در مقابل چو تو بگشائی میان
 همچو ماه نو کند از شرم تو بپلوی تپی
 حیف میداری که افتد چشم من بر روی تو
 این مگو بامان که من نیکو شناسم خوی تو
 خواهش از رشته جان بست بر بازوی تو
 باشد از ویک بیابان بیشتر در کوی تو
 نیست تقد هر دو عالم قیمت یکموی تو
 گرفتد خورشید تابان فی المثل بپلوی تو

قد جامی گفته خم چون هلال از بهر چیست

گر بگویم راست از میل خم ابروی تو

ذهی چشم جهان بین روشن از تو
 مکن کو خانه ام روشن مه نو
 ز بس در دلبری استاد گشتی
 لب تگر جانستان بودی چو غمزه
 زنده گل لاف با پیراهنت لیک
 بدرد جیب تا دامن گر افتد
 بچشم ما جهان چو گلشن از تو
 که پرمهست بام و روزن از تو
 بتان گیرند تعلیم این فن از تو
 نبردی جان سلامت یک تن از تو
 ندارد بوئی آن تر دامن از تو
 جدا همچون قبا پیراهن از تو

مگو هر دم چه خواهی جامی از من

که غیر از تو نمیخواهم من از تو

زینسان که خو گرفت دلم با وصال تو
 مردم ز فرقت تو کجا رفت آنکه من
 بینم جهان بروی تو روی تو گسویا
 شد سایها ز پرتو روی تو جمله نور
 تا وفته چو خواب خوش از چشم اشکیار
 دارم سری نهاده براهت که مست ناو
 ای وای آنزمان که نبینم جمال تو
 هر لحظه دید می رخ فرخنده فال تو
 چشم منست و مردمك چشم خال تو
 ای آفتاب حسن مبادا زوال تو
 حقا که نیست دو نظرم جز خیال تو
 ناگاه در رسی و شود پایمال تو

جامی چه حاجتست بگفتن که زد رقم

بر لوح چهره كلك مژه حسب حال تو

حبذا پیر مغان كز فیض جام پاك او
 گر چه رخس همتش جولان برون زین عرصه داشت
 خاك را باشد نصیب ایجان باكان خاك او
 خویش را بستم بصد سالوس برفتراك او
 باغبان روضه قدر باده گر بشناختی
 بر كنار چشمه كوثر فشاندی تاك او

موفتم آن خاک در ازموگان بی تسکین شوق
آتش من تیزتر گشت از خس و خاشاک او
با خرد را دهانش گرچه آرم دو میان
قاصرست از فهم این سر نهان ادراک او
چند لاف چستی و چالاکی ای سرو چمن
نیست چست این جامه جز بر قامت چالاک او
دامن جامی زدست عشق صد جا چاک شد
می ندارد عشق دست از دامن صد چاک او

ای زابروان متصل عشاق را محراب دو
باغزه و چشم تو دل قربان یکی قصاب دو
مقصود مازان ابروان باشد سجود وی تو
قبله نباشد جز یکی گرچه بود محراب دو
بگشای برقع زان دورخ تا چشم بر زمین
بیند بعکس آسمان خورشید عالمتاب دو
تنهایی دل چون کشم از تو عنان دل چنین
کز لطف مشکین سوی او افکنده قلاب دو
در گلستان حسن اذان بالا و خسار و جبین
یک شاخ نازک بین کز ورسته گل سیراب دو
جانم فدای ساقی کاندم که نوشتم جام او
نقل از دهان و لب دهد پسته یکی عناب دو
شدهوش جامی زان دولب مستی بلی زود آورد

بزمی که شد گردان درو جام شراب ناب دو
سر و خود را همچو سایه افکند در پای او
گر بیای سرو بخرامد قد رعنائی او
بر سر بازار گل بی وجه گو مفروش حسن
سایه آن سرو بالا هر کرا بر سر فتاد
سر بطوبی کی دو آرد همت والای او
آن بری و مردم چشم منست این روشنت
جای آن دارد که سازم چشم روشن جای او
دی خرامان بر گذشت آن نخل تر سوی چمن
سرو بر جاشک ماند از حسرت بالای او
ریخت شیرین خون فرهاد و ازین شیرین تر آن
کز بی خون ریختن هم خود دهد حلوائی او

شد میسر دایه جامی که وصل دوست بود

باز اگر از دایه خود باز ماند ای او

چون بسجده بینمت ای قبله من ووی تو
پشت در محراب خواهم روی در ابروی تو
در نماز دل بسوی تست رو در قبله گاه
و چه خوش بودی اگر رو نیز بودی سوی تو
روی تو پیش نظر من جای دیگر در سجود
سر نمی یارم بر آوردن دشمن روی تو
بر مسلمانان بیخشای و بین هر سو که شد
صد صف طاعت خراب از غمزه جادوی تو
گشته خلق از هر طرف مشغول تسبیح و دعا
من نهانی میکنم باخویش گفت و گوی تو
پست شد آهنگ قد قامت مؤذن را چو دید
شبهه قد بلند و قامت دلجوی تو

هر کرا بییتی بجای روی طاعت بر زمین

جامی و رخساره زردی و خاک کوی تو

خوی تو گر هستا بختین صد جان فدای خوی تو	داری بجان من کمین ای من کمین هندوی تو
القصه کردم در بدر دایم بجست و جوی تو	که بر در میخانه ام که در خریم خانه
باشد که افتد پرتوی از آفتاب روی تو	باد از خم ناوکت دوسینه صد روزن مرا
یارب من آزرده جان کی راه یابم سوی تو	رو و جقای چاوشان شبها و بیم با سبان
زین پس بکنج میکده ما بیم و گفت و گوی تو	یکباره دل برداشتم از قال و قیل مدرسه
محروم طاعت بس بود ما و اخم بروی تو	تا کی جز و اهدی بی جهت آریم سوی قبله رو

جامی کی از خاک دردت محروم ماندی این چنین

گر آبروئی داشتی پیش سگان کوی تو

موی سفید در پی زلف سیه مرو	ای بیرگشته بهر جوانان ز ره مرو
زین پیش در نظاره روی چومه مرو	بنگرمه شباب خود اندر محاق شیب
با قامت خمیده ز بار گنه مرو	دنبال قدر خسته طفلان بی گناه
پیش بتان راست قد کج کله مرو	فکر حساب هر کجی و راستی بکن
بتخانه زیر خرقة سوی خانه مرو	دل پر هوس مزاحمت اهل دل مکن
پی بر پی مقلد کم کرده ره مرو	خواهی بصور کعبه تحقیق رهبری

دام حیات جز پی صید کمال نیست

صیدی نکرده جامی ازین دامگه مرو

صد باره سوختیم ز ناز و عتاب او	آن ترک نیم مست که جان شد خراب او
شرمنده گردد از رخ چون آفتاب او	بر طرف بام اگر مه شیکرد بیندش
یابم همین مجال که بوسم رکاب او	من کیستم که بوسه زنم پای دوست کاش
گر در میان حجاب نگرود نقاب او	در روی او شهود جمال ازل توان
ترسم فغان من برد از دیده خواب او	چون درفشان شود لب او چون صدف شوم

گاه سؤال بوسه بجایم نکفت هیچ

یعنی که نیست غیر خموشی جواب او

آخر چرا گوید کسی ترك نگاری همچو تو	من بر سواه داشت دل از مهر یاری همچو تو
ناید بیدان بعد ازین چابکسواری همچو تو	زبان که توان ازین جولان کنی از پشت زین
کو در درون جان بود باغ و بهاری همچو تو	دل کی دهد گرد گل و گلزار گشتن هر کرا
آخر صبوری چون توان از غمگساری همچو تو	گفتی برو در کنج غم بنشین صبوری پیشه کن
روزی بکوبش گر مرا افتد گذاری همچو تو	صد ره کشم خاک رهش دردیده ای باده سحر
حاشا که دل دیگر کنم با کلمه اری همچو تو	در سینه گر خارم خلد با خار خارم در جگر

آوازه آن خو برو چون رفت جامی هر طرف

آواره خواهد شد بسی اذر دباری همچو تو

تو آن مہی کہ برد خجلت آفتاب از تو	تو آن گلی کہ شود غنچه در نقاب از تو
دلم کہ عشق برو صد در بلا بگشاد	رخ امید نتابد بپیچ باب از تو
ہمیشہ عادت شاہان بود عمارت ملک	چہ حکمتست کہ شد ملک دل خراب از تو
عنان سبر شد از کف درین ہوس کہ کہی	رسم بدولت پا بوس چون رکاب از تو
مکن شتاب برفتن کہ میرود جانم	اگر چہ عمری و نبود عجب شتاب از تو
بہر سلام مکن رنجہ دو جواب آن لب	کہ صد سلام مرا بس یکی جواب از تو

چو قتل جامی مسکین صواب میدانی

چنان مکن کہ شود فوت این صواب از تو

نامہ سر بستہ آمد غنچہ و مضمون او	حسب حال بلبل و شرح دل پر خون او
قصید لیلی باشد از جعد مسلسل عرض حسن	زان چہ غم دارد کہ گردد یدلی مجنون او
چون بیزان لطافت نیست وزنی سرورا	چند خود را بر کشد پیش قدموزن او
خضر را خواہی کہ بینی برب آب حبات	خط سبزہ رنگہ بین گرد لب میگون او
آن مسیحا دم شقای رنج ما داند ولی	نیست تدبیر علاج اہل دل قانون او
گر چہ در ہستی دہانش از سرموی کست	یکسرمو کم مباد از حسن روز افزون او

گو مکش جامی در افسون سخن بپہودہ رنج

کان بر رخ را فراغت بینم از افسون او

بریزای ہجر خونم چند سوژی جان من بی او	مر اصدبار مردن بہ کہ یکدم ڈیستن بی او
نسیما سوی او کن رو پیر ہمراہ جانم را	کہ جان آنجار سد باری اگر ماند بدن بی او
مذاق جان شیرین چاشنی ہجر نادیدہ	چہ داند تلخی عیشی کہ دارد کوہکن بی او
زہر گل میخلد خاری بسینہ بی رخ خویش	چہ میخوانی مرا ای باغبان سوی چین بی او
ہمہ آفاق را دایم کہ سوژمن شود روشن	ڈبس چون شمع گریم زارد در ہر انجمن بی او
مپرس ای ہمنشین مہربان شرح غم ہجران	ڈبان من زکار افتاد اتوانم سخن بی او

از آن مہ ماند جامی ای اجل تا واج جانش کن

کہ آن مسکین بیجانست از حیات خویشتن بی او

با این جمال ہمدم مستان عشق شو	یکرہ الست گوی و ہزاران بلی شنو
در جام می زلزل تو یکک شہ یافتیم	اسباب علم و فضل بیخانہ شد گرو
جز تخم آرزوی تو در دل نکشتہ ایم	فرخنہ ساعتی کہ رسد کشت رادرو

گفتم تمام خرم زدم پیاد شد
 لعلت بخنده گفت که بر ما به نیم جو
 بالین فسر دگی توان راه عشق رفت
 دستی بزین بدامن مردان گرم و
 خواهی که نقد حال تو گردد حدیث عشق
 این نکته می شنو ز حریفان و میگرو

جامی فسانهای کهن ذوقده نماید

اسرا و عشق تازه کن از گفتهای نو

ای بدلم گرفته جا دم بدم از نظر مرو
 مرهم سینه چون توئی مردم دیده هم توشو
 خرم صبر شد پیاد از غم عمر گاه تو
 لیک بود هزار از این بر چو توئی به نیم جو
 غاشیه تو چون کشم چشم پراشک کرده باز
 پای من آبله همه بارگئی تو تیزرو
 تخم شکیب کشته ام و که خیال ابروت
 سبز نگشت کشت من داس کشد پی درو
 من که و فکر عافیت خاصه ز عشق چون توئی
 دل بکمند غم زبون جان بکف بلاکرو
 چند بهره صوفیا گوش بیانگ نی نی
 حالت وجد بایدت ناله زار من شنو

جامی خسته را که شد کشته تیغ غمزهات

لعل حیات بخش تو داد بخنده جان نو

ای دل من صید دام زلف تو
 دام دلها گشته نام زلف تو
 بنده شد در دام تو دلها تمام
 دام و بند آمد تمام زلف تو
 داد تشریف غلامی بنده را
 زلف تو ای من غلام زلف تو
 رم کنند از دام مرغان وین عجب
 جان بی آرام رام زلف تو
 زلف تو بالای مه داد مقام
 بس بلند آمد مقام زلف تو
 لایق رخسار گلرنگ تو نیست
 جز نقاب مشک خام زلف تو

صیح اقبالست طالع همچین

بنده جامی را ز شام زلف تو

غمزهات کز سمی چشمست این همه بیداد او
 در فن عاشق کشی شاگرد تست استاد او
 طره شیرنگ تو لیلی و دل مجنون آن
 لعل شکر بار تو شیرین و جان فرهاد او
 عشق در هر دل که سازد بهر دردت خانه
 اول از سنگ ملامت افکند بنیاد او
 بندگی نوشد دم را از خط و زهر طرف
 فتنه دیگر رسد بهر مبارک باد او
 باریب سنگدل زخم زبان کردن چه سود
 چون ازین سوهان نیفتد رخنه بر بولاد او
 رهبر کوی مغان شد پیر ما ممدود باد
 بر سر اهل ارادت سایه ارشاد او

بسکه شبها جامی از سرو قدت نالد بلند

میکنند رم مرغ شاخ سدره از فریاد او

ای دل و دیده هردو خانه تو سر من خاک آستانه تو
کاش بر من فتنه نه بر تو من دم بدم زخم تازیانه تو
همه تن گوش میشوم از شوق هر کجا میرود فسانه تو
هر کسی خوش بگوشه طریبی من و فهمای بی کرانه تو
هر طرف ناوگ از چه می فکنی دل ما بس بود نشانه تو

جامیا بوی دود می آید

از غزلهای عاشقانه تو

میرود عمر گرانمایه و ما غافل ازو وه که جزمحت و اندوه نشد حاصل ازو
دلخوشی چنده که ما هسفران ماهیم چون شود دوری ما بیش بهر منزل ازو
ساخت بی طلعت خود روز و شب ماماهی آنکه چرخ مه و خورشید بود محمل ازو
قامتش طویی و لب کو ترورخ طلعت حور که بود روضه فردوس شده محفل ازو
خیز تا دامن آن تازه گل آریم بکف چند چون لاله نشینیم بداغ دل ازو
شد برون سیل سرشک از حد و نزدیک رسید که پذیرد خلل این صورت آب و گل ازو

جامی از زهد و ورع مشکل عشقت نگشود

جام می گیر مگر حل شود این مشکل ازو

تا تخم چرخ کهن باشد و کاس مه نو بهر جامی بوم خرقه بهیخانه کرو
صرصر قهر ازل گو نشان مشعل مهر بس بود تا ابد از شمع رخت بك پرتو
هر کس از جلوه گل فهم معانی نکند شرح آن دفتر ننوشته ز بلبل بشنو
زدمه روی تو خرمن فلک از مزرع خویش گو بداس مه نو خوشه پروین بدرو
ترك چشم تو اگر هندوی خویشم خواند در کشم تاج کبانی ز سر کیخسرو
دل بسی در پی مقصود دوید و نرسید چند روزی توهم ای اشك بدان کوی بدو

جامی این مأمن اقبال نه جای من و تست

ختم شد روضه اخلاص زمین بوس و برو

چرخ اخضر کز دو چشم خاست موج خون درو شیشه سبزست و اشکم ناده گلگون درو
شد جهان از اشك من دریا و میترسم شود غرقه از بار دل من زورق کردون درو
جادرون دل گرفتگی چاکش از پیکان بدوز تا نیابد ره خیال غیر از بیرون درو
وشته جان گر زلفت نکسلد چندین میبچ خان من گو باش یکناری دگر افزون درو
عشق تو هوشم زدل بر بود ترك عشوه ده نادمست افتاد و مردافکن مکن آفیون درو
روی مجنون بود در لیلی ولی زد بحر عشق عاقبت موجی که کم شد لیلی و مجنون درو

مخزن سلطان عشق آمد دل جامی و نیست

جز خیال لعل جانان گوهر مخزون درو

گر سرم خاک گشت بر در تو باد جاننا سادات سر تو

بست شد همچو سایه سرو بلند پیش شمشاد سایه پرور تو

تن چون موی من بود جاننا یادگار از میان لاغر تو

سر زلفت به شپهر طاوس میپراند مگس ز شکر تو

سادگی بین که آینه خود را دارد اندر صفا برابر تو

ای بساشب که خامه برد بروز با خیال خط معنبر تو

جامی از جام جم نیارد یاد

گر خورد جرعه ز ساغر تو

چون نیست بخت آنکه یکدم شوم همراه تو بادیگران میگویند تا بشنوم آواز تو

چشم چو خصم جان شود لب را بگو خندان شود تاترک جان آسان شود بر عاشق جان باز تو

خواهم ز تو گویم غمی لیکن ندارم محرمی کویخت مقبل تادمی سازد مرا همراه تو

نازی بکن ای غمزه زن گرچه رود جانم زن جان من و صد همچو من باد افدای ناز تو

تو طائر قدسی و کس بر تو ندارد دسترس گسترده ام دام هوس کاینسو فتد پرواز تو

صد دل شکار خود کند صدر خنجران افکند از غمزه چون ناوک زند چشم شکار انداز تو

چون پرده بگشائی زو جامی فتد در گفتگو

تو گلشن حسنی و او مرغ بلند پرواز تو

دو نرگس تو که مستند و ناتوان هر دو شدند آفت عقل و بلای جان هر دو

میان ما و تو جز جان و تن حجاب نبود بیا که هجر تو برداشت از میان هر دو

چنان دو دیده غیورند بر رخ که کنند نظر بروی تو از یک دگر نهان هر دو

قران قوس قزح با هلال بس عجیبت خدایرا بنما طاق ابروان هر دو

شکار پیشه دو ترکند خفته چشمان نهاده بر سر بالین خود کمان هر دو

از آن میان و دهان قاصرند فهم و خرد اگرچه خرده شناسند و رازدان هر دو

ز کار دینی و عقبی میرس جامی را

که کرد در سر و کار تو این و آن هر دو

آن سرو که شادند جهانی بغم او هر سو که خرامد سر ما و دلم او

باشد ستم از یاور کرم شکر که بگذشت در حق من خسته دل از حد کرم او

بر لوح دلم صورت خط تو رقم زد آنکس که روا نیست خطا بر دلم او

آه ارنكشم سوز درون هست كه آتش آخر نشود گرچه نشنيد علم او
هر دم رسد زخمی از آن غمزه بی رحم شرمنده ام از مرحمت دم بدم او
بيت الحرم ماست درش چند نشينم محروم ز احرام حريم حرم او

جامی ز غم عشق تو كرمرد عجب نيست

بيداست چه خيزد ز وجود و عدم او

ز هر سو بدانند رويت نكو حاك الله اى دوست من كل سو
بخون جگر ميكنم چهره تر هيمنت پيش توام آبرو
رسان تيز تر آبي از تبخ خوش كه شد خشمك از آتش دل گلو
مگو عاشقم بر فلان گفته زمن خود چه لایق بود اين بگو
منم آن گدا بر در ميكده كه سازم پراز شئی الله كدو
اگر كوزه می شكستم چه شد بجرمانه كيرم بگردن سبو

بهر جا میی چون تو منزل ساخت

دل جامی آنجا نیاید فرو

ای اشك سرخ دم بدم از چشم تو مرو هرنك لعل یار منی از نظر مرو
نزديك مردنم ز تو دور از خدا برس نرديك اگر نیایم ازین دور تر مرو
آن عشوه جوی فتنه بازار و كوی شد ای پارسا ز كنچ سلامت بدر مرو
تاكي روی بقول رقیب از نظر مرا بهر خدا كه برسغن او دگر مرو
خسك رهش ز خون دل من مباد كل ای اشك خون گرفته درین رهگذر مرو
گرداری از خدا خبرای شیخ بوالهوس در راه عشق سوی بتان بی خبر مرو

جامی درش نه منزل آلودگان بود

آنجا چواشك غرقه به خون جگر مرو

شبی چون مه نمودی روی نیکو برآمد نمره از انجم كه ماهو
ومد آهو ز مردم با تك تیز درین شیوه تو بگذشتی ز آهو
برت هست آیتی از زلف و رخ نیز كه از مو خوانم این آیت كه از رو
سرشكم خواهد از زانو گذشتن ز شوقت چند گریم سر بزانو
دو چشم تو عجائب جادوانند ندیدم همچو آن دو هیچ جادو
همه صاحب دلان را ذوق كعبه من بی دین و دل را ذوق آن كو

تنت در خرقه كرم گشت جامی

چه شد كم گیر ازین پشمینه يك مو

خیوی که تر ز ناب می ریخته از جبین فرو	سیل بلاست آمده بر سر عقل و دین فرو
عارض تست در عرق یا ز لطافت هوا	قطره شبنم آمده بر رخ یاسین فرو
سبزه خط عنبرین گرد لب بر آمده	یاصف مور را شده پای دوانگبین فرو
گرد ز ذلف کرده پاک بطرف آستین	دست فشان که ریزد تشك ز آستین فرو
جلوه که جمال خود منظر دیده سازاگر	در دل تنگ نایدت خاطر نا زین فرو
داشت دزان چه ذقن دل ز جهان فراغتی	کاش نیگذاشتی کیسوی عنبرین فرو

جامی خسته دل ز غم خاک چسان کند بسر

کز مژه اش گرفت خون روی همه زمین فرو

شاه خوبانی و ترکان خطا هندوی تو	سرکشان راطوق کردن حلقه کیسوی تو
تا تورفتی آفتاب از زر همی تا بد طناب	تا زندان خیمه فیروژه در اردوی تو
مدعی گیرم که چون آینه روین تن شود	کی تواند کایستد یک لحظه رو در روی تو
مه که بر شکل کمان زر بر آید گاه گاه	میل آن دارد که خود را جاکند پهلوی تو
پرد عا دارم ولی تمویذ و آرتان دست کو	کز رگه جان بندم این تمویذ بر بازوی تو
قتل عاشق را چه بر ساعد نهی رنج کمان	یک کرشمه بس بود از گوشه ابروی تو

بنده جامی بای تا سر شوق شد با داقبول

نامه شوقی که آرد باد ناگه سوی تو

گر بغض کنم نکه یکسر مو بروی تو	باد مرا بدین گنه روی سیه چوموی تو
بود دلم ز غصه خون شوق تو برد از وسکون	همدم اشک لاله گون روی نهاده سوی تو
که بین گدا خوشی که زمن جدا خوشی	من بخوشی و ناخوشی ساخته ام بخوی تو
رشک برد روان من بر تن ناتوان من	گر شود استخوان من قوت سگان کوی تو
شب چو دو آید ای منم کشته شوم به تیغ غم	باز نسیم صبحدم جان دهم بیوی تو
باده کسار و غمزه فن راه به محتسب فکن	تا کشد آن سبوشکن بر سر خود صبوی تو

تا زده خط تو بر قمر زور قمی ز مشك تر

جامی ازان نهاده سر بر خط آردوی تو

یارب از جانم بیر مهر مه رخسار او	یا بهر یک چند روژی کن مرادید او
سوخت جانم از سموم هجر کو آن دولتم	تا یاسایم دمی در سایه دیوار او
ره چه پیمایم بکوی زهد چون خواهد دزدن	بار دیگر راه من لطف قد و رفتار او
شد سرم در ره شکاف از زخم نعل تو سنش	مرهم آن چیست سم مرکب و هوار او

عاشق مهجور و بر رخ روان آن اشك نیست میرود غونابه از سینه افكار او
كوهن را صوت جان افزای مطرب گویمباش كار غنون سازست كوه از ناالهای زار او
كار جامی درهم از انكار اهل درد شد

ناصرها بر خویش رومی كن مكن انكار او

دلاكم از لبش با چشم تر جو و الالم تجده ما كنت ترجو
پرست این چشم ترزان عارض و لب کسی كم دیده زین بر آب ترجو
كشد یكبار کی سوی توام دل اگر بنمایم یكبار کیسو
ترا موی از دوازی تابیانت خدا را این میان تست یا مو
ترا بس نیست در زلف آن ۹۰۵ چین كه چین دیگر افكندی برابر و
خطست آن یافشاندی جمده مشكین نشست از مشك گردی گرد آن رو

مكو جامی برومهر بتان ورز

من این دانم مرا چیزی دگر كو

مرغ جان کردی هوای دانهای خال او گر نبستی رشته لاغر تن من بال او
گر بقصد جان فرستد قاصد آن مقصود دل دل کند فرسنگها جان بر كف استقبال او
بسكه دل برخامه بار غم نهاد از شرح هجر شد خمیده همچون در نامه لام و دال او
خون كنم دل را و مالم بر ركاب او چشم تا چو پا اندر ركاب آرد شود پامال او
رویش از بیند فرشته كر كشد صد بیگناه يك كنه ننویسد اندر نامه اعمال او
صوفی دل حالها كرد دست دوش اذ كرد دست سینه ام چون خرقة چاك اینك گواه حال او

وصل جویان جامی و وطن رقیبان از فقا

در بدر درویش و غوغای سگان دنبال او

هـ

همچو شمعم بزبان شعله زند آتش آه گر نه بگشایم از سینه برو تیغ توراه
لب لعل كه زد از خط بدلم مهر وفا چون نكینی است بی مهر زدن كرده سیاه
بیدلان را به گناهی چونكه داری دل از دوشم تو تمام است مرا نیم گناه
خال مشكین كه بر آن چاه فرخندان بینی حبشی بچه افتاده ز شوخیست بچاه
شوق قد تو بطوبی نشیند فردا نشكند آرزوی سرو روان شاخ گیاه
دل دونه شده از تیغ تو چون نام خودت هر دو را پشت ز بار غم تو كست دوتاه

عذر خواهی مكن از جامی اگر شد سگ تو

این كرم كن كه ازین خاك درش عذر مغواه

ای گشته دلم هزار باره	ای تیغ غمت هزار باره
من غرقه میان خون زگریه	خوش خنده زنان تو از کناره
نزدیک بمردم ز شوق	بگذار ز دور بسک نظاره
جز تیغ تو نیست چاره ما	باز آنکه بدست تست چاره
در کوی تو هر کسی به کار است	ما هیچ کسیم و هیچ کاره
پیش سم اسب تست هم سر	هر جا بسم رسی سواره
گریان بگذشتم از دبارت	شد منزل ماه بر ستاره
از بهر جفا کشیدن تو	خواهم چو دولت تنی زخاره

کرد از در نظم خویش جامی

در گوش زمانه گوشواره

کمی بوسم بستی بای خم که دست پیمانه	کنم در یوز فیض از بزرك و خرد میخانه
بکوی زهدم ای ناصح مخوان از مجلس مستان	بکف بیکدانه قلم بهتر از تسبیح صدخانه
ز گفت و گوی عشق ما برفت از یاد دورا نرا	مقالات کل و بلبل حدیث شمع و پروانه
چه سازم با تو تازه آشنایی های دیرین را	چو دارد قدر بیش از آشنایش تو بیگانه
چو تو سنگم زنی من ناسزا گویم و قیبان را	نجوید جزیی دشنام طفل آزار دیوانه
چو آراید ترا مشاطه در هر حلقه زلفت	هزاران رشته جان بگسلد ز آمد شدشانه

چه باشد کار مردان عشق و پس مردانه جان دادن

گرفتی کار مردان پیش جامی باش مردانه

ای سر زلف تو گره بر گره	در دل اصد گره از هر گره
کار فرو بسته ما را بود	با سر زلف تو برابر گره
قد من ورشته جان از غمت	هست یکی حلقه و دیگری گره
مینهد از عارض و زلفت صبا	بر سمن از غالیه تر گره
طره شمشاد بود کاکلت	بسته بیالای صنوبر گره
آن نه حباب است که بی لعل تو	باده شود در دل ساغر گره

لفته جامی ز سر زلف تو

ورشته سحرست سراسر گره

ای جاودان بصورت اعیان بر آمده	گاهی نوده ظاهر و گه مظهر آمده
از روی ذات ظاهر و مظهر یکبست لبك	در حکم عقل این دگر آن دیگر آمده
بی صورت تست عشق ولی عشق صورتش	قالب شده بکسوت صورت بر آمده

معروف عارفانست بهر صورتی که هست
در موطن ظهور و بطون نیست غیر او
گاهش کشیده جاذبه عاشقی عنان
گاهش گرفته جلوه معشوق آستین
یکجا نشسته بر سر صدر جلال و جاه
یکجا فکنده خرقة فقر و فنا بدوش
هر جا پی نظاره ستادست منتظر
بنوده روی بهر تماشای عاشقان
همراه وحی گشته و روح القدس شده
بحریت متفق که ژاوصاف مختلف
بیرون ز عشق و عاشق و معشوق هیچ نیست
مشتق چونیک درنگری عین مصدرست
نشکفته است جز گل وحدت بیاغ عشق

جامی ندید رنگی از آن کل عجب مدار

کز قم کی بود خرقة چونیلوفر آمده

منع سماع و نفعی نمیکنند فقیه
می ده بیانگنی که ندارم بفرعشق
واعظ بطعن باده پرستان زبان کشاد
ماچیم و تیه عشق توای چشمه حیات
تشبیه میکنند رخت را ببه ولی
گفتی ترا برشته جان آتش افکنم
بیچاره پی نبرد بسر بغخت فیه
پروای ریش محاسب و سبیل فقیه
یارب تومی پناه من از شر آن سفیه
یادی بکن ز حال جگر تشنگان تیه
با او بهیچ وجه نمی بینمت شبیه
چون شمع میکند دل من زین نشاط بیه

جامی حریم کوی مغان کعبه صفاست

طوبی لسا کنیه و بشری لرائر بیه

چشم نگشای زناز آخر چه نازست اینهمه
در خط و خال تو اسرار حقیقت دیده ام
خوی تو بس گرم و لعل آتشین روی آفتاب
بیش ساغر در سجود آید صراحی گوش کن
حقه در گشته چشم چون زلمت بسته شد
کرده ام باهر سرموی تو پیوندی جدا
بروخ ازناز تو ام اشک نیازست اینهمه
گرچه در چشم حقیقت بین مجازست اینهمه
بیدلان را نایه سوز و گدازست اینهمه
بانگ چنگ و نی که ورد آن نازست اینهمه
چشم بندیهای چرخ حقه بازست اینهمه
در کفم سر رشته عبر درازست اینهمه

گفته رنگین جامی بین و داغ دل درو
لالهای چیده از صحرای رازست اینهمه

حدیث خم و جام لاغست و لابه	خوس آنسر که با جام گوید قرا به
بآب می آباد کن کاخ عیشم	که رودر خرابی نهاد این خرابه
نخواهم ز درد قدح دست شستن	اگر مه بود طشت و مهر آفتابه
بود قصر عشرت بسی خوش چه بودی	که حرف بقا داشتی بر کتابه
بی سر معرفان فتن تار فکرت	خریدار یوسف مشو زین کلابه
بکش و اطللس چرخ پای ارادت	که حیفت این پا بدان پایتابه

کف جامی از جام خالی مبادا

اُجب دعوتی باولی الاجابه

تعالی الله زهی شاه یگانه	ذهی حسن و جمال جاودانه
درین بتخانه هر نقشی که بینم	تویی مقصود ما دیگر بهانه
نه بیند چشم عارف عارض و خال	نجدید مرغ قدسی آب ودانه
اگر خوانی ز عشقم داستانی	نخوانی عشق مجنون جز فسانه
مجاوسرا و عشق از شیخ خلوت	چه داند نطق طوطی مرغ خانه
میانت را چنان خواهم در آغوش	که مویی هم نگنجد در میانه

کدر کن بر سر جامی که دارد

سر خدمت بخاک آستانه

مغنی با آواز چنگ و چفانه	چه خوش گفت وقت صبح این ترانه
که ای خواجه برخیز کاغذ اسعمرت	بود مایه دولت جاودانه
درین بزم که چند غافل نشینی	ز صوت اغانی و جام مغانه
مباش از می لعل غافل زمانی	که پیداست پایان کار زمانه
غنیمت شمر روز عشرت که داند	که روز دگر زنده باشیم یانه
بهر خانه کز دوست یابم نشانی	تا بم سر خدمت از آستانه

بکعبه مرو جامی از خانه خود

که خالی نباشد ازو هیچ خانه

قبول خاص طلب چند بهر خاطر عامه	بزدق و حیلہ کشی باز طیلسان و عامه
بنوش جام مروق بیوز جامه اروق	که خاص طالب جامست و عام عاشق جامه
همای طائر قدسی ز همت تو نشاید	که میل افسر دهد کنی و طوق حمانه

بچشم نقش مبین نقش کارخانه هستی نظر بگردش پر کارداد و جنبش خامه
 ز عرض قصه ما طول یافت نامه قاصد خوش آنکه طلی شود این طول و عرض و قاصد نامه
 فروغ روی تو تابان بود زجعد مسلسل کضوه لامع برق یلوح خلف غماه
 ز آتش دل جامی علم بچرخ کشیدی

لقد نصبت لسرائهوی علیه علامه

کشاد گنج جواهر بیستان ژاله بفرق سرو و سمن شد گهر فشان ژاله
 گسست سبزه روحانیان که سوی زمین فد جو مهره تسبیح از آسمان ژاله
 میان شاخ و شکوفه خوش اجتماعی بود که سنگ تفرقه انداخت در میان ژاله
 گرفت بچه طوطی همه بساط چمن چو طوطی فلک انداخت بیضه سان ژاله
 دراز کرد در اوصاف گل زبان سوسن ز غیرتش گره افکند بر زبان ژاله
 کهر ز بحر شود زاده عکس آن بنگر چو سیلها کند اژهر طرف روان ژاله
 چو عاشقی که زند سنگ ریزه بر معشوق بیاغ شاهد گلرا کند نشان ژاله
 دکان شیشه گراست از حباب آب شمر که سنگ میفکند سوی آن دکان ژاله
 چو بوته ایست شده سرخ لاله کش هر دم پی گداژ نهد سیم در دهان ژاله
 کلاه مدعی و جامی آزمان که شود دو امتحان کهر رشته بیان ژاله
 بود دو قطره نازل شده فیض سحاب

که گردد این بشل در ناب و آن ژاله

گوید نگار من چو ز هجران کنم کله ان تات ماشیا انا آیتک هر دله
 و آن دم که رونهم بره جست و جوی او بر پای سمی می نهد از زلف سلسله
 و در سر بجیب صبر کشم گویدم بناز چون میدهد دلت که مرا میکنی بده
 یارب چه موجبست که آن شاه دلنواز با بیهلی چو من کند اینسان معامله
 طلی کن بساط کون که آن کعبه مراد باشد ورای کون و مکان چند مرحله
 حق را بحق شناس نه از حجت و قیاس غور شید را چه حاجت شه هست و مشعله

فیضی که جامی از دوسه پیمانه در دیافت

مشکل که شیخ شهر بیاید بصد چله

منم امروز و اشک دانه دانه که رفت از چشم آن در پیکانه
 نجوید دل بجز آن عارض و خال ندارد چاره مرغ از آب ودانه
 ژبس کافسانه عشق تو خواندم میان عاشقان گشتم فسانه
 سرود عشق و هم با عاشقان گوی چه داند زاهد خشک این ترانه

اگر چه سرو را بالا بلندست نباید پیش قد او میانه
مگو آن طفل را شوخست و نادان که داند بهر بوسه صدفهانه
حدیث بوسه تاکی جامی این بس کسه میبوسی بخدمت آستانه
ای بر سر بر حسن جم آئین و کی شکوه از سنگت جور و بار غمت پشت ماچو کوه
پیش درت بخاک مذلت فتناده است گرتاچ دولتست و گر افسر شکوه
سری که نا نوشته همی خواندم از رخ خط تو شرح داد علی احسن الوجوه
ای بسته حل مشکل ما ز اهل صومعه باز آ که این کره نگشاید از آن گروه

جامی بسی خویش ز جانان خبر نیافت

یا معشر الاجنة یا الله خبروه

حلقه زلفش کشاده باد سحر گاه اشرق شمس الضحی بنور محیاه
وصف سهی سرو ما بلند مقامیست کی رسد آنجا کسی بهمت کوتاه
چند کریبان درم ز شوق جمالش بر فکن ای باد صبح دامن خرگاه
راژ دلم خم به پیش جام دهن باز گفت صراحی ازان فتاد در افواه
در دل تنگم نشین اگر چه ندارد کلبه درویش تاب کوکبه شاه
آه دلم بی تو هست شعله جانسوز آه که صد بار بسوخت جان من از آه

جامی بی صبر و دل سگان درت را

هدم دیرینه است و یار هوا خواه

رمیده آن آهوی مشکین زمن آه نای عنی غزال کنت اهواه
خدا را ای صبا آگاهیم ده که آن آهو کجا دارد چراگاه
زما بگریخت چون مشکین غزالی الا یالیت شعری این مرعاه
نیام شرح کردن آنچه دیدم من از نا دیدن آن نازین ماه
ز خونین اشک من دانند مردم وان لم اشک ما کنت الفاه
منم در انتظار اوشب و روز نشسته گوش بردر چشم بر راه

زطیب زلف او عطر کفن برد

چو شد با خاک جامی طاب منواه

بازم طفیل خیل سگان نام برده ای من سگ تو گرچه بنا کام برده
نگشاده دست بهر دعای تو من هنوز بی موجبی چه دست بدشنام برده
میران سمند ناز که در سر کشی کرو از خنگت چرخ و توسن ایام برده

خود ساز پست قدر و قبیان که نیست کس کارد خری فرو گه تو بر بام برده
در لطف تن که هست دوساعد بر آن گواه دست از سمنبران کلندام برده
ره داده بیاض جمالت نسیم را از جعد خویش و جان من آرام برده
جامی سپاس لعل لبش گو که عمرها
فیض کرم زوشعه آن جام برده

آن شیخ چه دیدست که در خانه خزیده با خویشتن آمیخته و ز خلق بریده
هر تار تعلق که ز اغیار بریدست چون کرم بریشم همه بر خویش تنیده
خود خلق و تمنا کند از خلق رهائی از خلق کسی چون رعد از خود نرهمیده
یکبار بگردی نرسید از ره مردی ز نهار گمانش ببری مرد رسیده
از کعبه و از قبله روان دم زند اما زان قافله بانگ جرسی هم نشنیده
از کسب معارف شده مشغوف زخارف درهای تین داده و خرمهره خریده

جامی صفت جام می عشق میرش

کان جام ندیدست و از آن می نچشیده

حسن خویش از روی خوبان آشکارا کرده پس بچشم عاشقان آنرا تماشا کرده
ز آب و گل عکس جمال خوبستن بنموده شمع گلرخسار و ماه سرو بالا کرده
جرعه از جام عشق خود بخاک افشانده ذوفنون عقل را مجنون و شیدا کرده
گرچه معشوقی لباس عاشقی پوشیده آنکه از خود جلوه بر خود تمنا کرده
بر رخ از ذلف سیه مشکین سلاسل بسته عالمی را بسته زنجیر سودا کرده
موکب حسنت ننگبند در زمین و آسمان در حریم سینه حیرانم که چون چاکرده

میکنی جامی گم اندر عشق اسم و رسم خویش

آفرین بادا برین رسمی که پیدا کرده

رسید ترک من از تاب می عرش کرده شکسته طرف کله جیب جامه شق کرده
صفای سینه اش از جاک پیرهن چون صبح هزار دل شده را اشک چون شفق کرده
باتفاق جهانی گذشته از دل و دین بهر کجا گذری کیف ما اتفاق کرده
برای باده و نقل صبا بصرین چمن ز لاله کاسه نهاده ز گل طبق کرده
نار او همه جانها کست و او ز کرم قناعت از من بیدل بیک و مق کرده
ز شرح دل ورقی بیش نیست چیره زرد که خامه مژه تحریر آن ورق کرده

اگر چه منکر می بود سابقاً جامی

کنون تلافی انکار ماسبق کرده

منم چو صبح ز شوق تو جامه شق کرده ز لطف خویش بهر جا کشاده گل ورقی
 ز مهر عارض تو اشک چون شفق کرده به صحن باغ گذر کانه داشت غنچه کره
 بخط سبز رخت نسخ آن ورق کرده نشسته بروخ گل شبنمست یا ز نسیم
 گل از برای تار تو بر طبق کرده گل ارچه خامت خوبی بتازگی پوشید
 شنیده نکبت تو در حیا عرق کرده ز هستیم رمقی مانده است کی باشد
 بچشم خلق جمال تو اش خلق کرده حدیث عشق ز جامی شنو که شام و سحر

بکنج مدرسه تحقیق آن سبق کرده

رخت که همچو گل از جام می عرق کرده رخت که همچو گل از جام می عرق کرده
 ز لطف تو ورق خواند عندلیب بباغ ز لطف تو ورق خواند عندلیب بباغ
 حقست بر تو مرا بوسه بود هرگز حقست بر تو مرا بوسه بود هرگز
 بدرس عشق دلم زان گرفت بر همه سبق بدرس عشق دلم زان گرفت بر همه سبق
 ترا چه بهره رساند ز حق چو واعظ شهر ترا چه بهره رساند ز حق چو واعظ شهر
 ز عکس مهر رخت سرخ رویم این بس ز عکس مهر رخت سرخ رویم این بس

بنزل خامه جامی که کاغذش طبقست

دهان کشای که بهر تو بر طبق کرده

آینه باش و عکس رخس بین در آینه آینه باش و عکس رخس بین در آینه
 گفتم توان جمال تو دیدن بمشوه گفت گفتم توان جمال تو دیدن بمشوه گفت
 ذرات کون آینه های جمال نست ذرات کون آینه های جمال نست
 صوفی تو خرقه پوشی و ما رند جرعه نوش صوفی تو خرقه پوشی و ما رند جرعه نوش

جامی چو در تلاطم بحر قدم فتاد

فاورغ شد از توج احداث کانه

ساقی بیا که دارد اکنون بکف پیاله ساقی بیا که دارد اکنون بکف پیاله
 از جام لاله میگون گشتست غنچه را لب از جام لاله میگون گشتست غنچه را لب
 هر دم ز دفتر گل خواند بباغ بلبل هر دم ز دفتر گل خواند بباغ بلبل
 بادختر رز از سر بستیم تازه عقدی بادختر رز از سر بستیم تازه عقدی
 نی من بخود فتادم در کوی عشق و مستی نی من بخود فتادم در کوی عشق و مستی
 مه میکند تنزل بعد از چهارده لیک مه میکند تنزل بعد از چهارده لیک

برطرف باغ نرگس بر روی دشت لاله
 یا خود بزخم دندان در خون گرفت زاله
 حرفی که شرح دادن بتوان بصد رساله
 محصول عقل و دانش کردیم دو قباله
 از قسمت ازل شد این دولت حواله
 هر لحظه دو ترقیت آن ماه هژده ساله

عالیست قصر عشرت آن شاه عاشقان را

جامی بلند تر کن آهنگ آه و ناله

دل شبها کشد زان دام زلف آه بهذاتال زلفی دام زلفاه
بفکر زلف تو عمرم سرآمد زهی فکر درازو عمر کوتاه
تویی دلخواه من تارخ نمودی روا شد کام من پروژه دلخواه
کله کج نه که ترکی چو لتور عنا نمی بینم درین فیروزه خرگاه
سمند ناز جولان ده که امروز سپاه خوب رویان را تویی شاه
بفرما رحمتی بر دردمندان ز حال اهل دل چون هستی آگاه
سر جامی و خاک رهگذارت

چو خواهد خاک شد باری درین راه

میکن بروز دگر قتل بنده که روژد گمرا که مرده که زنده
بود حق بنده ز تیغ تو زخمی خدا را ممکن ظلم دوحق بنده
نبودم بستدیده صحبت تو بدیداری از دور کردی پسند
ز چاک گریبان تن نازک تو مرا چاک در دامن جان فکنده
دل سفت چو نسک شیرین چه آگه ز جانی که فرهاد در کوه کنده
من ابر بهارم تو گلبرگ خندان مرا کارگریه ترا خوی خنده

چه دوزی بهم دلق مدپاره جامی

نیایی دل زنده از دلق و زنده

کی بود جانم ز بند غم رهایی یافته دیده از دیدار جانان روشنائی یافته
کی بود جان فکار و سینه مجروح من مرهم وصلی برین داغ جدایی یافته
کی بود زان لعل جان افزای و امل دلگشای بخت من فیروزی و کامم روایی یافته
کی بود دست من و آن طره خبر نشان کز نسیمش جعد سنبل مشکسای یافته
رفت ازین بستان نوای عیش و برک خرمی خرم آن مرغی که برک ازینوائی یافته
بلبل بی صبر و دل باخا و از آن در ساختست کز گل این باغ بوی بی وفا می یافته

با سریر شاهی و تاج کیانی جم نیافت

جامی آن گنجی که در کج گدایی یافته

ای غمت هر لحظه جان ناتوانی سوخته برق عشقت خانه بی خاسانی سوخته
اینچنین کز هر دونی سوز عشقت شعله زد عاقبت بینم ازین آتش جهانی سوخته
تربت ما را علم هم ز آتش دل به چوما با درون آتشین رفتیم و جانی سوخته

قصه سوز دل پروانه را از شمع پرس شرح آن آتش نداند جز زبانی سوخته
چون بقتل من کشیده شعله تیغ علم و آتش غیرت جهانی هر زمانی سوخته
برق تیغ نیز آتش ریز او ظاهر شده جان صد عالم بهر آتش فشانی سوخته
سوخت جامی و آتش عشق آنچنان کزوی نماند

جز کفی خاکستر و چند استخوانی سوخته

آنکه بالای ترا افراخته بهر جان من به لای ساختن
سیل جانها می رود در کوی تو بسکه جان عاشقان بسگداخته
دست قدرت جمله اسباب کمال جمع کرده شکل تو پرداخته
هر که دیده لطف چوگان بازیست جای کوی آنجا سر خود باخته
میگریزم من دو اسبه در عقب میرسد خیل خیالت تاخته
کوهر دریای راز است اشک من موج عشقش بر کنار انداخته
کم شناسی قدر جامی را زهیچ

کس به از تو قدر او نشناخته

ای ز همه صورت خوب توبه صورتك الله علی صورته
روی تو آئینه حق بینی است در نظر مردم خود بین منه
بلکه می و تو صورتی وهم دوئی را به میان رهمده
صورت از آئینه نباشد جدا انت به متحد فائتبه
رشته یکی دان و گره صدهزار کیست کزین رشته گشاید گره
هر که سر رشته وحدت نیافت پیش وی این نکته بود مشته

هر که چو جامی بگره بند شد

گر بسر رشته رود باز به

خوش آن دو بار که دل کرده صاف چون شیشه بهم خوردند می لعل از آبگون شیشه
ز رشك لعل تو هر خون که خورده بود اکنون بهمدمی قدح میدهد برون شیشه
بسجده درت از دیده ریخت خون دلم بلی شراب بریزد چو شدنگون شیشه
دلم خیال ترا جای شد و عشوه عشق چنانکه جای بری گردد از فسون شیشه
دل مرا بلامت میازما که کسی بسنگ خار و نگر دست آزمون شیشه
بجای باده بر آب حیات شد هر که خیال لعل تو آورد دو درون شیشه

تمام شد می ازان لب فسانه گو جامی

که موج دیده ما بر کند ز خون شیشه

اشکی که ترا بر گل رخسار دویده باران بهارست که بر لاله چکیده
اشکی که رسیدست بروی تو چگویم کز اشک بروی من مسکین چه رسیده
اشکست بروی تونه عکسیت ز اشکم کش دیده در آئینه رخسار تو دیده
از چشم ورخت اشک بهر جا که فتاده کلبرک تر و لاله سیراب دمیده
اشک تو میان مژه در هاست که مردم از بهر بنا گوش تودر رشته کشیده

مردو سفت بوصف کهر اشک توجامی

زینسان سخن پاک و روان کس نشنیده

تا بسته بطاره عنبر فشان کره عشاق را فتاده بر کهای جان کره
میکرد شانه شرح جبال تو مو بو ناگه فکند زلف تواس بر زبان کره
ساقی ز جام لعل تویک نکته گفت دوش در حلق شیشه شدمی چون اوغوان کره
خواهد فریب مرغ چمن باغبان که زد جعد بنفشه بر طرف بوستان کره
ماخون گشاده بهر شکر خنده اش ز چشم او خوش برغم مازده بر ایروان کره
تاب کره نیاورد از لطف آن میان مفکن خدا یرا ز کمر بر میان کره

تادیده جامی آن کره زلف بر عذار

صد آرزوست بر دل مسکین از آن کره

ای طره تو خم خم و کیسو کره کره وز جعد پیچ پیچ توهرمو کره کره
خواهی زهلولی تو کشاید کره ز بند بند قبا کشای پهللو کره کره
آن زلف را بَشک چه نسبت کزین متاع در چین بباد میدهد آهو کره کره
شدمر ها که همچو صنوبر بود مرا در دل زشوق آن قد دلجو کره کره
چشمت بشوید زد بر گجان کره بلی بنند برشته مردم جسادو کره کره
زلف تو بر عذار تو کوئی فتاده است جعد بنفشه بر گل خود رو کره کره

از کربنه شبانه جامی نشانه ایست

خونها که بسته بر مژه او کره کره

منم اکنون بسر کوی وفا خاک شده هر چه جز عشق تو ز آلایش آن پاک شده
مرهم ریش کسانی واژین دود مرا سینه مجروح و دل افکار و جگر جاک شده
تند مغرام و بین هر طسرفی شیفته فتنه بر شیوه آن قامت چالاک شده
منکر عشق مشو خواجه که بد نامی عشق همه ذبن هرزه دوی چنده و سناک شده
شعله در خوشه پروین زده و خرمن ماه شروی کزدل گرمم سوی افلاک شده
چشم مست تو که میداشت بر مردم نظری دور ما آمده خونخواره و بیباک شده

هم عنان بادگرانی تو و مسکین جامی

مانده از دور دلی بسته فراق شده

منم ز مهر تو شبها بفکر ماه فتاده	نشسته اشك فشان چشم بر ستاره نهاده
ز هر چه غیر تو در کنج عزلتیم نشسته	بهر چه حکم تو بر پای خدمتیم ستاده
سگ توام یکمند جفا نوازش من کن	که نیست بخت که سازی مشرفم بقلاده
دلا میند برهم شکافهای خدنگش	که بر تو آن همه درهای رحمتست گشاده
تو خواه رسم جفاگیر و خواه راه وفارو	منم عنان ارادت بدست حکم تو داده

خوش آن زمان که تورانی عنان فکنده و جامی

بصد نیاز دود پیش توسن تو پیاده

زان تازه خط سبز که بر لب فزوده	هوش و خرد بتازگی از ما ربوده
خضرست آن نه خط که ز لعل حیات بغش	دیگر بسآب زندگیش ره نموده
گفتند ناسزای تو میگفت دی بتی	امروز خوشدلم بگمان کان تو بوده
هر که بلطف جانب ما کرده نظر	بر روی ما دریچه رحمت گشوده
شبها چه غم ز محنت پیغوابی منت	و پسان که خوش بپسند راحت غنوده

گفتی بگوی قصه جامی چه حاجتست

روزی اگر فسانه معنون شنوده

رسیده از ره آن شاه خوبان پیاده	قباحت کرده کله کج نهاده
بی قتل عشاق ز ابرو و غمزه	کمانی کشیده خدنگی گشاده
ز روی زمین چون قدم برگرفته	جهانی بخدمت زمین بوسه داده
سرشکم که هرگز ستادن نداند	چو با خاک پایش رسیده ستاده
بری و آدمی قاصرند از جمالش	همانا که از ماه و خورشید زاده
سگ آستان نیازم که دارم	بگردن ز طوق وفایش قلاده

مزن بهر بیگانگان فال عشقش

که این قرعه بر نام جامی فتاده

گفتمش بالعل جانبخش از مسیحا کم نه	گفت دم درکش که تو شایسته این دم نه
گفتم از دامت رهایی باید آخر مرغ دل	گفت کویا واقف این جعد خم در خم نه
چند نالم گفتم از دست تو در عالم چونی	گفت رو می نال پندارم که در عالم نه
گفتمش میبارد از ابر غمت باران شوق	گفت چون سبز از آن باران چرا خرم نه
گفتمش دل چاک شد یکان مدار از وی دریغ	گفت باو خم چنان در خورد این مرهم نه

گفتم ارشادم نساژی باری اژ غم کم مکن گفت اگر انصاف باشد لامق غم هم نه

گفتم آن را ز نهان بامحرمان نه در میان

گفت رو جامی که تو این را ز را محرم نه

ای سرو راستین که کله کج نهاده وی تازه گل که پرده و عارض گشاده

از جنس آب و خاک نه از چه گوهری و ز نوع جن و انس نه از که زاده

ناز کنری ز بر گیسو ورنه گفتی بر شکل سرو و یخته از سیم ساده

وصف ترا چنان که تو می چون کنم خیال کزهر چه در خیال من آید زیاده

رفت آن سوار و صبر و خرد در رکاب او ای اشک خون گرفته تو چون ایستاده

خود را میان راه فکندم به خشم گفت یکسو نشین چه در ره مردم فتناده

بر خاستم که دست زدم در عنائش گفت زینسان چرا عنان دل از دست داده

سر بر نشان پاش نهادم بعشوه گفت

جامی برو چه در بی من سر نهاده

ای کزان آوا م جانها مانده تنها زنده زندگی باشد و بال جان تو تا زنده

یار قتل عاشقان ز امروز با فردا فکند شاد زی ای آنکه بر امید فردا زنده

گر نه ای زاهد از عشق جوانی زنده دل در حقیقت مرده گر آشکارا زنده

ما تن خاکی تو روح پاک ای جان جهان گر چه ما مریم دور از تو تویی ما زنده

وصل و هجر آمد حیات و مرگ ایدل شکر کن گر من اینجام رده ام باری تو آنجا زنده

یار گوید هر زمان خواهم همین دم کشتنت غم مخور ای دل تو خود هم بهر اینها زنده

نیم مرده بردرت عزیزست در جان کندم

کس نمی پرسد که جامی مرده باز نهاده

مرا دلیست بصد گونه دود پرورده که رفت جان و جهانم وداع ناکرده

زمن گذشت تغافل کنان نمیدانم که طبع نازکش از من چراست آ زوده

ز پافتند مرا هجر او مباد آنروز که رو ببرد کند این بلای صد مرده

بود بدیده مردم چو مردم دیده چه عیب از آنکه شد از تاب خود سیه چرده

برون فتناده دل از پرده شکیب و هنوز زمانه تا چه برون آرد از پس پرده

مقلدان چه شناسند داغ هجران را خبر ز شعله آتش ندارد افسرده

در یغ و در د که جامی به خشکسال فراق

ز پا فتناد بر از کشت وصل ناخووده

نشايد اى مه خورشيد رخ ترا روزه
تن تو كاهد و جان هزار سوخته دل
بسى نماند كه سازد چو ماه نو باريك
مرا فراق جمال تو و ترا روزه
هزار رخنه بود در ناز و روزه ز تو
كجا تو كافر خونخواوه و كجا روزه
ز روزه خوردن ماهى مداريم گناه
كه ما بعدر تو داريم سالها روزه
ز هر چه غير تو بستيم راه ديده و دل
كه نيست برمه و خورشيد هيچ چار روزه
كه نيست مكن مكن كه نباشد ترا روزه
مرا فراق جمال تو و ترا روزه
كجا تو كافر خونخواوه و كجا روزه
كه ما بعدر تو داريم سالها روزه
كه نيست بهتر از اين در طريق ما روزه

چون نيست بر شكرش دسترس ترا جامى

بآب ديده و خون جگر گشا روزه

ز هر طرف كه درآمد گشاده رخ آن ماه
مرا مشاهده شد سر ثم وجه الله
كمال حسن ازل در جمال او ديدم
چويست بند قبا و شكست طرف كلاه
غلام لطف خرام و يم كه سالك را
كهى برد بسر راه و كه برد از راه
سر نياز براهش چسود چون نكند
ز ناز و حشت و خويى بزيرباى نگاه
مكن بمشق بتان عيب اهل دل اى شيخ
ز سر عارف عاشق خدا بود آگاه
حديث عشق كه منشور دولت ايدست
بگفت و كوى مقلد كجا شود کوتاه

شهود يار در اغيار مشرب جاميست

كدام غير كه لاشى فى الوجود سواه

اى ترا چون من بهر ويرانه ديوانه
پيش ماه عارضت شمع فلك پروانه
محنت يعقوب از درد دل من شمه
قصه يوسف بدور خوييت افسانه
نقد جان و دل ز بهر خويش ميخواهيم ما
صرف راه تست اگر داريم درويشانه
گر بخالت دست بردم بيش با مالم مكن
مور مسكين را نشايد كشت بهر دانه
خانمان گر كشت ويران شكر كز اقبال عشق
بر سر كوى بلا داريم محنتخانه
يدلانرا نيست ره در عشرت آباد وصال
بعد از اين ما و فراق و كوشه ويرانه

جامى از يك جرمة جام غمت بيخود فتاد

واى اگر ساقى هجران پر دهد پيمانه

خوشامى از كف آن ماه چارده ساله
كه بهر نقل دهد بوسه بدنهاله
وسيله شوال و ماه روزه گذشت
بياور مى كه همين بود تو به را حاله
پياله كير و ز آلايش گناه مترس
كه برد طاعت يك ماه جرم يكساله
مراست آتش تب در جگر نميدانم
ترا بگرد لب از بهر چيست تبخاله
بهوش باش كه راه بسى مجرد زد
عروس دهر كه مكاره ايست محتاله

بلاف ناخلفان زمانه غره مباش مرو چو سامری اژره بیا ننگه کوساله

چودل بجلو شاهد کشد ترا جامی

مکش ملال زغنچ ودلال دلاله

او میرسد و خلق زهر سوبه نظاره چون نیست مرا طاق ت نظاره چه چاره
هر کس بسر راه رود بهر تماشا مسکین من حیران کنم از دور کناوه
خواهم که دوم پیش عنانش چو غلامان هر جا که رسد پیش من آن ماه سواره
چون ما تمیان چند کنم نوحه در آن کوی رخسار خراشیده و پیراهن باره
خواهم که بیک زخم ازو کشته نگردم باشد که چشم لذت تیغش دوسه باره
بی خوابی مارا اگر آن شوخ نداند ای کاش پیرسد شبی از ماه و ستاره

نگرفت در آن سنگدل افسانه جامی

هر چند که خون میشود از وی دل خاره

شبها من و خیال تو کنج خانه با خود ز گفت و گوی تو هر دم فسانه
کردند عاشقان بجلت خونشان بریز هر دم چه حاجتست که جوئی بهانه
سوزد زبان خامه که شرح اشتیاق گر آتش غم تو بر آرد زبانه
خواهم عنان گرفتنت ای شهسوار حسن باشد بدین بهانه خورم تا زبانه
اینک دل فکاکم من ای ترک تند خو بهر خدنگ غزه چو خواهی نشانه
تا جا گرفت خیل خیالت میان جان غم رو نهاد سوی من از هر کرانه

جامی چه اعتبار بر آن آستان دُتو

همچون توصد گداست بهر آستانه

کیست می آید قبا پوشیده دامن بر زده شکل شهر آشوب او آتش بجانم در زده
کرده در دین مسلمانان هزاران و خنه بیش هر خدنگ فتنه کز غمزه آن کافر زده
کی بر آید ماه با خورشید عالم تاب او کر زنده باماه تابان طمنه بر خور زده
رو بره از قامت اویم من بی صبر و دل کر چه در هر گام راه بیدل دیگر زده
در دسر کم ده طبیبی چون زمرهم خوشترست زخم آن سنگی که در بانمش مرا بر سر زده
دمدم خون میرود از چشم برنم تا مرا بر رگ جان غمزه خونریز او نشتر زده

هر کجا نوشیده جامی باده بایاران نفیست

یوسها از شوق لعلش پر لب ساغر زده

برفت آنماه و ما را در دل از وی صد هوس مانده غم هجران او با جان شیرین هم نفس مانده
مران تندای عماری دار لیلی حسبه الله که با صد بار دل بیچاره مجنون باز پس مانده

بامیدی که آید آن مه محمل نشین روزی جهانی چشم برره گوش بر بانگ چرس مانده
چو زدا کنون گل رعنا بعشرت خیمه بر صحرا چه غم گر بلبل شیدا گرفتار قفس مانده
بده کودادن آناه و بنگر ملک بس شاهان که نی فریاد خواه آنجا و نه فریاد رس مانده
هوس دارم که سایم چشم ورخ بر آستان او مرا از بخت بی فرمان همین يك ملتس مانده
بکوش چون نئالدهمچو مرغان چمن جامی
کران گلشن گل و شمشاد رفته خاو و خس مانده

ای به قصد ملک دل حسنت سپاه آراسته و ز نوای فتح زلفت اوج ماه آراسته
تا بغیر روزی عنان تابی بجو لا نگاه ناو مردم چشم ز دور و لعل راه آراسته
مجلس مستان بیاد آن دهان و لب خوشست جز به نقل و می نگردد بزمگاه آراسته
ذکر طوبی کرده دل در وصف نخل قامتت دسته گل را بشاخی از گیاه آراسته
هست بر فرق گدایان کلاه سبز چرخ آفتاب از گوی زرین آن کلاه آراسته
بر خراب آباد دل آوازه لطف گذشت شهر ویران شد وصیت عدل شاه آراسته

بهر سلطان خیالت جامی از لعل سرشک
در سواد چشم تر چتر سیاه آراسته

آن دورخ را که نبینم مگر ماه بهاء بجدال تو که هستم بجان نیکو خواه
گر کشی از پی نخجیر که صید کمان بر کشد آهوی مشکین ز دل سوخته آه
جمله خوبان برخت خط غلامی دادند هست آن خال سیاه نیز برین جمله گواه
برندارم ز رهت روی اگر سر برود چکنم کز ازل اینگونه شدم روی براه
خواهد از غصه و قیاب تو که ویزد خونم تا که از جانب تیغ تو کنم تیز نگاه
در اشک و ووخ زردم بنگر کز گردون حاصل خرمن من نیست جز این دانه و کاه

جامی از هجر رخسار که تب و گه آه کشد
نیست کس را بجهان حال بدینگونه تباها

اینک سواره میرسد آن ترک کج کلاه خلقی نهاده روی تظلم بغاک راه
آویخته ز طرف کمر جان صد اسیر بر هم زده بتیغ مژه قلب صد سپاه
در تاب ماه عارضش از باده صبح مضمو چشم جادویش از خواب چاشتگاه
هر سوز شوق طلعتش افغان اهل دل هر جا ز ظلم غزه اش آواز داد خواه
زارم کشید و بر سر راهش بیفکنید باشد که سوی من بترحم کند نگاه
گولاف عشق میزنم ای خواجه طعن چیست اینک سرشک سرخ و رخ زرد من گواه

جامی زجام غصه چو خون جگر خورد

نبود سرود مجلس او جز فغان و آه

زهی رویت زهر روئی نموده	بجز روی تو خود روئی نبوده
نموده روی خویش از حسن خوبان	دل از عشاق بی سامان ربوده
فروغ روی تو عالم بگیرد	ز ذلت کر شود تاری گشوده
نداند سر عشقت کس به از تو	که هم خود گفته هم خود شنوده
اگر ماند همه اعیان عالم	بخلوت خانه وحدت خنوده
و کر نقش همه ذرات امکان	شود ز آئینه هستی زدوده
نگردد قدس ذات لا یزال	از آن یک کاسته زین یک فزوده

تنای ذات تو جامی چه داند

چه گوید نا ستوده از ستوده

سبب زخمندان ترا به ز به	بافت دلم متعه الله به
دانه خال از ذقنت چون نمود	دانه چو هرگز نمایه ز به
گشت به از دانه خال آن ذقن	گر چه بود میوه بیدانه به
گفت زهی هر که بدید ابرویت	نیست بلی چاره کمان را ز به
غم چو دهی قسمت دلخستگان	قسمت من پیش ده و بیش ده
نیست بجالاکی و چستی ز تو	نی که میان بست بچندین گره

بین لب او جامی و بیخود بیفت

باده خور و مست شو و سربنه

الله الله چه نازنین شده	آفت عقل و هوش و دین شده
من چنانم ز بیدلی که می پرس	تا تو در دلبری چنین شده
کرده رخ ز چین طره عیان	غیرت لعبتان چین شده
ز آتشین لعل آبدار لب	خاتم حسن را نگین شده
من بجان بنده کمین توام	بهر قتلیم چه دو کمین شده
گشته کم دلا بفکر لبش	چون مگس غرق انگبین شده

جامی از فکر آندهان و میان

خرده دان و دقیقه بین شده

دلکان میان بازک با خود خیال بسته	پیش تو مرغ جانرا زان رشته بال بسته
چون خواسته مصور تصویر ابروی تو	بر آفتاب تابان مشکین هلال بسته

بی چون یزیم وصلت آوم که غیرت تو ره بز صبا گرفته در بر شمال بسته
آنکس کز آب حیوان هر جا سؤال کردی نوشین لب تو دیده لب از سؤال بسته
تا در رکابت از نور رنگین رکاب بندم تا دامنم زدیده خون بین دوال بسته (۱)
صورت چگونگی بندم در خاطرت چواژمن آئینه دل تو زنگ ملال بسته

این نظم تست جامی با تازه دسته کل

کز بوستان سعدی طبع کمال بسته

میوه باغ بهشت بلکه از آن نیز به سیب زلفندان تست متعنا الله به
خرقه پشین چو به عاشق غمدیده را کرده ام از غم پیر جامه پشین چو به
شد دل خلقی اسیر چند نهی کرد رخ زلف شکن بر شکن جعد گره بر گره
زلف چو در پاکشان بگدوی از بوی مشک سوی تو عشاق را ره نشود مشته
شاهی و خوبان سپاه شکرچین قدرو چاه یاد اسیران بکن داد فقیران بده
با قد خم یافته رشته اشکم نگر ناوک آه مراست آن چو کمان این چو ره

دور جامی دلش می تپد از دست تو

تادلش آید بدست بردل او دست نه

ی بی تو ز دیده خواب رفته وز هر مژه خون ناب رفته
با از آن که ز رفتن تو ما را از دیده در خوشاب رفته
هر جا تو سینه ناز رانده خوبان همه در رکاب رفته
در دور لب معاشران را از سر هوس شراب رفته
با آن همه نور ماه تابان پیش رخ تو ز تاب رفته
در یوزه کنان حسن پیشت ماه آمده آفتاب رفته

خونابه دل که ریخت جامی

خونیست که از کباب رفته

گر بنالم ز دل خار بر آید ناله ور بگیریم ز گل تیره بروید لاله
گشته دنبال سفر کرده سوا و بست روان اشک سرخم که بدین گونه کشد دنباله
آنچه در وصله نشیند به غم عشق مرا نیست غیر از دل و آن نیز بصد پر گاله
جان سست نسبه که یک بوسه بهاخواهم داد کی بودگی که رسد نسبه ما را حاله
خوردم از خال لب او بتخیل بوسی زد ز شیرینی آن بوسه لبم تبخانه
گر زنده بال آن غنچه دهن لاف ز لطف دهن غنچه کند پاره بدن دان ژاله

چارده ساله مهی پنجه جامی بر تاقب

کرد بیرون ز کفش حاصل پنجه ساله

سلام الله ما ناحت حمامه	لفقد الالف اوجادت غمامه
علی اکناف واد فيه حلت	سعاد بالسعادة و السلامه
اگر در نامه در ددل نویسم	شود کلکون ز آب دیده نامه
و کر با خامه سوزینه گویم	علم بیرون زند آتش ز خامه
همه عالم بطمن عشقبازی	زبان بگشاده بر من خامه و عامه
نیاید قصه دوری بیایان	واو قلنا الی يوم القيامة

پشیمان شد ز لاف عشق جامی

ولکن لیس پیچیده الندامه

هر کس که نیست زنده بعشق تو مرده به	خود مرده پیش زنده دلان از سرده به
هر کس نهال شوق تو در باغ جان نکشت	از نخل آرزو برد دولت نخورده به
خوش قائم دست عشق بکف کفایتش	یکبارگی زمام ارادت سپرده به
چون چرخ سفله میدهد اندروناله زهر	دست هوس بخوان نوالش نبرده به
ای شیخ سبجه را مشعر شرط راه فقر	کان وشته از قبیل علایق شمرده به
زاهد که عیب باده فشاران همی کند	در تنگنای توبه و تقوی فشرده به

جامی خیال خال و خط نیکوان میند

کاین نقشها ز صفحه خاطر سترده به

گشاد از چهره مشکین برقع آن مه	ارانی فیه وجه الله جهره
ز قدش چون درخت وادی طور	شنیدم مژده انی انا الله
لیس بگشاد مهر از حق لعل	ز اسرار حقیقت گشتم آگه
برویش ماه را از هیچ وجهی	نباشد دعوی خوبی موجه
بدان زلف درازم دسترس نیست	مبادا دست کس زین گونه کوتاه
ته پایش صبا تا فرش کل ساخت	درون غنچه خون بستست ته ته

بلطف فدره جامی ز دورفت

ذهی لطف قد اعلی الله قدوره

بر برکت گل رقم ز خط عنبرین منه	برگرد ماه دائره از مشک چین منه
چون میکنی خرام مکش زلف زویر با	دام فریب در ره مردان دین منه

چشم مرا گذاشته پا بر زمین منه	حیفست بر زمین کف پایت خدا را
بر عاشقان سوخته داغی چنین منه	گفتی بجان کس شهم داغ بعد ازین
من زنده ام هنوز ز کف تیغ کین منه	بر من بیکدو زخم جفا مرصحت مکن
جز بنده کین و سگ کمترین منه	ارباب عشق را چو ستائی مرا لقب

جامی که سجود و هشیبی ادب مباش
هر جانسان پای وی آنجا چین منه

مشک بر پیرامن گل بیخته	ای خطت نقشی ز نو انگیزته
آب چشم ما بخون آمیخته	با خیال لال رنگ آمیز تو
هر یک از موی دگر آویخته	داوم از زلف تو صد پاره دلی
هر کدام از گوشه بگریخته	آهوان دیده فریب چشم تو
خاک کویت را بژکان بیخته	چشم من هر شب بجست و جوی تو
رشته جان از تنم بگسیخته	تا سر زلف تو از کف داده ام

جامی از وصف دهانت قاصرست

کرچه هر دم صد خیال انگیزته

ذهی لطف قدا علی الله قدره	بلطف قدره دلها زد آن مه
که خوش باشد سخنهاى موجه	بهر وجهی سخن زان روی گویم
کسی از سر درویشان چه آگه	مرا با آن دهان سر بست پنهان
دم بسل چو آب الحمد لله	بعلق تشنه ام تیغ تو بگذشت
ترا دیدم براه افتادم از ره	نیرفتم بجبر راه سلامت
بلی دیوار مارا یافت کوته	غم عشقت در آمد از در و بام

چو طنبور از تونالان بود جامی

فراقت زاد فسی الطنبور نغمه

هست بردود دل من ماه تا ماهی گواه	آب چشم تا باماهی رفت و آهم تا بماه
چون نداندا بجد عشقت در دست آن طفل راه	شد معلم بردو تعلیم خلق اما چه سود
گاه آب دیده مانع میشود که دود آه	بعد ایامی که می بینم رخت پیش نظر
آن سپهر و هیچ روی من ننیداد نگاه	خاک پایت را نگه میدارد از رویم رقیب
غرقه گشتم میزنم دستی بهر شاخ گیاه	افتم از شوقت من گریان بیای سرو و گل
گر پذیرد عذر من اکنون هستم از جان عذر خواه	جان شیرین گفتم آن لب را ز من تلخ آمدش

نیست جامی را چرا با این همه دھوی مهر

زان رخ نیکو چرا می احسن الله جزاء

رسید یار طریق جفا روا کرده	گره ز ابرو و برق زروی وا کرده
نموده همچو گل از غنچه پیرهن ز قبا	هزار پیرهن صبر را قبا کرده
فشانده رشقه خوی از رخ و غبار ز زلف	شیم سنبل و گل همره صبا کرده
کشید خط خطا بر من و نیارم برد	کمان که رای صوابش دین خطا کرده
ولی ز لطف عیمش امید میدارم	که خط عفو کشد بر خطای نا کرده
صفای مشرب آن چشمه زلال نگر	که صد کدورت ما دیده و صفا کرده

نکرده توبه ز عشق تو جامی آخر عمر

چه جای توبه ز کاری که عمرها کرده

جانا چه شد که چنگ جفا ساز کرده	نا سازی چو بغت من آغاز کرده
دل را بدام طره طرار بسته	جان را شکار غمزه غماز کرده
هرگز نکرده به نیاز من التفات	وز زانکه کرده ز سر نا ز کرده
مدهوش وار در قدمت سر فکنده ایم	ما را بشوید مست و سر انداز کرده
صد مرده بیش زنده شدست از لب چه عیب	گر چون مسیح دعوی اعجاز کرده
خون خورده ام بسی چو صراحی که یکدوم	در بزم وصل خویش سرافراز کرده

جامی روائج نفست داده بوی گل

هر جا چو غنچه دفتر خود باز کرده

رخ بر افروخته ماه منور شده	قد بر افراخته رشك صنوبر شده
در نکویی رخ تو روز بروز افزونست	دی نگو بودی و امروز نکوتر شده
نیست حد بشر این لطف و ملاحه که تراست	روح قدسی که بدین شکل مصود شده
خوی توبا همه عشاق وفا و کرمست	در حق ما چه جفا جوی و شمر شده
پیش بالای تو پستند همه سروقدان	جای آن دارد اگر بر همه سرور شده
اندکی سایه فکن بر سر می دولت وصل	که پس از محنت بسیار میسر شده
جامی از حرف ریا پاک بشو لوح ضمیر	
دومه روزی که حریف می و ساغر شده	

بار دگرم کش ز جفا داغ به سینه	تا مرهم پیشینه بود داغ بسینه
هیبت که شایسته غمهای تو گردد	تا دل نشود پاک ز غل سینه زکینه
پیش آ که ببر کیرمت از طالب عشقی	کاین درد سرایت کند از سینه بسینه

کنجیست دل من که زیکان تو دارد
دل جای غم تست نگه دارش از اقیار
صد کوهر سیراب بهر کنج دینه
شرطست ز شاهان جهان پاس خزینه
چون مرغ که آید بزمین از بی چینه
تا یار کند میل فزلهای توجامی
از خون جگر رنگ کن اوراق سفینه

ای که مرا بصد جفا سینه فکار کرده
بوسه قرار کردیم از لب خود چو جان دهم
با تو یکیست عهد من گر تو هزار کرده
جان بلبم رسید کو آنچه قرار کرده
خط عذار تست این یانه که مشک سوده
چشمه آفتاب را زیر غبار کرده
خوا بگهم جدا ز خود ساخته حریر و گل
بالش خار داده بستر خار کرده
جلوه کتان همی روی مرکب ناز بر بران
غارت عقل و هوش را فتنه سوار کرده
روی چو گل نموده سبزه بر آن فزوده
کلبه محنت مرا باغ و بهار کرده

جامی اگر نه عاشقی در ره نیکوان چرا

دل بدو نیم مانده چشم چهار کرده

باز آی و مرهمی بدل ریش خسته نه
چشمی بدین دو دیده دو خون نشسته نه
پشتم شکست هجر تو گر بارمی نهی
باری بقدر طاقت پشت شکسته نه
چون دل نمیدهد ز غمت کرد گر غیبت
آن هم بیار بر دل از غم نرسته نه
بگسست دل زمام صبوری بیای او
از زلف خویش یک دوسه تازی گسسته نه
جان کز غمت گر بیخت بدان طره اش سپار
بندی برین شکاری از دام جسته نه
خون بست بر دخم جگر او میهمان شوی
پیش سگانت طعمه جگر های خسته نه

جامی ز دست داد دل و دین ترا که گفت

بر طرف گل ز سنبل سیراب دسته نه

شدم ز مدرسه و خانقاه بیگانه
سر نیاز من و آستان میخانه
صدای ذکر ریائی نمیدهد ذوقی
خوشا نوای نی و نعره های مستانه
ز شیخ شهر چه میپرسی و محاسن او
که شرح آن توان زد بصد زبان شانه
کجاست ساقی پیمان شکن که بفروشم
متاع توبه و تقوی بیک دو پیمانه
ز عشق کوی که افسانه ازین خوشتر
ن گفته اند درین گنبد بر افسانه
بسوز بال و پر سعی تا بیاسائی
بیای شمع دل افروز خود چو پروانه

ز تن پرست مجوس راهل دل جامی

که نیست هر صدفی جای دو یکدانه

یارب این منشو را قبال از کجا و اصل شده	کز وصولش کار مشتاقان بکام دل شده
یارب این دیباچه اعمال نقش کلک کیست	کانه چه محصول مراد تست از آن حاصل شده
پایدارست از مسلسل خعلش ایام حیات	گوئی آن زنجیر پای عمر مستعجل شده
نامه فتحتست نی نی آیت معجز نشان	ز آسمان بهر نجات خاکیان نازل شده
حاصل فحوای آیت آنکه از دیوان فضل	نصرت کامل نعیم خسرو عادل شده
شاه ابوالغازی که هر جا قاف تا قاف جهان	فته رو آورده تیغش پیش آن حائل شده
نوک رمح او روان بگشاد هر جا نکته	در دل دشمن ز اسرار اجل مشکل شده
ظلم کو چون سایه بنشین در تک چاه عدم	کافتاب عدل او آفاق را شامل شده

جامی از بهر مدیح او زبان بگشاده است
بارها آخر بجهز خویشتن قائل شده

ی

ای صورت زیبای تو مجموعه معنی	ویران شده عشق تو معوره تقوی
در مکتب عشق تو خرد با همه دانش	چون طفل نو آموز نداند الف اذبی
از فکر جهان فرد شوای دل که نتواند	همسایه خورشید بدین شیوه چه عیبی
در کوی تو گر بر توی از روی تو بینم	آن وادی ایمن بود این نور تجلی
خوبان قبال همه با لطف شمائل	مجنون طلب و خاطر مجنون سوی لیلی
طوبیست قدناز تو توان زلف دلاویز	کافتاد ز بالا بزمین سایه طویی

جامی ز می لعل لبست چاشنی یافت

در باخت بمیخانه همه دینی و عقبی

نشان جام جم و آب خضرگر طلبی	ز شیشه حلبی جوی و باده عنبی
چه شد ز کوی تو گر یک دور و زماندم دور	لذیک روحی و قلبی الیک منقلب
اگر چه پایه قدرت فراز کیوانست	بترس ماه من از ناله های نیم شبی
شب فراق ز خون خوردن منت چه خبر	بدین صفت که تو سر مست باده طریبی
گذشت صبح وصال و رسید شام فراق	فعاد همی و حزنی و زادلی تعبمی
چو فوت شد ادب بزم و محفل از من مست	ز جور هجر تو دیدم سزای بی ادبی

به شیخ شهر مگو جامیا حکایت عشق

مجوی از عجمی فهم نکته عربی

ز شهر تن نکنی دل بملک جان نرسی بدین جهان ننهی پادان جهان نرسی

حقیض نفس زمین و آسمانست ذووة عشق
 دو روزه حبس نفس سهل باشد ای بلبل
 زبان عشق چه داند تقیه شهر این حرف
 صدای بانگت چرس میرسد ولی اذ دور
 نشان عشق چه برسی زهر نشان بگسل
 که تا اسیر نشانی به بی نشان نرسی

حجاب سر حقیقت همین تویی جامی

کمان مبر که ازین بگذری بآن نرسی

هر لحظه جمال خود نوع دگر آرائی
 عقل از توجه دریابد تا وصف تواندیشد
 پنهانی تو پیدا پیدائی تو پنهان
 زان سایه که افکندی بر خاک که جلوه
 بی برده آب و گل ما را نمائی رو
 ای گشته عیان هر جا هر جا که شوی پیدا
 شور دگر انگیزی شوق دگر افزائی
 در عقل نی کنجی در وصف نمی آئی
 هم از همه پنهانی هم بر همه پیدائی
 دارند همه خوبان سرمایه زیبایی
 خورشید درخشان را تا کی بگل اندائی
 گردد ز غمت شیدا صد عاشق هر جائی

جامی زدوئی بگسل بکروی شو و یکدل

باشد که کنی منزل در عالم یکنامی

بهر زمین که نشانی ز خیمه لیلی
 سکون و صبر چه امکان چو بست قاید عشق
 بی دعای فراغت ز عشق مجنون را
 گرفت حلقه که یارب بحق این خانه
 بآب زمزم اگر شست خرقه زاهد شهر (۱)
 کهی که بار دل خویش بر تو پیامیم
 نماید از مژه مجنون روان کند سیلی
 زمام خاطر مجنون بمحل لیلی
 بکعبه برد پدر با صد آه و واویلی
 که هر دم سوی لیلی زیاده ده میلی
 چه سود از آن چون دار دطهارت ذیلی
 بمرض ارض و سموات بایدم کیلی

عنان دل بکف تست بنده جامی را

اگر چه صف زده خوبان ز هر طرف خیلی

هر نازنین که بینم جلوه کنان براهی
 چون آن دو هفته مه راه همچون مه دو هفته
 تسکین چگونه باید شوقم که در گذرها
 از خاک سر بر آرام کربگزد بدخاکم
 زین در گذشت گوئی آن غمزه زن که هر سو
 هر هفته دیدت توان قانع شدم بهاهی
 از دور بینم او را آن نیز گاه گاهی
 ز انسان که روید از کل در بای کل گیاهی
 در خون و خاک غلطان افتاده بی کناهی

صد حرف غم نوشتم در دل چو نامه و انرا خواهم فکند سوبش همراه تیر آهی

جامی فکن بخواری خود را ب خاک کوبش

باشد بچشم رحمت سویت کند نگاهی

میزد صغیر شوق خزان دیده بلبلی میرفت در حقیقت حالش تأملی

گفتا ز سر ناله من آکهی نیافت جز بلبلی که داد ز کف دامن کلی

با لطف قد و نکست زلفت نیافتم بر طرف جوی سروی و دوباغ سنبلی

کشتم چو خاک پست و نکردی چو آفتاب هرگز ز اوج طاروم عزت تنزلی

آمد علاج علت دل بوسه ز تو ای وای گر کند لب علت تعللی

چیزی بجز خیال زمن در میان نماند تا دارم از میان تو با خود تخیلی

خم گشت پشت طاقت جامی ز بار دل

بیچاره عاشقی که ندارد تحلی

ای سر شک من ز علت بامی گلگون یکی شده می گلگون مرا دور از لب با خون یکی

میدهد خط فسون بهر قریب عقل و هوش هست با خط لعل میگو نت در این افسون یکی

جای کن دو چشم و دل کز لعل و در آراستم در درون از بهر تو یک خانه در پیرون یکی

نیش لیلی خورد خون از دست مجنون چون بکشد (۱) گر نه لیلی دو محبت بود با مجنون یکی

مردمان ز آب دو چشم جز بکشتی نگذروند شاهد این حال بس دجله یکی جیحون یکی

نامه مجنون و من ز آب دو دیده شد سفید و رنه بودی روز محشر هر دو را مضنون یکی

کی کند در گوش نظم جامی آن سلطان حسن

گر چه آمد در لطافت با در مکنون یکی

سینه ام را چاک کن و انجادر آی خلوت خامست در بکشا در آی

دل و نایق تست جانا دیده نیز کردلت ز آنجا گرفت انجادر آی

خانه و نگین تماشا را خوشست یکدم اندر چشم خون بالا در آی

کو بمیرا ز درد تنهایی رقیب بیش تنها ماندگان تنهادر آی

منزل جانم بود ماوی عشق از ره لطف اندرین ماوی در آی (۲)

تا دلم آرام گیرد یک نفس جان من بروی کرم فرما در آی (۳)

سرونازی سرکشی از سربنه

جامی غمدیده کواژ پا درآی

عجب مطبوع و موزونی عجب ذیباور غنائی عجب شوخ دلارامی عجب ماه دلارامی (۱)
 بنمزه آفت جانی بقامت سرو بستانی برخ شمع شبستانی بلب لعل شکرخانی
 دلی دارم زغم پر خون غمی دارم ز حد بیرون درینا گر تویر حال من بیدل نبخشانی
 اجل نزدیک شد دور از تو ام آخر چه کم گردد اگر روژی قدم در پرسش من رنجه فرمائی
 لبالب شد خون بی جام لعلت ساغر چشم لب شیرین چه باشد گر بشکر خنده بگشائی
 قدت یارب چه موژ نیست کز رفتار شیرینش قیامت خیزد اندر شهر اگر ناگه برون آئی
 اساس عشق محکم گشت و بنیاد خرد ویران اغیثونی اخلائی اغیثونی احبائی
 دلم بس خلوتی تا دیک و تنگ آمد بیاجانا (۲) درون منظر چشم نشین یکدم چو بینائی

روای همدم تود و بزم طرب بادوستان خوشی

رها کن تا بمیرد جامی اندر کنج تنهائی

خوش آنکه و او هاند ما را زما زمانی روشن ضمیر پیری یا خوب و جوانی
 این در جمال صورت آرایش دیاری وان در کمال معنی آسایش جهانی
 جز در حضور اینان از خود امان نیابم یارب ببخش ما را یکدم زما امانی
 اسرار عاشقان را باید زبان دیگر دردا که نیست پیدا در شهر همزبانی
 جز عشق هرچه گوید واعظ فرازمیر آنرا فسانه خوانم اورا فسانه خوانی
 همچون نماد ولیایی لیکن بدانند از ایشان از بهر عشق بازان فرخنده داستانی

گویند کیست جامی آشوب عقل و دینست

ماهیت کج کلاهی شوخیست نکته دانی

ای مظهر حسن لایزالی مرآت جمال ذوالجلالی
 انوار تجلی قدم را رخسار تو احسن المجالی
 دوشان کمال تست نازل آیات مکارم و معالی
 رویت طرف من النهارست زلفت زلف من الیالی
 میخانه که ساحت جلالش بادا ز غبار غیر خالی
 احرام حریم آن نبیندند جز درد کشان لا ابالی
 جامی به وظائف تضرع مشغول بود علی التوالی

۱ - شوخ دل آشوبی عجب

۲ - دلم بس خلوت و تاریک تنگ آید بیاجانا

کم از خاک رهم حقیقت کز من نشیند بر دل پاکت غباری

بآه سرد خود خوش باش جامی

کزین دی بر دمد آخر بهاری

جان فرسوده ام از تیغ ستم رنجه کنی	تا کیم خاطر آسوده بغم رنجه کنی
رنجش من ز تو آنست که کم	گفته کم کمنت رنجه چو رنجی بسیار
چشم بر راه تودارم که قدم	گرچه دیدست بسی رنج ز چشم قدمت
که بحر فی دوسه یکبار قلم	از غم نامه و نام تو خرابم چه شود
قدم آن به که بصحرای عدم	تنک شد شهر وجود از تو رقیبا بر من
که تو دستی پی قلمم ز کرم	ستم از دست تو باشد کرم آن دولت کو

جامی از دیده قدم کن چو زوی بردبار

حیف باشد که بپاخاک حرم رنجه کنی

دل می فریبی جان می ربائی	از سبزه بر گل خط میفرائی
خود را بمردم تا کی نمائی	هر دم چه آئی از دیده در دل
ای رفته آخر کجائی	شد عمرم آخر در جست وجوبت
افغان ز دوری آه از جدائی	دور از تو جانم از تن جدا شد
تا با غم تو کرد آشنائی	صد شعله از دل برزد زبانه
در آشنائی صد روشنائی	شد روشن این سر بر من که باشد

جامی مکن بس از مهر خوبان

چون بادل خود بس می نیائی

از همه رو بخدا آر که آسوده شوی	تا کسی از خلق اسیر غم بیهوده شوی
حیف باشد که بلوت حدت آلوده شوی	روز و شب در نظرت موج زنان بحر قدم
گر شوی دیده و را از دیده ننموده شوی	خواب بگذار که در انجمن زننده دلان
زان چه حاصل که به تلبیس زانندوده شوی	مس قلبی چه تکاسل کنی اکسیر طلب
تا زنی چشم بهم زیر قدم سوده شوی	مکن ایخوا چه دوستی که درین تیره مغاک
چون شوی کاسته شک نیست که افروده شوی	سی در کاستن هستی خود کن که چوماه

جامی از فقر نسیمی بشامت نرسد

تا خوش از موده و غمناک ز نابوده شوی

از من بیدل طفیل دیگران یادش دهی	ای صبا گر یاد مهبجوران نا شادش دهی
کاش یکدم سربپای سرو آزادش	جوی اشک من روان زان قامتست ای باغبان

غمزه تیر و دل سختش بی قلم بستم	تابکی در کف رقیبا تیغ فولادش دهی
داد میخواست دلم از ظلم هجرای شاه حسن	شوکت شاهی فزون باد تا اگر دادش «
آستان قصر شیرین را مبارای ای فلک	چو بدان سنگی که رنگ از خون فرهادش «
گر کند در سینه من صبر جام حکم چو کوه	یک فسون بروی دمی چون کاه بر بادش «

از فراموشکویت جامی بفریادست کاش

که گهی یادش کنی تسکین فریادش دهی

وقت گل می و مطرب دولتیست تا دانی	دولتی چنین دریاب ای بدولت ارژانی
کیش کافران دارد نرگس تو کرمزگان	کرده صد مسلمان را رخنه در مسلمانی
در جفا کمر بستی عهد مهر بشکستی	نیک نیک بد عهدی سخت سست پیمانی
جاء وحشت خوبی جاودان نمی ماند	داد بی نوایان ده پیش از آنکه نتوانی
می نشانم اندر دل مهر قامتت لیکن	دائم این نهال آخر بردهد پشیمانی
میکنم ز هجران سینه چاک چون لاله	وه که فاش خواهد شد داغهای پنهانی

عرصه جهان جامی غصه نمی ارزد

بهر بود و نابدش خویش را چه رنجانی

بازم ز دیده ای گل خندان چه میروی	چاکم چو گل فکنده بدامان چه میروی
سروی و جای سرو بجز جویبار نیست	از جویبار دیده گریان «
از اشک سرخ دیده ما کان لعل شد	ای سنگدل توسوی بدخشان «
شهری خراب میشود ای مشکبو غزال	تورو نهاده سوی بیابان «

جامی فتاد چون تن بی جان ز هجر تو

تن را چنین گذاشته ای جان چه میروی

در دل چاکم درون از چشم روشن آمدی	خانه دوباز تو همچون روز و نوبت آمدی
عارض از آب لطافت تازه می بینم ترا	گوئی ای گلبرگ تر حالی ز گلشن «
زاستخوان ما مباد آسیب بپیکان ترا	ای که بر لاغر شکاران ناگه افکن «
چون لب خود جانفز چون چشم خود مردم کشی	در همه فنها چو استادان یک فن «
قصه ناکشتن من گفتی ای قاصد زدوست	قاصدا گوئی بقصد کشتن من «
ای بکوی خوب رویان رفت با دامان پاک	پاکدامن رفتی اما چاکدامن «

جامی از آزادی آن سرو گلرخ لب مبنده

چون درین بستان زبان آور چو سوسن آمدی

تو شمع مجلس انسی و شاه عالم جانی
عجب صبیح و ملیحی عجب جلیل و جلیلی
بچهره صورت چینی بغمزه آفت دینی
به سحر نرگس مستانه آفت زن و مردی
خدنگ آه زچرخ از غمت هیگدرانم
نگویست سوی خود خوان مرا بدین خوشم از تو
که خوانیم سگ خود گر چه سوی خویش نخوانی

صفات حسن تو گفتن چه حد جامی بیدل

بهر کجاکه رسد فکر او تو بر تراز آنی

دارم از فرقت شیرین دهنی نوش لبی
جان که در موج قم افتاد جدا از لب لعل
چون نیاید ادب بزم و مال از من مست
ساخت بانغمه قم مرغ دلم ژانکه نخواست
سوخت از تاب غمش جان و دلم گر چه طیب
طلب روز و دعای شبم این کرد اثر
چاره و صلت بر انگیز خدایا سببی
ماقبت خواهدش آن موج رساندن بلبی
دم بدم میرسد از شحنه هجرم ادبی
هرگز از بلبل این باغ نوای طربی
نکند از تن رنجور من احساس تنی
که نه روزی شودم وصل میسر نه شبی

جامی از راه طلب ما ندرهی حسرت و دود

گر نه مطلوب در آید ز درش بی طلبی

هر سر مو بر تن من گر زبانی داشتی
بستر راحت نخواهم ایغوش آن شبها که من
داشتی معذور باصح بیخود بهای مرا
سرو را باقد و عنای تو بودی نسبتی
گر بنقد جان توانستی خریدن وصل تو
من به بیماری خود خوش بودمی گر زانکه تو
از غم عشق تو فریاد و فغانی داشتی
بردوت بالین زخاک آستانی «
گر چو من دل در کف نامهربانی «
گر ز کل رخسار و از غنچه دهانی «
قالب وصل تو بودی هر که جانی «
کوشه چشمی بحال ناتوانی ؟

باد و روزه ندگی جامی شد سیر از غمت

و ده چه خوش بودی که عمر جاودایی داشتی

به یمن سایه چتر فلکسای خداوندی
ز باران سرشک آرزو مندان حمد الله
همایون موکب جانان رسیدای چرخ زنگاری
کله چون کج نه دماه من ای خورشید میساید
خراسان غیرت چین شد ز ترکان سمرقندی
که آمد در بر و مندی نهال آرزو مندی
چرا این اطلس فیروزه در پایش بیفشندی
که پیش چاوشان خیلش از جوزا کمربندی

تگویندم که شوخ و رسند چون دید او و دیدی مسلمانان نیاید راست با هم عشق و خرسندی
چو پاکانش پسندیدند یارب دامن پاکش مبرا دار تا دامن حشرا و هر چه پسندی
پندوار این همه مهر و محبت تا کی ای جامی

چو بامادونی آرند خوبان سربفرزندی

باشد از شرب دیا مشرب و ندان صافی عیب رندان مکن ای خواجه ز بی انصافی
لاف کم زن که نه از شیوه مردان خداست ای که از شیوه مردان خدا می لافی
تا ز اوصاف من و ما نشود صوفی صاف اهل صفوت نکنندش بصفاف و صافی
امتیاز سره و قلب جهان دشوار است خاصه وقتی که بقلاب رسد صرافی
لب فرو بند که جز رزق تو نازل نشود گر بفریاد و فغان سقف سما بشکافی
جامی افشا چه کنی دو غزل اسرار ازل کی بود نظم قوافی بحقائق و افرا

بر تن حجله نشینان حقائق تنگست

هر شعاری که توا از شعر عبارت باقی

چند کردم بهر لیلی کرد حی نی دلیلی بای می بینم نه پی
گر بمیرم در غم لیلای خویش یا کرام الحی لا تاسو اعلی
بر زبانم نام لیلی تا بچند در ضمیرم مهر لیلی تا یکی
ای که از لیلی هیچگونی نشان اینها صادقها ارسل الی
دیگران از خم می مستند و من مست لیلی ام نه خم دیدم نه می
هر چه جز لیلی برون کردم زدل لیس فی قلبی سوی لیلای شی

دایه جامی همین لیلی بود

گر نیاید دایه خود وای وی

ز شیخ چله شین دور باش و حیلۀ وی که هست چله وی سردتر ز چله بی
سلوک وادی خونخوار فقر ناید راست ز لاشۀ کسه بود پیش اهل دل لاشی
نشان چه میدهد از شاه بارگساز قدم نکرده یک قدم از شاهراه امکان طی
خیال بین تو که سودای وهبری دارد ز دهر و آن طریقت نه پای دید نه پی
مجوی حالت مستان ز بانگ هی هی او که مرغ انس هوا میکند از آن هی هی
ز خود نکرده سفر یکدو گام اما هست معارفش یکی از روم و دیگری از ری

به شیخ شهر ندارد ارادت جامی

مربده شوه ساقیست او و نشووه می

شنیده ام که ز من یاد کرده جامی نداشتم من بیدل جز این تمنای
 کجا کند چو توئی یاد چون منی هیات همی بزم پی تسکین خویش سودایی
 هزار بوسه ز من و آرزوی پابوست چو بزدل تو نشان یابم از کف پایی
 دلم زهر و جهان در غمت از آن یکتاست که در زمانه نداری بحسن همتایی
 هزار سرو و گل از باغ خاطر م دستست ز فکر قامت و رخسار سرو بالائی
 نه رنج خار و نه تشویق باغبان شب و روز بدیده دل و جان میکنم تماشایی

مده بعشوه صورت عنان دل جامی

که هست در پس این پرده صورت آرای

ز چشمت چشم آن دارم که گاهی کند سوی گرفتاران نگاهی
 فروغ روی تو از یاد من برد که وقتی آفتابی بود و ماهی
 فروماند از قدرت در بوستان سرو بطوبی کی رسد شاخ گیاهی
 بجز روی تو گردیده ست چشمم نمی بینم ازین افزون گناهی
 اگر ببندی اینک می فرستم ز آب دیده سویت غدرخواهی
 گواه آه سردم صبحدم بس که دید از صبح صادق تر گواهی
 ندانم در دل جامی چو سوزست

که آهی می کشد باز و چه آهی

مرید توام زانکه جان را مرادی الیک استنادی علیک اعتمادی
 عجب دلفروزی عجب خانه سوزی که صد خاندان را در آتش نهادی
 عجب کینه جوئی عجب تند خوئی که جان دادم از عشق و دادم ندادی
 بداد تو نازم و داد تو ورزم که سلطان دادی و شاه و دادی
 چو در کعبه رویت نیستم چه حاصل ز طی بیابان و قطع بوادی
 زدی نشتر غمزه ام بر رنگ جان زهر چشم من چشمت خون کشادی

جمال تو نادیده جان داد جامی

زهی ناامیدی زهی نامرادی

بکوی می فروشان خرده بینی بر آن آزاده میکرد آفرینی
 که از چل ساله طاعت دست خود داشت بیای خم بر آورد اربعینی
 نگینی داشت چم کزین آن بود بملک انس و جن مسند نشینی
 بیا ساقی که هر قطره می لعل بود در چشم ما ز انسان نگینی
 اگر دامان مقصودت بدستست بر افشان صوفیانه آسینی

غمش را سینه بی کینه باید نروید این گیاه از هر زمینی
 بکار خود مخوان ای شیخ مارا که ماهم مذهبی داریم و دینی
 کر آن ابرو شود محراب طاعت ز سجده سوده گردد هر جبینی
 ز خاص و عام جامی میکشد ناز
 ولی خاص از برای نازنینی

ساقی بیا که به زخودی عشق و بیخودی در ده شراب لعل ز جام زبرجدی
 می ده بروی شاهد مهوش که این بود سرمایه سعادت و اقبال سرمدی
 می چیست جذب عشق که بدوا و لیک و ا سازد تپی ز وسوسه نیکی و بدی
 شاهد کدام آنکه شهود جمال اوست مقصود منتهی و تمنای مبتدی
 در شرع عشق هر چه بجز می ضلالتست خوش آنکه شد بشارع میخانه مهتدی
 این نکته با فقیه چگویم که بهره نیست بوجهل راز مشرب عذب محمدی
 بیچاره مدعی کند اظهار علم و فضل نشناخته قبول رد جید از ردی
 با روی چین گرفته و پشت دو تا زند کلیانک کله داری و لاف سبی قدی
 جامی بسوزد لعلی تعلق که دوختند

بر قد همت تو قبای مجردی

کهی درد دل کهی درد دیده باشی دلم را خون کنی و ز دیده باشی
 ز لوح خاطر من نقش بتان را تراشیدی خوشا این بت تراشی
 خریدار تو زانو شد جهانی که چون یوسف بخوبی گشته فاشی
 چون گنگ از دست تو زان میخروشم که چون چنگم رگ جان می خراشی
 ز ریحانی خطت بر صفحه گل نوشته راقم حسنت حواشی
 چه میپرسی که جامی عاشق کیست

چه گویم من تو هم دانسته باشی

بسکه در جان فکار و چشم بیدارم توئی هر که پیدامیشود از دور پندارم توئی
 آنکه جان میبازد و سر در نیآردی منم وانکه خون میریزد و سر بر نیآرم «
 گرفتار شد جان چه باک این بسکه جان منی ورز کف خون شد چه غم این بسکه دلدارم «
 گر چه صد خواوی رسد هر دم ز دست غم مرا من چه غم دارم عزیز من که غمخوارم «
 روز را در یوزة نور از شب تار منست تا بآن روی چه مه شمع شب تارم «
 با که گویم درد خود یارب درین شبهای غم آ که از صبر کم و اندوه بیارم «
 گر چه نستانی بهیچم بر سر بازار وصل خود فروشی بین که میگویم خریدارم «

گفته یار توام جامی مجو یار دگر

من بسی بی یار خواهم بود اگر یارم تویی

شنیده‌ام که بسکلیچره نظر داری	ز شوق لاله رخسار داغ بر چگر داری
مکن مکن که زخیل پری و شان هر سو	هزار عاشق دیوانه بیشتر داری
چو روی خویش در آینه می‌توانی دید	چرا نظر بجمال کسی دگر داری
منه ز عشق بدل بار غم ترا آن به	که بار غم ز دل اهل درد برداری
نشان پای تو باشد نشانه رحمت	خوش آن زمین که تو گاهی بر آن گذرداری
مگیر بی خبر از حال عاشقان خود را	زداغ شوق و غم عشق چون خبر داری

چو نیست زهره خریدار او شدن جامی

زاشک و چهره چه حاصل که سیم‌وزر داری

دل ز مهر دیگران برداشتی	در دل ما مهر دیگر کاشتی
در چه افکندی دلم را زان ذقن	از جفا موئی فرو نگداشتی
شمع رخ کردی نهان از آه من	آه من باد هوا انگاشتی
طن خود رایی زدی بر عاشقان	عاشقان را همچو خود پنداشتی
خوش شد از جنگ تو وقت من مگر	گیرمت در بر بوقت آشتی
نوبت شاهی زدی دو ملک عشق	ز آتش دلها علم افراشتی

جامی آخر کشته تیغش شدی

سرور آن کردی که درس داشتی

باهر که غیر ماست چو شیرو شکر خوشی	با ما چه موجبست که چون آب و آشتی
ما همچو آب در قدمت سر نهاده ایم	ای سرو سرفراز سر از ما چه میکشی
حال ترا نه مایه جمعیت این بسست	کاسوده در حمایت آن روی مهوشی
میگفت شانه با سر زلفت که از چه رو	پیوسته در کشاکش دوران مشوشی
گفتا بلی ولی چکنم کز فریب دهر	بس عیش خوش که گشت مبدل بناخوشی
چون صاحب عمامه و فنش فاش شد بزرق	خوش وقت بی عمامگی ما و بی فشی

آ که ز تلخکامی جامی گهی شوی

کز جام هجر همچو خودی جرعه شوی

آخر ای سرو خرامان ز کدامین چمنی	که ز سر تا قدم آشوب دل و جان منی
بنما آن تن نازک ز قبا تا بچمن	غنچه دیگر نکنه دعوی نازک‌بندی
لب بیستم ز سخن لبک بغلو تنگ جان	گاه دل باتو و گاهی تو بدل درسخنی

خون ما خورده چه آزار دلم میطلبی نوش کردی می ما شیشه چرا میشکنی

میدهی بادم از آن لاله رخ ای باد بهار چند آتش بمن سوخته دل میفتنی

جامی آن شوخ بخونریز تو گر تیغ کشد

ادب آنست که کردن نهی و دم نونی

هر قطره می لعل که ریزد بر میتی از جام تو بر خاتم عیشت نگینی

با ظلمت شب سر دهانت نتوان یافت از نور رخت گر ندمد صبح یقینی

گفتم شدم این ز بلاهای زمانه ناگاه غیسال تو دو آمد ز کبینی

هر دین که نه عشقت همه کفر و ضلالت با عشق تو فارغ شده ام از همه دینی

صد چاک ز هجران بدلم به که چو آیم گیرد ز ملالت خم ابروی تو چینی

از خاک دوت گرچه شوم گرد نخیزم در کوی وفانیت چو من خاک نشینی

دوچ کهر آمد لبست اما بامانت

بسیار بجای که چو او نیست امینی

الله الله چه شوخ دیده کسی که بفریاد هیچ کس نرسی

من ترا خواهم از دو عالم و بس کز دو عالم مرا همین تو بسی

از توام جز تو آرزویی نیست انت مولی و انت ملتمسی

چون نی از خویشتن تهی شدام با تو دارم هوای همنفسی

کرده عشق تو در ولایت دل روزها شجگی و شب عسسی

بلبل ناله کن ز فرقت گل که گرفتار مانده در قفسی

جامی از عشق نیکوان باز آی

هر بگذشت چند بلهوسی

ای مرا در عشق تو از کار خود حیرانی در بیابان تمنای تو سرگردانی

قصه دشواری از مردن آسان شد مرا باشد آری بهر هر دشواری آسانی

ماند بر خوان غم از من استخوانی چند و بس کرده فرمان سگانت را کنم مهمانی

کام عیشم تلخ شد زین گریهای آشکار زان لب شیرین کرم کن خنده پنهانی

بی تو تن زندان جان شد ای بقصدم بسته تیغ دست رحمت بر گشای آزاد کن زندانی

هر گزم چون نیست رده و پیشگاه بزم وصل می نهم از دوو بر خاک دوت پیشانی

پیر شد جامی ز جام نیم خوردت جرعه

بروی افشان تا کند زان جرعه پرافشانی

صدای آن غمگین کشت و شکل آن غمگین
 ز پرده بشری میزند نوا لیکن
 دید صبح یقین از فروغ جام ای شیخ
 ز سعد و نحس فلک دم زند منجم شهر
 عروس عشق ترا دایه شد نیدانم
 سحاب مکرمت و آب رحمتی چنانا
 هزار بلبل خوشگوست جامی آن کلرا
 یکی بناله نه آخر از آن هزار یکی

لی حبیب عربی مدنی قرشی
 فهم رازش نکنم او عربی من عجمی
 ذره دارم بهوا داری او رقص کنان
 گرچه صدمرحله دورست ز پیش نظرم
 صفت باده عشقش ز من مست میسر
 مصاحبت نیست مرا سیری از آن آب حیات
 که بود درد و غمش مایه شادی و خوشی
 لاف مهرش چه زخم او قرشی من حبشی
 ناشد از شهره آفاق بغورشید و شی
 و جبهه فی نظری کل غداة و عشی (۱)
 ذوق این می نه شناسی بخدا تا نچشی
 ضاعف الله به کل زمان عطشی
 جامی ارباب وفا جزره عشقش نروند
 سر مبادت گرا زین راه قدم باز کشی

ای فسون چشم مست مایه دیوانگی
 شمع و خسار تو هر جا بر فروزد بزم حسن
 شیوه عاشق چه داند زاهد خلوت نشین
 بگذرد از طور خرد کاند طریق عشق هست
 آشنایان ترا از خویش هم بیگانگی
 از خدا خواهند خوبان دولت پروانگی
 جلوه طالع کسی آید ز مرغ خانگی
 عاقلی دیوانگی دیوانگی فرزوانگی
 ای که گوئی شیوه مردانست صبر از روی خوب (۲)

خیز کن جامی نخواهد آمد این مردانگی
 هوای نیکوان عیشت و شادی
 مراد عشقبازان نا مرادی
 فداک یا فراب البین و وحی
 فان سعاد قد هوبت بعدی
 ولیکن عاقلی کید الا عادی
 بروی ما در رحمت کشادی
 بسوی ما بچشم لطف دیدی

خیالک مونسى فى كل واد و وصلک مقصدى فى كل نادى
نام صندبارة و هر باره صندباغ فؤادى و افؤادى و افؤادى

همین فریاد دارد جامی از تو

که جان داد از غم و دادش ندادی

نی کیست همدی شده از خویشتن تہی چون سالکان ز سیر مقاماتش آکہی
آزردہ کہ نالہ جانسوز می کند ہرجا زبای تاسرش انگشت می نہی
سوراخہا بسینہ نی بہر آن کنند تادم بدم زنالہ دل خود کند تہی
خفہ ز بانک می جہد از جا تو مردہ کردر سماع بانک نی از جا نمی جہی
دمساز نی شدم کہ بعالم چو شد بلند آہنک نالہ ام دم نی کرد کوتہی
خود رستہ نی کہ رستہ ز خود زان ہمیزند این راہ بیخودی کہ تو یکدم ز خود رہی

جامی ز نالہ دل افکار خود مگر

آگہ نہ کہ نالہ نی شرح میدہی

سر تا بقدم غرقہ دریای زلالی از تشنہ لبی بر لب ہر چشمہ چہ نالی
پیش لب تو صد قدح بادہ لبالب بر ساغر خالی لب خود بہر چہ مالی
از عالم صورت کہ ہمہ نقش و خیالست رہ سوی حقیقت نہی در چہ خیالی
ای خواجہ عالی محل این دیر مغانست بر صدر مکن جا کہ تو از صف نہالی
از عشق سخن مرتبہ نیک بلندست واعظ نبود لائق این پایہ عالی
گفتی بچہان عاشق دلخستہ چہ دارد جانی ز غمت پردلی از غیر تو خالی

جامی سخن عشق بہر سفلہ چہ گوئی

در کیسہ لولی چہ نہی عقد لالی

گر بدانی کہ چہا می کشم از درد جدائی بخدا با ہمہ بی رحمی خود رحم نہائی
آرزو باشدم از تیغ تو در سینہ شکافی چہ شود بر دل من کرد در لطفی بگشائی
درد پرورد توام من کہ و اندیشہ درمان کاش صد درد دگر بر سر ہر درد فزائی
دل بی حاصل مارا برت ای شوخ چہ قیمت کہ یک عشوہ اگر خواہی ازین صبر بامی
گر چہ مارا نبود جای بھاگ سرکویت شکر باری کہ تو جا کردہ درون دل مانی
دل نہ زانسان بکنند تو گرفتار شدای جان کہ توان داشت بتدبیر خرد چشم رہائی

بامدادان ہمہ کس در پی مقصودی و جامی

اشک ویزان بسرکوی تو تا کی بدر آئی

مرا بس بر سر میدان عشقت این سرافرازی
 چه سوسرها بر سر میدانانت اندازند جانبازان
 بود گوی سرم را با خم چوگان تو حالی
 هم تن سر شوم چون گوی از شوق سر اندازی
 درین میدان فیروزه بر آید مهر هر روزه
 بشکل گوی در باشد بچو گانیش بنوازی
 فلك میگوید اللهم سلم از قفای تو
 چو رخس تیز گام اندر قفای گوی مینازی
 به تنهایی فکن گوی سرم و در خم چوگان
 درین میدان نخواهم دیگری را با تو هم بازی
 منحل گشت چشم جامی از خاک سم اسبت
 چو چشم انجم از کرد سپاه شاه ابوالغازی
 سپهر مکرمت سلطانا نحسین آن کردل روشن
 کند بسا آفتاب معدلت چون صبح دمسازی
 بقایش یاد چندان کاندن کاخ بر آوازه

کند با صورت محشر نوبت ملکش هم آوازی

ای چشم تو فتنه جهانی	میکن نظری بنا توانی
پیوسته بقصد ما ز ابرو	تا گوش کشیده کمانی
هر کس برت آورد متاعی	ما نمیم و همین حقیر جانی
هستم سگکی بر آستان	خرسند ز تو با سخوانی
سر و شته عشق کی توان یافت	نایافته زان میان نشانی
گرا شک چو در قبولت افتد	در پای تو ویزم مشروانی

شد جامی از آن دهان و عارض

صائب نظری و نکته دانی

این چنین خوب و نازنین که توئی	نبود هیچکس چنین که توئی
گر گلستان جنتم بغشند	نروم زان گل زمین که توئی
صحبت جان و تن نیارد تاب	مونس هر دل حزین که توئی
هیچ مرغ دل از توجان نبرد	باز ازین گونه در کین که توئی
ترك یما گری که می گویند	شک ندارم درین یقین که توئی
آرزوی دگر نمی خواهم	همدم جان من همین که توئی

جامی آخر بداغ دل سوژی

با چنین آه آتشین که توئی

سینه و وزن رو نیست از ناوک صید افکنی
 خانۀ دل را فروغ دیگر از هر روزنی
 دارم از اشک شفق کون دور از آن خورشید روی
 همچو گردون هر نماز شام برخون دامنی
 نیست آن اندام نازک رامنا - هر لباس
 بایدهش از کل قبائی و زمین پیراهنی

کیست کل تاجپره افروزد بخوبی بیش تو ز آتش رخسار تو یک شعله و ز گل خرمی
سهم مؤکان تو از دیدار مارا باز داشت همچو روح الله حجاب راه ما شد سوزنی
جو رگم کن بامن مسکین که روز باز خواست حیف باشد دامن پاکت بدست چون منی
جامی بی خانان را هر دم ای بدخو مران

زانکه این مسکین بی جز کویت ندارد مسکینی

ای ز خورشید جمالت ماه را شرمندگی با گدایان توشاهان در مقام بندگی
برده از عارض برافکنده که من ماه توام وه که دارد کوکب طالع بدین فرخندگی
شوکت شاهي متاعی نیست در بازار عشق نیستی می باید و مسکینی و افکنندگی
شد خراب از گریه بسیار چشم من بلی خانه و آفت رسد چون بر شود بارندگی

جامی از درد فراق و داغ هجران مرده بود

باز دیگر نکبت وصل تو دادش زندگی

آسوده دلا حال دل زاوچه دانی خونخواری عشاق جگر خواوچه دانی
هرگز نعلیده بکف پای تو خاری آذر دگسی سینۀ افکار چه دانی
شب تا بسحر خفته بخلوتگه نازی پیغوابی این دیده بیدار چه دانی
ای فاخته پرواز کنان بر سر سروی درد دل مرغان گرفتار چه دانی
جامی تو و پیهوشی و جام می و مستی

راه و روش مردم هشیار چه دانی (۱)

کاش من بیدل ازسکان تو بودی تا ز مقیمان آستان تو بودی
آن همه دشنامها که داد رفیم آه چه بودی که از زبان تو بودی
زاهد اگر قبلۀ جمال تو دیدی ورد زبانش دعای جان تو بودی
غنچه اقبال ما کجا بشکفتی کر نه نسیمی ز گلستان تو بودی
از فلکم قدر بیش بودی اگر من همچو سکان تو با سبان تو بودی
داشتی آرزو که بی بدل آرد تیر که در خانه کسان تو بودی

۱ - یکی از شعرای شیرازی در عصر صفوی که هوشی تخلص داشت این شعر را با تغییر اسم «جامی» به «هوشی» دزدیده و بنام خود میخواند شخصی بسدو اعتراض نموده و با اراکه دیوان نشان داد که این شعر از جامی است هوشی در جواب گفت مال شاعر بر شاعر حلالست گویا بهمین نظریکی از معاصرین غزل معروفی از سعدی را بنام خود در روزنامه از نامه های طهران انتشار میداد .

جامی اگر یافتی قبول غلامیت

غاشیه بردوش در عنان تو بودی

من آواره را کردل بجای خویشتن بودی	کجا زینگونه رسوا گشته هرانچمن بودی
گرم بردل نبودی داغها از لاله رخساری	مرا چون دیگران هم ذوق گلگشت چمن بودی
نهادی بر گلوی صید تیغ و من بصد حسرت	همی میرم چو بودی گر بجای صید من بودی
مرا شد کوه غم جان و ز غمت جان میکنم اکنون	بملک عشق بایستی که نامم کوهکن بودی
ز خاموشی بر آمد جان و در دل صد سخن پنهان	چو بودی گر مرا پشت مجال یک سخن بودی
اگر بوی تو بگذشتی بگورستان مشتاقان	ز شوق آن چله لاله چاکهاشان بر کفن بودی

ز صبر و هوش و عقل و دین سپاه انگیزی جامی

اگر نه عشق خونریز تو شاه صف شکن بودی

با چنین قامت و بالا که تویی	کیست سرو چمن آنجا که تویی
بدمی زنده کنی صد مرده	عیسی امروز همانا «
چشم خورشید بود روشن ازو	نور هر دیده بینا «
خوش بود با دل سوزان مارا	آگه از سوز دل ما «
چند گوئی که بگو جان تو کیست	بخدا ای بت رعنا «
چون توانیم که عاشق نشویم	با چنین صورت زیبا «

جامیا شهره شوی زود به عشق

اینچنین واله رشید که تویی

دارند جان و دل بتو هر يك تظلمی	ای پادشاه حسن خدا را ترحمی
عشاق را زناز و تنعم فراغت است	نازی بکن که نیست ازین به تنعمی
دل میری بلطف تکلم کسی چنین	هرگز ندیده دلبر شیرین تکلمی
گردای از نوید وفادل توی مرا	کی باشد از جفای رقیبان توهمی
آهسته ران سهند خدا را که در رخت	صد سرفنا ده بیش بود ز بر هر سعی
گر میکنیم ناله ز شوق و خب مرنج	کز شوق گل خوشست ز بلبل تر نمی

جامی بجان رسید ز بس گریهای تلخ

هرگز ندید از آن آب شیرین تبسمی

بشهر نیکوان مسکین غریبی	که جز خون خوردنش نبود نصیبی
عجب بیماری دارم ز عشقت	که عاجز شد ز درمان هر طبیبی
لبالب اهل دل ارباب عشقند	بدین سیرت نمی باشد لبیبی

چو من عاشق بسی یابی ولیکن نیابم چون تو در عالم حبیبی
 ز کویت رخ تنابم گرچه بینم بکف تیغ جفا هر سوز قیبی
 ادب قره‌ای تو بس ملهم غیب چه آموزی ادب از هر ادیبی

نیفتد نو بهار خویت را

خوش الحان تر ز جامی عندلیبی

نسیم صبحدم ای روح بخش روح فرای بکوی دوست گذر مشک ییز و غالبه سای
 ز کرد ره چو بر آن خاک در زنی نفسی پس از اجازت در بان زمین پیوس و در آی
 ببند دست بخدمت و گر مجال شود بعرض حال من بی زبان زبان بگشای
 نمودمت تن چون موی خویش ضعف مرا بآن میان چو مو مو بوی باز نمای
 چو در خرام نهد پای بر زمین رسان تضرع رخ زودم بفاک آن کف پای
 ز ناله‌های منش یاد ده ییزم طرب چو مطربان خوش الحان شوند نغمه سرای
 ز حال جامی اگر پرسدت بگو اینک نوشته نامه از آب چشم خون پالای
 ز بسکه کاست اگر خوانیش تواند ساخت درون نامه میان حروف خود را جای

بی دعای تو هر دم کشد بر شنه نظم

جواهر سخن از بهر طبع گوهرزای

از مهر مامتاب رخ ای ترک ماهروی بنما ز روی مهر چومه گاه گاه دوی
 از مهر و ماه باز چگویم که بیندت هم ماه مهر عارض و هم مهر ماه «
 هر جا سواره ای مه بی مهر بگذری مالند ماه و مهر بر آن خاک راه «
 گر بی نقاب رخ بنمایی چو ماه و مهر کردند ماه و مهر ز خجلت سیاه «
 رویت براوج حسن مه و مهر دیگر است خواهی بنام مهر و مهرش خوان و خواه «
 از مهر و ماه روی تو بس آه می کشم شد ماه و مهر را سیه از دوده آه «

جامی که شد مهر تو چون ماه نومتاب

ای ماه مهر طلعت ازو بی گناه روی

ایکه از شاخ گل لطیف تری روی خود بین بگل چه مینگری
 خاک بایت شدن چه سود کند چون تو از سرکشی نمیکذری
 گر ز اغیار پوشمت چه عجب که مرا چشم روشن دگری
 یار با ما و ما بگرد جهان آه ازین غافل و بیخبری
 ره بکوی وصال آسانست گر کند نور عشق راهبری
 شیر گردون نشایدم سک کوی گر مرا از سگان خود شمیری

جامی از بندگان خاصه تست

نیست زین عاشقان در بدری

در لباس نیکون چون جلوه کردی ای پری مه دگر ننمود رخ زین برده نیلوفری
با لباس آسمانی هر که دیدای مه ترا شد برون چون روز روشن کافتاب دیگری
شاخ ششادی که پیچیدست نیلوفر بدان سرو آزادی که دارد رخ ز کبرک طری
رسم دورانت نیلوفر بزیرب آب لیک عکس این کرد آن تن نازک زهی صنعت گری
برگ گل درغنچه نازک باشد امدار قبا ای گل خندان تو بسیاری او آن نازکتری
چند استغنا چه کم گردد ز جاه و حشمت کو بچشم مرحمت سوی غریبان بنگری
قدر حست جامی صاحب نظر دانست و بس

قیمت کوهر کسی نشناسد الا کوهری

ای بیالا همان که میدانی تو کلی ما همان که میدانی
گر روی در چمن ز رشک قدت رود از جا < < <
آهوی دام جست و ترا زلف دریا < < <
گل سوری کنایت از رخ تست مشک سارا < < <
سر زلفت شب سیاه منست رخ زیبا < < <
بر تو سیم تاب و اندر سیم سنک خارا < < <

با تو جامی نیست زنده بجان

وژ تو تنها همان که میدانی

قسم بصفت جام و صفای جوهر می که نیست دوسرما جز هوای ساغر می
بیا که خشکی و تری طفیل هستی ماست در آب خشک قدح ویز آتش ترمی
بین بلندی و بغت و سعادت طالع که کرد از افق خم طلوع اختر می
غرض طاعت عارف بهشت و کوثر نیست بهشت میکده او بسست و کوثر می
اگر زدد سر خویش رنج می نوش که نیست رنج ترا شربتی برابر می
گذار پروش تن به تن پرست ای دل غذای روح کن از جام روح پرور می

بکنج میکده ساژید جای جامی را

که رفت خانه او چون حباب در سمری

ای دو چشمه در ستیز و کین یکی دل یکی تاراج کرده دین یکی
خال و زلفت را نمودم جان و دل آن یکی بر بود از من وین <
سوی هر غمخواره داری صد نظر مردم از غم جانب من بین <

خواب خوش باشد شب وصل ار بود عاشق و معشوق را بالین یکی
 زان همه بوسه که دادی و عده ام کن حواله بر لب شیرین «
 نافه گردد خوشه چین خرمیت گر کشاید زلفت از صد چین «
 عاشق مسکین بسی داری و نیست

همچو جامی زان همه مسکین یکی

ای ز خاک قدمت چشم مرا بینائی چشم بد دور ز روی تو که بس زیبائی
 ای خوش آن دیده که اول برخت می افتد بامدادان که بصد جلوه برون می آئی
 لطف و انعام تو عامت ندانم که چرا هیچکه بر من درویش نمی بخشائی
 روز من روشنت آنکه شود ای شمع چگل که چو من سوخته باشی به غم تنهائی
 گریز ز بجوابی چو سلامت گویم چشم دارم که بدشنام زبان بکشائی
 چند سودای بتان دای ازین خون خوردن تا یکی طمن خسان آه ازین رسوائی
 عقل گفتا نرسد وصل سلاطین بگدا بیش ازین دو طلبش عمر چه میفرسائی
 عشق فریاد بر آورد که ای عقل خوش بس بود انت درد طلب و جویائی

جامی از خیال سکان یا ز غلامان باشد

بندۀ خلقه بگوشست چه میفرمائی

باهمه سنگدلان ساغر گلرننگ زنی جوم ما چیست که بر شیشه ماسنگ زنی
 ماهمه بر سر صلحیم سبب چیست که تو سنگ بیداد بکف کرده در جنگ «
 رخ نمائی شکنی قدر همه مشک خطان لشکر روم کشی بر سپه زنگ «
 گر نواساز و غزلخوان کنی آهنگ ساع راه بر نغمه سرایان خوش آهنگ «
 دل چو شانه شود از رشک بصد شاخ مرا شانه چون در شکن طره شیرنگ «
 چاک زد باد صبا جیب سمن ای مطرب وقت آنست که در دامن گل چنگ «

فسحت قدس بود جای اقامت جامی

تا یکی خیمه درین مرحله تنگ زنی

ای غمت آرزوی جان کسی درد تو مایه درمان کسی
 گر تو فرمان نبری درمان چیست نشود بخت بفرمان «
 وه چه شمی تو که روشن نکنی هیچکه کلبه احزان «
 از تو داریم فغانها که چرا نکنی گوش بسافغان «
 آیت رحمتی ای ماه ولی کی فرود آیی در شان «

جان و سر در قدمت خواهم باخت ای ز سر تا بقدم جان کسی
 که تو این سر کشی از سر بنهی جان کشم پیش تو جانان کسی

جامی احسنت که این طرز غزل

توان یافت بدیوان کسی

نه غزالی که سرایم بخیالش غزلی با زخم از رخ خورشید مثالش مثلی
 نه کربسی که کنم فکر مدیجش چو فتد ز آفت دهر در ارکان معیشت خللی
 نه نصیحتی که به برهان سخنهای لطیف باشدش قوت بخشی و مجال جدلی
 طلی شده اسباب سخن ساقی کلچهره کجاست که می لعل بود آنچه نداد بدلی
 می خور و روی نکوبین که ملائک نکنند نیت در دفتر اعمال تو به زین عملی
 جیب خاصست که گنج کهر اخلاصست نیست این در نمین در بقل هر دغلی

جامی از عشق مگو نکته بزاهد که بود

هر محل را سخنی هر سخن را محلی

بروی من از لطف بگشادوی مران زین درم بردر دیگری
 سرم را مکن ز آستانات جدا که با آستان تو دارم سری
 ز مسکینم نیست جایش تو ز من هیچ جانیست مسکین تری
 شد افزون زافسون تو سوزدل دیدی دمی شعله ز داختری
 ندارد فروغ رخت آفتاب چو مه نیست تابنده هراختری
 بریدی آن غمزه پیوند وصل زدی بروك جان من اشتري

زمیگون لب دود جامی مدام

ز خون جگر می کشد ساغری

گاهی زهجر چشم مرا خون فشان کنی گاهی بوصل خاطر من شادمان کنی
 چون نیست خوی تو که ووی بر مراد کس راضی شدم که هر چه دلت خواهد آن «
 گفتمی که خاکپای خود میدهم بها جانان درین معامله ترسم زیان «
 باشد بی حساب کرمهای تو خطی هر رخنه ام ز تیغ که در استخوان «
 جان می فروشم که دهی وعده بوسه لیکن بشرط آنکه لب راضمان «
 لطف لب تو مرهم ویش دلم شود گر هر دمش نه تازه ز زخم زبان «

جامی سبکست بردوت از کشتنش چو سود

جز آنکه تیغ خویش برو امتحان کنی

ای مرغ سحر چند کنی ناله و ذای
 گر هست ترا شوق کلی خیز چو بلبل
 چون فاخته کر شیفته سرو روانی
 نی نی غلطم هست ترا هم غم دردی
 غم نامه هجران به پرو بال تو بستم
 من نیز چو تو سوخته داغ فراقم
 دارد برهت دیده امید که روزی
 از درد که میتالی و اندوه که داری
 بگذر بنشاشا که گلشنای بهاری
 اینجا چه کنی طرف چمن راجه گذاری
 زان مه که چو گل بهر سفر بست عماری
 ز نهار که آنرا بسگانش بسیاری
 خواهم که چو آنجا برسی یاد من آوری
 باو آبی و بروی نظر لطف کماری
 گر قصه جامی ز تو پرسد خبرش ده
 کافتاد ز هجرتو بصد محنت و خواوی

نه خرد راست قصوری و نه دین را خلی
 دفتر علم و هنر ذآب قدح می شویم
 دعوی نقص مرا حاجت برهان نبود
 نقد عمری که نداری بدلش صرف مکن
 چه نشان گویت ای یاد که آن نادره را
 چشم شاید نتوان بستن و مو بگسستن
 گر دهم دل بغزالی و سرایم غزلی
 مرشد عشق نغمه بود جز اینم عملی
 هرگز نیست درین مسئله با کس جدلی
 جز بسودای نگاری که نداد بدلی
 نتوان گفت مثالی نتوان زد مثلی
 که ازان رشک برد کوری و زین غصه کلی
 طی مکن طرز غزل جامی و اندیشه مدار

که زند طعنه دغایی و کندرد دغلی

ز مشک تر خطی داری و خالی
 رخت خورشید و از هر جانبش خط
 خیال آن میان می بندم آری
 از آن گل در نقاب غنچه ماندست
 ندیدیم از تو مشکین تر غزالی
 کشیده از سواد شب هلالی
 بود باخویش هر کس را خیالی
 که از روی تو دارد انفعالی
 ترا هر روز و گل را بعد سالی
 ولی بی تو نیم در هیچ حالی
 شود حالم دگر کون هر دم از تو

بکوی عشق جامی لب فرو بند

که باشد هر مقامی را مقالی

ساختم چشم راست بهر توجای
 کهنه شد دور ماه و نوبت تست
 کرده ام از دودیده پای در اشک
 گریه ام در کلو گره شده است
 راست شد جا کرم نما و در آی
 ز آبروی خود مه نوی بنمای
 میروم در رهت پر آبله پای
 تیغ بردار و این کره بگشای

فرق من تا قدم ر بوده تست صبر و هوشی که مایده هم بر بای
 تیغت از خون هر که گیرد و ننگ زنگ آنرا بقتل من بردای
 محتسب را نماند باد بروت ریش قاضی کنیده می بالای
 راه تقوی چسان رود جامی
 مانده از جام دور در گل ولای

اگر چه در لب جان بخش انگبین داری و ناولك مژه صد نیش در کین داری
 بخاك پات که توان در آب حیوان یافت لطافتی که تو در لعل آتشین «
 به هشت گلشن جنت نمیده یک شاخ ازان بنفشه که بر طرف باسین «
 بایروان مکن چین خدا ایرا زین پس که زیر هر شکن مو هزار چین «
 و سعد و نحس چه پرسی حکیم را چون تو فروغ کوکب اقبال در چین «
 بیخش بر من مفلس که از دو ساعد خویش دو کنج سیم نهان اندر آستین «
 بآسان که بر دطاعت ترا جامی
 چنین که پیش بتان روی بر زمین داری

هر دم بدیده دگری خانه میکنی همخانگی بمر دم ییگانه میکنی
 دل را نشان بز او یه هجر میدهی دیوانه را مقام بویرانه «
 دستم گرفته غوطه دهی دو خم ای سپهر چون خاک قالبم گل ییانه «
 ای شمع بزم حسن ترا گرم میکند دلسوژی که بر سر پروانه «
 می پروری ز گریه دلا مهر خال او از فیض ابر تربیت دانه «
 بگشاکره ز طره مشکینش ای صبا تا چند جعد سنبل ترشانه «

جامی دگر بدمر سه رفتن طریق نیست

و قست اگر عزیت میخانه میکنی

بر سر آن کوسر من خاک بودی کاشکی بایمال آن بت چالاک بودی کاشکی
 تا مرا بردی بکوی او مگر روزی صبا قالب خاکی خس و خاشاک «
 چند بر چاک گریبان طلعنه ای ناصح مرا سینه ام صد جا ز تیغش چاک «
 حیف باشد سوختن ران سمنش بهر داغ داغ او هم بردل غمناک «
 دی سواره آمد و صد صید بر فترک او
 بنده جامی هم بر آن فترک بودی کاشکی

مرا بر دلست از تو چون کوه باری و زان کوه چشم بود چشمه ساری
 و زان چشمه سارست هر دم دمیده و خون جگر کرد من لاله زاری

چه باشد که روزی بمزم تماشا فتد سوی این لاله ذرات گذاری
 نرویم رخت را بمژگان که ترسم نشیند بدامان پاکت غباری
 خوشا آنکه توجان ومن بوسه خواهم تو نی گوئیم در جواب و من آری
 ز راه کرم پای بر دیده ام نه که دارم بره دیده اشکباری
 برهم مداوا مکن زخم جامی

که باشد ز تیغ تواش یادگاری

خیل بتان برون ز شمارست و شه یکی آری بود ستاره هزاران و مه یکی
 کردند عرض حسن سپاه بتان ولی چون شهباز من نبود زان سپه «
 از ما چه اعتبار که صد تاج خسروی باشد بر آستان تو با خاک ره «
 خوش خواب هستی تو که من با فراغ دل بوسم که آن دو لعل می آلوده که «
 عشقت گرفته کشتور دل عقل گو برو کان ملک را بسته بود پادشه «
 خوی تو گر چه نیست بجز بیگنه کشی از عاشقان که دیده چون من بی که «

جامی مروز میکند باخانه هست

در کوی عشق میکند و خانه یکی

هر چند ز چشم ما نهایی غم نیست چو در میان جانی
 بی روی تو زیستن نخواهم کان مرگ بود نه زندگانی
 خواهم بره تو خاک کردم چون جلوه کنان سمند رانی
 کوتیغ که پیش رویت امروز داریم هوای جانفشانی
 هر دل ز توقست دگر یافت در عشق بقدر مهربانی
 قسم دل من غمت و من هم دارم ز غم تو شادمانی

جامی ز غم تو بس خرابست

گفتیم ترا دگر تو دانی

اغیار را مدام می از جام زو دهی چون وقت ما رسد همه خون جگر دهی
 جانم ز شوق سوخت چه باشد اگر که می بویی ز پیرهن به نسیم سحر «
 ای باداگر کنی سوی آن آستان گذر از من هزار بوسه بر آن خاک در «
 و در حریم حرمت او بار باشدت از حال خستگان فراقش خبر «
 بیماری مرا تواند کسی علاج خیز ای طبیب چند مراد در سر «
 ساقی شتاب کن که بود محنت فراق گردد فرامش او دو سه جام دگر «

جامی بجان رسید زغم کاش ای اجل

از جام مرک شربت او زودتر دهی

ای باغ حسن را ز جمال تو خرمی	چشم بد از تو دور که محبوب عالمی
حوری بگوی بهر خدا با فرشته	کاین لطف و ناز کی نبود حد آدمی
زخم ترا چه حاجت مرهم بود که آن	شاید جراح دل مرا برهرمی
دل آن تست دم بدم از بهر بردنش	عشو چه مینمائی و افسون چه میدهی
گر چرخ را نماند وفائی چه باک از آن	هرگز مباد جور و جفای ترا کمی
کم کشتگان بسادی محنت و غم	مشکل بریم ره بسر کوی بی غمی

جامی سگ ترا بفلامی نمی سزد

او راجه حد آنکه کند با تو همدمی

دل برد ز من فتنه گری عشوه نمایی	زین کنری کج کلهی تنگ قبائی
در حسن و ملاحظه چه پر پیچره نگاری	در سرکشی و ناز چه شوخی چه بلائی
من کی بوالش رسم این بس که براهش	روزی که شوم خاک بیوسم کف پائی
سوزی که مرا بر جگر از آتش عشقت	جز شربت مرکش نبود هیچ دوائی
روزی که شوم خاک و برد باد بهر سو	یابند بهر ذره من بوی وفائی
داری سر خونریز من اینک کفن و تیغ	با حکم تو کس را نرسد چون و چرا
باشد غم هجر تو بخونابه بران نقش	گر از سر خاکم بدمد برک کیائی
تو خنده زنان میگذری بی خبر از من	من گریه کنان میکنم از دور دعائی

یارب بچه خرسند شود جامی بیدل

روزی که نیابد ز تو تشریف بلائی

گفتی بگوی عاشق و بیمار کیستی	من عاشق تو ام تو بگویار کیستی
بستی میان بکینه کشیدی زغمه تیغ	جانم فدات در پی آزاد «
دارم دلی ز هجر تو هر دم فکار تر	تا خود تو مرحم دل افکار «
هر شب من و خیال تو و کنج محنتی	تا با که مونس و غمخوار «
من باغم تو یار بهمد و وفای خویش	ای بی وفا تو یار وفادار «
تا چند کرد کوی تو کردم گهی پیرس	کاینجا چه میکنی و طلبکار «

جامی مدار چشم خلاصی ز قید عشق

اندیشه کن بین که گرفتار کیستی

جانا چه شد که پرسش یاران نمیکنی	درمان درد سینه فکاران	نمیکنی
دامن ز قطره های سرشکم نیکشی	همچون گل احتراز ز باران	«
برهن هزار تیغ جفا راندی و خوشم	کاین لطف بایکی هزاران	«
شیران همه شکار غزالان شوخ تو	جز قصد صید شیر شکاران	«
ای گل بخند خرم و خوش گرچه رخمی	بر گریهای ابر بهاران	«
جام میست لعل تو لیکن بجرعه	زان جام یاد باده گساران	«

جامی بر آید لاله صفت خوش بدخ دل

چون ترك عشق لاله عذاران نمیکنی

نازینا ز نیاز شبم آگاه تویی	واقف آه و دم سرد سحرگاه تویی
ماه را اینهمه آیین شبافروزی نیست	گر نه بنموده رخ از آینه ماه «
بود دلخواه مصور که کشد نقش ملك	نقشی انگیخته بر موجب دلخواه «
بر شکن انجمن انجم و مه را کاه روز	آفتاب فلك منزلت و جاه «
باتو در ملك ملاحمت نبرد شاه دگر	خوش بران رخس که هر که که روی شاه «
در ره عشق تو جز محنت و غم نیست ولی	چه غم از محنت راهبست چو همراه «

حاجت قبله صورت نبود جامی را

قبله حاجتش البته لله تویی

زهی درد و زلفت بهر چین دلی	ز هر عقده عقل را مشکلی
حدیث لبث نقل هر مجلسی	فروغ رخت شمع هر محفلی
وصال تو مطلوب هر طالبی	قبول تو اقبال هر مقبلی
حریم دوت داود آن منزلت	که باشد حرم در رهش منزلی
بدر یوز و وصل چشم زاشک	روان کرده هر گوشه سائلی
او آن خشک ماندست زاهد چنین	که داود ز بحر غمت ساحلی

بعلم نظر کوش جامی که نیست

ز تحصیل علم دگر حاصلی

اگر وصف مه میکنم مه تویی	وگر قصدره مقصد ره تویی
وگر قصه سرو گویم بلند	مراد دلم قصه کوتاه «
مرا مدعا عشق تست و بدان	بآن رخ دلیل موجه «
مکو غیر من کیست مقصود تو	که بالله تویی ثم بالله «
نیخواهم این کار گاه دور نک	که گاهی منم دور نک «

يك لب و ختم بدان عرصه کش که هم بیذوق آنجا وهم شه تویی

حدیث دهانت ز جامی میزس

کز آن سر سر بسته آگه تویی

همچو مه طالع شدی دردیده منزل ساختی	خانه دل را ز مهر دیگران پرداختی
بر گذشته فارغ از من بی سلام و بی علیه	می ندانم تا چه کردی و مرا شناختی
در بر سیمین دل چون سنگ بیرون آمدی	سنگ در هنگامه سیمین بران انداختی
عمرها دور از بر تو بینوا بودم چو چنگ	هرگز موزی بیر نگرستی و نخواستی
راست بازی بود با آن قدهمیشه پیشه ات	داو ما آمد چرا چون زلف خود کج باختی
چون رسیدی از دهان تنگش ای شکر بکام	گر نه زان لب ها خجل گشتی چرا بگداختی

جامی از دل شعله آهت بگردون سر کشید

بر سر بازار رسوایی علم افراختی

ای بر سن از سنبل تر بسته نقابی	در کردن جان هر خم زلف تو طنائی
تو تاب نظر ناری و من طاقت دیدار	ای کاش بیندی برخ خویش نقابی
ذوقی ندهد عشق گر از جانب عاشق	نبود کله و ز طرف دوست عتابی
خواهم بسر کوی تو ز آب مزه خون خورد	تا هست درین شهر نصیبم دم آبی
گیرم نگشائی نظر مهر برویم	کم ز آنکه نگاهی بکنی بهر نوایی
ای از پس عمری سوی ما آمده تاکی	خاموش نشینی نه سؤالی نه جوابی

جامی که به تحصیل فسون عمر بسر برد

بی حاشیه شوق تو نگذاشت کتابی

زهی از خط سبزه تازه رسم فتنه انگیزی	ز تیغ غمزه ات نو دم بدم آیین خونریزی
و زید از کوی تو بادی مشام جان معطر شد	و زلفت میفشانی گردد با خود مشک می ییزی
بود پنهان آیمش یاوان تو این نکته	چرا هرگز نیاموزی و بایاران نیامیزی
شکار لاغرم زارم بکش پیش سگان افکن	نبینم قدر آن خود را که از فترک آویزی
بود میوه هر فتنه شکل قد دلجویت	هزاران فتنه برخیزد چو تو از جای برخیزی
گریزانم زهر نزدیک و دورای جان برای تو	چه حالست آنکه چون بینی مرا از دور بگریزی

ز حج برگشته جامی در خراسان داشت رومانا

رهش زد در میانه عشوه خوبان تبریزی

بگشای ساقیا بلب شطرسبوی	و ز خاطر کم کدورت بغدادیان بشوی
مهرم بلب نه از قدح می که هیچکس	زا بنای این دیار نیز زد بگفت و گوی

از ناکسان وفا و مروت طمع مدار از طبع دیو خاصیت آدمی معجوی
 در راه عشق زهد و سلامت نمیخردند خوش آنکه با یقین و ملامت گرفت خوی
 عاشق که نقب زد بنهاضانه وصال دارد فراغت و نفیر سگان کوی
 بیرنگی است و بیصفتی و صفت عاشقان این شیوه کم طلب زاسیران رنگ و بوی

جامی مقام داستروان نیست این زمین
 بر خیز تا نسیم بخاک سجاز روی

وای من وای من ز عشق تو وای من حوی الحب من یعن سوای
 شد شب تار روز منتظران همچو مه یک شبی پیام برآی
 جان در آمد بمعل توروان چون در آمد ز دو بانک درای
 تا پیام خلیل خار رخت میرد دیده رشکم از کف پای
 شد بر از خون دلم چو خانه چشم خانه من ز چشم خون بالای
 جانم از گریهای تلخ بسوخت لب شیرین بغنده بگشای

جای جامی حریم کوی وفاست
 بجغای تو کی رود از جای

نشان نبود ز عهد الست و قول بلی که میرسید بگوش دلم ز عشق ندی
 از آن نداست که جانم فداست در ره عشق هزار جان گرامی فدیش باد فدی
 از آن نداست که از شاخ سرو باغ چمن بر اهل ذوق کند داستان عشق املی
 از آن نداست که یک نغمه چون برون افتاد صدای آن ز تریا گرفت تا بشری
 صفای درد کشان تافت بر دل صوفی پلاس میکدها ساخت طیلسان وردی
 ز عکس جلوه معشوق بهره مند نشد کسی که آینه خویش را نداد جلی

رموز عشق توان گفت لیک بامحرم
 برست خاطر جامی از آن رموز ولی

لذت عشق فرو رفت مرا در رگ و پی عشق میگویم و جان میدهم از لذت دی
 ذکر توبه مکن ای شیخ که با باده فروش کرده ام عهد که دیگر نکنم توبه و می
 همت پیر مغان خواه که از خود برهی جز بآن بدرقه مشکل شود این مرحله طی
 یار در جان و دلم در طلبش سرگردان سیر مجنون سوی هروادی و لیلی در حی
 شعله زد آتش ما از دم نیای مطرب این چه دم بود که امروز دیدی درنی
 نکنی رقص که من کوه وقارم ای شیخ پیش رندان سبک روح گرانی تا کسی

جامی اوصاف می صاف نیارز گفتن

کرته قینش رسد از باطن خم بی دربی

ارید بسط غرامی الیک بعد سلامی و لیس کل کلامی لقی بیض غرامی
 بشرح شوق تو طی شد تمام نامه عمرم هنوز نامه شوقه نیرسد بشامی
 من از دیارک قد عافتی تفرق بالی ات صحیقه شوقی تقوم فیه مقامی
 بروز وصل ندانم چه تحفه پیش تو آرم که صرف شد بفراق تو نقد عمر گرامی
 تروم فرش جفونی اذا قدمت مناما و کیف افرشها و هی بالدموع دوامی
 نه جای چو تولطفی است تنگنای دل من چه خوش بود که بقصعت سرای دیده خرامی

ز جامی این نه جوابست نامه کرم ترا

بقاصدان دوت میدهد سچل غلامی

بفکرت خواستم کز سر وحدت بام آگاهی خطاب آمد که از پیرمغان خواه آنچه میخواهی
 کشم رخت از ادب بردر پیرمغان روئی اگر دولت کند دمسازی و توفیق همراهی
 نگویم با علو هشت زین اطلس والا که دامن برقد قدرش کند این جامه کوتاهی
 شد از دیوان قسمت هر کسی را نامزد چیزی من و جام صبوحی زاهد و ورد سحرگاهی
 چسودای شیخ هر ساعت فزودن خرمن طاعت چو نتوانی که یکجو از وجود خویشتن کاهی
 بر قس آذره سان جامی چو آمد شامل حالت فروغ آفتاب حشمت و چاه جهان شاهی

باقبال قبول طبع شاه آوازه نظمت

چو صیت دولتش خواهد گرفت از ماه تاماهی

ای سرشک من زلمت بامی کلگون یکی شدمی کلگون مرا از دولت باخون یکی
 میدم دخطت فسون بهر فریب عقل و هوش هست با خط لعل میگونت درین افسون «
 نیش لیلی خورد خون از دست مجنون میچکد؟ گر نه نیلی در محبت بود بامجنون «
 جای کن در چشم و دل کز لعل و در آراستم در درون از بهر تویک خانه در بیرون «
 مردمان ز آب دو چشم جز بکشتی نگذرنند شاهد اینحال بس دجله یکی جیحون «
 نامه مجنون من ز آب دیده شد سفید و رنه بودی و روز مشهر در ورامضون «

کی کند در گوش جامی نظم آن سلطان حسین

گر چه آمد دو لطافت باد مکنون یکی

عاشق و رندم و خراباتی فارغ از زاهد مناجاتی
 در شهود کمال حسن ازل کل شیئی اداء مزانتی
 در خرابات عاشقان شب و روز من و آن دلبر خراباتی (۶)
 جرعه میکشیم و میکوشیم فی طریق الهوی کما یاتی (۱)

با خرابایان نشین جامی

بگسل از صوفیان طاماتی

کیم من بیدلی بی اعتباری	غریبی بی نصیبی خاکساری
چو برق آذ آه گرم آتش فروزی	چو شمع از سوز دل شب زنده داری
بدل نغم غم عشق تو کارم	ندارم غیر ازین کاری و باری
پریشان شد ز عشقت روزگارم	بیغشا بر پریشان روز گاری
ز زلفت کارم آشفته ترکشت	چه گیری بر دل از آشفته کاری
ز من گر خورده آمد مکن عیب	ز خردان خورده نبود عیب و عاری
شفیع آورده ام پیش تو اینک	رخ زودی و چشم اشکباری
کم از خاک رهم جیفت کرم	نشیند بر دل پاکت غباری

بآه سرد خود خوش باش جامی

کزین دی بردم و وزی بهاری

ای که جز قتل محبان هنری شناسی	قم سریم و خذالسیف نهذا داسی
بسکه با وحشت عشق تو دلم خوی گرفت	کلما او حشنی زاد به استیناسی
قصه حلقه زلفت که غیر افشاست	مذت نفست بها قد عطرت انفاسی
لاف جیبیت دل میزنی ای شیخ ولی	پای تا فرق همه تفرقه و وسواسی
چند دعوی که چو خاصان شده ام شهره شهر	شهره شهر نه سخره عام الناسی
اینهمه باد که از عجب ترا در رک و بی	میرود در عجبم کز چه نمی آماسی
جمع کردی نجسی چند بجاروب فریب	بغدا بهتر ازین کار بود کناسی
تا ز سرچشمه حیوان بخوری آب حیات	مردی که بشل خضر و کر الیاسی

محتسب دروبه وقتست کرا از حيله و مکر

حمله شیر کند جامی ازو نه راسی

ای که دو پرده بیازار جهان می آمی	ما تو بودیم ازین پیش و تو اکنون مائی
سایه تست جهان بر عدم افتاده و ما	چشم آن سایه و در چشم توئی بینائی
از کرم ساخته چشم جهان بین ما را	تا به این چشم جهان را نظری فرمائی
گر نگهبان نشود گنج جهان را این چشم	حاصل کنج بیغما ببرد بیغمائی
شخص تو سایه توو چشم تو بینائی تو	رشته صد دوست ولی برصفت یکتائی
همه اعیان جهان روی ترا آینه هاست	تا هر آینه بآیند دگر آرائی
بنماییم ترا هم بتو افزون ز همه	چون رخ خویش در آینه ما بنمای

دل شد از عشق تو جامی که چنا بش فلکست

بادی بز جامی ایستجام همی پیمائی

مربع

که خیل نیکوان را پادشاهی	الا ای ماه اوج دلربایی
که دروست از طریق آشنایی	مکن تاملی توانی بیوفایی
هزاران جان پاکت صید قتراک	زهی درد دلربایی شوخ و چالاک
سواره هر که از راهی در آئی	براه تو سنت خلقی شود خاک
بمالم رخ بضاک آستان	شبی خواهم نهان از پاسبان
که چندین خوش نباشد خودستانی	نگویم هستم از خیل سگانت
که خواهد شد عنان عقلم از دست	مکن مزمز رحیل ای ترک سرمست
نباشد طاقت روز جدائی	مرا چون رشته جان با تو پیوست
بصد تعجیل میرانی عماری	چو گل کورا برد باد بهاری
بود رحمی کنی لطفی نمائی	من از پی چون چرس تالان بزادی
غم هجران عجب کاریست مشکل	بیجان آمد ز درد دوریت دل
هنوز اندر میان جان مائی	بصورت گرچه رفتی از مقابل
سزد گر نبودم پروای عالم	نه دردم را دوا پیدانه مرهم
تو با صد عشرت اکنون تاکجایی	من و کنج فراق و کوشه غم
کهی از دیده میل خون فشام	که از دل ناله بر کردون رسانم
ز حال من چنین غافل چرامی	چو دانی آشکارا و نهانم
مکن چون عود هر دم تاله آغاز	برو جامی بسوز و دود میساز

کسی کو مانند از دلدار خود باز

ز دود و غم کجایا بدرهائی

ترجیع

و ز فروغ رخت جهان روشن	ای بروی تو چشم جان روشن
تا بد از اوج آسان	رخ براه تو سوده مه که چنین

هر شب از شعلهای آتش دل همچو شمع شود زبان روشن
 دیده بخت مقبالن نشود جز بر آن خاک آستان «
 سوخت جان از غم و هنوز نشد بر تو این آتش نهان «
 زخم تیر تو روزیست که هست خانه جان و دل از آن «
 برده از پیش چهره یکسونه تا شود پیش همکنان «
 کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

لاح برق بهیچ الاشواق تازه شد درد عشق و داغ فراق
 شربت مرک اگر چه جال سوخت نیست چون فرقت تو تلخ مذاق
 من که و خنده نشاط ایصبح خل عینی و دمی المهرق
 تو بلب جان نازنینی و من کمترین بنده بجان مشتاق
 سر عشق از کتاب نتوان یافت لیس تلك الرموز فی الاوراق
 چو متاع دو کون عرضه دهند ای بخوبی میان خوبان طاق
 کر تو با این جمال جلوه کنی شور و افغان بر آید از عشاق

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

میکشد غمزه تو خنجر کین میکند نرگس تر غارت دین
 روی بنما چو گل زحجله ناز چند باشی چو غنچه پرده نشین
 بی تو هر جا سر شک خون ریزم لاله خون چکان دمد ز زمین
 نتوان غره شده بدولت وصل چون غم هجر دشمنی بکمین
 برد خواب عدم ای کاش خاک کوی تو بودیم بالین
 من که وجست و جوی عیش جهان من که و آرزوی خلد برین
 از من این شیوها نمی آید زانکه من دیده ام بچشم یقین

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

طال شوقی الیک یا مولای بنما آن رخ جهان آرای
 رفت عرم بدر دو حرمان آه سوخت جانم بداغ هجران وای
 لاف عشقت بسی ژتند ولی لیس فی بقة الخلوص سواي
 دست امید ما و آن سر زلف روی اخلاص ما و آن کف پای

نیست گو در سرم سردنیا نیست گو در دلم زخواهش جای
گو مرا عمر جاودانه مباحش گو مرا دولت زمانه مپای
جمله اینها طفیل تست ایدوست تو همین کن که روی خود بنمای

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

عاشقان بی تو صبر نتوانند روی بنما که جان برافشانند
این چه حسنست و این چه زیبایی که درو کائنات حیرانند
جان و دل روی در عدم دارند پیش تو يك دو روز مهانند
چشم چون گویم آن دو خونخوارند کز پی خون صدمه سلیمانند
درد مندان عشق بسا الت فارغ از جست و جوی درمانند
زاهدان با خیال حور و قصور از وصال تو دور میمانند
با چنین رخ گذر بصومعه کن باشد آن بی بصیرتان دانند

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

جان فرسوده شد برآه تو خاک و من القلب ما یزول هواك
نتوان دوخت جز برشته وصل جگری کز فراق گردد چاك
بر ندارم ز خاکپای تو سر گر چه آید هزار تیغ هلاك
من و سودای جز تویی هیبات تو و بروای چون منی حاشاك
دامن وصلت از بدست آید دو جهان گر رود ز دست چه باك
مانخواهیم جز وصال تو هیچ هم تو خوددانی ای بت چالاك

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

صید آن طره دلاویزم مست آن چشم فتنه انگیزم
چشم تو می فروش و لعل تومی خود بگو چون زباده پرهیزم
خلق ریزند اشك خون هر جا کز غمت قصه فرو ریزم
من غلام توام ولی نه چنان که به بیداد وجود بگریزم
نخورم بی تو شربت آبسی که بخون جگر نیامیزم
گر بس از مړك بر سرم گذوی مست و بین خود ز خاک بر خیزم

آستین بر دوزخ عالم افشانم دست در دامن تو آویزم
کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

چشم گریان حدیث شوق تو گفت راستی در چکاند و گوهر سفت
باغ حسن جمال را هرگز از رخت تازه تر کلی نشکفت
بخت بیدار پاسیان این بس که شبی سر بر آستان تو خفت
دور از آن طاق ابروان دارم دلی از صبر طاق و باغم جفت
جلوه حسن تست در نظرم هر کجا بینم آشکار و نهفت
پیش ازین گر نهفته می گفتم بعد ازین آشکار خواهم گفت

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

ای ز قد تو قدر طویی پست رونق ماه عارض تو شکست
گر تو صد بار دامن افشانی کی گذاریم دامن تو زدست
رفت عقل از حریم خلوت دل عشقت آمد بجای آن بنشست
من نه تنها اسیر زلف تو ام کیست کامروا ز کمند تورست
هست دل لوح ساده که برو جز خیال تو هیچ نقش نیست
چند گویی بسر زش که فلان رفت و با دلبر دگر پیوست
سر ز عهد تو چون توانم تافت منکه دانسته ام ز عهد الست

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

هر قدح کز می تو کردم نوش آفت عقل بود و غارت هوش
شد بدور لب می آلودت پیر مرشد مرید باده فروش
با خیال تو روز و شب دارم دل پر از گفتگوی و لب خاموش
وہ چه اقبال بود آنکه مرا رخ نمودی بخواب نوشین دوش
مشک ریز آن دو زلف عنبر پاش در فشان آن دولعل کوه پرش
گفت از وصل من چه بر خیزد خیز جامی به فکر دیگر گوش
بزبان بود این حدیث هنوز که بر آمد ز من فغان و خروش

کز دو عالم همین وصال تو بس

بلکه يك پرتو از جمال تو بس

ترجیع دیگر

ای روی تو ماه عالم آرای	چون ماه زبرده روی بنای
چون طره تو شکسته حالیم	بر حال شکستگان بیغشای
گفتی سخنی و لب کزیدی	طوطی نبود چنین شکر خای
خال تو بلای جان پسندت	بر لب خط عبرین میفزای
از کریه تلخ سوخت جانم	شیرین لب خود بخنده بکشای
تو جای درون جان گرفته	من میجویم ترا بهر جای
تا پای بود ره تو پویم	ور در ره تو درآیم ازپای

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

مومی شدم از غم میانت	مردم ز دو چشم نانوات
جانم بلب آمد و ندیدم	کامی ز لب شکر قشانت
گشتم ز تو بی نشان چو ذره	یک ذره نیافتم نشانت
گفتم بسخن میا ز من تنگ	تنگ آمد ازین سخن دهانت
دور از تو ز زندگی بجانم	سوگند همی خورم بجانم
از خاک در تو گرچه امروز	دورم ز جفای پاسبانت
فردا که رود بیاد خاکم	چون گرد آیم بر آستانم

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

ای مانده ز وصل تو جدا من	هجر تو بین چه کرد با من
وانده ز برون در مرا تو	جا کرده درون جان تراه من
خلقی چو صبا بروی تو خوش	بوئی نشیده از صبا من
من ذره تو آفتاب تابان	هیات کجا تو و کجا من
بالای خوشی بلای جانهاست	جان داده برای آن بلا من
گفتی بنشین و با غم ساز	ور نی گشمت بصد جفا من
بنشین نفسی و آتشم را	بنشان بزال وصل تا من

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

از نواز بسوی مسابیتی	سبحان الله چه نازنینی
از مه تا تو همین بود فرق	کو بر فلک و تو بر زمین
خورشید ز خرمن جمالت	خرسند شده بخوشه چینی
ایام بغون من کمر بست	بسم الله اگر تو هم برینی
تیر مژه در کمان ابروی	پیوسته نشسته در کمینی
از غمزه بلای صبر و هوشی	و ز عشوه قریب عقل و دینی
چون نیست امید آنکه هرگز	با هیچ کسی چو من نشینی

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

دل جستم از آن دو چشم جادو	دادند نشان مرا با برو
ابرو سوی خال کرد اشارت	یعنی که نشان دل ازو جو
من هیچ نشان نجسته زان حال	میگفت کدام دل کجا کو
گر خال تو نقد دل زمن برد	دزدی چه عجب بود دهندو
بنمارخ خویش خوب و از خال	دل را بستان بوجه نیکو
زیشان که ره امید بستست	بر من غم عشق تو ز هر سو
آن به کس به کنج ناامیدی	پا در دامان و سر بزانو

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

ای قد تو سرو ناز پرور	دل داده قامت صنوبر
گیرم که بسدره سرکشد سرو	با قد تو کی شود برابر
عمری بخت نشسته بودم	باشک چوسیم و روی چون زر
میبود بسینه راز عشقت	از هر چه گمان برم نهان تر
صبر از دل من رمید و آن راز	از پرده برون فتاد یکسر
نگرفته بپر نهال قدت	از نخل امید چون خورم بر
گر صبر رمیده رام گردد	دارم سر آنکه بار دیگر

بنشینم و با غم تو سازم

پنهان ز تو با تو عشق بازم

هر صبح سرود غم بکنم ساز	با مرغ سحر شوم هم آواز
تا چند نهفته باشی ای گل	چون غنچه درون پرده ناز

یا پرده ز روی خود برانداز	خوان پیش خودم درون پرده
چون شمع مرا بسوز و بگداز	با آتش دل مرا سری هست
بنشین جامی و با غم ساز	گفتی که بکنج صبر يك چند
دیده بنظاره رخت بساز	بگشای نقاب تا کنم من
در خلوت انس و پرده راز	وانگه شب و روز با خیالت
بنشینم و با غم تو سازم	
پنهان ز تو با تو عشق بازم	

ترجیع دیگر

سافر عیش جاودانه زدیم	صبحدم باده شبانه زدیم
تیر اقبال بر نشانه «	گرچه خم گشت قدما چون کمان
خاک در دیده زمانه «	جانب ما زمانه کج نگرست
غوطه در بحر بی کرانه «	کشتی وهم و عقل بشکستیم
نقب سوی شراب خانه «	مست و بیخود ز کنج کاشانه
بر سر کوی آن یگانه «	وز حریم شرابخانه علم
سر خدمت بر آستانه «	بهر يك جرعه می ز سافر او
شعله در خرمن بهانه «	کرد عزم بهانه ز آتش شوق
باده خوردیم و این ترانه «	سافر از دور تاروش کردیم
که می عشق را توئی ساقی	
کاسنا شمس وجهك الباقي	

پرتو آن جمال می بینم	همه عالم خیال می بینم
نسخه آن کمال «	دفتر مجمل و مفصل کون
نقش آن خط و خال «	هر کجا دانه ایست یا دمی
غرق آب زلال «	عارفان را ز لعل نوشینش
در کمند وبال «	منکران را ز جعد مشکینش
توبه زین می محال «	قوت جانم مباد جز می عشق
وز کف او حلال «	می به فتوای شرع کشته حرام
طوطی نطق لال «	گر چه پیش لب شکر بارش

سخنی غیر از این نمی گویم تا سخن را مجال می بینم
که می عشق را توئی ساقی
کاسنا شمس وجهك الباقي

حبذا اوستاد چایک دست که پس پرده خیال نشست
رشته جنبش و سکون همه در خم حلقه ارادت بست
آن یکی در سکون جاویدان وان دگر در تحرك پیوست
کنه ذاتش نگنجد اندر عقل تیر حکمش نیاید اندر شست
هر چه ما دوختیم او بدوید و آنچه ما ساختیم او بشکست
غیر او هر چه در جهان بینی نیست آن گر چه مینماید هست
کی برد ره درون پرده کسی کز تماشای نقش پرده نرست
پرده از روی کار او بردار بیش ازین نقش پرده را مپرست
درکش از جام حسن او می عشق بیش رویش بنال عاشق و مست

که می عشق را توئی ساقی

کاسنا شمس وجهك الباقي

شاهد عشق از نشیمن بود زد سرا پرده در فضای وجود
سرمه در چشم خوابناک کشید حلقه از جعد تابدار گشود
بر مه از عقد زلف سلسله بست برگل از خط سبز غالیه سود
طره را صید بیدلان آموخت غمزه را قتل عاشقان فرمود
هر که را هر چه بود در بایست نه از کاست ذره نه فزود
ساخت آنرا بیرستی خرسند کرد این را بپوسته خشنود
ساقی بزم گشت و می در داد هوشم از سر به جرعه بر بود
آن چنان بیخودم از آن جرعه که ندارم مجال گفت و شنود
از زبان منش به نغمه چنگ کو بگو مطرب این خجسته سرود

که می عشق را توئی ساقی

کاسنا شمس وجهك الباقي

قطعه را از تصرف او هام طول گشت آشکار و خط شد نام
حرکت کرد خط بجانب عرض یافت از وی وجود سطح نظام
سطح بر سمت سمک جنبش یافت امتدادات جسم گشت تمام
جسم هم از تنوع اشکال وصف کثرت گرفت و شد اجسام

اعتبارات وهم را بیکدو	تاچو اول نمایندت انجام
تقطعه پیت در تملقات شتون	چند بر خط و سطح و جسم آرام
ساقیا در ده آن شراب کهن	که حباب ویست ساغر و جام
آفتاب رخت دریغ بود	در حجاب ظلام و ظل غمام
برده بردار و بیخودم گردان	تا ببینند عیان چه خاص و چه عام

که می عشق را تو می ساقی
کاسنا شمس وجهك الباقي

آن کجا شد که عرصه امکان	بود در ظلمت عدم پنهان
همه گلپای باغ او بکرنگ	همه اوراق شاخ او یکسان
سبزه او موافق سنبل	لاله او معانق ریحان
نه درو اعتدال باد بهار	نه درو انحراف طبع خزان
ناکبان آفتاب صبح وجود	گشت از مشرق ازل تابان
هر کس از بود خویش یافت خبر	هر یک از نام خویش یافت نشان
آن یکی در کمال او واله	وان دگر در جمال او حیران
می پرستان بزم وحدت را	روی جان در نظاره جانان
همه را خوش بدین لطیفه ضمیر	همه را تر بدین ترانه زبان

که می عشق را تو می ساقی
کاسنا شمس وجهك الباقي

ای بسر برده عمر دوتک و دو	یار نزدیک تست دور مرو
هر که تخم دو می و دوری کاشت	بر همان بر گرفت وقت درو
خوشه گندمت نیارد بهار	چون فشاندی بخاک دانه جو
گر مقامات عشق نیست ترا	بمقامات عاشقان مگرو
جامه زهد کن بجام بدل	خرقه رزق نه پیاده گرو
آن می ناب جو که جرعه اوست	جام چمشید و کاس کیخسرو
در قندبر تو پرتو ساقی	خویش را محو کن در آن پرتو
پیش رویش بیفت سجده کنان	کای کماندار ابروت مه نو
رخت بست از میان حجاب دو می	خود بگوا این حدیث و خود بشنو

که می عشق را تو می ساقی
کاسنا شمس وجهك الباقي

یا چون غنچه روی خود بنهفت	وہ کہ یازم ژنو کلی بشکفت
حال من همچو موی خود آشفست	پردہ زلف پیش روی کشید
ورکنم ناله نیست جای شکفت	گرکنم گریہ نیست جای عتاب
بعد ازین چشم من نخواهد خفت	سیل اشکم چنین کہ زدودہ خواب
دامن او ز دست دادن مفت	بدو کوئش خریدہ ام تتوان
غرقة خون بھاک باش بیفت	برو ای اشک و عذر خواهی را
از دل من غبار ہستی زفت	ہستی جام و شوق دیدارش
دلی از صبر طاق و باغم جفت	میروم مست بر سر کویش
پیش از بوسست کردہ خواہم گفت	گر کشد بوسست غیرتش دسرم

کہ می عشق را توئی ساقی

کاسنا شمس وجہک الباقی

طبع بس سرکشست و عمر چول	فہم بس ناصبرست و نقش چہول
سر مقصود از آن قرین بحصول	آہ ازین گفت و گو اگر نشود
عقل اینجا عقیلہ فضل فضول	بگذر از لاف عقل و فضل کہ هست
کہ بود علم ازین عمل معزول	راہ وحدت پیای عشق سپر
دل ز اندیشہ خروج و دخول	در حریم وفا نشین و بشوی
کہ ز رنگ ہوا بود مصقول	روشن آئینہ بدست آور
خالی از وہم اتحاد و حلول	و ندر آن آینہ بچشم شہود
شاد بنشین ببزنگاہ وصول	طلعت دوست بین و دم در کش
چون نہد جانب تو سمع قبول	سر این راز کوبہ نغمہ عشق

کہ می عشق را توئی ساقی

کاسنا شمس وجہک الباقی

زہد دامت و خود نمائی بند	جامی این زہد و خود نمائی چند
بند بشکن بعشق جو پیوند	دام بگسل بدوست گیر آرام
دل بر آن نہ کہ بر نباید کند	رہ چنان رو کہ بر نباید گشت
کردن سرکشان بھم کمند	صید آن شو کہ میکشد زلفش
تشنہ را جان ز لعل شکر خند	جان فشان بہر آن کہ می بخشد
ہر جفائی کہ او کند پیسند	ہر بلائی کزو رسد بپذیر
تو بیوئی چہ گشتہ خرسند	ہمہ ذرات مست بادہ اوست

چند بیهوده باد پیمانی باده پیا بروی اویك چند
چون شوی مست باده وصلش بسرا این نوا پیا ننگ بلند
که می عشق را تو می ساقی
کاسناشمس وجهك الباقي

مرثیه شیخ سعدالدین

صاحب دلان که بیشتر از مرگ مرده اند آب حیات از قدح مرگ خورده اند
اول کشیده رخت بسر منزل فنا آنکه بدار ملك بقا راه برده اند
یابند بوی فیض بهار از نسیمشان آنان که در خزان طبیعت فسرده اند
جانها فدایشان که براه طلب هنوز نسپرده يك دو کام دل و جان سپرده اند
بر حرفشان چسان نهد انگشت هرفضول چون حرف خود ز تخته هستی سترده اند
موج بالا که کوه بود پیش او چو کاه چون کوه پیش صدمت او پافشرده اند
با خاکبان عطیه محضند از خدا اهل دل این عطیه غنیمت شمرده اند
هر نعمت و نوال که حد کمال یافت

داند زمانه قیمت آن چون زوال یافت

روح تو مرغ سدره نشین است و تن نفس مرغ از نفس همیشه پریشان کند هوس
آن نوع زی که چون قفس بشکند اجل تا روضه چنان نکنی روی باز پس
سردست هر نفس که نه از بهر دوست خاست جز صبح کیست شاهد صادق ترین نفس
منشین زبای جهد درین مهذب فریب تا یافته بر آنچه مرادست - دسترس
غافل مشو ذراه درین تنگ مرحله کافلاك محل آمد و انجم بر آن چرس
کس را درین خرابه امید خلود نیست اینك وفات مرشد کامل گواه بس

مخدوم سعد ملت و دین پیر راه فقر

کافراخت بر فلک ز تواضع کلاه فقر

دردا که پاکباز جهان از جهان برفت باك آنچنان که آمده بود آنچنان برفت
جانش که شاهباز معارف شکار بود آواز طبل شاه شنید روان «
غم شد محیط مرکز عالم زهر کران کان مرکز محیط کرم از میان «
دلها پیر غمین که امین زمین نماید جانها ز تن درمان که امان زمان «
از وی دهد چگونه نشان کس که ساخت محو در بی نشان نشان خود و بی نشان «
چون مردمان دیده شدم غرق سیل اشک از بسکه آبم از مزه خون نشان «

گفتم برم بشرح غمش زندگی بسر غم زور کرد و قوت نطق از زبان برداشت
هرموی بر تنم شود ای کاش صد زبان
تا من بهر زبان غم دیگر کنم بیان

زین ماتم از سپهر بقانون گریستی از چشم اختران همه شب خون گریستی
چون ابر کاشکی همه تن چشم بودمی تا من درین غم از همه افزون «
کرد دود آتش جگرم بر فلک شدی چشم سحاب اشک جگرگون «
آهم زضعف اگر نشدی پست قدسیان برحالم از صوامخ گردون «
کوآنکه چشم خود به همه عمر ترندید تا درد من بدیدی و اکنون «
چشم مرا زگریه بسیار نم نمادند گر خون دل مدد نشدی چون «
باران حسرت آمدی وسیل غم داشک بر جای دیده گر دل محزون «

چون ازمیانه رفت سر سالکان راه

گو خرقه ها بپود کنند اهل خانقاه

کوآن سخن ز شیوه توحید راندنش بر طالبان جواهر عرفان فشاننش
گر آن پی نزول بخلوت سرای قدس رخس از مضیق عرصه امکان جهان دانش
کوآن رموز شوق چو یعقوب گفتنش کوآن زبور عشق چو داود خواندش
کو بردش به فسحت معنی مرید را وز تنگنای عالم صورت رهاننش
گاهی طریق صدق ارادت نمودنش گاهی رحیق مهر و محبت چشاننش
از مرکب مجاهده آوردنش فرود بر باد پای جذب حقیقت نشاننش
سوی که نیست سوی بدانسو کشیده اش جامی که نیست جای بدان تجارت ساندنش

هر سالکی که رخت طلب سوی او کشید

اول قدم بغایت مقصود خود رسید

هر بامداد بر در خلوت سرای او اصحاب صف زده بامید لقای او
هر یک بجای خود متمکن نشسته اند یارب چه حال شد که تبی ماند جای «
او نیست زان قبیل که دست جفای چرخ چاک افکند بجیب قبای بقای «
شد در بقای ذات مقدس فنای محض بادا بقای جمله فدای فنانی «
شکر خدا که بر دل اصحاب اگر چه هست صد گونه غم زواقعه غم فزای «
بگذاشت یاد کار در فرزند ارجمند هر یک گرفته شیوه صدق و صفای «
بادا عروج روح بحدی که بگذرد از حد لا مکان دوج ارتقای «

خاك ار نهفت بر صفت كننج در برش
جاوید باد عمرو و پا كیزه گوهرش

رثای برادر

يك داغ يك ناك ناشده داغ دگر نهد	هر دم زمانه داغ دگر بر جگر نهد
آن داغ را گذارد و داغ بتر >	هر داغ كاورد قدری روبه بهتری
دستش هزار كوه دگر بر زبر >	زیر هزار كوه غم بست و گر دهد
پیش من از كباب جگر حاضر >	بر خوان میهمانی او حاضر ارشوم
در كام عیش من بنل گرشكر >	صد زهر ناب تعبیه باشد در آن میان
و ختم ازین سراچه حرمان بدر >	چون در نیاید از دور احسان و لطف و كاش
خشتی كه رو و واقعه ام زیر سر >	دانی كه چیست بالش راحت ازو مرا

از بیم مرگه اگر چه دل و جان چراحتست
دردی امیدواری صد گونه راحتست

دست قضا بلطف قفس را برو شكست	مرغی به تنگنای قفس بود پای بست
جولان كنان به كنكر قصبقا نشست	بگشاد بال صدق و صفا در فضای قدس
در ماتش بناخن اندوه چهره خست	نادان كه جز مضیق قفس جا ندیده بود
شكر خدای گفت كه مرغ از قفس پرست	دانا كه داشت آكهی از فسحت چمن
آن مرغ پس بلند و قفس نيك تنك و پرست	مرغست جان پاك و قفس این طلسم خاك
بر خویشتن نمی شكستی ای قفس پرست	مرغ تو گر نه بسته پرست این قفس چرا
گر جلوه گاه مرغ به بینی چنانكه هست	جامی شكستن قفس آسان بود ترا

بیرون این قفس همه باغست و نو بهار
مرغان صفر زدن كه گذشت از حد انتظار

فارغ ذرنج و محش این تیره گلخن است	خرم دلی كه روضه قدسش نشین است
جای اقامت تو سرای مشن است	منشین درین سرای مسدس كه عاقبت
و آزاده كجا كه زبان دان سوسن است	روشن دلی كجا كه بود روشناس گل
كلچهره كه در ته گل کرده مسكن است	تا بنگرد كه هست گل سر زده گل

تا بشنود که سوسن آژاده دوزبان برفن سخنورست کش از خاک مدفن است
جامی نظرسوی چمن افکن بین که گل زینسان چرا بخون دل آلوده دامن است
گل را برفت دامن هم صحبتی زدست کویا غلطه می کنم آن دامن من است

کلهها شگفت و کلرخ ماژیر خاک خفت

ما رادوین بهار گلی بس عجب شگفت

خیز ای نسیم وره بحریم چمن بیرس وژهر کل و گیاه چمن یک سخن بیرس
زان گل که میرسد کفن سبز کرده چاک حال حریف خفته دوون کفن بیرس
بنگر بنازه رومی نورستگان باغ پژمردگی عارضش از نسترن بیرس
چون شمع لاله بزم فروز چمن شود زان شمع نوربخش بهرا نچمن بیرس
سروی بجوی برب آب روان و زو احوال ناروانی آن نارون بیرس
فرش حریر سبزه جو آری بزیر پای چو نست زرخاره و خاوان بدن بیرس
سوسن چو با زبان نباتی کند حدیث از خامشی آن لب شکرشکن بیرس

آید پس از بهار چمن را خزان پدید

فصل بهار باغ مرا چون خزان رسید

من بودم از جهان و گرامی برادری در سلك نظم جمع گرا نامه کوهری
زا انسان برادری که در اطوار فضل و علم چون او نژاد مادر ایام دیگری
در بوستان فضل سراینده بلیلی بر آسمان علم درخشنده اختری
خورشید اوج فضل محمد که بردوام پیش قدم ز نور قدم داشت رهبری
یک شمه از شمائل او گریبان کنم جمع آید از مکارم اخلاق دفتری
دردا و حسرتا که ذباغ جهان برفت ناخورده از نهال کمالات خودبری
چون او ندیده دیده ایام قرن‌ها روشندلی دقیقه شناسی سخنوری

این نکته گوش دار که در گرانهاست

نظم بدیع اوست ولی حسب حال ماست

رفتی و در دو داغ توام یادگار ماند صد حسرت از تو دور دل امیدوار ماند
بلبل کشید زنج گلستان و عاقبت گل را صبا بود و از و بهره‌خوار ماند
دریا شد از سرشک کنارم ولی چو سود کان کوهر یگانه ز من بر کنار ماند
ای یار مهربان بکرم دستگیری کز دست رفت کارم و دستم ز کار ماند
در حیرتم که از دل ریشم اثر نماند وین سوژ و بی قراری من برقرار ماند

آنکس که بود آرزوی جان زدنت شد وین جان زار مانده ندانم چه کارمانده
خاری همی خلیله مرا در دل از گلی آن گل نمایند و در دلم این خارخار »

حرفی که یابم از قلم مشکباز او

سازم حمال دل و جان یاد کار او

یادرب بروح باک امینی که بردوش	روح الامین سزد و گدایان کتشرش
یا رب بنفس ذاکیه او که کرده	ز آلودگی هر چه نباید مطهرش
یادرب بصفوت دل پاکش که ساختست	عکس فروغ ذات تو مشکات انورش
کان مفلس غریب غریق گنه که کرد	دوران زخشت بالش و از خاک بسترش
عاری ز طاعت آمده بیش تو خلعتی	پوشان ز جامه خامه افضل در برش
از آسمان جود و سخاب کرم بریز	باران فیض راحت جاوید بر سرش
کساختی ز غفلت اگر کرد این زمان	کاوده رو بسوی تو بارو میاوش

چون نام شد محمدش از فضل سرمدی

ساوش مقام زیر لوای محمدی

هم در مرثیه

آن لاله وخ که باشد از داغ ما فراقش	از دیده رفت لیکن بر سینم ماند آغش
سروی بنازگی بود از باغ لطف رسته	زد سیل قهر موجی کند از حریم باغش
خرم گلی بیستان بشکفت بعد عمری	نا دیده سیر بلبل تا واج کرد ز آغش
آنرا که این شامه دوران رباید از کف	مشکل که هیچ عطری مشکین کند و ماغش
زان کم شده ندانم با من نشان که گوید	جایی نرفت کز کس کردن توان سراغش
دل را ده برو نشد کی باشد از شب غم	کز باد بی نیاز می نوو شد چراغش

وینسان که شغل هجران شد و بیخ بخش جامی

کی خواب راحت آید بر بستر فراغش

مرثیه نو با و هاش صفی الدین

این کهن باغ که کل بهلوی خارست درو	نیست یکدل که نه زان خار فکاوست درو
برک راحت مطلب میوه مقصود مجوی	برک بی برگی و غم میوه و بارست »
نافه مشک که با این همه عطر افشانست	خون افسرده آهوی تارست <

برو که عود که دو هام من مظهر بخته ست
دفر غنچه کش اوراق چتین رنگین است
منه انگشت که صد ناله زار است درو
نقش کم عصری گل نقش نگاوست
خط مشکین بتان بین که غبار است
چون جهان در خم چوکان قضا کوی صفت
بیقرارای جهان صبر و قرارم بر بود
کام دل و آرزوی جان و کنارم بر بود

بنگر گردش این چرخ جفا آئین را
ریخت صد گهرم از چشم چو دوسلک وجود
که چسان زیرو زبر کردم مسکین را
بر د چون در صدف لطف صفی الدین را
تا بیاراید از آن روضه حود العین را
ساخت دواخک نهان آن بدن سیمین را
بستم از خون جگر دیده عالم بین را
شاد سازم زغم این خاطرانده گین را
می کشم دم بدم آهی ز پی تسکین را
بی و خش دیدن عالم چو نخواهد دل من
مایه شادیم او بود ندانم بچه چیز
حرقت فرقت او میزند از سینه علم

همد آه دلا راه بعلمین جوی

بشنو این نکته و در گوش صفی الدین کوی

رفتی و سیر ندیده رخ تو دیده هنوز
چید دست اجل ای غنچه نو رسته ترا
کوش یک نکته زلیهای تو نشیده هنوز
یک گل از شاخ امل دست تو ناچیده هنوز
زیر با مورچه ای تو نرنجیده هنوز
فرقت از موی ولادت تراشیده هنوز
شربت شهدی ازین کاسه ننوشیده هنوز
دهن تنگ تو یک لقمه نغائیده هنوز
نازنین پای تو گامی نخرامیده هنوز
عمر نزد یک شد از نهضت هفتاد مرا

هر گز این واقعه صعب نیفتاد مرا

ریختی خون دل از دیده گریان پدر
صدره از دست قضا سینه بناخن کنیدی
رحم بر جان پدر نامدت ای جان پدر
کبر نیفتادی از آن رفته در ایمان پدر
توهم از خاک بر آ ای گل خندان پدر
گر بود قابض ارواح بفرمان پدر
جان خود بدهد و جان تو عوض بستاند

شد مرادیده چو یعقوب خدا را بفرست
بوی پیراهنت ای یوسف کتمان پدر
همچو کل گر بزند چاک گریبان حیات
دست خار سرخاک تو و دامان پدر
خواب دیدت که دل جمع پریشان کردی
راست شد عاقبت این خواب پریشان پدر
چون کسی نیست که وضو و حالت پرسم

بهر تسکین دل خود و خیالت پرسم

ذیر گل تنگدل ای غنچه و غنا چونی
بی تو ما غرقه بخویم تو بی ما چونی
سلک جمعیت مای تو گسست است و هم
ما که جمعیم چنین تو تنها چونی
بر سر خاک توام ای که اذین پیش ترم
بوده تاج سر امروز نه پا چونی
بی تو در روی زمین تنگ شده بر من جای
تو که در زیر زمین ساخته جا چونی
میشود دیده بینا و غباری تیره
زیر خاک آمده ای دیده بینا چونی
خورد غمهای توام و که خیال تو گهی
می نرسد که درین خوردن غمها چونی
رو بصرای عدم تافتی از شهر وجود
من اذین شهر ملولم تو بصرای چونی

گر چه جان و دلم از نواک هجران خستی

بسبک روحی اذین ورطه هجران رستی

حیف بودی چو تودری بکف بد گهران
یا چو تو آینه در نظر کج نظران
حیف بودی چو تو شعی ز سر ابرده قدس
رخ بر افروخته در انجمن بی بصران
حیف بودی چو تو ماهی همگی در خورد مهر
تیغ کین خورده درین مرکه کینه و ران
آمده پاک و شدی پاک پس پرده غیب
دست نایافته بر تهت تو پرده دران
ای خوش آن دلبر گلچهره خوش لبچه که وخت
زود بر بست زهنکامه کوران و کران
نیست در کار فلک محکمی کاش قضا
افکند سبک درین کار که شیشه گران

جامی آن به که دوین مرحله آن پیشه کنی

که زمر که دگران مرگ خود اندیشه کنی

شریت تلخ رسد آخر اذین جام ترا
کام ناخوش کند این لجره پنا کام ترا
دام تلبیس بود هر چه درین صید گهست
جز فنا و از هاند کس اذین دام ترا
خاک شو خاک کر آغاز درین دور سپهر
خاک سازد بته پای سر انجام ترا
رقم نام خود از تخت هستی بر تراش
کاخر از لوح بقا محو شود نام ترا
بفراموشی خود نام بر آوردین پیش
که فراموش کنه گردش ایام ترا
می کنی آرزوی پختگی از هر خامی
چند دل زنجیر بود دین طمع خام ترا
جاه خانی مطلب دولت فانی بگذار
جاه دین بس بود و دولت اسلام ترا

دو به یوار کن و سر بگریبان درکش هر چه جز هستی حق دامن خود ازان درکش

مقطعات

ببصر و شام که گیرند وقف را بشام
بنییر وصل نخوانند قاریان قرآن
گرفته اند همانا قضاة از ایشان باز
ترسم و عادة خود وقفهای قرآن را

جامی ابنای زمان از قول حق حسنه و بکم
کردن هست بکش از ربقه تقلیدشان
دو بیابان سبهدیم دهد سرگشته جان
هر که را باشد دلیل ره اذا کان الغراب

در لباس دوستی سازند کار دشمنی
شکل ایشان شکل انسان فعلشان فعل سباع
حسب امکان واجبست از کید اینان اجتناب
هم ذئاب فی ثیاب او ثیاب فی ذئاب

هر پسر کو از پدر لافند نه از فضل و هنر
شاخ بی برگه ارچه باشد از درخت میوه دار
فی المثل گردیده را مردم بودند نامردم است
چون نیارود میوه بار اندر شاو هیزم است

ای سهی قد که عمر تو اکثر
قد و زلف ترا اگر بنده
نبود این جنس نکته پرتو نهان
بود شاهان رعیت آن خزینه
عوان چون مالشان دزدیده گیرد
همه مصروف نحو و تصریفست
کرد تعریف جای تشریفست
که الف لام بهر تعریفست
که دروی گنجهای زرد فینه است
بپردستش که دزد آن خزینه است

غلام خامه آن کاتبم که شعر مرا
اگر چه شعر فروغ از دروغ می گیرد
باز رست از پنجه پنجه کریبان حیات
سال عمرت شصت شد در لجه هستی بکوش
چنانکه بود رقم زد نه هر چه خواست نوشت
دروغ و راست دروهر چه بود راست نوشت
جامی اما نامدت دامان بهبودی بدست
تا ازین دریا بر آری صید مقصودی بیشست

نهادی ظلم از آنجا رخت برداشت
ولی تیغ تواس يك لغت برداشت

ایا شاهی که هر جا مسند عدل
بداندیش تو ترکی بود يك لغت

بهفت بیت شود نغمه سازو قافیه منج
نمونه ایست از معنی دوونهان صدکنج
گوش به سیع مثانی لقب نهند مرنج
که هفت بیت مرا شش رقم زند مانج

بیوستان سخن مرغ طبع من اکثر
به هفت پیکر گنجور گنجه هر غزلی
چوبیت بیت زهر هفت ازان دو مصراع است
ز هفت عضو یکی یاد و باد کم آنرا

نشاید کشیدن از خلقی گزند
بسالی بود کهنه دلقی بسند

بی لقمه و خرقه هر لحظه
بروزی بود خشك نانی کفاف

صد شعله ازان در دل افکار من افتد
لعلی شود از چشم کهر بار من افتد

هر برق درخشان که بر آید از بدخشان
بر کوه اشکم چو فتد بر تو آن برق

هر کجادر شعر من يك معنی خوش دیده اند
راست میگفت آنکه معنیهاش را زدیده اند

ساغری میگفت دزدان معانی برده اند
دیدم اکثر شعرهایش را یکی معنی نداشت

آن نقد را ذکیسه خود جستجو کنند
گر ذانکه سر بتوبره خود فرو کنند

چاهل که لاف فضل زند کاش از نخست
خر کی زند ز مانده عیسوی نفس

از نکو سوی بداذبد سوی بدتر می برد
دست موسی را بسوی طشت آذرمی برد

با قضا جامی رضاده گرچه حکم او ترا
از برای حکمتی روح القدس از طشت زور

در یوزده احسان ز دو او نتوان کرد
ناونج توان ساخت ولی بو نتوان کرد

هر چند زند لاف کرم مرد دوم دوست
درین مثلی هست که از فضل حیوان

يك حریف آشنا حاصل نکرد
غیر حرمان و جفا حاصل نکرد
کنده جان و جز عنا حاصل نکرد
هیچ چیز از کیمیا حاصل نکرد

دل دوین وحشت که بیگانگان
در وفا کوشید عمری لیک ازان
کیمیاگر سالها بهر غنا
حاصل خود کرد صرف کیمیا

هنه صحبت بهتر از خود گزیند
نخواهد که با کمتر از خود نشیند

مشو باکم از خود مضایب که عاقل
کرانی مکن باکم از خود که اوهم

بر خویشتن فضای جان تنگ می کند
هر يك بهدر مجلس آهنگ می کند
تیغ زبان کشیده بهم جنگ می کند

ای خواجه عقل بین که بزبان شهر ما
کرفی المثل بمجلس صدر آوردندی روی
بهر گزری زمین که بود ملک دیگری

بتقالیب دهر کس نشود
قلب آن غیر سگ مگس شود

هر که ناکس بود در اسل و سپر شست
سگ مگس را اگر کنی مقلوب

تادمش از رشته جان عقده غم بگسلد
دور میان هردو لفظش از غزلدم بگسلد
او زناهنجاری الحاش از هم بگسلد

منطرب خوش لهجه را حسن ادا باید نخست
نی چنان که کثرت تحریر و تکرار نم
هر چه بر بندندهم ناظم بصد خون جگر

سلک صحبت را که جمعیت بجمع اولی بود
جمله اجزایش زهم هر جمله بی معنی بود

معنی جمعیت از خواهی دلا لازم شمار
نظم پر معنی چو در قطع گردد مفرق

زده داغ و دردم درون دل آذر
مه تو که با بد بدین گونه لاغر
تنت سیم لعل لب تنگ شکر
بهشت مخله نصیب محقر

رخ زرد دارم ز دوری آن دو
جو من کاست گوئی شب فرقت تو
خطت خضر جعد کجیت مشک تبت
بجنت نعیم شهید محبت

بلبها ملیحی بگفتن فصیحی
بطلمت صبیحی بگیسو معنبر (۱)

۱- درین قطعه صنعتی بکار رفته است که بیت اول از حروف مفرد بیت دوم از کلمات دو حرفی و شعر سوم از کلمات سه حرفی و همچنین تا آخر تشکیل شده است

دلا منشین درین ویرانه چون جغد بود گیتی درختی سر بسر شاخ زهر شاخی سوی آن اصل ره جوی نباشد شیوه مرغان زبرك	سوی مرغان قدسی آشیان پر ولی جمله سوی يك اصل رنمیزد چو آنرا یا قتی از شاخ بگذرد نشستن هر زمان بر شاخ دیگر
جامی از قید تملق چون رهیدی بعد ازین غم مخور گر خانه ویران شد قوت اهل بیت	با مسیحا باش در ملك تجرد هم نقص خانه بیت شعر و اهل بیت فکر بکریس
هیچ سودی نکند تربیت ناقابل سبز و خرم نشود از نم باران هرگز	گر چه بر تر نهی از خلق جهان مقدارش خار خشکی که نشانی بسر دیوارش
عشوه شاهد دینی طمع انگیز بود لقمه تلخ قناعت ز جهان قوت تو بس	جامی آن به که ازین می نشوی مست طمع بهر حلوائ کسان کفچه مکن دست طمع
من که از دولت قناعت دست طمع از مال و جاه ببریدم	کردن هتم ز غل طمع محنت فاقه به که ذل طمع
بسا اخ کز اخوت چون زندم تفادکن بروخ آن اخ که هرگز	دمش باشد چراغ عیش را بف نیفتد زین مناسب تر اخ و تف
بهشتی پیکری کز غایت حسن سر آمد حسن او و دوزخی شد	سپاه نیکوان را بود سر خیل فاغشی وجهه قطعاً من اللیل
چنان زخلق ملولم که تابه چشم نیاید بسایه چون روم از تاب آفتاب یقین دان	مرا خیال کسی روژ و شب ز خواب گریزم که من ز سایه خودنی ز آفتاب گریزم
ایا نور دیده که بینم ترا ز درد تو نالم که چشم منی	شده نقد راحت کم از درد چشم بنالد بلی مردم از درد چشم

همچون خُران بآخر آخر زمانیان
نزل بقا ز ماعدۀ آسمانیان
ملك جهان بدیدن روی جهانیان

جامی مهند توسن همت به میخ آذ
ازخوان خاکیان مطلب لقمه نارسد
آزادگی گزین که نیرزد بنزد عقل

بر اوج سرکشی زند از گردش زمان
همراه کرد باد کشد سر بر آسمان

بستست قدر سفله اگر خود کلاه جاه
سفلیست خاک اگر چه نه بر مقتضای طبع

کشیدست خوانی برسم کریمان
بیایی مکر مدح و ذم لئیمان

نه دیوان شعرست این بلکه جامی
زایوان معنی دروهر چه خواهی

منه ز منت هر سفله بار برگردن
بماندت ابدالدهر عار بر گردن

برای نعمت دنیا که خاک برسر آن
بیک دو روز رود نعمتش ز دست ولی

رسیده سنگ جفایت بر آبگینه من
که پاک به دل همچون توئی ز کینه من
گمان مبر که رسد در صفا بسینه من

بجنگجو صنم خویش گفتم ای صدفبار
رسان بسینه من سینه را برسم صفا
بینده گفت ترا اگر چه سینه صاف آمد

اهل همت را بود قاف قناعت فرض عین
کاس یاس از کف نه کالیاس احدی الراحین

جامی ارباب کرم نایاب چون عنقا شدند
راح راحت نیست در جام غم انجام طمع

بناخن واه در خارا بریدن
به پلک دیده آتش باره چیدن
ز مشرق جانب مغرب دویدن
ز بار منت دونان کشیدن

بدندان وخته در فولاد کردن
فرو رفتن بآتش دانه نگوینسار
به فرق سر نهادن صد شتر بار
بسی برجامی آسان تر نماید

بر حذر باش از غرور و جهل او
آستین بر دنیی و براهل او

هر که دل بر عشوه کیتی نهاد
دامن آن گیر کز همت فشاند

درین نشیمن حرمان بکس ممکن پیوند	که هر کسی که نهی دل بر آشنائی او
اگر مخالف طبع تو باشد اوضاعش	عذاب روح شود صحبت دیانی او
و اگر موافق طبع توافتد اخلاقش	مذاق مرگ دهد شربت جدائی او
تانیفتاد ذکارای پیر کار از رعشه دست	نامدت باور که ناید هیچ کار از دست تو
چيست دانی جنبش دست چنین بی اختیار	یعنی ای غافل بروست اختیار از دست تو

به آن رخ چرا کنم تشبه	ترك تشبه نا موجه
گر چه آمد مشبه به خوب	هست صد بار ازو مشبه به

حرم چه ورزی که ز سودا و سود	پنج توشش گردد و هشت تونه
و پنج طلب را همه بر خود مگیر	یطلبك الرزق کما تطلبه

بیشه فقر جای شیران است	شیر این بیشه باش تا باشی
بیشه مرد چیست نفی وجود	مرد این بیشه باش تا باشی
با دو اندیشه جمع نتوان بود	بر يك اندیشه باش تا باشی

جامی بروی خاک چو يك زنده یافت نیست	خوش وقت آن کسان که ته خاک خفته اند
کردی ز دهر روان ره صدق مانده بود	آنهم کنون ز ساحت ایام رفته اند
قومی رسیده اند که در کار گاه فضل	هرگز دری به متقب فکرت نسفته اند
خاری بجان اهل دلی گر خلیده است	چون سبزه گشته خرم و چون گل شکفته اند
خاطر مدار رنجه اگر عیبها ز تو	هر جا نموده بازو هنر ها نهفته اند
از کج چه اعتبار اگر کج نموده اند	بر راست چیست طعنه اگر راست گفته اند

جامی اگر یافت درین کشتزار	فکر تو بر کار زراعت قرار
در دل خود تغم قناعت فشان	بهر ازین هیچ زراعت مدان
تغم پراکنده که در گل بود	
تغم پراکنده کی دل بود	

رباعیات

عمری بشکيب ميستودم خود را	در شیوه صبر مینمودم خود را
چون هجر آمد کدام صبر و چه شکيب	المنة لله آزمودم خود را

که داده و گاه دام خوانیم ترا	که یاده و گاه جام خوانیم ترا
آیا بکدام نام خوانیم ترا	جز نام تو بر لوح جهان حرفی نیست
وان آینه را وجود ماو تو جلا	بود آینه وجود عالم مثلا
مشهور جمال ذات اسماء علا	آن آینه چون یافت جلا شد بکمال
کامروز ندارم خبری از فردا	درداو هزار بار دودا دودا
رب ارحم بی ولایتدنی فردا	فردا که شود فردا بیگانه و خویش
آمین شکسته پروری را دریاب	جانا وه و رسم دلبری را دریاب
گودهر بیا و مشتری را دریاب	شد مشتری نام تو خورشید بدهر
ورمعنت دوری بسر آید چه عجب	گر شاخ صبوری پیر آید چه عجب
تن نیز برت گر بسر آید چه عجب	چون دل که خلاصه وجود است آنجا است
خوش آنکه دمدعی رهن بگریخت	دردعوی لاف معنی از من بگریخت
معنی بشتاب از ره روزن بگریخت	هر چا زدر خانه در آمد دعوی
واندر گل تیره این دل روشن چیست	حیران شده ام که میل جان با من چیست
من میگویم ولی ندانم من چیست	عمریست که با هزار من هستی من
زان شیوه نیامدش بجز باد بدست	جامی عمری به خلق عالم بیوست
وز دوستی و دشمنی خلق برست	فاوغ ز همه کنون به کنجی به نشست
گوید عالم خیالی اندر گذرست	سوفسطائی که از خرد بی خبرست
جاوید درو حقیقتی جلوه گرست	آری همه عالم از خیال است ولی (۱)
راهیست ز خلق سوی حق بی کم و کاست	راهیست ز حق بخلق پس روشن و راست
وا فکس که درین رهش فکند نه نخواست	هر کس که در آن رهش رسانند رسید
بی سابقه فضل ازل نتوان یافت	قرب تو با سبب و علل نتوان یافت
تو بی بدلی ترا بدل نتوان یافت	بر هر چه بود توان گرفتن بدلی

کردم توبه شکستیش رو ز نخست	چون بشکستم توبه ام خواندی چست
القصه زمام توبه ام دور گفت تست	یکدم نه شکسته اش گذاری نه درست
بر شکل بتان رهزن عشاق حق است	لا بلکه عیان در همه آفاق حق است
خیری که بود ز روی تقیید جهان	والله که همان زوجه اطلاق حق است
در صورت آب و گل عیان غیر تو کیست	در خلوت جان و دل نهان غیر تو کیست
که ز غیر من بیردازد دلت	ای جان جهان در دو جهان غیر تو کیست
یک ذره ز ذرات جهان پیدا نیست	کز نور توله در آن پیدا نیست
از غیر نشان تو همی جستم دی	و امروز غیر تو نشان پیدا نیست
ای رحمت تو شامل ملک و ملکوت	خاص تو ردای کبریا و جبروت
جانرا بتو قوت است و دلرا بتو قوت	انت الباقی و کل حی سیوت
افسوس که دلبری پسندیده برفت	دامن ز کفم چو عمر بر چیده برفت
از دیده بر رفت خون ز دل نیز بلی	از دل پرود هر آنچه از دیده برفت
هر دیده که روزی به جمالت نگر است	چون از تو جدا ماند چرا خون نگر است
هر چند که بی تو زنده ام حیرانم	زانکس که رخ تو دید و دورا تو بزیست
فارقت ولا حبيب لی الا انت	احباب چنین کنند احسنت احسنت
ظن میبرد که در فراقم بکشی	والله لقد فعلت ما کنت ظننت
با زلف تو نافه راسر مسکینی است	باروی تو ماه رسته از خود بینی است
شیرین لب خود نگر که آن تبخاله	کافتاده بر آئلب همه از شیرینی است
روزم بغم جهان فرسوده گذشت	شب در هوس بوده و نابوده گذشت
عمری که ازو دمی جهانی ارزد	القصه بفکر های بیهوده گذشت
نی بر دل ما ز هیچ یاری یاریست	نی بر دل هیچکس ز ما آزاویست
از کسوت فخر و عار عاری شده ام	بی مان بکسی فخر و نه از کس عاریست

باز آنکه عظیم دردناکم ز غمت	پیراهن صبر کرده چاکم ز غمت
افتاده میان خون و خاکم ز غبت	القمه بطور ها هلاکم ز غمت
مسکین دل من بر آتش عشق گذاخت	واندر طلب تو نقدهسی در باخت
آخر خود را بوصل لایق نشناخت	بنشست و بدرود داغ دوری برداخت
زین پیش برون ز خویش پنهان گشت	در غایت سیر خود گمان داشت
اکنون که ترا یافتم آنی دانم	کانه در قدم نخست بگذاشتم
آنکس که لب ت دیده ترا جان گفتست	وانکس که رخ ت مهر در رخشان گفتست
القمه جهات حسن تو بسیارست	هر کس ز تو آنچه دیده است آن گفتست
تو حید حق ای خلاصه مخترعات	باشد بسخن یافتن از مستنعات
ووشکر نفس شو که در خود یابی	سری که نیابی ز فصوص لمعات
همسایه و هم نشین و هم راه اوست	در دل تو گدا و اطلس شه همه اوست
در انجمن فرق و نهانخانه جمع	بالله همه اوست نم بالله همه اوست
نی غنچه باغ من طراوت گیرد	نی شربت عیش من حلاوت گیرد
از زخم سعادتم اگر باده دهند	در ساغر من رنگ شقاوت گیرد
هر صورت دلکش که ترادوی نمود	خواهد فلکش زود ز چشم تو بود
رو دل بکسی ده که در اطوار وجود	بودست همیشه باتو و خواهد بود
حق فاعل و هر چه جز حق آلات بود	تأثیر ذآلت از محالات بود
هستی که مؤثر حقیقی است یکبست	باقی همه او هام و خیالات بود
یارب برهانیم ز حرمان چه شود	راهی دهیم بکوی عرفان چه شود
بس گیر که از کرم مسلمان کردی	یک گیرد گر کنی مسلمان چه شود
آن شاهد غیبی ز نهان خانه بود	زد جلوه کنان خیمه بصحرای وجود
از زلف تعینات بر عارض ذات	هر حلقه که بست دل ز صد حلقه ر بود

بر گوشه چشم تو که چشمش مرصاد	دانی ز چه خواست آن کبودی که فتاد
مشاطه حسن دیده چشم سپید	شرمنده شد و سرمه بیک گوشه نهاد
با طبل اجل کوس نیدارد سود	صیت کی و کاوس نیدارد سود
ز بنفسمه انقاس من افسوس شدست	افسوس که افسوس نیدارد سود
هاشق چو شدی تیغ بسر باید خورد	زهری که رسد هیچو شکر باید خورد
هر چند ترا در جگر آبی نبود	دریا دریا خون جگر باید خورد
دلغسته و سینه چاک میباید شد	و ز هستی خویش پاک میباید شد
آن به که بغود خاک شویم اول کار	چون آخر کار خاک میباید شد
دل تادرد لبر بتظلم شده باد	تن بردرش از درو بترحم شده باد
چون نیست حجاب او بجز هستی ما	در هستی او هستی ما گم شده باد
ای روی تو گل دهان و لب نقل و تینه	عیش همه از لذت وصل تو لذت
تا چشم بد زمانه ماند و تو دور	از دست منت باد بگردن تعویذ
ای چشم من از نور رخت چشمه نور	سرمن از اسرار غیب جای سرور
ظاهر بتو گشت جمله ذرات و ترا	خورشید صفت در همه ذوات ظهور
از سبزه بصر انگران لاله عذار	در جا بغط سبزالفی کرده نگار
بر تخته خاک گویی اطفال بهار	پیوسته الف مشق کننده از دنگار
چشم تو که ریخت خون صه خسته جگر	هر ماتشان کبود پوشید مگر
نی نی غلطم که در گلستان وخت	یکجای دمیده نرکس و نیلوفر
دانی چه کسم ز ناکسان ناکستر	و ز جمله خسیسان بغیبی خستر
درواه طلب که واپسان بپاوند	هستم ز همه مرحله ها واپستر
بر مانده جهان چه برنا وجه پیر	باشد بی یک لقمه بصدد ونج اسیر
ریزد بشل ز دیده طفل صغیر	صد قطره اشک بهر بقطره شیر

بی گشت و شنو خواهی آمد آخر	بی مایه و سود خواهی آمد آخر
دیرا که فرود خواهی آمد آخر	بسیار مرو باوج هستی بالا
سیر آمده ام ز خویش دستم گیر	ای فضل تو دستگیر من دستم گیر
ای توبه ده و توبه شکن دستم گیر	تا چند کنم توبه و تا کی شکتم
وصل تو بجد و جهد جو یان همه عمر	ما میم براه عشق پوشان همه عمر
بهر ز جمال خو بر و یان همه عمر	یک چشم زدن خیال تو بیش نظر
هرگز نقتد بغیر کوهر یکنار	بهریست کف جوده که وقار
جامی بهرات ازان کهر چیده هزار	موجش بهراق چون کهر کردنثار
بر فتح هری یافت دم صبح ظفر	شه چون مه چارده شب آمد ز سفر
روشن چو تامل کنی از شهر صفر	وین طرفه که سال و ماه این فتح شود
دل شیفته خیال مپسندد کمر	جامی دم گفت و کو فرو بندد کمر
انکار سیه شد ووقی چندد کمر	در شعر مده عمر کرانمایه پیاد
جوینده اسرار نبودی هرگز	ایدل پی دلدار نبودی هرگز
از بود خود انکار نبودی هرگز	جز بود خودت نیست حجابی بکسل
روتم بدیاد آن مه مهر انگیز	دل خسته و جان فکار و مژگان خونریز
زد بانگ که هان چند نشینی برخیز	من جای نکرده گرم کردون بستیور
اقتاده بدام تو بصد عجز و نیاز	کنجشک ضعیف توام ای مایه نا
چون رشته بدست تست می آیم باز	هر چند بها گذاریم رشته دراز
موصل بهریم وصل آن کعبه نا	زین پیش روی بودز بغداد نیاز
ایمن شود از حرامی آن راه دراز	داریم دژ شاه همدان چشم که باز
و انقاس ترا بود بر آن حرف اساس	باغیب بیویت آمدای حرف شناس
حرفی گفتم شکر ف اگر داری پاس	باشی آ که از آن در امید و هراس

نظاره طائوس کن از ذاع میرس	ای یافته مرهم خود از داغ میرس
اتکورخو ای ساده دل از باغ میرس	گفتار نکو شنو بقاتل منکر
بامن مژن از منطق اژین بیش نفس	ای فاضل منطقی بفریادم وس
خرسند ییک تصور سادج و بس	گشتم ز تصورات و تصدیقاتش
چون صبح شود ز اشکریزان میباش	چونشب برسد ز صبح خیزان میباش
وژ هر چه خلاف او کریزان میباش	آویز در آن که نا گزیرست ترا
تن در غم هجر و دل بدیدار تو خوش	من در غم هجر و دل بدیدار تو خوش
اندر غم هجر و دل بدیدار تو خوش	تا کی چشم سرشک حسرت ریزد
نازل شده ز آسمان بوصف تو نصوص	ای خاک دوت کعبه ارباب خصوص
ظاهر شده سر لعلانست و نصوص	از یرتو روی و خاتم لعل لب
فضل و کومت نیست معلل بفرض	ای ذات رفیع تو نه جوهر نه عرض
وانرا که نباشی تو کسی نیست عوض	هر کس که نباشد تو عوض باشی ازو
وانرا که نه مشتاق ز دیدار چه حظ	آنها که نه عاشقست از یار چه حظ
ز الوان چه تنوع و ز انوار چه حظ	نا بینا را چو چشم عالم بین نیست
اوبس که تشاند اشک ووشینه چوشم	از تفرقه هجر تو در حلقه جمع
لو زاد علی العین دم فهو الدمع	در دیده نماد اشک و اکنون ز دلم
تابان گشته جمال وجه مطلق	کی باشد وکی لباس هستی شده شق
جان در غلبات شوق او مستغرق	دل در سطوات عشق او مستهلك
چیزی نه بجز رعونت و حبله و ذوق	مائیم بموج خیز حرمان شده فرق
کشتی وجود ما سوی ساحل فرق	ای کاش نمی یافت ره از لجه جمع
چون غنچه کریبان صبوری زده چاک	هر روز روم سوی گلستان غمناک
با من سخنی زانگل نو رفته بخاک	باشد که بگوید گل نو رسته ز گل

شد فصل بهار و گشتم از غصه هلاک
کلها همه سر و خاک بیرون کردند
دارم جگری کباب و چشی نمناک
الا کل من که سرفرو برده بخاک

ای لاله دل سوخته دامن چاک
از خاک ز تو بر آمدی چیست خبر
داوی رخ اداغ درون آتشناک
زانگل که بتازگی فرو رفته بخاک

کردم بطواف خانه یار آهنگ
چون بودنهی زیار نا کرده درناک
سنگی دیدم نهاده آنجا بر سنگ
بر گردیدم سنک ز نان بر دل تنگ

بگذرید یار یارم ای پیک شال
رو قصه حال من کند از تو سؤال
بر خاک رهش بجای من دیده بهال
قل مات من الیجر علی اصعب حال

ای چارده ساله مه که در حسن و جمال
یاوب نرسد بعنت آسیب زوال
همچون مه چارده رسیدی بکمال
در چارده سالگی بانی صد سال

ای برده غمت شادی صد ساله ز دل
روزی که بدل داغ تو با خاک برم
هرگز نرود داغ تو چون لاله ز دل
لاله ز کلم بر آید و ناله ز دل

گویم نفسی دار ز من پاس ایدل
آنرا که نه حق شناس و حق بین باشد
چون شرط هست پاس افلاس ایدل
تا بتوانی مبین و مشناس ایدل

در دیده عیان تو بوده من غافل
از جمله جهان ترا نشان می جستم
در سینه نهان تو بوده من غافل
خود جمله جهان تو بوده من غافل

از دعوی بار نامه بگرفت دلم
ای شاه قلندر این خدا را نظری
و ز گفت و شنید عامه بگرفت دلم
کز ویش و فش و صامه بگرفت دلم

این کاسه که من بی تو بلب من آدم
چشم سیه تو روز من کرد سیاه
نی اذبی شادی و طرب می آدم
روز سیه خویش بشب می آدم

صد تیغ جفا زدی و راندی ز درم
با این همه خاک باد بر فرق و سرم
وانگه کله میکنی که وقتی ز برم
کر عهد وفای تو بیایان نبرم

در مسجد و خانه بسی گردیدم	بس شیخ و مراد را که پابوسیدم
نی یکساعت ز هستی خود رستم	نی آنکه ز خویش رسته باشد دیدم
گفتم که هوای او برون شد ز سرم	از خاک درش درد سر خود ببرم
لیکن چو بحال خویش درمی نگرم	صد بار گرفتار تر از پیشترم
جانا ز تو تا چند من اندوه کشم	وین بار غم گراتر از کوه کشم
دلدار اگر تویی و دل داده منم	اندوه کشم از تو و اندوه کشم
هر دم غم آن ماه چکل میگویم	بی مهری آن مهر کسل میگویم
چون محرم را زی بجبهان یافت نشد	با نامه و خامه درد دل میگویم
تا چند پی نفس دغا باز روم	تا کی ره عقل حیلہ پردا ز روم
از تنگ وجود خود به تنگ آمده ام	یا رب کرمی تا بدم بساز روم
خوش آنکه ز قید خود پرستی برهیم	از تنگدلی و تنگدستی برهیم
بینیم فضای راحت آباد عدم	و ز محنت تنگنای هستی برهیم
افلاک بود قسی حوادث چو سهام	رامی حق و آماجگه افراد انام
هش دار که سرکار شد گفته تمام	از دایره رضا منه بیرون گام
ما احسن بالك ای جهانگشته حمام	گاهی بمرق میروی گاه بشام
جز تو که بر نه نکرده در راه مقام	از عاشق مهجور بعشوق پیام
مائیم و دلی تنگتر از حلقه میم	در زیر جفا و جور چون نقطه جیم
حاشا که چو بی کنار جوید ز بلا	چون لام الف ارشود سرا بابدونیم
عری بهوس باد هوا پیبوم	در هر کادی خون جگر پالودم
در هر چه زدم دست زخم فرسودم	دست از همه باز داشتم آسودم
گر در سفرم تویی رفیق سفرم	گر در حضرتم تویی انیس حضرتم
هر جا که نشینم و بهر جا گذرم	جز تو نبود هیچ مراد دگرم

خون میگیریم از تو چه پنهان دارم	کز بهر چه این دو چشم گریان دارم
هر چند دلی بوصل شادان دارم	صد داغ بر آن ز بیم هجران دارم
که در هوس روی نسکو آویزم	که در سر زلف مشکبو آویزم
القصة ز هر چه رنگ و بوئی یابم	از عشق تو فی الحال درو آویزم
بهر تو به بر و بحر بشناخته ام	هامون بیریده کوه بشکافته ام
از هر چه رسیده پیش رو تافته ام	تا ره بحریم وصل تو یافته ام
هر جا گذرم نوای عشقت شنوم	بر خوان بلا صلاى عشقت شنوم
در دشت روم تغیر درد تو کشم	با کوه آیم صدای عشقت شنوم
از زلف تو تاری نربودم رفتم	و ز لعل تو رازی نشنودم رفتم
زنک غمت از دل نردودم رفتم	القصة چنان کامده بودم رفتم
تا چند غلام کهنه یا نو باشم	در کشکش کنیز و بانو باشم
کنجی خواهم که جاودان با غم تو	با در دامان و سر بزانو باشم
رخ بنامی که ماه گردونست این	لب بگشائی که لعل میگونست این
سر تا قدمت ز یکدیگر خوبترست	سبحان الله چه شکل موزونست این
یارب دلم از بتان سرکش برهان	و ز خط خوش و عارض مهوش برهان
یعنی که جمال خویش بیرون زهمه	بنمای و مرا اذین کشاکش برهان
هر فصل گسلی کز اثر چرخ برین	آید ز زمین برون گل پرده نشین
آیم بسر خاک تو شاید با گسل	همراه برون آمده باشی ز زمین
بر مسند ناز خفته با دگران	صد کوهر راز سفته با دگران
با من سخن از تگویی این بس که رسد	در گوش من آنچه گفته با دگران
خواهی به بهار گیر خواهی بهزان	کس نیست بجز چنار صباغ رزان
آری دستش بعبادت رنسگرزان	که سبز و کهی زرد از آنست ازان

بنگر بجهان سر الهی پنهان چون آب حیات در میاهای پنهان
بید آمد ز بحر ماهی انبوه شد بحر در انبوهی ماهی پنهان

یارب زدو کون بی نیازم کردان وژ افسر فقر سر فرازم کردان
درواه طلب محرم رازم کردان زان ره که نه سوی تست بازم کردان

یارب همه خلق را بمن بد خوکن وژ جمله جهانیان مرا یکسوکن
روی دل من صرف کن اذر جهتی دو عشق خودم یکجهت و یکروکن

سرخی ذلب لعل بسنگ آوردن وژ گل بگیاه بو و رنگ آوردن
مقصود دل از کام نهنگ آوردن بتوان نتوان ترا بچنگ آوردن

ای حسن بتان ماه سیما از تو وی جانبشان میل دل ما از تو
خون شد دل ما زدست ایشان یارب زایشان نالیم باز خود یا از تو

ای صفوت روح اعظم آینه تو وی ظلمت خاک آدم آینه تو
روی دگرست در هر آینه ترا ای هژده هزار عالم آینه تو

نام تو که خامشی نمیشاید از تو دو سینه در فتوح بکشاید از تو
تکرار همی کنم با آواز بلند تا هیچوزبان کوشی بیاساید از تو

یا من ملکوت کل شیئی بیده طوبی لمن ارتضاک ذخرا لنده
این بس که دلم چو تو نخواهد کامی توخواه بده کام دلم خواهمده

در غیر تم از صبا که چون که بیگه کستاخ ووه بروی آن زیامه
او میرود و من از قفا میکویم گریان گریان که لیتی کنت معه

مائیم بغنا کی تو شاد شده بل از غم و شادی همه آزاد شده
خاکست وجود ما که در راه فنا کشته همه کرد تو و بر باد شده

دور از رخ تو منم زجان بگذشته صد نامه غم ز خون دل بنوشته
گاهی جگرم زدست دل خون گشته گاهی دلم از خون جگر آغشته

یارب سوی مقصدم ره سیر بده مقصود دلم ز کعبه و دیر بده
باغیر تو شغل ناگوار است مرا شغلی با خود فراغت از غیر بده

از غریب مدام و لاف مشرب توبه	و ز عشق بتان سیم قنبر توبه
در دل هوس گناه بر لب توبه	زین توبه تا درست یارب توبه
از میل ملاهی و مناهی توبه	و ز نفس میاهی به تباهی توبه
در جور به چو هست اضافه فعل بخویش	زین توبه که میکنم الهی توبه
ای در دل تو هزار مشکل ز همه	مشکل شود آسوده ترادل ز همه
چون تفرقه دلست حاصل ز همه	دل را به یکی سیار بکسل ز همه
هستم ز علائق جهان آزاده	داوم همه اسباب جهان آماده
اسباب ندیم و کسب دانش معشوق	دقت رد و کلاک نی سیاهی داده
گر خاک سرکوی مذلت باشی	رسوا شده شهر و محلت باشی
به زانکه بزرق و غود نمایی همه حال	شایسته هفتاد و دو ملت باشی (۱)
ای از تو بیباغ هر کلی را زنگی	هر مرغی را ز شوق تو آشنکی
با کوه ز انده تو گفتم رمزی	بر خواست صدای ناله از هر سنگی
که ترک وجود غم فزاینده کنی	که آووزی حیات پاینده کنی
آینده صبر خواهی از رفته فرون	در رفته چه کردی که در آینده کنی (۲)
حاشاکه نهم من از معاصی و امی	تا صید کنم ز نامجویی کامی
بختم هوسی بود ز چون من خامی	بر صفحه ایام بماند نامی (۳)

۱- عرفی شیرازی عکس این عقیده را در شعر ذیل ابراز داشته و بنظر بنده خطا کرده است.

چنان بانیک و بدسر بر که بعد از مردنت عرفی

مسلمات بزمزم شوید و هندو بسوزاند

۲- این رباعی را بنام دیگران هم دیده ام

۳- از اختیار معاصی جامی که دوین رباعی بدانها اشاره نموده است خودداری شد.

این اشعار جامی است که در سلسله الذهب ثبت شده

هشام بن عبدالملك در طواف كعبه بود هر چند خواست هجر الاسود را
استلام كند بواسطه ازدحام طايفان ميرش نشد بجای بنشست و مردم را نظاره
ميكرد ناگاه حضرت امام زين العابدين على بن الحسين بن على رضى الله عنهم حاضر
شد و بطواف خانه اشتغال نمود چون بـحجر الاسود رسيد همه مردمان يك جانب
شدند تا تقبيل حجر الاسود كرد يكى از اعيان شام كه همراه هشام بود پرسيد كه
اين چه كس است هشام گفت منى شناسم از ترس آنكه مبدا اهل شام بوى رغبت
نمايند فرودى شاعر آنجا حاضر بود گفت من ميشناسم و در جواب سائل قصيده
انشاء كرد ببيت كميابش در تعريف و تمديح امام زين العابدين رضى الله تعالى عنه :

بور عبدالملك بنام هشام	دو حرم بود با اهالى شام
ميزداندر طواف كعبه قدم	ليكن از ازدحام اهل حرم
استلام حجر ندادش دست	بهر نظاره گوشه بنشست
ناكهان نخبه نبى و ولى	زين عباد بن حسين على
در كساء بها وحله نور	بر حريم حرم فكنند عبور
هر طرف ميگذشت بهر طواف	در صف خلق مى فتاد شكاف
زد قدم بهر استلام حجر	كشت خالى ز خلق راه گذر
شامى كرد از هشام ستوال	كيست اين با چنين جمال و جلال
از جهالت در آن تملل كرد	و ز شناسايش تجاهل كرد
گفت نشناسمش ندانم كيست	مدنى يا يمانى يا مكىست
بو فراس آن سخنور نادر	بود در جمع شاميان حاضر
گفت من مى شناسمش نيكو	زوجه برسى بسوى من كن دو
آنكس است اين كه مكه و بعلجا	زمزم و بوقيس خيف و منا
حرم و حل و بيت و ركن و حطيم	ناودان و مقام ابراهيم
مروه مسعى صفا حجر عرفات	طيه و كوفه كربلا و فرات
هر يك آمد بقدر اوعارف	بر علو مقام او واقف

زهره شاخ دوحه و هراست	قره العین سید الشهداست
لاله واغ حیدر کراو	میوه باغ احمد مختار
رودا ز قصر برزیان قریش	چون کند جای دومیان قریش
بینهایت وسید فضل و کرم	که بدین سرور ستوده شیم
حامل دولتست محمل او	ذووه عزتست منزل او
هم عرب هم عجم برو قاصر	از چنین عز و دولت ظاهر
خاتم انبیاست نقش نگین	جد او را بمسجد تمکین
فایح از خوی او شمیم وفا	لایح از روی او فروغ هدی
روشنایی فرای وظلمت سوژ	طاعتش آفتاب روز افروز
از چنان مصدری شده مشتق	جد او مصدر هدایت حق
که گشاید بروی کس دیده	ز حیا نسایدش پسندیده
کز مهابت نگاه نتوانند	خلق او نیز دیده خوابانند
خلق را طاقت تکلم او	نیست بی سبقت تبسم او
کو مدانش مغفلی مغرور	دو عرب در عجم بود مشهور
کز ضربی ندید از آن چه ضرر	همه عالم گرفت پرتو خور
بود از آن گریافت بهره چه باک	شد بلند آفتاب بر افلاک
دست او ابر موهبت باران	برنگو سیرتان و بدکاران
گر بریزد نمی نکردد کم*	فیض آن ابر بر همه عالم
که گذشتند ز اوج علین	هست از آن معشر بلند آئین
بخش ایشان نشان کفر و نفاق	حب ایشان دلیل صدق و وفاق
بعد شان مایه عتو و ضلال	قریشان پایه علو و بلال
طالبان رضای مولی را	کر شمارند اهل تقوی را
واندران خیل یشوا باشند	اندران قوم مقتدا باشند
سایلی من خیار اهل الارض	کر پرسد آسمان بالفرض
هیچ لفظی نیاید الایم	بر زبان کواکب و انجم
هم لیوالتیری اذا نهیوا	هم غیوالتندی اذا وهیوا
بر همه خلق بعد ذکر الله	ذکرشان سابق است در افواه
نان ایشانست بعد نام خدای	سر هر نامه رواج فزای

ختم مرتظم و شررا الحق باشد ازین نامشان رونق

تمام شد انشاء قصیده قرزدق در مدح امام زین العابدین رضی
الله عنه و غضب کردن هشام بر قرزدق و حبس کردن وی

چون که هشام آن قصیده را	که قرزدق می نمود اشا
کرد آغاز تا بآخر گوش	حوش اندرک از غضب زدحوش
بر قرزدق کرمت حالی دق	همچو بر مرغ حوش بوا عمق
ساحت در چشم شامیان حواریش	حس فرمود بهر آن کارش
اگرش چشم راست بین و دی	راس کردار و راست دین بودی
دست بیداد و ظلم نگشادی	جای آن حبس حلفتش دادی
ای بسار است دین که شد مبدل	از حسد حس او و شد احوال
آنکه احوال بود ز اول کار	چون شود حالش از حسدش دار
آفت دیده حسد و مدست	رمد دیده حرد حسدست
از حسد دیده حرد شد کور	وز رمد دیده حسد بی نور
حان حاسد ز داغ غم فرسود	و زخم آسوده خاطر مح و د
داماً از طبعست فاسد	رحدا و ترس بود حاسد
که چنان مال یا مال چرا	مر فلاں راهی دهنده مرا
گر ندانم بیکند حوش دل	کاش از ویز دادرش دال
حسد البره یا کل الحسنات	وان اعتاد کسها سبوات
نکشید از شر شرور هیرم	آن ضرر کر حسد کشد مردم
آن حسد حاصه کاهل بس و هوا	میبرد از گزندگان خدا
حای ایمان معر قرب و وصال	حای آمان حیم بعد و کمال
ز آسمان به می دهد پرتو	بر زمین سک می رید و عو
ز آسمان حور می درخشد و اش	بر زمین کور میشود حقاش

حبر یافتن امام زین العابدین علیه السلام از مدح قرزدق و دیوانه هیز از
درم فرستادن برای وی و گفتن در آن که من اشعار بسیار گفته ام
و مدایح دروغ آورده ام این ایات را بر کفایت بعضی از آنها گفته ام
برای حدای عز و جل و دوستی فرزندان رسول صلی الله علیه و آله و سلم

قصه مدح یومر اس رشید چون بدان شاه حق شناس رسد
از درم بهر آن نکو که از کرد حالی روان ده و دوه را ر

گفت مقصود من خدا و رسول	بومراس آن درم نکرد قول
زانکه عرشرف را ز خطا	بود از آن مدح بی بوال و عطا
کرده ام صرف در مدیح و هجی	همه جا از برای هر هجی
بهر کفایت چنان سخنان	تا اتم سوی این مدیح عیان
لالان استقیس ما اعطاء	قلته حالماً لوجه الله
ما بودیه عوس لایرداد	قال زین العباد و العباد
هر چه دادیم باز ستایم	زانکه ما اهل بیت احسایم
قطره از ما بنا نکردد باز	اگر خودیم بر شیب و فراز
بغند عکس ما دگر سوی ما	آفتابیم بر سپهر علا
گشت بینا قول کرد درم	چون فرزدق آن وفا و کرم
هر چه آمد ازو چه و دچه قول	از برای جدای بود و رسول
میگم من هم از مرزدق دی	بود از آن هر دو قصدش الحق حق
که رسیدش از آن حسته مال	رشحه زان سحاب لطف و بوال
سد از دولت اند طرمی	زان حریم اگر رسد حریمی
چون شید آن بشید دوراوشین	صادقی از مشایخ حرمین
بس و د این عمل مرزدق را	گفت بیل مرا صبی حق را
بر بیاید بجات مادت بجات	گر حرایش زده تر حساب
مستحق شد ریاض رضوان و	مسعد شد رضای و حین را
کرد حق را برای حق ظاهر	زانکه بر دیک حاکم حابر

تمه الكتاب معون الملك الوهاب

چاپخانه حیدری
۱۳۳۵

2484	12
12	24